

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 10 травня 2024 року)*

Дніпро
2024

УДК 1+93/94+159.99+32+316

П 78

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 12 від 19.06.2024)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Кирило НЕДРЯ – кандидат історичних наук, доцент;
Еленора СКИБА – доктор філософських наук, професор;
Інна ШИНКАРЕНКО – кандидат психологічних наук, доцент;
Наталія КОМИХ – кандидат соціологічних наук, доцент;
Катерина МІТЧЕНКО – магістр психології, капітан поліції.

П 78 Проблеми формування громадянського суспільства в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 10 трав. 2024 р.). Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 298 с.

ISBN 978-617-560-033-7

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми формування громадянського суспільства в Україні». Тематика публікацій присвячена соціальним, філософським, психологічним, історичним, економічним та іншим факторам, що впливають на формування та розвиток громадянського суспільства в Україні. В роботі конференції взяли участь науково-педагогічні працівники, докторанти, аспіранти (ад'юнкти), студенти і курсанти вищих навчальних закладів України, працівники практичних підрозділів Національної поліції України та представники громадських організацій.

Матеріали науково-практичної конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі та освітньому процесі в закладах вищої освіти, а також у практичній діяльності співробітників сфери безпеки та оборони.

У авторській редакції

ISBN 978-617-560-033-7

© ДДУВС, 2024

© Автори, 2024

ЗМІСТ

Олександр МОРГУНОВ

Modern challenges of the law enforcement system:
rights and freedoms of citizens13

Олександр ЮНІН

Victimisation and victimization of children
as a consequence of domestic violence14

Анатолій КРАВЧУК

Сучасна війна перш за все – війна технологій.....16

Олена РЯБІНІНА

Постправа як ситуація конспірологічної діяльності21

Олена ГАЛУСТЯН

Протидія інформаційно-психологічним загрозам:
виклик сьогодення для українського суспільства23

Зоряна ГОНТАР

Роль міжнародного співтовариства у забезпеченні безпеки освітнього
середовища в умовах війни в Україні.....26

Юрій КАЛГУШКІН, Олександр ЗАЛІВАН

Організаційно-психологічні аспекти підготовки населення України
до національного спротиву28

Кирило НЕДРЯ

Psychology of captivity: from theory to the practice of training30

Яніна ОВСЯННІКОВА, Валентин КЕРДИВАР

Фейки як вид інформаційної зброї під час війни
(на прикладі міста Харкова)34

Тетяна ОГАРЄНКО, Віталій ДМИТРУК

Культура мовлення здобувачів освіти як показник громадянської позиції36

Юлія ПАНІМАШ

Патріотичне виховання як важливий аспект
формування громадянського суспільства38

Андрій САМІЛЮ, Валерій ШИШКО

Проблеми громадянського суспільства в Україні
в умовах воєнного стану: філософсько-правове осмислення..... 40

Інна СЪОМКІНА

Формування інформаційно-комунікативної компетентності
молоді як умова запобігання інформаційній зброї агресора..... 42

Елеонора СКИБА

Перспективи запровадження знань з гендерної теорії
для подолання гендерно зумовленого насильства
у сучасних умовах..... 45

Вадим ПАЛАГУТА

Роль металогічних конструкцій
при розумінні сутності соціополітичного 47

Ірина ТРУБАВІНА

До умов інтеграції ВПО в приймаючі громади
засобами соціальної роботи і соціальних послуг
в умовах воєнного стану 52

Михайло ХАРЛАМОВ

Інформаційно-технічне суспільство та глобальна ситуація у світі 55

Олена ХОДУС

Цифрова трансформація публічної сфери суспільства:
нові цінності, нові практики, нова суб'єктивність 57

Сергій ШЕВЦОВ

Інтелектуальна спільнота
як фактор формування громадянського суспільства..... 61

Інна ШИНКАРЕНКО

Психодіагностика професійного стресу у воєнний час 64

Наталія КОМИХ

Роль громадянського суспільства у забезпеченні гуманітарної
безпеки (кейс Україна) 67

Галина МУХІНА

Інформаційно-психологічний вплив
у контексті ментальному здоров'я людини70

Тетяна ЦЮПЕНКО

Роль соціальних мереж у комунікації в умовах війни72

Надія ФІСУНЕНКО

Сучасні тренди платформізації економіки України.....75

Олексій БОЧКОВИЙ

Інформаційна гігієна державних службовців
та її вплив на сприйняття безпеки громадянським суспільством.....78

Наталія КАЛЬКА

Роль фейків в умовах інформаційної війни80

Катерина МІТЧЕНКО

Виклики в роботі поліцейського
під час оголошеного воєнного стану в Україні81

Анастасія СИДОРЕНКО

Невидима травма: чому люди, які пережили вибухи,
часто не звертаються за допомогою.
Особливості інформування та підтримки84

Юрій БЕРЕСТЕНЬ

Війна як генеруючий чинник зростання агресії
в українському суспільстві86

Тарас МАКСИМ'ЯК

Соціальні мережі як інструмент відповідальності90

Марко ЯРЕМЧИШИН, Галина КАТОЛИК

Роль політичних лідерів у подоланні загроз
національній безпеці України.
Психологічний та філософсько-правовий аспект.....92

Антон БАБІЙЧУК

Особливості та проблеми взаємодії неурядових
та урядових суб'єктів протидії гендерно
зумовленому насильству у місті Харків і Харківській області.....95

Юрій БЕРЕСТЕНЬ

Новий суспільний порядок в умовах воєнного та громадянського конфліктів (історико-філософський аналіз) 98

Назарій АНДРУЦЬКИЙ

Психологічний стан поліцейського під час виконання службових обов'язків 102

Давид АНАНЧЕНКО, Катерина МІТЧЕНКО

Особливості взаємодії поліцейських з людьми, що мають психічні розлади..... 105

Ірина АСТАФ'ЄВА, Артур МАРГУЛОВ

Роль жінок у військових конфліктах 107

Марія БЕРЕДА, Наталія КОМИХ

Здоровий спосіб життя як іміджевий тренд сучасної молоді 110

Катерина БЄЛЯК, Ольга ПОЛЯНОВСЬКА

Активний відпочинок як засіб ефективної комунікації членів сім'ї..... 113

Руслан БОРСУК, Наталія КОМИХ

Інтернет залежність чи актуальна компетенція здобувачів освіти: соціально-психологічний аспект..... 116

Архип БЕРЕНДЄЄВ, Елеонора СКИБА

Вплив логічного мислення юриста на загальний розвиток правової культури суспільства 119

Сергій БУЛАВКА, Наталія КОМИХ

Особиста безпека поліцейського в умовах українського суспільства 121

Вадим БОЛГАРЕНКО, Кирило НЕДРЯ

Aspects of lie detection and recognition..... 124

Сергій БУЛАВКА, Наталія КОМИХ

Міжособистісні конфлікти у сфері правоохоронної діяльності 126

Вадим БОЛГАРЕНКО, Елеонора СКИБА

Інформаційно-психологічні операції: як зброя ХХІ століття 130

Карина БАЛАЧУК, Артур МАРГУЛОВ

Вплив військової пропаганди на суспільство під час воєнних конфліктів ...132

Данило БУТ, Елеонора СКИБА

Інституційні аспекти формування громадянського суспільства в Україні, реалії сьогодення.....135

Марія БЕРЕДА, Марина ЛОГІНОВА

Розвиток громадянського суспільства в умовах воєнного стану: перспективи та виклики137

Дар'я БАЙБАРЗА, Маргарита МАКСИМОВА

Механізм забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану140

Артем ВОРОНІН, Наталія КОМИХ

Кібербулінг дітей як соціальна проблема142

Денис ВОЛЯНЮК, Елеонора СКИБА

Роль логічного мислення у розбудові правової свідомості суспільства.....144

Вікторія ГОРОХОВСЬКА, Маргарита МАКСИМОВА

Безпека освітнього середовища в умовах війни та її вплив на адміністративне право147

Олег ГУНЧЕНКО, Наталія МИРОШНИЧЕНКО

International legal aspects of countering Russian aggression149

Юлія ДЕМ'ЯНУШКО, Олена ДИСА

Емоційний інтелект як чинник успішної адаптації вимушених мігрантів151

Олександр ДУНЯШЕНКО, Наталія КОМИХ

Форми та прояви гендерно зумовленого насильства в українському суспільстві154

Марія ЗУЄВСЬКА, Ганна РЕДЬКІНА

Як триматися, коли інформаційна війна у розпалі.....157

Марія ЗУЄВСЬКА, Ганна РЕДЬКІНА

Ціннісні пріоритети українського суспільства в контексті формування національної ідентичності у довоєнний та воєнний періоди160

Анастасія ЄРМАКОВА, Марина ЛОГІНОВА Виклики на шляху до гендерної рівності : стереотипи.....	164
Іван ЄВСЮКОВ, Наталія КОМИХ Інтернет залежність, як соціальна проблема.....	166
Дарина КАРПОВА, Сергій ГАРБУЗ Психологія сприйняття інформації. Основні компоненти процесу сприйняття.....	169
Елона КАГДІНА Дослідження гендерних стереотипів, як соціальної проблеми в сучасному світі.....	171
Владислав КОЦЮБИНСЬКИЙ, Катерина МІТЧЕНКО Психологічні ресурси особистості в умовах війни	174
Елона КАГДІНА, Кирило НЕДРЯ Security of the future: human rights in the fight against fakes.....	176
Максим КОВАЛЬОВ, Катерина МІТЧЕНКО Психологічна та соціальна реабілітація населення України з використанням інтернет ресурсів	178
Аліна КОВАЛЬОВА, Марина ЛОГІНОВА Докази і доказування у цивільному судочинстві.....	180
Аліна КОВАЛЬОВА, Марина ЛОГІНОВА Мирова угода та медіація у цивільному судочинстві	182
Єлизавета КОВАЛЬ, Інна ШИНКАРЕНКО Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.....	183
Дмитро КАПЛЕНКО Соціально-психологічна сутність комунікації: від інформації до інформаційної зброї	187
Лілія КОРНІЄНКО, Артур МАРГУЛОВ Вплив процесів інформатизації на демократизацію політичної культури у системі міжнародних відносин	189

Тимур КУКАРІН Засоби логічної аргументації у боротьбі із гендерно зумовленим насильством.....	194
Аліна КОРЯГІНА, Артур МАРГУЛОВ Права людини та військовий стан: колізії.....	197
Вікторія КУЗЬМИЧ, Артур МАРГУЛОВ Інституційні аспекти формування громадського суспільства в Україні: реалії сьогодення	200
Кирило КУЛІШ, Наталія МИРОШНИЧЕНКО The impact of war on the legal regulation of economic relations in Ukraine	204
Анна КОНДРАТЬЄВА, Анастасія ДАНИЛЬЧЕНКО, Володимир ОЛЕКСЕНКО Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану.....	207
Вікторія КОМАР, Артур МАРГУЛОВ Поняття та теоретичні концепції глобалізації	209
Максим КИРСТЯ, Катерина МІТЧЕНКО Проблема психологічної підтримки національної поліції України під час дії воєнного стану	211
Катерина ЛІТВІН, Вікторія ЗІНЧЕНКО Вплив соціальних мереж на світогляд та поведінку молоді	213
Андрій МАСЬКО, Інна ШИНКАРЕНКО Особливості ділового спілкування в поліції.....	217
Валерія МАНТУЛЯК, Ольга ПОЛЯНОВСЬКА Способи ефективної комунікації членів сім'ї.....	218
Мирослава МАРЧУК, Тетяна ДАЦЮК Зміни законодавства України в умовах воєнного стану	222
Karina MYRHORODSKAIA, Pakulova TETIANA Learning and development across the lifespan.....	224

Іван МІНАЙЛОВ, Марина ЛОГІНОВА

Досвід боротьби з гендерно зумовленим насильством у воєнних умовах:
досягнення та невирішені проблеми..... 227

Марія МІТІНА, Володимир ОЛЕКСЕНКО

Проблемні питання які виникають в оперативно-розшуковій
діяльності під час отримання інформації з відкритих джерел 230

Анна МОЛОДЕЦЬКА, Інна ШИНКАРЕНКО

Психічне здоров'я особистості в умовах війни 233

Роман МОСКАЛЕНКО, Катерина МІТЧЕНКО

Алгоритм дій поліцейських з дітьми які постраждали від злочинів 235

Олена НОВАК, Артур МАРГУЛОВ

Державні аспекти формування громадян України: сучасність..... 237

Софія НОРОХА, Артур МАРГУЛОВ

Війна як суспільно-політичне явище в історії 240

Влада СМОЛЯР, Кирило НЕДРЯ

The role of the mass information media in the formation of the contemporary:
psychological and moral aspects..... 242

Анастасія ОЖЕРЕЛЄВА, Тетяна ДАЦЮК

Внутрішні функції держави в умовах воєнного стану 244

Данило САФАРОВ, Інна ШИНКАРЕНКО

Стрес та його значення в роботі поліцейського 247

Вадим СОЛОД, Елеонора СКИБА

Інноваційний підхід в роботі сучасних правоохоронців 249

Андрій СУПРУН, Наталія МИРОШНИЧЕНКО

The role of international law in protecting the rights
and freedoms of a person and a citizen during an armed conflict 252

Микита ПАВЛЕНКО, Елеонора СКИБА

Логічне мислення як інструмент впровадження інноваційного підходу до
правоохоронної діяльності..... 254

Давид ПЕЧЕРИЧЯ

Рекрутингові центри та платформи як сучасні маркетингові новації.....257

Катерина РОМЕНСЬКА, Артур МАРГУЛОВ

Культ особи та масові репресії:
вплив сталінського терору на радянське суспільство.....258

Дмитро РУДНЄВ, Інна ШИНКАРЕНКО

Необхідність залучення психолога під час розслідування кримінальних правопорушень як провідний спосіб забезпечення прав людини у сфері кримінального судочинства.....261

Ілля ОРЕХОВ

Профілактика емоційного вигорання263

Денис СМІРНОВ, Інна ШИНКАРЕНКО

Значення темпераменту в роботі поліцейського265

Анна ТЕРЕХОВА, Наталія КОМИХ

Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві267

Тетяна ТРЕНЬ, Наталія КОМИХ

Особливості комунікації правоохоронців із військовослужбовцями, які повернулися із зони ведення бойових дій.....269

Юлія ТОЛМАЧОВА, Елеонора СКИБА

Набуття додаткового гуманітарного знання як один із фактів інноваційного підходу до правоохоронної діяльності.....272

Ангеліна ШИШКІНА, Маргарита МАКСИМОВА

Психологія війни та її вплив на адміністративне право274

Анна ТОКАР, Діана ДЕНИСЕНКО

Роль громадянського суспільства у захисті прав людини та боротьбі з корупцією277

Катерина ШЕРЕМЕТ, Катерина МІТЧЕНКО

Психологічні аспекти спілкування поліцейських під час викликів на домашнє насильство279

Владислав ЧОРНИЙ, Наталія КОМИХ

Запобігання професійній та організованій злочинності: реалії війни.....282

Злата ЧЕРНЕНКО, Христина ХОМІЧ, Анна ТЕРЕЩЕНКО, Артур МАРГУЛОВ Мобілізаційний інструментарій: історія та сучасність	284
Дар'я ШУБНА, Артур МАРГУЛОВ Запобігання корупції у військовій сфері	287
Даниїл ШЕВЧЕНКО, Наталія МИРОШНИЧЕНКО Legal aspects of protecting human and civil rights in conditions of war aggression	289
Корній АЛФЬОРОВ, Елеонора СКИБА Соціально-психологічна сутність комунікації: від інформації до інформаційної зброї	290
Аліна ЛУКОМСЬКА, Інна ШИНКАРЕНКО Щодо необхідності виокремлення шляхів подолання девіантної поведінки, що проявляється у формі хімічної адикції у комбатантів	293

Олександр МОРГУНОВ
ректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
полковник поліції, доктор
юридичних наук, професор

MODERN CHALLENGES OF THE LAW ENFORCEMENT SYSTEM: RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS

In the society of any country, the law enforcement system is an integral component of the entire system of ensuring the rights and freedoms of citizens. It acts as a reliable legal tool to protect the legitimate interests of society as a whole, ensuring order and security. In this case, we should perceive security and all its forms and components as a humanistic value of society.

But it should be noted that despite the pluralism introduced in the modern discourse, or perhaps precisely because of it, a dilemma arises: where exactly is the line between law and freedom, what is justice? After all, it is extremely difficult and extremely important for the entire law enforcement system to act in a balanced manner, steadfastly observing and protecting the values and principles of a democratic society. Laws are the guarantee of order and act to preserve security, ensure justice and protect the rights of citizens. But we understand that freedom is one of the main values of society, which must be protected from excessive state interference.

Some may believe that setting clear limits on the powers of law enforcement officers may adversely affect their ability to effectively carry out their public order and crime-fighting duties. However, precisely such a clear law regarding the actions of law enforcement officers reduces the risk of violation of personal freedoms of citizens and excess of power by law enforcement officers.

One of these issues is the prohibition of coercive actions that violate personal dignity and human rights. This includes the unlawful use of physical force, threats and ill-treatment during detention or search. The law should clearly define the conditions under which law enforcement officers can use coercive measures, and they should be limited to urgent situations when other means of control are ineffective.

The right to privacy and confidentiality is also an inviolable right of every citizen. Law enforcement agencies must comply with the requirements of the constitution and laws regarding the collection, storage and use of personal information of citizens. Failure to comply with these requirements can lead to serious violations of privacy and violation of personal rights, which will hinder the realization of the principle of justice for the whole society.

There are a number of emergency situations where law enforcement officers may be forced to intervene in a situation in the interest of public safety and the

general welfare. For example, in extreme situations, such as a terrorist threat or civil unrest, law enforcement agencies may be forced to take drastic measures to prevent violence and protect citizens and society as a whole.

In addition to establishing restrictions on the actions of law enforcement agencies, it is also important to ensure an effective mechanism for monitoring their activities. This could include a system of independent oversight, auditing and reporting to ensure that law enforcement is acting within the law and not violating human rights and fundamental freedoms.

Special attention should be paid to the professional training of law enforcement officers so that they understand the importance of observing human rights and the importance of protecting personal freedoms. Conducting trainings and seminars on human rights and the ethics of the performance of official duties can contribute to increasing the culture of legal attitude among law enforcement officers.

In addition, it is necessary to ensure public access to information about the activities of law enforcement agencies and mechanisms for submitting complaints in case of violation of their rights. Transparency and openness of law enforcement actions help maintain public trust and reduce the possibility of abuse of power.

Solving the problem of the balance between law and freedom requires a comprehensive approach that takes into account the rights and interests of all parties.

Літ-ра?

Олександр ЮНІН

проректор Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ, полковник
поліції, доктор юридичних наук,
професор

VICTIMISATION AND VICTIMIZATION OF CHILDREN AS A CONSEQUENCE OF DOMESTIC VIOLENCE

Today, the problem of ensuring and protecting the rights of minors is one of the main ones in the modern world. Among the victims of criminal offenses, it is children who have the least opportunities to protect their rights and have a high level of victimization. If society does not provide children with safety and does not see the need for protection, the future becomes more gloomy. Today, there is a need not only to objectively inform the public, but also, first of all, teenagers. This topic was considered in their works by such scientists as: V. V. Luneeva, O. Yu. Yurchenko, V. I. Shakuna, V. M. Dryomina and others.

The main factor in the victimization of minors is age. Victimhood is the tendency to become a victim of a criminal offense. The concept of victimhood is

widely used in positivist victimology. In modern Western victimology, the term is almost never used, and the assumption that the commission of a criminal offense can depend on the victim's behavior is heavily criticized as victim blaming. Victimhood is caused by such factors as the incompleteness of the individual's formation in the biological aspect and, in view of this, the inability to fight back against criminal and illegal encroachments in the social plan as well.

As a result, there is a high probability of a child getting into a criminogenic situation, becoming a victim of a criminal offense. Scientists note that a minor who lags behind in his development is more likely to become a victim of a crime, and a minor who is mentally ahead of his physical development is more likely to become a criminal himself.

Characteristic features of victimization for children can be divided into 2 groups – general and individual. The general ones (inherent in adolescence as such) include: credulity, naivety, inquisitiveness, inability to respond adequately to the situation, lagging behind physical development in mental development, superiority of excitation processes over inhibition in mental activity, physical weakness.

Individual mental properties are divided into biopsychological, actually psychological and socio-psychological. Psychological ones include: aggressiveness, anxiety, cruelty, propensity to risk, emotional imbalance. The socio-psychological ones include: the need for communication, self-affirmation, ignorance of the main methods of ensuring personal safety. Biopsychological factors include: the type of temperament, the presence of characteristic, defined character traits.

Family conflict has a significant impact on the formation of a child. The study of its negative role in the formation of a minor proves that family conflict should be considered in two directions: as one of the factors of family-derived adverse influence on the personality of a minor and as a situation of committing a criminal offense. Criminological data in most cases indicate «conflict transfer», that is, one family member to others, who become victims of aggressive actions, without giving any clue.

Victimization, in our opinion, is a certain process or the final result of the transformation of a person into a victim of a criminal offense, which ultimately leads to a greater number of criminal offenses and offenses.

In social terms, victimization is a mechanism by which harm is caused to persons with a high level of victimization.

Golovkin B. M. gives an idea of the definition of the limit of victimization: – these are parameters that determine the permissible number of contingents of all victims of criminal offenses in the structure of the population, which is normally perceived by society, does not cause a subjective feeling of a threat to social security, fear of crime.

According to the statistics of the victimology survey conducted by the United Nations Interregional Institute for the Study of Crime and Justice (UNICRI) in 36 countries of the world (2004-2005), in Great Britain 50 % of victims of criminal offenses were victimized twice during the year, store owners in the USA who

became victims of robberies, 50 % of them were victimized twice, another 33% – three or more times.

The last stage of victimization can be considered the victimization of a certain part of the population, the increase in the «price» of crime, repeated victimization and criminalization of society as a whole.

Taking into account the above, we came to the following conclusions, namely: based on the specifics of the victims of minors, it is worth noting that in preventive work with this group, measures of a psychological, pedagogical, medical nature are of great importance, not of a legal nature. An important component of the prevention of criminal assaults on children is the study and research of adolescent victim traits, conducting psychocorrective work with them aimed at eliminating such traits.

Анатолій КРАВЧУК

в.о. начальника наукової

лабораторії центру

стратегічних комунікацій

Національної академії СБ України

СУЧАСНА ВІЙНА ПЕРШ ЗА ВСЕ – ВІЙНА ТЕХНОЛОГІЙ

Війна Росії проти України – це не лише кількісне протистояння двох армій у живій силі та зброї, це ще й війна технологій і хоча на сьогодні втрати росіян в живій силі сягнули вже до позначки у 250 тисяч, а це – майже 90 % від загальної чисельності сухопутних військ, які вони мали на початок повномасштабного вторгнення, але ж про повну перемогу над ворогом говорити ще зарано [1].

Операція «Київ за три дні» провалилася, як і прогнози про це більшості міжнародних військових експертів. Натомість, за два з половиною роки війна дуже змінилась і українська армія від контрнаступів – іноді вдалих, іноді не зовсім, на багатьох ділянках фронту все частіше змушена переходити до позиційної оборони.

Звісно, говорячи про методи ведення цієї війни не можна оминати питання новітніх технологій та їх впливу на хід бойових дій. Зокрема, видання The Economist вважає, що за лічені тижні до початку повномасштабної війни США передали Україні снаряди Excalibur, що мали чип, що приймав сигнали GPS від навігаційних супутників США. Завдяки цьому українські артилеристи могли бути більш точними, ніж російські. На основі даних Генштабу ЗСУ американські журналісти провели власне дослідження і стверджують, що такі снаряди були «непропорційно ефективними» порівняно з російськими. Вони не лише точніше вражали цілі, а й зменшили кількість необхідних снарядів та матеріально-технічне навантаження [2].

З перших днів війни важливу роль у відсічі агресії зіграли безпілотні літаючі апарати (БПЛА), а назва одного з них – Байрактар стала серед українців настільки популярною, що деякі з батьків навіть так називали своїх дітей, народжених у 2022.

Пізніше ситуація принципово змінилась і через російське ППО використання великого БПЛА, типу Байрактар значно ускладнилось, натомість на фронті почали масово використовуватись невеличкі дрони, а росіяни, з вересня 2022, у великій кількості почали закупати іранські БПЛА Shahed 136 назвавши їх Герань-2.

12 вересня 2022 поблизу Куп'янська на Харківщині вперше у повітряному просторі України було збито БПЛА «Shahed-136», а вже 17 вересня, в інтерв'ю The Wall Street Journal, командир артилерії 92-ї механізованої бригади ЗСУ полковник Родіон Кулагін зазначив, що лише в зоні бойових дій його бригади іранські БПЛА, що зазвичай літають парами, знищили дві 152-мм САУ, дві 122-мм САУ, а також два БТР [3]. Як бачим, навіть на початку застосування цих, на той час новітніх зразків зброї, цифри були вражаючими. Нині ж ці БПЛА пройшли не одну модернізацію і стали в російській армії далеко не єдиним FPV-дроном.

Через рік, у вересні 2023 ситуація кардинально змінилась. Ворог значною мірою збільшив використання дронів-камікадзе, точніше літако-снарядів типу Shahed-136, перейшовши до їх методичного масованого використання, вочевидь не відчуваючи браку їхньої кількості. Якщо у 2022 Росія закупала ці дрони в Ірану то в 2023 вони вже розгорнули їх випуск на своїх власних підприємствах. Наразі, доволі часто вони запускали Shahed по Україні разом із ракетами, а коли ракет не вистачало то й – замість ракет і що важливо, на відміну від крилатих ракет, удари дронами продовжуються доволі активно протягом усього 2023 року.

Зокрема, якщо брати статистику за літній період то за червень ворог випустив 197 Shahed, у липні – 246, а за вересень уже – 503 одиниці, що стало значно більше, а ніж за попередній найвищий показник травня із – 413 літако-снарядами. З 503 запущених Shahed нашим захисникам було збито 396, а середній показник знищених на той час цілей загалом складав 78,7 %, що насправді вважається доволі високим показником.

Не є таємницею постулат: аби здолати набагато більшого та сильнішого за себе супротивника, треба нівелювати його переваги. Майже два роки протистояння довели, що Збройні Сили здатні не лише зупиняти росіян, але й перемагати їх на полі бою. Однак питання повної перемоги над ворогом досі залишається відкритим. Ба більше, на сьогодні ситуація на фронті значно ускладнилась і це здебільшого стосується зменшення об'ємів фінансування з боку наших партнерів. Саме тому головнокомандувач Валерій Залужний та міністр оборони України Рустем Умеров наголошують на необхідності розвитку технологічної переваги.

«Важливо розуміти, що цю війну неможливо виграти зброєю минулого

покоління та застарілими методами. Вони неминуче призведуть до затягування і, як наслідок, до поразки», – зазначив Валерій Залужний в інтерв'ю The Economist [4]. Свого часу міністр оборони в одній із останніх своїх заяв у ЗМІ наголосив: «Війну виграють технології. Росіяни можуть мобілізувати для м'ясних штурмів мільйони, а їх заводи за Уралом працюють у три зміни. Нашу перевагу забезпечать асиметричні відповіді і вони можливі завдяки інноваціям. Ми винаходимо технології, тестуємо і масштабуємо їх» [5].

Міністерство оборони вважає, що з початку повномасштабного вторгнення вітчизняна галузь БПЛА пережила справжній сплеск. У період з 22 лютого 2022 року до армії надійшло тисячі дронів, а загалом було прийнято на озброєння 28 нових моделей БПЛА різних типів українського виробництва серед яких дев'ять моделей дронів-камікадзе [6].

Але окрім дронів ЗС України прийняли на озброєння й безліч технологій що вже показали свою ефективність за кордоном. Зокрема йдеться про технологію розпізнавання обличчя «Clearview AI» засновану у 2017 році американським розробником Хоан Тон-То та політиком Річард Шварц. Технологія працює завдяки використанню штучного інтелекту. Для цього компанія має базу даних, що налічує 10 мільярдів світлин, зібраних на теренах інтернету з публічних джерел, зокрема 2 мільярди – із соціальної мережі «ВКонтакте». Хоан Тон-То стверджує, що точність розпізнавання обличчя за допомогою «Clearview AI» – 99,85 %, схожі дані наводять незалежні експерти.

У Сполучених Штатах цю технологію використовує поліція для пошуку злочинців. У нас із початком великої війни «Clearview AI» допомагає ідентифікувати російських військових які загинули в Україні, або які вчиняли злочини проти цивільного населення. Саме за допомогою штучного інтелекту підрахували, що кількість загиблих у цій війні ворогів вже перевищує 30 тисяч.

Зокрема, «Clearview AI» використовують ще й Національна поліція та Державна прикордонна служба України, які лише за перші два тижні війни затримали 200 осіб, що належали до незаконних збройних формувань. А завдяки записам з камер у білоруських службах доставки вдалось з'ясувати, хто з російських військових грабував мирне населення на теренах Київщини під час окупації.

Звісно ж, тут не можливо не згадати про «Starlink» Ілона Маска, який ще на початку війни завіз в Україну 500 комплектів обладнання що досі надає можливість на передовій мати Інтернет. На сьогодні кількість терміналів у нашій країні перевищує 10000 штук, а активних користувачів – 150000 людей.

Обладнання від Ілона Маска не лише надає можливість комунікації бійцям на фронті але й за допомогою супутникової мережі збирає розвіддані та відстежує цілі для ударів безпілотниками. Саме завдяки «Starlink» оборонці Маріуполя, навіть в умовах блокади, підтримували зв'язок із зовнішнім світом [7].

Наразі, сказати що лише українська армія використовує новітні технології буде не коректно, тому що росіяни на сьогодні так само активно їх

впроваджують у бойову діяльність через що і постає серйозна проблема.

Якщо на початкових етапах війни, у тому числі і за рахунок санкцій щодо ввезення в Росію високотехнологічної продукції, росіяни мали проблеми із випуском тих самих дронів, почавши їх закуповувати з Ірану то в подальшому вони налагодили поставку комплектуючих, зокрема й чіпів через треті країни, в разі їм переплачуючи, чим неймовірно їх збагатили, але тим не менш, почали самостійно, а головне масово, випускати безпілотники різного призначення для своєї армії.

На сьогодні щодо згаданих дронів, ми вже не маємо на фронті переваги, чи хоча б переконливого – паритету. На багатьох напрямках, особливо де точаться запеклі бої, росіяни мають значну перевагу в кількості БПЛА, що для нашої армії стає не аби якою проблемою. Зокрема, це 12 грудня, в ефірі «Суспільного» зазначив командир роти Ахіллес Юрій Федоренко, заявивши, що на пріоритетних для противника напрямках ми маємо співвідношення один на 5–7 дронів противника, який дозволяє собі працювати в черговому режимі: він залітає на FPV-дронах до нашого оперативного простору і шукає ціль для враження. Ми ж, на поточний момент, такого собі дозволити не можемо. Ми працюємо виключно по виявленій цілі, маючи конкретну інформацію щодо неї [8].

Ворог швидко вчиться і якщо ще пів року назад він не так активно використовував дрони то тепер все кардинально змінилось. На сьогодні для окупантів засоби БПЛА є одним з пріоритетних напрямків розвідки, тож вони продовжують виготовляти власні дрони та у великих кількостях поставляти їх на фронт. Окрім того, в армії РФ також почали використовувати й цивільні дрони. Вже більше ніж півроку як російська армія отримує коптери цивільного призначення. Зокрема Mavik-3, Mavik-3T з яких уночі, за тою ж самою тактикою, як це раніше робили Сили оборони, проводять дорозвідку переднього краю та скидають боєприпаси по передовим позиціям.

Висновок: на сьогодні вже мабуть не потрібно нікого переконувати у важливості застосування на фронті новітніх зразків озброєння, особливо тих розробок, що базуються на новітніх технологіях. Разом з тим, чи достатньо ми зробили для того аби повністю забезпечити потребу ЗС України зокрема у БПЛА?

Нажаль, існує справжня прірва в розумінні та баченні на це питання між військовими з волонтерами та представниками МО України. Зокрема, відповідаючи на заяву відомої волонтерки та керівниці «Центру підтримки аеророзвідки» Маріїни Берлінської, яка заявила, що українські військові не мають достатньої кількості дронів, що необхідні для проведення розвідувальних операцій, зокрема, відносно закриття цих потреб лише на 10 %, экс-заступниця міністра оборони України Ганна Маляр заявила, що «міністерство оборони закуповує дрони за тими потребами, що формуються Збройними Силами».

Тобто зі слів Маляр, вся проблема щодо достатнього постачання дронів для ЗСУ полягає в тім що самі ж ЗСУ не подають потрібних заявок із реально

необхідними цифрами, тим самим фактично обманюють міністерство оборони і відповідно, відчувають не аби які проблеми на фронті. І таких випадків безліч, коли йде перекидання відповідальності зі здорової голови на хвору, від чого безпосередньо страждають воїни на передовій, які власним життям платять за от такі «непорозуміння». Якщо ж ми не зможемо забезпечити наші війська в потрібних кількостях новітніми технологіями, зокрема й згаданими БПЛА то проблема нестачі дронів дуже скоро переросте у проблему нестачі людей, а от віднайти людину для фронту куди важче, а ніж закупити дрон.

Список використаних джерел

1. Сайт «CNN», стаття: «За даними розвідки США, Росія втратила 87 % військ, які мала до початку війни в Україні». URL : <https://edition.cnn.com/2023/12/12/politics/russia-troop-losses-us-intelligence-assessment/index.html> (дата звернення: 18.12.2023).
2. Сайт «The Economist», стаття: «Війна в Україні показує, як технології змінюють поле бою». URL : <https://www.economist.com/special-report/2023/07/03/the-war-in-ukraine-shows-how-technology-is-changing-the-battlefield> (дата звернення: 18.12.2023).
3. Сайт «The Wall Street Journal», стаття: «Russia's Use of Iranian Kamikaze Drones Creates New Dangers for Ukrainian Troops». URL : <https://www.wsj.com/articles/russias-use-of-iranian-kamikaze-drones-creates-new-dangers-for-ukrainian-troops-11663415140> (дата звернення: 18.12.2023).
4. Сайт «The Economist», стаття: «Ukraine's commander-in-chief on the breakthrough he needs to beat Russia». URL : <https://www.economist.com/europe/2023/11/01/ukraines-commander-in-chief-on-the-breakthrough-he-needs-to-beat-russia> (дата звернення: 18.12.2023).
5. Сайт «Українська правда», стаття: ««Війну виграють технології». Як штучний інтелект допоможе перемогти у війні з РФ?». URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/12/4/707197/> (дата звернення: 18.12.2023).
6. Сайт «Forbes Ukraine», стаття: «Платформа Brave Inventors створює нову екосистему, де сотні винахідників змагаються за можливість надати армії технологічну перевагу над ворогом». URL : <https://forbes.ua/innovations/vinakhodi-shcho-zminyayat-khid-viyni-31082023-15494> (дата звернення: 18.12.2023).
7. Сайт «Платформа МЕН», стаття: «Війна & новації: 6 технологій, що допомагають нам на фронті чи в тилу». URL : <https://platform.man.gov.ua/media/01335498-6730-4300-b545-465a58a278a5> (дата звернення: 18.12.2023).
8. Сайт «NV», стаття: «На пріоритетних для РФ напрямках на 1 дрон ЗСУ припадає до 7 дронів окупантів – командир роти Ахіллес». URL : <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/u-zsu-rozpovili-yake-spivvidnoshennya-fpv-droniv-rosiyani-mayut-u-porivnyanni-iz-silami-oboroni-ukrajini-50375648.html> (дата звернення: 18.12.2023).

Олена РЯБІНІНА

професор кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін
Національного університету
цивільного захисту України

ПОСТПРАВДА ЯК СИТУАЦІЯ КОНСПИРОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постправа (*post-truth*), або пост-істина, є терміном, що надає гностичній візії реєстрованих фактів заданого соціально-психологічного змісту. Зрушення від істини до пост-істини відбувається в річищі ревізії об'єктивності знання. Та специфіка питома пост-правди не зводиться до проблеми істини в гностичному аспекті, до ймовірного незбігу факту свідомості з буттям речей у-собі-і для себе і зрештою не обмежується визнанням антропоїдної природи істини взагалі. Світосприймання і світовідчуття в ситуації пост-правди, лишивши у віддаленій ретроспективі обрис «апріорних форм» Канта або «ідолів» Бекона, набувають у теперішній час над-осібні інстанції управління цими «ідолами». Тоді суспільні умонастрої, громадська думка та її лідери мислять і діють згідно з визначеною установкою. Політична ідеологія, на відміну від пост-правди, є легітимізованою формою представлення інтересу верхівки як загального, як інтересу більшості. Щодо пост-правди йдеться про налаштування соціуму, той соціально-технічний тюнінг, що уможлиблюється медіа-ресурсами і тим безпрецедентним станом суспільної свідомості, коли її єдино турбує вітальна перспектива. Справа не лише в «подачі» фактів або фейків. Йдеться про надзвичайно розгалужений та поліморфний цивілізаційний процес, який не залишає окремо взятому індивіду волі до об'єктивності в пізнанні фундаментальних законів суспільства, думки і природи.

Ситуація пост-правди заряджена піар-технологіями на іррефлексивному рівні рушіїв світобачення. Та водночас буде помилкою радикально розуміти пост-правду як простір маніпуляції, що експлуатує глибинні чинники мислення і пізнання. Не слід забувати про неодмінний процес накопичення й інтеграції множинних, не завжди сумісних між собою «істин» й екзистенціальних порядків у царину суспільного життя; про значимість соціального елемента, добути європейцями за віки, про незліченні потоки людської суб'єктивності, що дифундують у полі взаємодій, у багатовимірній одночасності трагічних подій та своєкорисливих дій, подвигів і маніпуляцій. Пост-права – це становище суспільної свідомості, що спирається на потреби і чаяння більшості, живиться її духовною енергією і дає основу для версій, трактовок, домислів і узагальнень, особливо активних за втрати вектора життєдіяльності. Унеможливлення спільної для всіх учасників глобального процесу екзистенціальної істини є онтологічна передумова пост-правди.

Ситуація пост-правди набула термінологічного та теоретичного статусу в нещодавній суспільній аналітиці. Наразі 2016 року Оксфордський словник надав даному терміну статус «слова року», ріст популярності якого є напрочуд стрімким [1]. Апеляція до умонастроїв соціуму і вітальних потреб, що бувають над незаперечними фактами і зачисляють їх у реєстр своїх доводів, виявляється в ситуації пост-правди важливішою за об'єктивність фактів і навіть підпорядковує її новим узагальненням. В ієрархічному і логічно побудованому вигляді такі узагальнення зводяться в ранг гіпотез, а іноді теорій.

Пост-правда виступає і полем, і інформаційним потоком, що змінюється мірою асиміляції нових повідомлюваних фактів, – є складною технологією, яка залучає інформаційні комп'ютерні, медіа ресурси й схеми моделювання. По суті, пост-правда стала віртуальною реальністю, яка на відміну від віртуально-ігрових локацій не може бути за бажанням покинута задля переключення у звичайний реєстр життя. Справа не лише в повсюдності, а й у неспроможності індивіда порати потік повідомлень з нерозрізненними в ньому істиною і хибою, що надходять звідусіль. Критичне мислення, скуте потребою позитиву, у той же час жадає живлення з різноманітних джерел, та їх різнобій лиш заплутує його пошуки. Слід наголосити, що лише розуміння ключових закономірностей соціального поступу спроможне орієнтувати пошуковця. Та наразі постмодерн, це поле множинності істин, сприяє підміні історичності моментальністю. У нагромадженні моментів джерела і лідери суспільної думки провадять інтерес суб'єктів політичної волі попри «вперті» факти; чому немало сприяють технічні можливості відео зйомки, моделювання, *image-making*'у.

Серед гіпотез і теорій, що живляться строкатою сумішшю інформації, більш ефективно впливають негативні, так як працюють з базовою потребою індивідів в убезпеченні життя. Найімовірнішими з-поміж версій дальших подій стають конспірологічні «теорії змови» та ін. Використовуючи глобальні події як масштаб опису, такі теорії оперують образами неомальтузіанського нахилу й зловісними припущеннями. Не буде, на нашу думку, дивним, якщо з'ясується, що подібні конструкції найбільш популярні в утилітарно орієнтованих, суцубо стурбованих майновими статками осіб: звернімо увагу на майже столітні істини «Повстання мас» Х. Ортеги-і-Гассета [2].

У нинішніх умовах екзистенціальної загрози, що несе жахіття війни, нас турбує майбуття цілої етнонаціональної спільноти, а зрештою цивілізації, стає неоцінено важливою твереза соціальна думка. За слушною ідеєю Юваля Ноя Харарі [1] людство завжди жило в ситуації пост-правди, бо воно неодмінно створює міфи. Наразі конспірологія інспірує розхитування духовного «балансу» «подвійними» посланнями, що поєднують загрозливі та заспокійливі теми. Тривога і невизначеність находять обопільно прийнятні «підтвердження». В управлінні емоціями та діями великих мас і полягає сенс конспірологічної діяльності в ситуації пост-правди.

Список використаних джерел

1. Harari Y. N. 21 lessons for XXI century // Yuval Noah Harari. N. Y., Random House, 2018. 368 pp. ISBN 9781787330672.
2. Ортега-і-Гассет Х. Бунт мас. // Хосе Ортега-і-Гассет. Нью-Йорк, ООЧСУ, 1965. 158 с.
3. Post-truth | Definition of post-truth in English by Lexico Dictionaries. *Oxford Dictionaries*. Lexico Dictionaries | English. Дата звернення: 7 травня 2024.

Олена ГАЛУСТЯН

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
психологічного забезпечення
та психофізіологічних досліджень
ННІЗДН Національної академії
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОТИДІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИМ ЗАГРОЗАМ: ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасні інформаційні технології надали не лише багато можливостей для обміну інформацією, але й створили умови для ефективного здійснення інформаційно-психологічного впливу, особливо в умовах сьогоденного протистояння з РФ.

Наразі для кожного громадянина нашої держави важливо усвідомити, що окрім кровопроливної війни на полі бою, паралельно ведеться інформаційна війна, яка також здійснює свій руйнівний вплив. Саме тому, вкрай актуальним лишається питання інформаційно-психологічної безпеки.

Інформаційна безпека – складова частина національної безпеки, завданням якої є захист інформаційного простору від будь-якого зовнішнього чи внутрішнього впливу, який суперечить державній політиці. Відповідно, інформаційні виклики – це інформаційно-психологічні операції, завданням яких є нав'язування відповідної думки або загалом ідеології суспільству [1, с. 207].

Головним інструментом інформаційно-психологічних операцій є інформаційно-психологічний вплив. Інформаційно-психологічний вплив – це будь-яка форма прояву активності в межах інформаційно-комунікативного простору, що полягає у цілеспрямованому переносі спеціально підібраної інформації у формі значень певного змісту, знаків (символів), образів або сигналів, в результаті чого в об'єкта формується психоемоційний відгук, який

призводить до корегування світогляду (свідомості) в потрібному (позитивному чи негативному) суб'єкту напрямі.

За таких умов, важливими елементами протидії інформаційно-психологічним загрозам, на нашу думку, є формування і розвиток інформаційної культури (медіакультури), медіаграмотності та інформаційної гігієни серед населення України.

Інформаційна культура – уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її одержання, обробки та передачі комп'ютерні інформаційні технології, сучасні технічні засоби та методи.

Інформаційна культура (медіакультура) – один з базових показників якісного стану медіасуспільства, що гарантує його національну безпеку та інформаційно-психологічну безпеку його громадян, і є чинником його збереження й розвитку [2].

Показниками розвитку інформаційної культури є:

1) обізнаність (інформованість щодо медіа та їх діяльності, розуміння механізмів і технологій створення медіа продукту, критичне його сприйняття);

2) селективність і дистанціювання (вміння обирати потрібну інформацію, відповідні медіа й відповідні технології: відмовитися від непотрібного і потенційно шкідливого);

3) регламентація часу споживання медіапродукції, уміння планувати й заощаджувати свій час;

4) практичні уміння (свідомий пошук та доцільне застосування інформації, вміння творити медіа продукт);

5) дистанціювання (вміння відсторонитися від медіа, виходити за межі їх впливу, у тому числі критичне сприймання новинних програм, реклами, соціальних мереж тощо, усвідомлення ризиків, володіння необхідними засобами психологічного захисту від потенційно деструктивного впливу) [2].

Інформаційна та медійна грамотність – одна з важливих компетентностей сучасної особистості.

Міжнародна організація ЮНЕСКО в своїх офіційних документах запропонувала п'ять принципів щодо медійної та інформаційної грамотності (Laws of Media and Information Literacy, MIL) [3]:

Принцип 1. Інформація, комунікація, бібліотеки, медіа, технології, інтернет мають використовуватися суспільством критично. Вони рівні за статусом, і жодне з цих джерел не варто вважати значущим за інші.

Принцип 2. Кожен громадянин є творцем інформації/знань. Кожен має право на доступ до інформації/знань та право на самовираження. Медійна та інформаційна грамотність має бути для всіх – і для чоловіків, і для жінок, – і тісно пов'язана з правами людини.

Принцип 3. Інформація, знання та повідомлення не завжди є нейтральними, незалежними чи неупередженими. Будь-яка концептуалізація, використання і застосування MIL повинна зробити це твердження прозорим і зрозумілим для всіх громадян.

Принцип 4. Кожен громадянин хоче отримувати і розуміти нову інформацію, знання і повідомлення та мати можливість на спілкування з іншими, навіть якщо він не висловлює це прагнення. Їх права на це ніколи не мають порушуватися.

Принцип 5. Медійна та інформаційна грамотність не набувається одномоментно. Це постійний та динамічний досвід і процес. Його можна вважати завершеним, якщо він включає в себе знання, вміння та установки щодо використання, створення та передачі інформації щодо медіа та технологічного контенту.

На основі запропонованих принципів медіаграмотності формуються набір відповідних компетентностей, необхідних для активної й усвідомленої участі в житті медійного суспільства.

Компетентності з медіаграмотності можна умовно поділити на чотири групи – розуміння медіа, використання медіа, комунікація за допомогою медіазасобів та вміння досягати власних цілей, застосовуючи медіа [1, с. 221].

Наступна складова протидії інформаційно-психологічним загрозам – це інформаційна гігієна. Інформаційна гігієна включає фільтрування інформації та розпізнавання брехні, розрізнення об'єктивних медіа та сайтів-смітт'ярок, знання про створення інформаційних вірусів, їх типів, контент та канали поширення, протистояння інформаційним вірусам та формування інформаційного імунітету [4, с. 208].

Серед основних правил дотримання інформаційної гігієни можна виділити:

1. Убезпечення себе від інформаційного стресу (контроль кількості та якості інформації, зменшення часу перегляду воєнних новин, відновлення безперервності життя).

2. Необхідність виходу з «інформаційної бульбашки» (регулярно видаляти кеш, історію пошуку та файли cookie; періодично змінювати пошукові системи; використовувати режим анонічного перегляду у браузері).

3. Формування «інформаційного бронезилету» (уникати зараження страхами, поганими передчуттями, фейковими повідомленнями, негативними передбаченнями через засоби масової інформації, соціальні мережі, міжособистісне спілкування; правильно визначати свої емоції, виключати демобілізуючі емоції або надавати нові сенси негативним емоціям).

4. Зменшення ризику підхоплення «інформаційного вірусу» (свідомо споживати інформацію, розвивати вміння визначати фейкову інформацію, толерантність до невизначеності).

Таким чином, за допомогою осмислення та психоедукації, інформування сучасного суспільства можна протидіяти існуючим інформаційно-психологічним загрозам та встановлювати власні психоемоційні кордони, зберегти здоров'я, у тому числі ментальне та знайти ресурси для протидії агресії та маніпуляціям.

Список використаних джерел

1. Ільченко О. А. Інфомедійний розвиток комунікативних навичок майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Philological science and education: transformation and development vectors* : Collective monograph. Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. P. 204-231. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-083-4-11>.
2. Петрунко О. В. Інформаційна культура як чинник психологічної і національної безпеки медіасуспільства. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. – № 3 (35). – 2014. – 253-259. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5956/1/O_Petrunko_KPP_IL.pdf.
3. ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності. ДМ Media Sapiens. URL : <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/18453/2017-02-24-yunesko-opublikovala-pyat-pryntsypiv-mediynoi-ta-informatsiynoi-gramotnosti/>
4. Захаренко Л. М. Дотримуйтеся інформаційної гігієни! *Актуальність та особливості наукових досліджень в умовах воєнного стану* : зб-к тез міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф. з нагоди Дня науки-2022 в Україні (м. Київ, 24 трав. 2022). С. 208-212. URL : <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/>.

Зоряна ГОНТАР

доцент кафедри соціальної роботи,
управління та суспільних наук
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності
кандидат наук з державного
управління, доцент

**РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВТОВАРИСТВА
У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Повномасштабна військова агресія РФ проти України, спрямована на геноцид українського народу, принесла масштабні руйнування, вимушене внутрішнє переміщення учасників освітнього процесу, їх виїзд за кордон, знищення українських освітян на тимчасово окупованих територіях, незаконне вивезення українських дітей на територію Росії, навчання в умовах блекауту та колосальний психологічний тиск. Російські великодержавні покидьки цілеспрямовано б'ють по нашій освітній інфраструктурі, на сьогодні вже понад 3 тис. закладів освіти постраждали внаслідок бомбардувань і обстрілів, із них близько 300 закладів зруйновано повністю. Ворог робить усе для знищення української освіти, бо чудово розуміє її силу. Російську ж освіту використовує як інкубатор для створення безвольних громадян [1].

Основна мета трансформації системи освіти України – поставити в центр уваги людину, її потреби й цінності. Тільки освічені українці можуть створити міцну, життєздатну державу, збудувати сучасну економіку, забезпечити майбутнє прийдешніх поколінь. З огляду на це Міністерство освіти і науки України

особливу увагу приділяє тому, щоб українські діти, хоч би де вони перебували, змогли продовжити навчання в українській освітній парадигмі.

В умовах війни в Україні роль міжнародного співтовариства в забезпеченні безпеки освітнього середовища визначається різними способами та ініціативами. Декілька ключових аспектів у цьому контексті включають: міжнародні організації, такі як ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, та інші, надають гуманітарну допомогу та фінансову підтримку для відновлення освітньої інфраструктури, відновлення шкіл, закупівлі навчальних матеріалів та надання психосоціальної підтримки учням та вчителям.

Після початку повномасштабної збройної агресії (війни) РФ проти України МОН активізувало співпрацю з міжнародними партнерами, сформувавши потужну міжнародну коаліцію для пошуку всебічної допомоги з розвитку української освіти й науки. За результатами цієї співпраці у 2023 р. різноманітна підтримка сферам освіти та науки України здійснювалась у рамках понад 160 проєктів і програм із загальним обсягом фінансування близько 1,2 млрд євро. Загалом відгукнулися більш ніж 50 організацій та урядів іноземних країн, серед яких спеціалізовані структури ООН, органи ЄС, уряди країн, міжнародні громадські організації.

Міжнародні спостерігачі та організації з прав людини відіграють важливу роль у моніторингу ситуації з безпекою освітнього середовища, допомагаючи виявляти порушення та надаючи об'єктивні звіти щодо стану освіти в умовах конфлікту.

Міжнародне співтовариство може використовувати свій політичний вплив для тиску на конфліктні сторони та вимагання виконання міжнародних стандартів забезпечення безпеки освітнього процесу.

Міжнародне співтовариство може працювати на те, щоб забезпечити, щоб освітні можливості були доступні для всіх, незалежно від їхньої географічної розташованості чи соціального статусу.

Міжнародні організації надають підтримку біженцям та внутрішньо переміщеним особам, забезпечуючи їм можливість отримати освіту в умовах вимушеного переселення.

Міжнародні організації співпрацюють з урядовими та неправительними структурами для впровадження стратегій безпеки та відновлення освітнього процесу. Зазначте конкретні проєкти та ініціативи, які вже реалізуються на міжнародному рівні, щоб підтримати освітнє середовище в Україні в умовах війни, та використовуйте конкретні факти та дані для підтримки ваших висновків.

Сьогодні перед Україною постає безліч викликів, що необхідно подолати. Зокрема, потрібно створити умови для здобуття освіти в умовах війни та вимушеної міграції, досі наявного впливу корупції, з одного боку, та забезпечити євроінтеграційні процеси, врахувати тенденції глобалізації – з іншого. Усе це зумовлює гостру потребу в пошуку нових підходів до розвитку освіти і науки, що мають відповідати на всі запити сучасності й майбутнього, задовольняти потреби українців. Наразі Міністерство разом із майже 1 700 експертами

продовжує роботу над створенням Національної стратегії освіти і науки України, уже напрацьована Візія майбутнього української освіти і науки.

Основою бачення майбутнього є прагнення українців до європейської інтеграції, забезпечення важливих для нас загальнолюдських та європейських цінностей. Дитина, її життя, безпека й доступ до освіти були та залишаються у фокусі уваги держави, оскільки діти є найважливішими агентами змін і побудови майбутнього.

Усупереч наявним перешкодам українська освіта обов'язково стане сильнішою після теперішніх випробувань, ключем до відновлення сподівань і можливостей для майбутнього кожного громадянина України, допомагатиме людям знайти своє місце в нових реаліях, буде основою прогресу та розвитку нації, фундаментом її майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Концепція безпеки закладів освіти : розпорядження КМУ від 07.04.2023 № 301-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsiibezpeky-zakladiv-osvity-i070423-301>.
2. Цифрова трансформація освіти і науки / МОН. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki>.
3. Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.-аналіт. зб. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2022. URL : https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf.

Юрій КАЛГУШКІН

кафедри тактико-спеціальної та фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

Олександр ЗАЛІВАН

викладач факультету підготовки офіцерів запасу за контрактом Харківського національного університету Повітряних Сил. І. Кожедуба, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО – ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Важливою складовою українського національного спротиву російській агресії є максимально широке залучення громадян України до цілеспрямованих дій щодо захисту країни і впровадження вимог Закону

України «Про основи національного спротиву» (надалі – Закон) до повсякденного життя суспільства.

Важливе місце в цій загальній системі заходів захисту країни разом із бойовою складовою діяльністю Сил оборони України по відбиттю агресії займають заходи національного спротиву, у тому числі підготовка громадян України до захисту країни.

Підготовка громадян України до національного спротиву визначається як сукупність заходів, що здійснюються державними органами та органами місцевого самоврядування з метою формування патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття ними знань та практичних вмінь, необхідних для захисту України.

Ця підготовка повинна забезпечувати, в першу чергу, підґрунтя для моральної переваги над противником через сприйняття ідеї захисту суверенної і вільної України, своїх громад, родин, домівок, рідної землі та спонукати до проявлення на полі бою найкращих людських якостей військового братерства, самопожертви і відданості своєму народу.

Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву Законом визначені такі як сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, військово-патріотичне виховання громадян України та підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій.

Питання в тому, що на час прийняття Закону (2021 рік) не могло бути розуміння про масштаб і інтенсивність бойових дій у російсько-українській війни, рівні прояву владного і побутового зрадницького колабораціонізму, про партнерську допомогу країн Заходу та інші речі, тому, відповідно, і змістовна спрямованість цієї підготовки прописана загальними визначеннями.

Реалії війни дуже гостро в практичній площині поставили питання щодо оволодіння озброєнням і військовою технікою Сил оборони України, у т.ч. західних зразків, і спроможностей українських військовослужбовців оволодіти нею на достатньому рівні в короткі терміни. Війна набула характеру широкого застосування безпілотних літальних апаратів, практичного використання програм і комплексів на базі нових інформаційних технологій. Масованого застосування засобів радіоелектронної боротьби.

Якщо Збройні сили України та структури інших складових Сил оборони більш-менш змогли вирішити питання підготовки відмобілізованих громадян і адаптуються до нових форм і способів бойових дій, то питання підготовки цивільного населення до захисту своїх громад, країни в цілому, до недавнього часу залишалося поза увагою органів державної влади і місцевого самоврядування.

Останнім часом набуває розповсюдження така форма організаційної підготовки населення територіальних громад як створення регіональних Центрів національного спротиву. Метою їх діяльності визначається вирішення

завдань упровадження ветеранами бойових дій ідей військово-патріотичного виховання та вже отриманого успішного досвіду бойових дій до практичної підготовки громадян і населення місцевих громад. У деяких регіонах України вони вже створені і показали свою ефективність. Тут широке поле для діяльності місцевих активістів і керівників громад.

Цільовою аудиторією таких центрів є чоловіки призовного та непризовного віку і жінки місцевих громад. Загальновійськова спрямованість занять на одиночну підготовку протягом трьох місяців методом одного навчального дня на тиждень забезпечується залученням сучасної матеріально-технічної бази та відповідного навчального озброєння, електронних тренажерів стрілецького озброєння, засобів зв'язку і тактичних програмно-технічних комплексів на електронних носіях.

Унаслідок такої підготовки громадяни отримують розуміння форм і способів підготовки і ефективного виконання бойових завдань, способів виживання у складних умовах бойової діяльності, а місцева громада отримує навчених людей до дій в екстремальних ситуаціях.

Подальшим етапом діяльності таких центрів може бути проведення групової підготовки шляхом проведення місцевих і міжрегіональних навчань, змагань між групами територіальних громад за єдиними умовами (програмами змагань) тощо. Змістом таких змагань може бути тактичне орієнтування з елементами виконання вправ і нормативів зі стрілецької зброї, радіотренуванням, змаганнями на спостережність тощо.

Як висновок можливо зазначити, що час вимагає діяти і тільки спільними зусиллями народу і влади ми спроможні вистояти і перемогти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи національного спротиву». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

Кирило НЕДРЯ

завідувач кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності ДДУВС, кандидат історичних наук, доцент

PSYCHOLOGY OF CAPTIVITY: FROM THEORY TO THE PRACTICE OF TRAINING

In the conditions of conducting intensive combat operations, one of the main problems is to increase the chances of survival of personnel, and therefore to reduce losses. At the same time, quite often, mistakenly, it is believed that the key in this is to improve the quality of personal protective equipment, or the same medicine.

However, no less important, and often even more significant, is the moral and psychological component of losses, since it is a demoralized, «broken» serviceman (and not only a serviceman, but any member of the security and defense forces) who is a threat not only for himself, and for those around him, weakening both the capabilities of the unit and, in fact, creating further problems and burdens for various social and economic systems already in civilian life. At the same time, this set of problems is very difficult not only to settle and solve, but even to diagnose as such. And a much more difficult problem is those persons who were captured.

Considering the above, it is certainly more expedient to prevent such problems and work with personnel even before (or already during) direct participation in hostilities/peacekeeping operations/police missions/man-made disasters.

And the leaders in this are the NATO countries, in particular the USA and Great Britain. The starting point for works in this direction was the Second World War.

So, at the beginning of the war, namely in December 1939, the first training courses for the pilots of the escape organization from German captivity were opened in the structure of the British military intelligence MI-9. Soon, their program was extended to the survival of downed pilots in the wild and open sea.

Since the spring of 1943, on the basis of the British experience, similar courses have been created in the BPC (Air Force) of the USA, but only a small number of American pilots undergo this training.

The situation changes as a result of the war. So, according to statistics collected and analyzed in the USA, only 5 % of all downed American pilots who landed unharmed and uninjured on uninhabited territories, the sea, or who managed to remain unnoticed by the enemy survived. The other 95 % died due to simple inability to swim or lack of survival skills in the wild. This became the signal for purposefully creating a program for pilot survival training. In the 1950s, such survival courses were organized in all branches of the US military, primarily for the training of special forces and military intelligence, as the most expensive specialists.

After the wars in Korea and Vietnam, in the USA, the facts of military captivity, as well as the lack of any preparation for this, which led to both death and further mental disorders (yes, one of the most famous prisoners was future senator John McCain, who was a pilot during the Vietnam War). Therefore, sections of psychological training for being in captivity and organizing an escape from it were added to the SERE program, and the general complex of training actually became complete – from survival, and therefore avoiding captivity, to being in it and escaping. Thus, servicemen received the necessary knowledge to form psychological confidence in their own abilities, and therefore to eliminate the main stress factor – the unknown.

As for the fullness of SERE, since 1984 in the USA it has been divided into three basic blocks, which are passed sequentially (which is mandatory):

1. The minimum basic level of skills of a private. Both new recruits (recruits) and candidates for officer positions (cadets) pass it as part of the mandatory «young

fighter course». The training is organized and takes place in the relevant training camps for new recruits. In terms of time, preparation takes 2-4 months, which is the initial general training.

2. The main part. This most saturated and longest unit is designed for flight personnel of all types and branches of the military, special forces and military intelligence fighters, as well as NASA astronauts. In it, survival in various natural and climatic conditions is practiced, and training is already conducted in specialized camps «trained» for a specific climatic zone (located in the states of Alabama, Alaska, Virginia, Texas, California, Colorado, in Canada and on the Japanese island of Okinawa). For the crews of BMF (Navy) ships, only training on survival in the open sea is conducted. There is also a separate course on survival and evacuation in urban conditions.

3. The third special unit is for individual military professions: special forces and special services employees. First of all, we are talking about those who work abroad, undercover, or in «hot spots». Staying in captivity, behavior during interrogations, resistance to physical and psychological pressure, organization of escape from captivity are practiced.

As we have already noted, all these blocks are interconnected and complement each other, forming a complete system of preparation for survival and, as a result, not being captured, or passing it with possible minimal moral and psychological losses. Considering our topic and relevance for today, let's open these blocks a little. Thus, the first and basic blocks are aimed, respectively, at basic and elementary skills such as: movement and marches, equipment of stops and shelters, personal hygiene in the field, provision of first aid, elements of camouflage, etc. The second already reveals in more detail both the first basic skills and complements them: a set necessary for survival, decision-making in conditions of limited information, development of plans, adaptation to heat/cold, eating atypical food, orientation in the terrain, orientation and prediction of weather changes, contacts with the local population and its characteristics (attitude), obtaining water/fire/food, maintaining body temperature, rafting in rivers and sea currents, rescue signals, flora and fauna (safe and dangerous), shelters and their creation, movement in different types of terrain and relief, as well as psychological aspects of survival – adaptation and overcoming pain, hunger, thirst, fatigue, lack of sleep, feelings of loneliness and doom, maintaining a positive mood and will to live.

Well, in more detail, it is worth stopping at the last block. It was introduced in the early 1990s and is aimed exclusively at building skills in captivity. It provides for either voluntary and optional passing, or mandatory for certain specialties and services, which we have noted separately. The topic discussed in the block is telling:

- Psychological aspects of being in captivity, the will to resist and self-confidence; resistance to physical and psychological pressure; overcoming individual and group stress factors; mutual assistance in a group of prisoners;
- Period of adaptation to the environment; analysis of the environment, places of detention and security systems, collection of information about them;

- Development of an escape plan in the main and backup options;
- Preparation for escape from captivity – individual and group;
- Developed methods of camouflage and masking, including from aerial surveillance;
- Concealment of preparations and the fact of escape;
- Standard methods of operation of search groups, avoidance of persecution, resistance to search dogs.

The very process of conducting the course is based on a theoretical component, as well as directly practical classes, which are as close as possible to reality, sometimes bordering on cruelty. Thus, instructors can change into the uniform of the enemy, present themselves as terrorists, use both psychological pressure and physical elements (more as a complement to the psychological), thereby increasing the level of stress resistance, and therefore the level of possible survival.

Concluding what has been said, we would like to note that in the conditions of our war, the possibilities and needs of using such a program are much wider than in the USA, which is due to the scale and activity in all respects. Therefore, it is advisable not to be limited to certain types of troops, but to focus on the training of junior and middle-level commanders, who, in turn, will be able to provide basic knowledge to subordinates. These include:

1. What is the captivity of the Russian Federation;
2. How not to get captured using the environment, any buildings, fields, etc. Peculiarities in communication with the local population depending on the place of stay. The ability to survive with minimal resources. That is, all the means to NOT get captured;
3. To clearly prove, based on the experience of our captives, what exactly can lead to a significant complication of a person's fate after being captured (what you should NOT have with you, specifics of tattoos, information hygiene, cleaning of communication devices);
4. Possibilities and features of logistics based on the experience of prisoners;
5. Legendaries are possible, and how exactly one should behave during initial interrogations, what the consequences may be in certain cases and what works better, and what absolutely should not be said or done;
6. Prove the importance of observing the details of places of stay, details of the opponent's clothing, accents, equipment and equipment, etc.;
7. The importance of remembering all the people with whom one was close, pseudonym, full name, etc.

Summarizing, we can note that such an approach can not only help to survive, but also to return more suitable for a successful further civilian people, since they are the most important resource of any country.

Яніна ОВСЯННІКОВА

начальник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України,

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник

Валентин КЕРДИВАР

старший науковий співробітник навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України,

доктор з філософії

зі спеціальності «Психологія»

**ФЕЙКИ ЯК ВИД ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ
(НА ПРИКЛАДІ МІСТА ХАРКОВА)**

З 24 лютого 2024 року Україна стикається з новими викликами та загрозами, пов'язаними з посиленням військової активності росії, а саме – із повномасштабною війною та негативними діями її союзників. Одним із найважливіших інструментів у цих нових умовах стає поширення фейків, спрямованих на дезінформацію та маніпулювання громадською думкою.

Фейки – це неправдива, маніпулятивна інформація, що розповсюджується з метою вводити людей в оману, впливати на громадську думку, створювати паніку або досягати інших цілей [1, с. 185]. У контексті війни фейки використовуються як інструмент військової пропаганди та інформаційної війни. Розповсюджуються вони через різноманітні канали, такі як соціальні мережі, ЗМІ, підроблені документи тощо.

Фейки можуть набувати різних форм, зокрема містити фальшиві новини, маніпулятивні фотографії та відео, підроблені документи тощо.

Під інформаційною зброєю розуміємо будь-які засоби і методи використання інформації з метою досягнення стратегічних або тактичних цілей під час війни [2, с. 56]. Вона може використовуватися для маніпулювання громадською думкою, зниження бойового духу противника, дестабілізації ситуації в країні або впливу на рішення політичних чи військових лідерів.

Наведемо декілька прикладів, щоб дати розуміння впливу фейків на

психоемоційний стан мешканців Харкова:

Фейки щодо злочинів військових або окремих груп. Широке поширення фейків про злочини, вчинені військовими або окремими військовими формуваннями, може призвести до збільшення напруги в місті та зниження підтримки серед місцевого населення.

Зокрема, п'яні офіцери ледь живцем не спалили мобілізованого з Харкова військовослужбовця на честь т. зв. «Масляної». Російська пропаганда зазначає, що військовослужбовця облили бензином і підпалили, але через деякий час його загасили і відправили до шпиталю.

Окупанти поширили фейк про те, що життя у південних околицях Харкова перетворилося на жах, оскільки українські військові з артилерії б'ють по житлових кварталах.

Городяни почули інформацію, що військові вчинили напад на мирне населення у Харкові, забравши життя беззахисних мешканців.

Фейки про бойові дії. Посиленням фейків про наближення ворожих військ або про перемоги власних військ можна створити паніку серед населення та призвести до масового виходу людей на вулиці або до евакуації.

Пригадаємо, 24 лютого 2022 року російські пропагандисти одразу почали заявляти, що Харків повністю оточений та армія рф взяла місто. Тоді буквально за кілька днів із міста виїхала більша частина мешканців, рятуючись від обстрілів. Зараз же мережею шириться інформація, що люди нібито знову масово виїжджають з Харкова, вже у 2024-му. А кілька днів тому у соцмережах активно поширилося повідомлення нібито від імені ДСНС України, в якому харків'ян закликають виїхати з міста до 15 квітня «у зв'язку із можливим оточенням ворога».

Наступний вкид про те, що співробітників одного із Харківських депо вимагають звільнитися та евакуюватися у Тернопіль для подальшого працевлаштування. Наразі рашистські ЗМІ посилались на Телеграм-канал без назви, якому нібито надав інформацію один із водіїв. Фейк розповсюдився тоді, коли Харків оговтувався після масованого обстрілу по енергетичній інфраструктурі.

У різних каналах шириться інформація, що у Харкові нібито зруйнована абсолютно вся критична інфраструктура і місто практично паралізоване. Електроенергію дають на дві години на добу, а подача води на три-чотири години. Телеграм-канали спекулювали та спекулюють інформацією, проте реальна картина у Харкові зовсім інша.

Також була опублікована в соціальних мережах фейкова інформація щодо евакуації з Харкова владних установ, родин військових та інших.

Фейки про гуманітарну ситуацію. Розповсюдження фейків щодо нестачі продуктів харчування, медикаментів та інших життєво важливих речей може спричинити паніку серед мешканців міста та створити соціальну напругу.

Наприклад, у Харківському районі вже 3 тижні не дають гуманітарну допомогу, людей реально морять голодом, влада сказала затягнути ремені, не ходити і нічого не просити.

Фейки про здоров'я та екологію. Розповсюдження фейків щодо радіаційної, хімічної чи біологічної загрози може призвести до паніки та масової евакуації мешканців.

«З водою в місті щось трапилося, ні в якому разі її не можна використовувати в їжу або чай навіть кип'яченою, – таке фейкове повідомлення було розіслано в Viber. – Перевищення амонію втричі по всьому Сіверському Дінцю, причина невідома».

Зазначимо, що фейки негативно впливають на психоемоційний стан мешканців міста. В умовах сьогодення постійне зіткнення з неправдивою, перекрученою інформацією може викликати паніку, стрес, тривожність та відчуття небезпеки. Тому важливо забезпечувати доступ до достовірної інформації та надавати підтримку у формі медіаосвіти, яка допоможе розрізнити правдиву інформацію від фейкової. Це дозволить цивільному населенню зберігати спокій та приймати обґрунтовані рішення в кризових умовах.

Список використаних джерел:

1. Мудра І. Поняття «фейк» та його види у ЗМІ. Теле- та радіожурналістика. Випуск 15. 2016. С. 184–188.
2. Хорошко В., Хохлачова Ю., Пірцхалава Т., Іванченко І. Інформаційна зброя як інструмент інформаційної війни. Захист інформації. Том 24. №2. 2022. С. 50-58.

Тетяна ОГАРЄНКО

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук,
доцент

Віталій ДМИТРУК

директор Кіровоградського
обласного інституту
післядипломної
педагогічної освіти імені
Василя Сухомлинського, кандидат
філологічних наук, доцент

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ПОКАЗНИК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ

Становлення демократичної держави можливе за умови демонстрації членами суспільства громадянської позиції, що виявляється у ставленні людини до своєї країни.

«Громадянська позиція – це особистісна якість, характерною особливістю якої є високий рівень громадянської культури та наявність автономної свідомості, максимально незалежної від впливів соціального оточення із пріоритетом внутрішніх моральних чинників мотивації поведінки. Формування громадянської позиції відбувається в процесі систематичного, планомірного впливу на особистість комплексу виховних чинників з метою прищеплення їй ціннісних орієнтирів, опанування громадянськими знаннями, вміннями і навичками суспільної поведінки, завдяки яким особистість виступає активним членом громадянського суспільства» [2, с. 1].

Для формування громадянського суспільства важливим є знайомство здобувачів освіти з історично-культурним надбанням нації, а також виховання толерантності. Найбільшим надбанням українського народу є мова, яка водночас виступає і засобом пізнання, тому поглиблення знання рідної мови є передумовою становлення як окремої особистості, так і нації в цілому.

У статті 10 Конституції України зафіксовано: «Державною мовою в Україні є українська мова». Отже, мова визнається державотворчим, націєтворчим фактором [3]. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у Розділі 1 закріплює це твердження: «Статус української мови як єдиної державної мови зумовлений державотворчим самовизначенням української нації» [1]

Важливі для формування громадянської свідомості засади толерантності мовними засобами також мають узаконене формулювання: «Українська мова як єдина державна мова виконує функції мови міжетнічного спілкування, є гарантією захисту прав людини для кожного українського громадянина незалежно від його етнічного походження, а також є фактором єдності і національної безпеки України» [1].

Відповідальне виконання громадянського обов'язку виявляється також через культуру мовлення особи, оскільки кожен громадянин зобов'язаний володіти державною мовою. Підтвердженням важливості дотримання мовленнєвих норм є визнання цього на законодавчому рівні, як-от: «Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом» [1]. Переважання суржикових елементів свідчить часто про небажання мовців докладати зусиль для дотримання мовних норм, а російська мова в спілкуванні українців може бути показником нерозуміння громадянами цінності духовних основ народу, нації, культури, державності, зокрема мови, для становлення й збереження національної ідентичності.

Отже, усвідомлення членами суспільства значущості дотримання культури мовлення є надзвичайно важливими для становлення громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення : 07.05.2024).
2. Кафарська О. Б. Психолого-педагогічні основи формування громадянської позиції особистості. URL : http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2_2014/02.pdf (дата звернення : 06.05.2024).
3. Конституція України. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K> (дата звернення : 07.05.2024).

Юлія ПАНІМАШ

доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, кандидат педагогічних наук

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

У Тлумачному словнику української мови термін «патріотизм» трактується як любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви і подвиги [1].

К. Ушинський вважав, що патріотичне виховання – це прищеплення молодому поколінню почуття обов'язку перед Батьківщиною, відповідальності, високої гідності. Зокрема, він писав: «Як немає людини без самолюбства, так і немає людини без любові до Батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його поганим» [2].

Патріотичне виховання в сучасному світі є важливою складовою формування громадянської ідентичності та свідомості. Воно спрямоване на розвиток любові та поваги до власної країни, її історії, культури, мови та традицій. Патріотичне виховання не лише виховує гордість за свою націю, але й формує активну громадянську позицію, відповідальність за долю своєї країни та участь у її розвитку.

В Україні протягом років незалежності було прийнято ряд концепцій та законів присвячених патріотичному вихованню: Концепція національної системи виховання (1996); Концепція національно-патріотичного виховання (2009); Концепція Загальнодержавної цільової програми патріотичного виховання громадян на 2013–2017 рр.; Концепція громадянської освіти та виховання в Україні (2012); Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді й методичні рекомендації щодо її впровадження у

загальноосвітніх закладах (2015); Концепція нової Української школи (2016). Проте збройна агресія рф продемонструвала слабкі місця та прогалини, що були припущені владою в даному аспекті. Адже вся країна стала свідком того, як досить велика кількість населення АР Крим, Донецької та Луганської областей в 2014 році зустрічала загарбників рф і активно підтримували вступ та приєднання до росії.

На нашу думку, однією з ключових складових патріотичного виховання є знайомство з історією своєї країни. Знання про минуле, подвиги попередніх поколінь, традиції та цінності допомагають сформувати у людини почуття приналежності до свого народу. Вивчення історії також допомагає зрозуміти сучасні проблеми та виклики, з якими стикається країна, і знаходити оптимальні шляхи їх вирішення. Як відомо, радянська влада цілком та повністю переписувала історію нашої держави, знищувала архітектурні пам'ятки, спотворювала історичні факти, вбивала та засилала проукраїнську інтелегенцію і т.д. Отже, незалежній Україні нав'язували комплекс меншовартості, що в свою чергу сприяло виникненню бажання у деяких несвідомих громадян помилково ідеалізувати росію та ініціювати приєднання українських територій до складу країни-агресора.

Другим важливим аспектом є розвиток громадянської свідомості та активної громадянської позиції. Патріотичне виховання має спонукати людину до участі у громадському житті, захисту прав і свобод співвітчизників, підтримки демократичних цінностей та незалежності країни. Активна участь у громадських ініціативах, волонтерство, участь у виборчих процесах — це лише деякі форми прояву громадянської позиції, які формуються через патріотичне виховання.

Третім важливим аспектом є розвиток національної свідомості та культурної спадщини. Збереження та популяризація національної мови, традиційного мистецтва, народної культури є важливим елементом патріотичного виховання. Вивчення та підтримка культурної спадщини сприяє формуванню почуття гордості за свою культуру та бажанню її зберегти та розвивати.

Погоджуємося з думкою В. Курепіна, що у часи воєнної загрози пріоритетним є формування у молоді готовності до захисту України, бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Зовнішні загрози зміцнюють єднання українського народу, вдосконаленні своєї підготовки до захисту України, спрямовують підростаюче покоління оволодівати військовими професіями, формують психологічну стійкість і фізичну витривалість задля досягнення миру та добробуту для народу України.

Система патріотичного виховання молоді та населення повинна мати певні результати, такі як: розвинута патріотична свідомість і відповідальність, почуття вірності, любов до Батьківщини; шанування національної пам'яті; готовність до захисту України та виконання громадянського обов'язку із

захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України. Адже неналежний фокус на розвиток патріотичної складової може коштувати країні її національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Новий тлумачний словник укр.мови. У 4 томах / Укладачі В. Яременко, О.Сліпушко. Київ : Аконіт, 1999. Т.3. С. 223.
2. Ушинський К. Д. Питання про народні школи // Твори: в 6 т. Київ, 1954. С. 67-93.

Андрій САМІЛО

начальник кафедри права та менеджменту у сфері цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат юридичних наук, доцент, полковник служби цивільного захисту

Валерій ШИШКО

доцент кафедри теорії права, конституційного та приватного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**ПРОБЛЕМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ**

Розгляд проблем, з якими стикається громадянське суспільство в Україні в умовах воєнного стану, є складним завданням, що вимагає комплексного дослідження. Введення воєнного стану призвело до появи безлічі соціополітичних викликів, глибоко впливаючи на динаміку громадянського суспільства. Спробуємо окреслити коло проблем, з якими стикається громадянське суспільство України під час воєнного конфлікту.

Перш за все, уведення воєнного стану неухильно спонукає до переосмислення нормативних основ громадянського суспільства. Філософські засади громадянського суспільства, які концептуалізуються думками Джона Локка та Юргена Габермаса, підкреслюють важливість соціального контракту, що передбачає захист індивідуальних прав та свобод [1, 2]. Однак необхідність воєнних дій часто вимагає його переосмислення, що може призвести до

порушення деяких фундаментальних прав людини на користь національної безпеки. Ця напруга між вимогами безпеки та збереженням індивідуальних свобод створює філософську проблему, яка вимагає ретельного вивчення.

По-друге, процеси ухвалення законів у суспільстві під час воєнного стану піддаються значним трансформаціям. Науковці-правники, такі як Лон Л. Фуллер, розглядали принципи законності та внутрішню мораль права, стверджуючи, що закони повинні мати певні якості для того, щоб бути визнаними валідними та справедливими [3]. Під час війни, однак, існує тенденція до швидкого ухвалення правил, що можуть не відповідати цим принципам. Призупинення звичайних законодавчих процедур та концентрація влади в руках органів виконавчої влади може призвести до розриву принципів правової держави, ставлячи під загрозу філософські засади юридичного позитивізму.

Вплив збройного конфлікту на функціонування неприбуткових організацій і груп захисту прав є ще однією причиною для занепокоєння громадянського суспільства. Спираючись на праці політичного філософа Ханни Арендт, яка підкреслювала важливість громадянської активності та активної участі в громадському житті, – пригнічення або обмеження діяльності громадянського суспільства під час воєнного стану підриває саму демократію [4]. Обмеження свободи асоціації та придушення голосів непогодження під час воєнного стану заважає розвитку міцного громадянського суспільства, обмежуючи його здатність діяти в якості контролю державної влади.

Ще однією проблемою для громадянського суспільства під час війни в Україні є розмивання довіри між державою та громадянами. За філософською теорією соціального контракту Жан-Жака Руссо, довіра є важливим елементом легітимності влади [5]. Однак вимоги воєнних дій часто призводять до заходів, які можуть бути сприйняті громадянами як необґрунтовані чи насильницькі, а таке сприйняття тягне за собою втрату довіри до влади. Відновлення цієї довіри після воєнного конфлікту стане загальною проблемою, що вимагатиме дотримання рівноваги між імперативами безпеки та відновленням демократичних норм.

Під час вивчення цих проблем важливо врахувати міжнародні правові вимоги, що регулюють збройні конфлікти. Принципи, закріплені у Женевських конвенціях та інших інструментах міжнародного гуманітарного права, надають нормативну основу для поведінки сторін, що беруть участь у збройних конфліктах. Однак, застосування та виконання цих принципів у контексті українського конфлікту може бути предметом геополітичних дискусій, що вказуватимуть на складну взаємодію між міжнародним правом і політикою сили.

Отже, проблеми, із якими стикається громадянське суспільство в Україні під час воєнного стану, є складними та багатограними, вимагаючи рівноваженого аналізу, заснованого на філософських та правових

перспективах. Напруження між імперативами безпеки та збереженням індивідуальних прав, трансформація процесів ухвалення правил, обмеження діяльності організацій громадянського суспільства та розмивання довіри – усі ці аспекти становлять сучасні виклики стабільності конституційного ладу в державі. Вирішення цих проблем вимагає об'єднаних зусиль для збалансування імперативів національної безпеки з принципами демократії та прав людини, керуючись ретельним та обдуманим аналізом правових основ, що лежать в основі громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

- 1 Ketchen James. Jürgen Habermas' Conception of Legitimation Crisis. McMaster University, 1983. 147p. URL : <https://macsphere.mcmaster.ca/bitstream/11375/10951/1/fulltext.pdf>.
- 2 John Locke. Two Treatises of Government. London: 1823. URL : https://web.archive.org/web/20120717185451id_/http://socserv.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/locke/government.pdf.
- 3 Frank Lovett. Lon Fuller, The Morality of Law. *The Oxford Handbook of Classics in Contemporary Political Theory*. Dec, 2015. URL : <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/sites.wustl.edu/dist/1/627/files/2017/02/2015.-Lon-Fuller-The-Morality-of-Law-2k5gb7c.pdf>.
- 4 Hannah Arendt. Ideology and Terror. *The American Intellectual Tradition Volume II: 1865 to the Present. Sixth edition*. 1953. P. 338-348. URL : https://mrkaminski.weebly.com/uploads/2/3/1/6/23161936/ideology_and_terror_1953--hannah_arendt.pdf.
- 5 Руссо Жан-Жак. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. Київ : Port-Royal, 2001. 349 с.

Інна СЬОМКІНА

доцент кафедри соціальної педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
кандидат педагогічних наук,
доцент

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДІ ЯК УМОВА ЗАПОБІГАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЗБРОЇ АГРЕСОРА**

В умовах сучасного світу, де інформація відіграє ключову роль у формуванні світових поглядів та розумінні подій, важливо, щоб молодь володіла інформаційно-комунікативною компетентністю. Знання та навички в області комунікації допомагають їм критично оцінювати інформацію та уникати маніпуляцій.

Інформаційна зброя стала невід'ємною складовою ведення гібридних воєн та політичних конфліктів. Вона може приймати різні форми: від масової дезінформації та фейкових новин до кібератак на критичну інфраструктуру та маніпулювання соціальними мережами.

Інформаційна зброя також стала невід'ємною складовою війни, яку російська федерація веде проти України вже протягом 10 довгих років. Цей вид агресії має на меті не лише маніпуляцію суспільною думкою, а й дестабілізацію ситуації в країні та порушення її державного суверенітету.

Протистояння інформаційній зброї агресора вимагає комплексного підходу та використання різноманітних інструментів, одним із яких є формування інформаційно-комунікативної компетентності. Особливо в навичках протистояння інформаційній війні має потребу підлітки та молодь, оскільки саме ця вікова категорія ще не має остаточно сформованого критичного мислення і може піддаватися негативному інформаційному впливу.

Молодь є основним користувачем Інтернету та соціальних мереж, тому вона є особливо уразливою до впливу інформаційної зброї. Проте, молодь також може стати активним суб'єктом протидії цим загрозам.

Інформаційна зброя агресора може призвести до маніпуляції думками та перекручення фактів. Молоді люди, які не мають достатньої комунікативної компетентності, можуть стати легкою мішенню для таких маніпуляцій, що може призвести до прийняття невірних рішень або утвердження неправдивої інформації.

Дослідження науковців та аналіз законодавчої бази, показав що поняття «компетентність» розглядається як нова одиниця виміру освіченості особистості, в якій увага акцентується не лише на сумі набутих знань, а й здатності діяти в різноманітних ситуаціях 2.

Комунікативна компетентність включає в себе здатність ефективно спілкуватися, аналізувати інформацію та розуміти її контекст. Ці навички допомагають молоді не лише в обміні думками та ідеями, але і у критичному мисленні, розрізненні правдивої інформації від маніпулятивної та відстоюванні своїх поглядів.

У свою чергу, інформаційно-комунікативна компетентність – це підтверджена здатність особистості застосовувати на практиці інформаційнокомунікаційні технології для задоволення власних потреб і розв'язування суспільнозначущих задач у певній предметній галузі або виді діяльності 1.

Формування інформаційно-комунікативної компетентності в молоді допомагає їм впевнено аналізувати інформацію, розрізняти факти від маніпуляцій та ефективно взаємодіяти з оточуючими. Це дозволяє їм захищати свої погляди, уникати маніпуляцій та бути більш інформованими та обізнаними громадянами.

Основними шляхами формування інформаційно-комунікативної

компетентності в молоді є:

– *інтеграція в освітні програми* – обов'язкове включення освітніх компонентів з комунікативної компетентності, медіаграмотності, формування критичного мислення та аналізу інформації у навчальні плани закладів загальної середньої освіти й освітні програми закладів вищої освіти;

– *розвиток критичного мислення здобувачів освіти через виховну роботу* – організація кураторських годин, тренінгів, семінарів, дискусій, вікторин тощо, спрямованих на навчання молоді аналізувати інформацію, розпізнавати фейки та дезінформацію. Молоді люди, які володіють цим навичками, краще розуміють сутність інформації та можуть аналізувати її з різних точок зору, що робить їх менш вразливими до маніпуляцій;

– *проведення інформаційно-просвітницької діяльності* – залучення здобувачів освіти до неформальної освіти з формування інформаційно-комунікативної компетентності, організація та проведення інформаційних кампаній та заходів, що спрямовані на підвищення рівня інформаційної грамотності серед молоді із залучення компетентних фахівців з державних та громадських організацій;

– *формування цифрової грамотності здобувачів освіти* – навчання молоді використовувати цифрові технології та соціальні мережі відповідально та безпечно за допомогою опанування обов'язкових та вибіркового освітніх компонентів;

– *підвищення рівня усвідомленості молоддю щодо інформаційних загроз в умовах війни* – інформування молоді через групові та масові форми роботи про ризики впливу інформаційної зброї та методи захисту від неї, стимулювання самостійного пошуку інформації, розвиток навичок самостійного пошуку та оцінки достовірності інформації в Інтернеті;

– *співпраця закладів освіти з ЗМІ* – організація спільної роботи з медіа та журналістськими організаціями для надання доступу до об'єктивної та достовірної інформації;

– *створення платформ для обміну досвідом* – організація форумів, воркшопів, семінарів, конференцій та онлайн-курсів для обміну досвідом фахівців у галузі формування інформаційно-комунікативної компетентності;

– *формування та підтримка активної громадянської активності здобувачів освіти* – залучення учнівської молоді до громадських ініціатив та волонтерських проєктів, що сприяють об'єктивному та відкритому обміну інформацією.

Отже, формування інформаційно-комунікативної компетентності серед молоді є важливою передумовою для запобігання використанню інформаційної зброї агресором. Забезпечення доступу до освіти та інформаційних ресурсів, розвиток критичного мислення та вміння аналізувати інформацію – ключові завдання для забезпечення стійкості суспільства перед інформаційними загрозами.

Список використаних джерел

1. Спірін О. М. Система інформаційно-технологічних компетентностей учителя інформатики. *Інформаційно-комунікаційні технології навчання*: матеріали міжнар. наук.-практ. конференції. Умань : ПП Жовтий, 2008. С. 160–162.

2. Хома Т., Малеш М. Формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів в умовах коледжу. *Освітологічний дискурс*. 2018, №3-4 (22-23). С. 259–270.

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського університету
внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗНАТЬ З ГЕНДЕРНОЇ ТЕОРІЇ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕННОГО НАСИЛЬСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасна ситуація вимагає розширювати та змінювати традиційний погляд на можливості поліції щодо боротьби зі злочинністю та запроваджувати нову стратегію запобігання злочинності задля створення безпечного середовища, включаючи формування партнерства з громадянами, які ґрунтуються на взаємній підтримці. Сучасні інновації у цій галузі, пропонуючи прогресивний сучасний підхід, поєднують накопичені знання, спостереження, міркування, що засновані на практичному досвіді з останніми науковими висновками, що допомагає сформулювати нове бачення перспективи співпраці поліції та громадян.

Задля досягнення такої соціально-важливої мети необхідно, щоб поліція своєчасно та відповідально реагувала на потреби, які визначає певна громада. Якщо спілкування представників поліції з населенням є ефективним, воно має відповідні позитивні результати. Такі практики як індивідуальний підхід до вирішення кожної з місцевих проблем і створення плану запобіжної діяльності задля попередження правопорушень забезпечують реалізацію принципів сучасної поліцейської діяльності та успішно створюють підґрунтя для безпечного середовища.

У зв'язку з цим доцільно проаналізувати та визначити яке місце займає безпека серед цінностей людського суспільства. Безпека – є загально визнана основна базова цінність. З кожним новим викликом, що постає перед світовою спільнотою ми все більш чутливіше сприймаємо та свідоміше розуміємо

соціально призначення та глибинний внутрішній сенс цього поняття. Задля досягнення такої соціально-важливої мети необхідно, щоб поліція своєчасно та відповідально реагувала на потреби, які визначає певна громада. Якщо спілкування представників поліції та населенням є ефективним воно приносить відповідні позитивні результати. Такі практики як індивідуальний підхід до вирішення кожної з місцевих проблем і створення плану запобіжної діяльності задля попередження правопорушень забезпечують реалізацію інноваційних принципів та успішно створюють підґрунтя для безпечного середовища.

У зв'язку з цим доцільно проаналізувати та визначити яке місце займає безпека серед цінностей людського суспільства. Безпека – є загально визнана основна базова цінність. З кожним новим викликом, що постає перед світовою спільнотою ми все чутливіше сприймаємо та свідоміше розуміємо соціально призначення та глибинний внутрішній сенс цього поняття. Офіцери громад використовуючи інноваційні засоби комунікації із спільнотою мають можливість швидко реагувати на звернення мешканців. Це не лише підвищує рівень довіри, але і впливає на формування загальносуспільної правової культури та правосвідомості. Такі форми та методи роботи допомагають напрацьовувати спільні ініціативи, що, безперечно, загалом сприяє вирішуванню питань безпеки середовища. Виходячи з визнання необхідності та нагальності цифровізації як однієї із сучасних інноваційних практик, офіцери територіальних громад мають застосовувати такі інноваційні технології для соціальних практик та ретельно вивчати перспективи використання з метою налагодження тісного спілкування із територіальною громадою. Саме завдяки розповсюдженню процесу цифровізації у роботу поліції як одного із державних органів у суспільства цієї громади з'являється почуття єдності, безпечного середовища, що результатуюється у високий рівень довіри та відповідальності. Як результат, поступово зникають бар'єри між приватною особою та суспільством, громадою та державою. Для досягнення очікуваних результатів щодо успішної співпраці офіцерів громади та її мешканців при розробці методів, способів подолання дії та відтворення гендерної дискримінації слід спиратися на принцип системного аналізу. Офіцер поліції, що озброєний сучасним знанням із філософії, філософії права вміє застосовувати у практичній роботі принцип плюралізму, що дозволяє розглянути сучасну гендерну теорію як складний конструкт різноманітних елементів – інтелектуальних і соціальних. Виникаючи не з монолітного концепту, але з взаємозв'язку різних факторів і сил, гендерні концепти найкраще осягаються не як дискретні позиції, але як узгодженість різних течій, які іноді частково збігаються, іноді абсолютно відмінних.

Правоохоронець під час вирішення багатьох питань, що стосуються гендерних відносин або правопорушень, що мають опосередкований зв'язок із проблемами гендерної рівності має вміти аналізувати фундаментальні проблеми про рівність та гендерну рівність, щодо сенсу буття та цінності справедливості у житті, щодо колективних та індивідуальних цінностей,

форми і можливості досягнення загального блага та ролі гуманістичних цінностей у цьому процесі. Важливо, однак, що відповіді на ці питання стосуються не абстрактного «сенсу життя», а сенсу життя конкретних людей, із конкретним життєвим досвідом, у конкретній історичній і культурній ситуації. Багаторічні дослідження у сфері гендеру та гендерної ідентичності радикально змінили маскулінно-нормативні терміни дискусії про реальність і цінність соціально-культурного досвіду для створення загальної картини світу і змусили визнати вплив гендерних відмінностей на соціальні інститути. Поліція у сучасному світі має вирішувати безліч проблем і всі вони посідають однаково чимне місце серед цінностей важливих для виживання людини у сучасному світі. Поінформованість представників поліції із найкращими світовими здобутками у цій сфері допомагає збагачувати світосприйняття світу, розвиває навички критичного мислення, спонукає бачити внутрішню логіку розвитку подій та привчає прогнозувати наслідки тих чи інших інноваційних ініціатив, що мають бути запропоновані поліцією суспільству.

Список використаних джерел

1. Skyba E. (2021). Gender challenges of modern societies. *Philosophy, Economics and Law Review*. Volume 1. n. 2. P. 18-24.
2. Skyba E. (2021). Philosophy of postmodernism as a theoretical justification of the women social value. *Scientific Journal of Polonia University* 38 (1-1), 294-303.

Вадим ПАЛАГУТА,
професор кафедри філософії
і педагогіки Національного
технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
доктор філософських наук,
професор

РОЛЬ МЕТАЛОГІЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ПРИ РОЗУМІННІ СУТНОСТІ СОЦІОПОЛІТИЧНОГО

Наразі загальноновизнаною є думка, що металогіка вивчення всього різноманіття сучасного західного суспільства стала нормою для багатьох сучасних соціально-теоретичних досліджень. Можемо згадати акторно-мережну теорію «мереж та потоків» Дж. Ло, мережеві структури М. Кастельса, «перескладання соціального» Б. Латура, метафорику «текучої сучасності» З. Баумана та інших сучасних теоретиків. Зокрема, ще наприкінці минулого століття нідерландський історик ідей Ф. Анкерсміт висловлював ідею, що коли метафора та інші тропи усуваються від концептуалізації та не враховуються при побудові аргументації у сучасного політичного філософа,

тоді його думка неминуче вироджується в безглуздий хаос.

У цьому контексті особливе місце у сучасних соціально-політичних дослідженнях посідають теоретичні розробки Е. Лаклау, який суттєво поглибив вивчення соціальних і політичних феноменів та значно розширив сферу застосування арсеналу металогіки, аж до дослідження онтології соціального. Наприклад, у роботі, написаній разом із Ш. Муфф [1] була висунута новітня на той час теорія соціально-політичного дискурсу. Вона спиралась на дослідження антагонізму та гегемонії А. Грамши, владного дискурсу та дискурсивних практик М. Фуко та значимості символічного виміру у соціокультурному існуванні людини та мовного ланцюга того, що означає, та того, що означається (Ж. Лакан). У цій теорії соціально-політичного дискурсу було запропоновано зовсім по іншому розглядати феномени соціально-політичного як арсеналу дискурсивного. Дискурсивне є неосяжним полем лінгвістичних знаків, як свого роду матриця дискурсивності, що є сховищем знаків для нескінченного означення та формування смислів, варіанти якого актуалізуються згідно з динамікою розгортання соціально-політичних процесів. Треба додати, що коли Р. Якобсон досліджував роль металогіки в мовленні людини та в соціальному і культурному просторі, то прийшов до висновку, що кожна «мовленнева подія може розвиватися двома смисловими лініями: одна тема може переходити в іншу або за подобою (подібністю), або за суміжністю. Для першого випадку найбільш підходящим способом позначення буде термін «вісь метафори», а для другого – «вісь метонімії», оскільки вони знаходять свій найбільш концентрований вираз у метафорі та метонімії відповідно» [4, р. 252]. Більш того, вчений передбачив, що загострення протистояння між цими різновидами металогіки буде з часом загострюватися: «Конкуренція між двома механізмами поведінки – метафоричним та метонічним – проявляється у будь-якому символічному процесі, як внутрішньоособистісному, так і соціальному» [4, р. 254]. Більш того, згідно з точкою зору на значення металогіки Р. Якобсона, можна прийти до висновку, що метафора в сучасній соціокультурній та й і у соціо-політичній динаміці втратила своє колишнє значення, яке вона відігравала для більш образного світосприйняття минулих століть, що вчений яскраво продемонстрував на прикладі використання метонімічних конструкцій у житті і творчості письменника Г. Успенського і що знайшло своє відображення у фрейдівському тлумаченні символізму сну, а саме у дослідженні метонімічних «заміщеннях» та стисненнях синекдохи та метафоричних «тотожності та символізму» метафори [4, р. 254].

Не буде перебільшенням сказати, що на основі сприйняття мовленневих конструкцій при афазії, специфіки сприйняття «живого» слова у дітей та поетичної та прозаїчної творчості у митців, Р. Якобсон прийшов до дуже глибоких висновків до подальшої ролі металогіки як у кожної особистості, так і змін у використанні при мисленевих дій метафор та метонімії у соціокультурі в цілому й встановленні деяких імплікативних законів живого

мовлення. Відмінність між цими мовленнєвими феноменами тільки в ступені прояву і сприйнятті, а не в принципі. Вони мають однакову сутність, однак, яка постійно змінюється на рівні інтерсуб'єктивного розуміння, але із зберіганням базової структурної моделі. Тобто, постійно зберігається дуалізм діахронії та синхронії впродовж існування мовлення, де звукові зміни, які характерні для мови існують тільки завдяки тій обставині, що вони прийняті мовною спільнотою.

Отже, соціально-політичні процеси у сучасному суспільстві завжди мають ознаки антагонізму та гегемонії як сутності владних відносин. Зокрема, спираючись на ключові положення теорії гегемонії владної верхівки А. Грамши, основний зміст якої для сучасного суспільства має наступний зміст – як правити непомітно, неявно за допомоги рухомої рівноваги різних домінуючих в той чи інший час соціальних груп або угруповань. Інакше кажучи, як вміло користуватися так званою «м'якою силою» в інтересах малесенької частини соціуму, яка і володіє всіма механізмами влади. Це в повній мірі забезпечує «ненасильницький примус» для постійного контролю підлеглих груп проти їх бажання і потреб, але з їх згоди на рівні свідомості. Сучасна гегемонія за допомогою використання безмежних змістів матриці дискурсивності повинна гарантувати динамічний безперервний процес встановлення достатнього рівня «згоди» між більшістю та владною меншістю у сучасному суспільстві. З цього приводу Е. Лаклау і Ш. Муфф наполягали на тому, що соціально-політичний дискурс – це «реальна сила, яка сприяє формуванню та становленню соціальних відносин» [1, р. 110].

Положення цієї теорії дискурсу під час дослідження суспільних соціально-політичних процесів дозволяють замість загальноприйнятих, стереотипних, досить формалізованих соціально-філософських та соціально-політичних понять та категорій, вводити поняття металогіки, які орієнтовані на поширене використання тропів, що досліджують особливості сучасного динамічного та рухливого стану суспільства. Оригінальність теорії дискурсу Е. Лаклау та Ш. Муфф забезпечували наступні положення. По-перше, кожна людська тотальність або колективна ідентичність, яка формує соціальні відносини, може бути зруйнована «полем дискурсивності». Це поле є надлишковим, тобто воно безмежне, як свого роду нескінчений резервуар лінгвістичних знаків, які можуть втілюватися в той чи інший момент в актуальній соціально-політичний дискурс та суттєво переформувувати соціальні відносини [1, р. 113]. Але, якщо соціальні відносини розглядаються як дискурсивні конструкції, то і дихотомія «думка-реальність», де повинна використовуватися автологічна мова для розуміння соціальної реальності, вже зовсім не спрацьовує. І, згідно точки зору Е. Лаклау і Ш. Муфф, – синонім, метафора, метонімія та інші фігури речі розуміються тепер не як «форми думки, які додають додатковий сенс до основного, а як частина первозданної території, на якій будується все соціальне» [1, р. 110]. Тобто, тропи риторики мають в сучасності вже не лише рівень гносеології (логосу) – думка-мова,

мовлення, але виходить на новий рівень дослідження – на оригінальне тлумачення онтології або «природи» соціального. Воно було продовжено розглядатись у статті Е. Лаклау [2], де вчений приходить до висновку, що соціальне як дискурсивне не лише суто антагоністично за своєю сутністю, але і має ознаки нескінченості, тобто, «будь-яка соціальна система (із своїми структурними компонентами – В. П.) обмежена, що її завжди оточує «надлишок значення», який неможливо опанувати, і, тоді, «суспільство», що уявляє собою єдиний та осягнутий об'єкт, та на якому засновані його приватні процеси, неможливо» [2, р. 24]. Таким чином, науковець доходить висновку, що соціальне повинно ототожнюватись із нескінченною грою відмінностей смислів, що втілюється в дискурсі і його практиках в широкому соціокультурному контексті, і який далеко виходить за його обмежене значення згідно постмодерністської дихотомії мова/лист. Наслідком цього панування дискурсу як сховища смислів і їх актуалізації є принцип неможливості фіксованого усталення значення, який Е. Лаклау називає «дискурсом психотика». [2, р. 24], що, на мій погляд, дуже точна характеристика сучасності. Більш того, для забезпечення злагоди і цілісності суспільства і гарантованості його інститутів, потрібно все ж таки здійснити, в кінцевому рахунку, цю неможливу фіксацію. Тим самим, вчений формулює антиномію для сучасного дискурсивного суспільства, а саме «соціальне – це не лише нескінченна гра відмінностей, а й спроба обмежити цю гру, приручити нескінчене, укласти в матрицю порядку, тобто спроба ухватити «соціальне» як дискурсивне як сховища і актуалізації смислів та встановити гегемонію над ним. Як тероризм дискурсу розглядає цей мовний феномен К. Свасьян, який наголошує, що всяка річ є такою, якою вона називається, проте жодна з речей не може мати назву, якою вона є насправді.

Подальше розширення теоретичних розробок Е. Лаклау дозволяють краще розуміти складну палітру риторики як онтологічного явища. Зокрема, вчений значно розширив та поглибив це теоретичне бачення вже в теорії популізму [3]. Цю теорію, що також має назву теорії риторичної політичної онтології, науковець розробляв на протязі багатьох років. На думку соціального теоретика у сучасному масовому суспільстві, у риторичних політичних практиках дуже мало що є спільного з логічними законами мислення класичної риторики. Риторичної природи набувають скоріше соціополітичні процеси, які вбудовуються в концептуальний комплекс, що є для Е. Лаклау знаковим – *теорію гегемонії* як логіки структурації сучасного соціо-політичного поля. Це не лише пов'язано з тотальним впровадженням у соціополітичній сфері, ЗМІ, соціальними мережами сучасних моделей риторичного переформування несвідомого багатьох людей, тобто є суттєвим впливом на психіку людей, але ж і є формування тимчасових колективних суб'єктивностей або тимчасової тотальності. Тому розробки вченого присвячені концептуалізації політичного як системи тропів, тобто розглядаючи механізм популізму як спосіб розуміння онтологічної побудови політичної сфери в цілому, Е. Лаклау пропонує дискурс,

плаваюче означальне, гегемонію та риторику тропів. Розглядання цих аспектів сприяє вивченню механізмів функціонування суспільних дискурсів та наративів, які формують колективну і індивідуальну ідентичність та закладають базові цінності у людини.

У розробці цієї теорії вчений робить наголос саме на топологічну модель як засіб будування логічної моделі несвідомих процесів, які обумовлюють створення і особливості функціонування всіх знакових систем, що раніше досліджували у літературознавстві та філософії мови вже не лише раніше згаданого Р. Якобсона, але і П. де Мана та Ж. Женетта. Однак, основну увагу Е. Лаклау зосереджує навколо аналізу онтології соціального завдяки вивченню не стільки метафори, скільки метонімії, і однієї з найбільш вагомих для існування онтології соціального – синекдохи. Загальновідомо, що синекдоха – це різновид метонімії, яка передбачає перенесення значення з одного слова на інше на основі кількісних відношень: частина замість цілого, ціле замість частини, однаина замість множини, множина замість однини. Цей троп набуває значення в концепції популізму як фундаментальна логіка суспільства, яка втілюється переважно на несвідомому рівні масової суспільства. Але, у підсумку дослідник приходять до катахрези – фігурального найменування, що не може бути замінене на буквальне. Згідно з класичним розумінням катахрези має місце з'єднання слів в переносному значенні всупереч їх буквальних значень. Тому, на рівні сучасної соціополітики має місце логічна несумісність, абсурдність, нонсенс. Але, на думку Е. Лаклау, в межах соціальної онтології та теорії популізму це одне з ключових положень. Зокрема, цей підхід має загальне значення коли визнається, що будь-яке спотворення ґрунтується на необхідності виразити те, що буквальний термін просто зовсім не може передати. Більш того, катахрезу вже не можна розглядати як рівноцінною метафорі та метонімії, а потрібно розуміти як троп, який має відмінність від інших тропів тільки через онтологічну функцію – є функцією ключового тропа (master trope) [3, р.р. 86-90].

Треба зазначити, що автологічна мова з часом втрачає своє значення для аналізу глибинної сутності політичного, і, навпаки, катахреза, де присутнє поєднання логічно несумісних понять і смислів стає загальним правилом, яке краще дозволяє зрозуміти сучасні соціополітичні процеси. Тому і не дивує той факт, що такі катахрези як фукіанська «капіляри влади» або ролзівська «завіса незнання» давно увійшли в понятійний словник сучасної соціополітики.

Таким чином, у межах теорії популізму Е. Лаклау приходять до висновку, що сучасну владну гегемонію найкраще пояснює риторика тропів, яка спирається на метонімію, зокрема синекдохи і катахрезу. Згідно з його думкою, катахреза як ключове поняття соціальної онтології, визначає сучасний словник соціально-політичної риторики та всього його різноманіття дискурсу. Тому наразі лише через вироблення нових понять за допомогою металоґіки, зокрема метонімії, синекдохи і катахрези, можна краще зрозуміти складні антагоністичні феномени сучасної соціополітики.

Список використаних джерел

1. Laclau E., Mouffe Ch. Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics – London; New York : Verso, 2001. 198 p.
2. Laclau E., The Impossibility of Society. *Canadian Journal of Political and Social Theory*, vol. 15, no. 1-2 & 3, 1991, p. 24-27.
3. Laclau E., The Rhetorical Foundation of Society. New York : Verso, 2014. – 229 p.
4. Jakobson R., Two aspects of language and two types of aphasic disturbances. *Selected Writings*, vol. 2. Word and Language. The Hague – Paris, Mouton Publishers, 1971, p. 239 – 259.

Ірина ТРУБАВІНА,
професор кафедри соціальної
педагогіки Луганського
національного університету
імені Тараса Шевченка (м. Полтава)
доктор педагогічних наук,
професор,

**ДО УМОВ ІНТЕГРАЦІЇ ВПО В ПРИЙМАЮЧІ ГРОМАДИ
ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Проблема інтеграції ВПО до приймаючих громад пов'язана з необхідністю їх повноцінного життя після втрат унаслідок війни в Україні, розвитку громад і кожного її члена, створення умов для повноцінної реалізації людей навіть в умовах війни і постійного стресу, втрати життєвих перспектив [2]. Відомо, що інтеграція ВПО в громаду здійснюється після адаптації в нових умовах проживання, подолання розладів адаптації, що зазвичай здійснюється протягом 6 місяців після проживання на новому місці. Якщо з адаптацією більш-менш сьогодні закінчено, накопичено досвід її здійснення, державної, міжнародної гуманітарної, вітчизняної благодійної підтримки як задоволення базових потреб ВПО (житло, їжа, безпека) [3], то з інтеграцією багато питань.

Зазначимо, що під час адаптації людина з зони бойових дій і можливих бойових дій перебуває у стані кризової ситуації, часто має психологічні травми, загострення хронічних захворювань, багато втрат різного роду (близьких і знайомих людей, соціальних і професійних зв'язків, роботи, навчання, звичного мирного способу життя, налагодженого соціального середовища, сім'ї, житла тощо), тому може певний час потребувати соціальної підтримки, у т.ч. економічної, матеріальної, психологічної, соціальних послуг в СЖО, медичної тощо. Вона може не впоратися зі стресом і новими проблемами, бо нікого не навчали жити і працювати під обстрілами, в умовах

війни [4]. Це позначається на ментальному здоров'ї, якості життя людини та її близьких, роботі тощо. Усе це вимагає кризового втручання і ставлення до людини як до об'єкту соціальної роботи, поки цей стан в неї є.

Інтеграція ж передбачає, що людина вже впоралася зі стресом, стала суб'єктом свого життя [1], але вона ще його не налагодила на рівні повноцінного залучення до громади так, як місцеві мешканці. Виникає питання, що ж є таке інтеграція засобами соціальної роботи, соціальних послуг. Аналіз джерел [1], [2], [3], [4] доводить, що сьогодні в умовах воєнного стану інтеграція повинна здійснюватися в громаді як система масових, групових та індивідуальних заходів з місцевим населенням та ВПО з урахуванням таким моментів:

- Поєднання в заході емоційної складової з раціональною в її сприйнятті населенням; застосування мистецьких заходів з соціальними послугами для об'єднання людей;

- Виявлення і створення умов базовими соціальними послугами потреб і проблем людей як місцевих так і ВПО без поділу на категорії; робота центрів соціальних послуг для всіх громадян;

- Позитивний емоційний клімат на заході;

- Застосування української державної національної символіки на заході;

- Розуміння національно-патріотичного виховання як необхідності, завдання кожного заходу, як основи соціально-виховної роботи з населенням; воно потрібно як дітям, так і дорослим, сім'ям; формування української ідентичності через використання інформації про зміст української культури, мови, історії на заході; показ значення подальшої війни задля існування українців як нації, життя кожної людини залежить від перемоги України над рашизмом;

- інформування населення про можливості вирішення існуючих проблем і те, що робиться в громаді задля їх вирішення; створення і використання карти перенаправлень щодо вирішення проблем людей;

- ставлення соціальних працівників до населення з числа ВПО під час інтеграції як до суб'єктів власного життя і суб'єктів громади, країни;

- системна мультидисциплінарна виїзна робота з населенням фахівців з соціальної роботи задля вирішення проблем і задоволення потреб, наближення соціальних послуг до людей;

- особистісно-орієнтований підхід та індивідуальний підхід до населення в наданні соціальних послуг; врахування побажань і запитів людей;

- на інтеграційному заході повинні бути люди з різних категорій населення, одночасно можуть бути діти і дорослі, лише діти – ВПО та місцеві тощо;

- надання соціальних послуг комплексно – психосоціальної підтримки, гуманітарної допомоги, психологічної, економічної, правової, натуральної допомоги у поєднанні з наснаженням людей до розвитку і саморозвитку,

самореалізації в новій громаді, показом можливостей для цього, профорієнтацією, навчанням грантовій діяльності тощо;

– ставлення до ВПО як до ресурсу громади, а не споживача благ і об'єкту впливу;

– потрібна мотивація людей для участі в інтеграційних заходах і їх соціальна реклама з урахуванням водночас міркувань безпеки, збору оффлайн невеликої кількості людей, наявності укриття, дистанційного формату спілкування тощо.

Зазначимо, що від успішної інтеграції ВПО буде залежати їх самопочуття, здоров'я, якість життя, розвиток громади, спільна діяльність задля перемоги.

Список використаних джерел

1. Kurylo V., Trubavina I., Karaman O., Stepanenko V., Yurkiv Ya. Pedagogic technology of formation of readiness for self-development in students from the occupied territories and delimitation line in the east of Ukraine in conditions of temporarily displaced higher education institutions. *Journal of Educational Sciences & Psychology*. 2021, Vol. 11 Issue 2, p. 39-53. URL : http://jesp.upg-ploiesti.ro/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=625:pedagogic-technology-of-formation-of-readiness-for-selfdevelopment-in-students-from-the-occupied-territories-and-delimitation-line-in-the-east-of-ukraine-in-conditions-of-temporarily-displaced-higher-education-institutions&Itemid=16.

2. Trubavina I., Karaman O., Kamenova D., Stepanenko V. and Yurkiv Ya. A research on transformation of social wellbeing and life attitudes in students from the occupied territories and the demarcation line at relocated higher education institutions from the east of Ukraine. *SHS Web Conf. Second International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2021). Learning Methodology*. Volume 104, 2021. (Web of science). DOI : <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110403010>. URL : https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/15/shsconf_ichtml2021_03010/shsconf_ichtml2021_03010.html

3. Trubavina I., Karaman O., Kamenova D., Stepanenko V. and Yurkiv Ya. The response strategy of social work with displaced families and the receiving community (within the context of sustainable development). *Second International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF 2021). Sustainable Cities and Society*, 30 June 2021. Volume 280. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202128004010>. URL : https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2021/56/e3sconf_icsf2021_04010/e3sconf_icsf2021_04010.html/.

4. Iryna Trubavina, Oleksandr Cherednychenko, Nadiia Oliinyk, Kirill Nedria Ukrainian Identity Development in the Education System in the Conditions of Martial Law in Ukraine. Vol. 28 No. 1 (2023): *Educational Challenges* https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/191. DOI : <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2023.28.1.13>

Михайло ХАРЛАМОВ,
завідувач кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін
соціально-психологічного
факультету Національного
університету цивільного захисту
України (м. Харків),
доктор історичних наук, професор

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ГЛОБАЛЬНА СИТУАЦІЯ У СВІТІ

У другій половині ХХ століття під впливом бурхливого розвитку техніки і технологій стало змінюватися людське суспільство, його структура, соціальні зв'язки. Зазначена обставина привернула увагу дослідників сучасної цивілізації. Найбільш відомими серед них були Тофлер, Белл, Турен тощо. Наприклад, американський дослідник Е. Тофлер, аналізуючи сучасне суспільство, не дав йому визначення, але стверджував, що ця цивілізація не схожа на традиційну та індустріальну, і її суттєвими ознаками є: технічна розвиненість, широке використання у всіх сферах життя людини науково-технічної й інших видів інформації.

Один із засновників концепції «інформаційного суспільства» Д. Белл стверджував, що вирішальне значення для економічного та соціального життя буде мати революція в телекомунікації. Т. Стоуньєр вважав, що в постіндустріальному суспільстві національні інформаційні ресурси – це його основна економічна цінність. У своїй праці дослідник дає розгорнуту характеристику поняттю інформації і підкреслює її відмінність від інших видів економічних та соціальних цінностей. А. Турен вважав, що характерними ознаками нового суспільства є по-перше, значний вплив науки і техніки на суспільне виробництво, а по-друге, широке використання складних систем інформації та комунікації [1, с. 89].

Ключовою ознакою сучасного суспільства є всебічне домінування інформації. Тому актуалізованим є визначення сучасного суспільства як інформаційного. Таким чином, інформаційне суспільство – це цивілізація, що базується на нематеріальній субстанції, умовно названою інформацією. Така цивілізація має можливість взаємодіяти як з духовним, так і з матеріальним світом людини. Остання властивість особливо важлива для розуміння суті нового суспільства, тому що інформація формує матеріальне середовище життя людини та виступає у ролі нових технологій, комп'ютерних програм тощо.

Інформаційні методи все ширше запроваджуються в наукову діяльність. Інформатизація, конвергенція комп'ютерних і телекомунікаційних

технологій, перехід до широкомасштабного вживання сучасних інформаційних систем у сфері науки і освіти, забезпечують принципово новий рівень здобуття поширення і використання знань. Інформаційне середовище стає не лише однією з найважливіших сфер міжнародної співпраці, але й об'єктом суперництва. Країни з найрозвиненішою інформаційною інфраструктурою, встановлюючи технологічні стандарти і надаючи покупцям свої ресурси, визначають умови формування і діяльності інформаційних структур в інших країнах. Розвиток і забезпечення безпеки інформаційної сфери при формуванні національної політики в промислово розвинених країнах отримує пріоритет [2, с. 34].

Загалом інформаційне суспільство можна визначити як суспільство, в якому: кожен член суспільства має можливість оперативно отримувати інформацію будь-якого вигляду і призначення; комунікативність особистості набуває всезагальний характер; змінюється діяльність засобів масової інформації (ЗМІ), розвивається і інтегрується з інформаційними мережами цифрове телебачення. Посилюється процес комерціалізації ЗМІ; стають «прозорими» географічні та геополітичні кордони держав у межах інформаційних мереж.

Характеризуючи сучасне суспільство слід зазначити, що найбільших змін зазнає як людина, так і її буття. Новітні комп'ютерні та інформаційні технології суттєво впливають на життєдіяльність людини. Комунікативний простір особистості стає більш насиченим. Віртуальна реальність, що створюється за допомогою комп'ютерних технологій і глобальної мережі Інтернет, на думку сучасних дослідників, може негативно вплинути на розвиток розумових здібностей людини. Людина поступово переходить на підтримання мозкової активності технологічними засобами прогресу, опрацьовуючи інформацію, яку черпає з глобальної мережі. У результаті зменшується кількість інноваційних ідей і самостійних розумових процесів, а людство в основній масі виступає пасивним інформаційним споживачем. Людина від величезної кількості інформації і дефіциту часу на обробку її гігантських обсягів, перевантажена і перестає логічно мислити, в результаті чого настає так званий інформаційний невроз, який вже спостерігається в лікарській практиці психіатрів багатьох країн світу [1, с. 136].

Поява соціальних мереж і сервісів обміну інформацією сприяла формуванню якісних змін у сфері міжособистісних комунікацій. Процеси виробництва, споживання, освіти переносяться у сферу віртуального. Сучасна людина значний час перебуває у віртуальному просторі. У результаті відбувається віртуалізація свідомості, зникають просторово-часові межі та різниця між реальним та віртуальними світами. А це, в свою чергу, унеможливує адекватне оцінювання особистістю навколишнього світу і себе як біологічної і соціальної істоти. Усебічне поширення соціальних мереж сприяє тому, що людина перестає відчувати бажання спілкуватися в реальному світі з реальними людьми, звикаючи жити у власному мікросвіті з присутністю тільки віртуальних суб'єктів комунікації. Гаджети одночасно

підтримують і порушують духовний і емоційний зв'язок між людьми.

Таким чином, окрім природного оточення людини об'єктивно існує інформаційне середовище, роль і значення якого весь час зростає в міру подальшого розвитку засобів масової інформації та масових комунікацій. Це середовище активно впливає на людину. Гармонійний розвиток особистості і високий рівень її психічного здоров'я може бути забезпечено лише тоді, коли людина з дитинства житиме і розвиватиметься в умовах сприятливого психогігієнічного інформаційного середовища.

Список використаних джерел

- 1 Воронкова В. Г. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 282 с.
- 2 Дубов Д. В., Ожеван О. А., Гнатюк С. Л. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості. Київ : НІСД, 2010. 64 с.

Олена ХОДУС

професор кафедри політології,
соціології та публічного
управління Дніпровського
національного університету
імені Олеся Гончара, доктор
філософських наук, доцент

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ СФЕРИ СУСПІЛЬСТВА: НОВІ ЦІННОСТІ, НОВІ ПРАКТИКИ, НОВА СУБ'ЄКТИВНІСТЬ

Фундаментальна риса сучасної парадигми екзистенції – постійна «міграція» зі світу реального у цифровий світ. Коротко кажучи, доступ до цифрового середовища критично змінив правила публічного і приватного життя. У нас, дійсно, «подвійне громадянство <...> ми можемо непомітно перемикатися між цими світами сотні разів на день і навіть не помічати цього» [2, с. 9]. Звісно, не потрібно перебільшувати легкість такого «цифрового серфінгу»: він є природним для тих, кого Марк Пренски [7] називає «цифровими аборигенами», натомість для «цифрових мігрантів» – людей, які сформувалися в аналогову добу – життя в умовах «цифрової нормальності» потребує не аби яких зусиль. Не випадково, одним з пріоритетних напрямів державної політики цифровізації України визначено розвиток цифрової грамотності громадян – «комплексу знань, навичок та вмінь, які знадобляться людині для успішної та впевненої взаємодії з новітніми технологіями» [1]. Якщо для «цифрових аборигенів» цифрова грамотність є найважливішою конкурентною перевагою у цифровому світі, то для «мігрантів» – це ключ: а)

до продуктивної адаптації до можливостей онлайн-середовища (наприклад, до публічних послуг, які надаються онлайн), б) до подолання «бар'єрів» входу в у віртуальний світ.

До речі, про необхідність «смартфонізації літніх людей», говорив і міністр цифрової трансформації Михайло Федоров на конференції з відновлення України у Лугано (Швейцарія, 2022 рік) [4]. Мета цієї масштабної роботи очевидна – треба навчити мешканців України бути досвідченими, компетентними, поінформованими, включеними цифровими громадянами. І на сьогодні є всі підстави стверджувати, що намічені державою цілі цілком здійснені. Зокрема, як свідчать результати дослідження, проведеного з ініціативи Міністерства цифрової трансформації України, рівень цифрових навичок населення останніми роками стало зростає: скорочується частка дорослих з рівнем навичок «нижче базового»: з 53 % у 2019 році до 40,4 % у 2023 році [6].

Навіщо українцям цифрові навички? Наразі за допомогою цифрових навичок (від вміння здобувати, споживати, розуміти інформацію до знань про цифрові інструменти громадської участі й контролю за владою) різні соціальні суб'єкти отримують практичні інструменти реагування на виклики нової – цифрової реальності. Очевидно, що ці виклики мають не лише позитивні, але й негативні наслідки (цифрові патології, дисфункції) як для людей, так і для соціальних інститутів. Наприклад: однією з цифрових дисфункцій є певна толерантність до викривленої інформації. Дипфейки, кібератаки, інформаційно-психологічні спеціальні операції (ІПСО) та технології впливу – це ті речі, що утворюють токсичний інфопростір, поляризують суспільство, шкодять демократичним практикам поінформованого вибору громадян. Як справедливо зауважив знаний український експерт з інформаційної політики та комунікаційних технологій Г. Почепцов: «Інформаційна доба змінила все: і війну, і мир <...> Усі й усюди зацікавлені в тому, щоб хоча б на якийсь час змусити людину думати так, як це потрібно іншому» [5, с. 5]. Тож через різноманітні цифрові сервіси та інструменти здійснюється віна за контроль над суспільною свідомістю, Чи варто говорити про ті «зони ризику», в яких опинилося ментальне здоров'я українців в умовах повномасштабної російсько-української війни, яка супроводжується продукуванням величезною кількістю ворожої дезінформації. Мета інформаційної війни – посіяти паніку, дезорієнтувати, зневірити громадян України через маніпулятивні цифрові меседжі, а це є реальною загрозою національній безпеці. «Зараз ми бачимо великий потік дезінформації, мова не лише про Telegram. Інформаційна війна йде вже на новому рівні. Створюється дуже багато різного контенту, буцімто українського, але насправді він створюється явно з російської сторони <...> Сьогодні ми є найбільшим полігоном для тестування російської пропаганди, будь-яких наративів та інструментів. Можна вважати, що тут ми є жертвою, шукаємо у світі допомоги, але нам потрібно швидше запропонувати рішення, як ми бачимо способи протистояння та боротьби з дезінформацією», – саме так Михайло Федоров пояснив завдання нової української адженди щодо

боротьби з російською дезінформацією [3].

А отже, цифрові трансформації, які відбуваються у сучасному світі (Україна тут не є виключенням) – це не стільки історія про технологічні зміни, спричинені новими соціальними медіа, Інтернетом речей, цифровими платформами, аналітикою великих даних; це радикальна зміна природи соціальності як такої. Йдеться про зміну структури, процесів, форм та особливостей функціонування всіх соціальних інститутів суспільства (формальних і неформальних правил гри), форм міжособистісної взаємодії, параметрів людської суб'єктивності через застосування цифрових технологій. Якщо відобразити логічний алгоритм процесу цифрових трансформацій на різних рівнях соціального простору, то виглядати це буде так: нові технології → нові життєві практики → нові цінності → нові інститути.

Словом, цифровізація і цифрова трансформація утворює *новий* простір життя, створює *нові* можливості, породжує *нові* соціальні явища і ризики, які мають прояви:

а) на рівні суб'єктивності: через смартфон, соціальні мережі самість людини (Self) набуває надзвичайних можливостей самовираження, її життя розгортається в умовах віртуальної реальності, де «цифрова людина» виступає одночасно у декількох ролях – як виробник/споживач/власник інформації, цифровий суб'єкт, цифровий комунікатор, об'єкт і суб'єкт цифрового управління). Відповідно найбільшою цінністю цифрового суспільства, окрім інформації (цифрових слідів) стає комунікація, спрямована на задоволення різноманітних потреб, зокрема, творче самовираження. Не випадково виникає запит на «гнучкі», надпрофесійні, «соціальні» компетенції (soft skills), які сприяють особистому успіху, особистісному зростанню;

б) на мезосоціальному рівні: йдеться про зміни характеру соціальних відносин (мережеві комунікації, цифрові технології й сервіси зробили інформацію більш доступною для поширення, дозволяючи все більшої кількості людей брати участь у політичній, економічній, культурній, управлінській сферах життя суспільства, впливати на прийняття суспільно важливих рішень. Спираючись на міжособистісну комунікацію, мобільний зв'язок, цифрові месенджери та інші форми цифрової активності у великій кількості людей з'явилася реальна можливість бути залученими до «добрих справ». Зокрема, серед трендів сучасного глобального розвитку стає посилення ролі «недержавного світу» (як приклад: Юнайтед 24 – фандрейзингова платформа, запущена за ініціативою Президента України Володимира Зеленського у травні 2022 року в підтримку України; платформа об'єднує міжнародних партнерів і благодійників, яка бажають підтримати і допомогти Україні у війні з Росією);

в) на мікросоціальному рівні відбувається цифрова трансформація всієї інституційної системи суспільства (цифровізація економіки, публічного управління, освіти, охорони здоров'я, креативних індустрій).

Водночас, ще раз зазначимо: прогрес цифрових технологій – далеко не

завжди соціальний прогрес. Відтак, сучасні технології можуть не лише створювати нові перспективи життя, але й відтворювати ризики, зокрема, а) для процесів демократизації політичного життя (йдеться про дискусії в дусі «цифровий тоталітаризм» vs. «повернення прямої демократії»), б) для ринку праці (ризики радикальної зміни трудового стилю, що змушує по-новому осмислювати цінність професійної праці на тлі переваг штучного інтелекту, появи «зайвих людей»), в) для соціальних відносин, практик міжособистісної взаємодії рухаються у напрямку (пост)соціальних, таких що утворюються через експансію в життєвий світ людини цифрових технологій, цифрових продуктів, цифрових сервісів, технологій, які все більше опосередковують реальні людські відносини.

Список використаних джерел

1. Двадцять навичок майбутнього для ери цифровізації. *Kyivstar Business Hub*. URL : <https://hub.kyivstar.ua/articles/20-navychok-majbutnogo-dlya-ery-cyfyrovizacziyi>.
2. Кулатта Р. Цифрові громадяни. Як виробити здорові диджитал-навички у ваших дітей; пер. з англ. Анастасії Дудченко. Київ : Yakaboo Publishing, 2022. 216 с.
3. Ми маємо запропонувати світу нову адженду боротьби з дезінформацією, – міністр Федоров. *Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки*. URL : <https://spravdi.gov.ua/my-mayemo-zaproponuvaty-svitu-novu-adzhendu-borotby-z-dezinformacziyeyu-ministr-fedorov/>.
4. План відновлення України. Що презентували в Лугано. *Суспільне новини*. URL : <https://suspilne.media/257340-plan-vidnovlenna-ukraini-so-prezentuvali-v-lugano/>.
5. Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти якісне мислення і свободу дії. Харків : Віват, 2022. 384 с.
6. Цифрова грамотність України – 2023. Звіт за результатами загальнонаціонального опитування. *Єдиний державний веб-портал цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта»*. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/research>.
7. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, Vol. 9 No. 5. October 2001, P. 1-6. URL : <https://marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.

Сергій ШЕВЦОВ,
професор кафедри філософії
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара,
доктор філософських наук,
професор

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СПІЛЬНОТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Як відомо, громадянське суспільство має кілька фундаментальних вимірів. Перший – антропоцентричний, тобто людина, особистість з її інтересами є «альфою» та «омегаю» громадянського суспільства. Другий – наявність середнього класу або людей з відповідною освітою, гідним матеріальним рівнем життя. Третій – пріоритет права у вирішенні будь-яких спірних питань. Четвертий – вільна конкуренція, яка в матеріально-економічному зрізі проявляється через наявність ринкової економіки, а в духовно-світоглядному – через наявність феномену інтелектуальних спільнот. Одним з тих, хто розробляє філософсько-соціальні питання інтелектуальних спільнот є американський мислитель, фахівець з соціальних конфліктів Р. Коллінз, фундаментальна праця якого має назву «Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни» [1]. Деякі ідеї я хотів би артикулювати, а саме надати абрис певним ключовим параметрам інтелектуальних спільнот: комунікативність, конфліктність, структурне суперництво, мережевість, інтелектуальний ритуал, культурний капітал, емоційна енергія, лінії протистояння, інтелектуальна репутація.

Перший параметр інтелектуальних спільнот – комунікативність. За власною сутністю інтелектуальне життя існує, як певна взаємодія друзів, знайомих, однодумців, партнерів за інтересами тощо. Власне звернення до масиву історії філософії Р. Коллінз обґрунтовує його презентабельністю, яка має концептуальний характер, оскільки саме історія філософії є історією спілкування друзів, партнерів, близьких за духом людей, різноманітних гуртків тощо [1, р. 48]. У горизонті комунікативного виміру інтелектуального поля Р. Коллінз йде ще далі: для нього не мислителі створюють комунікативні середовища, а навпаки, певні комунікативні середовища створюють мислителів у якості власних вузлових утворень [1, р. 47). І це стосується не лише мислителів на кшталт Піфагора, Сократа, Платона, життя яких пов'язано з активною суспільною діяльністю, де вони мали певну політичну вагу у Кротоні та Афінах, а також таких здавалось би самотніх мислителів, як Геракліт Ефеський та Діоген Сінопський, які у якості адресатів власних думок завжди апелювали до сучасних їм спільнот. Саме через те і плакучість Геракліта відносно морального занепаду суспільства, а також відомі пошуки людини Діогеном з ліхтарем на ринку.

Другий параметр інтелектуальних спільнот – конфліктність. На думку

Р. Коллінза саме конфлікт є енергетичним джерелом інтелектуального поля [1, р. 45]. Конфлікт для інтелектуального життя має вирішальне значення. Це не означає, що в інтелектуальній спільноті немає певної згоди або консенсусу. Справа в іншому – у тому, що саме протиріччя породжує думку. І в цьому співзвучні Геракліт, який казав, що πολέμος – війна, двобій, ворожнеча, суперечка – є батьком й царем усього і де протилежності створюють певну внутрішню гармонію, що є набагато міцнішою, ніж зовнішня, а також Г. В. Ф. Гегель, який казав, що протиріччя є самою основою існування нашого розуму – це те, що надає нашим думкам та діям певний поштовх.

Третій параметр інтелектуальних спільнот – структурне суперництво. На відміну від попереднього параметру – конфліктності, структурне суперництво не містить у собі психологічної природи. Р. Коллінз не перший, хто зазначив, що провідні філософи з'являються парами або тріадами (Геракліт з його ідеєю мінливості буття та Парменід, який наполягав на його незмінності, засновник гедоністичної школи Епікур та засновник школи стоїків Зенон, християнський мислитель Оріген та неоплатонік Плотін тощо), але він артикулював саме структурний характер цих подій [1, р. 51]. Справа у тому, що цим мислителям необов'язково було критикувати один одного, яке це було, згідно легенді, у Лао-цзи та Конфуція, або вступати у міжособистісний конфлікт, як це було між З. Фройдом та К.-Г. Юнгом. Ключовим тут є наявність протилежних інтелектуальних позицій, що розвивались у відповідних напрямках і лише згодом представники цих шкіл критикували протилежні погляди. Виникнення й наявність цих полів протистояння створюють певну атмосферу відповідної доби культури, що знаходить узагальнення у таких історико-філософських та філософсько-культурних концептах, як «платонізм», «аристотелізм», «східна патристика», «західна патристика», «схоластика», «ренесансний неоплатонізм» тощо. На наш погляд, дуже цінним й евристичним є твердження Р. Коллінза про те, що історія філософії є історією не стільки розв'язаних проблем, скільки створення нових ліній протистояння, які надають можливості подальшої експлуатації утруднень, які виникли [1, р. 51].

Четвертий параметр інтелектуальних спільнот – мережевість в аспектах синхронічності, діахронічності, семіотичності. Синхронічність інтелектуальних спільнот полягає в їх певному співіснуванні: платонізм та аристотелізм, східна та західна патристика, номіналізм та реалізм, емпіризм та раціоналізм, німецька класична філософія та німецький романтизм. Діахронічність полягає в тому, що існування інтелектуальних спільнот не обмежується лише віком життя їх засновників, а має певне продовження протягом кількох поколінь. Семіотичний вимір інтелектуальних спільнот полягає в тому, що кожна спільнота так чи інакше створює й задає в культурі власний поняттєвий апарат, який поступово кристалізується у відповідних текстах (яскравий приклад: «де опинилися грекі, коли антична культура припинила власне існування? У текстах»). Якщо на рівні лише комунікативності та конфліктності використовуються слова, які мають

побутовий характер, то вони згодом набувають інших значень й стають філософськими категоріями. Відомо, що одне з ключових для філософської та богословської думки поняття *ousia* означає «сутність», «буття», «існування», але ж спочатку воно мало інший смисл – «майно», «стан».

П'ятий параметр інтелектуальних спільнот – інтелектуальний ритуал, який можна взагалі назвати однією з констант культури. На думку Р. Коллінза, це один з тих показників, який фактично не змінювався за останні більш ніж дві тисячі років, оскільки інтелектуальне життя завжди обертається навколо подій «віч-на-віч», де інтелектуали об'єднуються у певні групи, встановлюються зв'язки між вчителями та учнями, а також люди, які в історичній проекції стали видатними, опиняються пов'язаними один з одним через проведення певних інтелектуальних дискусій [1, р. 72]. Можна пригадати Великих Каппадокійців – Василя Великого, Григорія Богослова, Григорія Ніського, які були друзями, а Василь Великий та Григорій Ніський ще й рідними братами. Також прізвища Ф. Гельдерліна, Г. В. Ф. Гегеля, Ф. В. Й. Шеллінга, які були друзями, мешкали в одній кімнаті під час навчання у Тюбінгер Штифтлер. У сучасному світі інформаційно-технологічний прогрес відкрив нові – дисперсні, розосереджені – комунікативні структури, але вони, на думку Р. Коллінза, не здатні замінити ось ці сфокусовані ланки, які встановлюють ядро інтелектуального життя [1, р. 134].

Шостий параметр інтелектуальних спільнот – культурний капітал. Під останнім Р. Коллінз розуміє змістовну складову інтелектуальних ритуалів [1, р. 92] або тексти, центральними поняттями яких виступають фундаментальні наративи – «істина», «знання», «справедливість», «свобода» тощо [1, р. 76]. Інтелектуальні спільноти у цьому сенсі є тими просторами, які певним чином перетворюють культурний капітал.

Сьомий параметр інтелектуальних спільнот – емоційна енергія, яку Р. Коллінз визначає через низку рис: 1) довготривалість або здатність до стійкої концентрації у таких показниках, як добре самовідчуття або ентузіазм, хоча, при цьому, емоційна енергія відрізняється від минулих станів радості, збудження, гніву тощо; 2) міцність, яка охоплює й наповнює більшість учасників інтелектуального ритуалу у якості усвідомлення нових горизонтів власних можливостей, особливо у горизонті суперництва; 3) персоналістичність або специфічність – енергія інтелектуалів відрізняється від енергії процвітаючого політика, фінансиста-підприємця, зірки шоу-бізнесу тощо [1, р. 78–84]. Каналом встановлення емоційної енергії є завжди особистісний контакт, зустріч «віч-на-віч», яскравими прикладами тут є зустріч Сократа та Аристокла (Платоном у майбутньому), М. Местліна та І. Кеплера, Е. Гуссерля та М. Гайдегера, Н. Буланже та А. П'яццолли тощо.

Восьмий параметр інтелектуальних спільнот – наявність ліній протистояння. Р. Коллінз відмічає, що інтелектуальний світ у власному інтелектуальному ядрі має структуру протиборчих груп, які об'єднуються у певне конфліктну «надспільноту» [1, р. 134]. Відомо, що Афіни, на відміну від

Спарти, сповідували політику гостинності для чужинців, які були майстрами власних справ. Вони ніколи не могли стати громадянами Афін, але робили багато значного для поліса й самих себе. Сократ був громадянином Афін, а софісти – Протагор, Продік, Горгій – чужинцями, які власними зусиллями завойовували авторитет у полісі. Саме наявність цієї лінії протистояння софістів та Сократа відіграла значну роль в антропологічному повороті Античності, суб'єктивації думки, розвитку логіки, без чого були б неможливими пізніші відкриття Аристотеля у цій галузі.

Дев'ятий параметр інтелектуальних спільнот – інтелектуальна репутація. Складність концепту «інтелектуальна репутація» полягає у тому, що вона, з одного боку, може бути ототожненою з творчістю, враховуючи той факт, що інтелектуальна велич полягає у виробництві таких ідей, які мають вплив на наступні покоління через три варіанти розвитку подій: повтор цих ідей, розвиток їх, а також заперечення з максимою, спрямованою на утворення нових підходів [1, р. 129]. А з іншого боку, яким чином відбувається зростання одних ідей та занепад інших, чому в історії є значимими одні імена, а інші занурюються у небуття? Тут потрібно враховувати різноманітні – історичні, політичні, світоглядні тощо – умови передавання культурного капіталу, емоційної енергії, структурного відчуття власних можливостей [1, р. 131–132], тобто виходу на певний метатеоретичний рівень дослідження.

Список використаних джерел

1. Collins R. *The Sociology of Philosophies: A Global Theory of Intellectual Change*. Harvard : Harvard University Press, 1998. 1098 pp.

Інна ШИНКАРЕНКО,
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат психологічних наук,
доцент,

ПСИХОДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОГО СТРЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Людина у XXI віці перебуває у стані стресу, в умовах екстремальних обставин, оскільки економічна та політична нестабільність, різноманітні соціальні проблеми, а також техногенні та екологічні фактори виходять за межі звичних, до яких особистість вже адаптувалася. Із такими умовами людина зіштовхується практично щоденно. Але нові виклики, заподіяні

воєнними діями на території нашої держави, вимагають від населення України необхідності відноситися до екстремальних умов як до елементу своєї життєдіяльності та вміти продуктивно долати ці важкі ситуації, виконуючи різноманітні способи. Але дуже часто, не маючи необхідних життєвих навичок, не володіючи достатньо сформованими внутрішніми механізмами подолання, особистість не може конструктивно вирішити складну ситуацію, що призводить до таких психічних станів, як фрустрація, стрес, а в подальшому – до глибоких внутрішніх проблем, кризи особистості [3, с. 328].

Термін «екстремальний» означає не лише небезпечну подію або сукупність небезпечних подій, він пов'язаний з діяльністю людини та її існуванням. Екстремальність – це не лише характер деякої ситуації або умов, але і показник внутрішнього психологічного стану. Стихійні лиха, аварії, катастрофи, кризи, конфлікти, військові дії та інші екстремальні умови частіше за все є неминучими у процесі життєдіяльності людей, і, беззаперечно призводять до стресу. Отже, понятійний апарат екстремальності містить основні терміни стресу, ризику, небезпеки, страху.

У стані психологічного стресу екстремальні ситуації виявляються першочерговим відношенням людини до певної події, обставин. Саме тому екстремальні, тобто незвичайні, важкі, неординарні умови для різних людей різні [1, с. 67].

Привернення уваги вчених та практиків до проблеми управління професійним стресом у правоохоронних органах пов'язано з потребами у нових технологіях розвитку стресостійкості та стабільності поліцейських.

Метою профілактики та нейтралізації негативних наслідків стресів у службовій діяльності, як наука і практика юридичної психології орієнтовані на виявлення можливих причин стресу, оцінку динаміки стрес-реагування, а також на впровадження психотехнологій профілактики та подолання негативних наслідків стресів.

На жаль, не існує універсальних профілактичних та корекційних засобів, які дозволяють у єдиний спосіб попередити різноманітні наслідки службових професійних стресів, тому профілактичні та корекційні засоби мають підбиратися залежно від типу функціонального стану, особистісних особливостей, специфіки ситуації та особливості професійної діяльності. У зв'язку з цим важливою складовою будь-яких програм психологічної профілактики та корекції є комплексна психодіагностика, яка містить методи вивчення стресових станів, стресостійкість особистості, профілактичних та організаційних стрес-факторів, а також стратегій поведінки. Окрім того, однією з важливих загроз є оцінка ефективності використання антистресових технологій [2, с. 115].

Проте існують певні труднощі психодіагностики стресових станів, які полягають у тому, що у різних психічних станах можлива різна специфіка реагування. Сучасні дослідження наголошують на тому, що специфіка емоційних реакцій у стресі опосередкована як гормональними, так і багатьма іншими фізіологічними реакціями організму, а саме, встановлена залежність

стресових реакцій від типологічних особливостей центральної нервової системи, є науково обґрунтовані дані про індивідуальну схильність до тих чи інших емоційних станів у стресових ситуаціях залежно від мозкової асиметрії «коркового гальмування».

Важливість питання суб'єктивних параметрів психологічного стресу пов'язаних з тим, що вони є такими індикаторами психічної стійкості (адаптованості до стресової ситуації) і опосередковано характеризують відновлення (когнітивну оцінку) до стрес-факторів. Отже, суб'єктивна симптоматика достатньо різноманітна і зміни психічного стану можуть проявлятися у всіх сферах психіки: в емоційній сфері – це почуття тривоги, апатії, депресії, емоційного дискомфорту; в когнітивній – прийняття загрози, небезпеки, оцінка ситуації як безпосередньої; в мотивацій – мобілізація сил або, навпаки, капітуляція; в поведінковій сфері – зміна активності, звичних темпів діяльності, прояв скутості в рухах або у спілкуванні. Спільне для всіх змін – зсув інтенсивності процесів у відповідній сфері у бік збільшення або зменшення [4, с. 273].

Отже, для системного розуміння професійного стресу та розробки психотерапії управління стресом необхідна комплексна психодіагностика стресу, що була б орієнтована на визначення системного характеру порушень у психічній реакції діяльності співробітників силових структур у певних, не сприятливих для життєдіяльності моментах і, включаючи вивчення процесуальних характеристик стресу (стрес-реакцій), що пояснювали б причини та механізми виникнення стресу, а також виявили особистісні та ситуаційні навколишні фактори. Усе це сприятиме розвитку патогенетичного підходу до управління стресом, орієнтованому на зняття причин стрес-реакцій, стрес-станів та стрес-синдромів, на відміну від симптоматичного підходу, орієнтованого тільки на результативний показник стресу (стрес-стан) і спрямованого на зняття несприятливих стрес-симптомів.

Актуальності дана проблема особливо набула в наш час, час воєнної агресії та роботи особового складу підрозділів підвищеного ризику при виконанні завдань в екстремальних умовах. Вона має бути предметом подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури

1. Недря К. М. Стресостійкість у роботі поліцейського: навчально-практичний посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутрішн. справ, 2020 124 с
2. Розов В. І. Адаптивні антистресові психотехнології: навч. посібник. Київ : Кондор, 2005, 278 с.
3. Шинкаренко І. О. Психологічні наслідки впливу на особистість правоохоронця надзвичайних обставин. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022, № 3 .С 326-335.
4. Шинкаренко І. О. Психічна та емоційна стійкість правоохоронців в екстремальних ситуаціях воєнного стану: Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. праць ХНУВС. 2022. С. 274-276.

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук,
доцент

**РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ (КЕЙС УКРАЇНА)**

Громадянське суспільство відіграє ключову роль у забезпеченні гуманітарної безпеки через мобілізацію ресурсів ініціативних громадян для вирішення соціальних проблем, що створюють загрози стабільності та безпеки. Українському суспільстві з початком війни дійсно існувала небезпека взагалі втратити державну суб'єктність. І лише активна участь громадян, їх якнайшвидша мобілізація надали змогу дати відсіч агресору на початку повномасштабного вторгнення.

Поняття гуманітарної безпеки міждисциплінарне є міждисциплінарним у своєму походженні і включає, комплекс характеристик 1) економічна безпека, 2) продовольча безпека, 3) медична безпека, 4) екологічна безпека, 5) безпека людини, 6) безпека спільнот, 7) політична безпека [1].

Активність у громадських організаціях, ініціативах та рухах сприяє підвищенню освіченості, свідомості та відповідальності перед суспільством, що створює позитивний клімат для розвитку мирних та конструктивних відносин.

Громадянське суспільство виступає важливим механізмом контролю за владою та забезпеченням демократичних принципів, що міцної основи для гармонійного розвитку країни та збереження гуманітарної безпеки.

Наявність активної громадської думки та партнерства між владою, громадянським суспільством та бізнесом сприяє розробці та реалізації ефективних стратегій у сфері гуманітарної допомоги та конфліктолагодження.

Громадянське суспільство є майданчиком для вираження думки громадян, їхнього участі у прийнятті рішень та контролю за діяльністю влади. Це сприяє зміцненню демократичних інститутів та розвитку відкритого суспільства. Громадянське суспільство може об'єднувати людей навколо спільних цінностей та цілей, сприяючи взаємодопомозі та розвитку культури солідарності.

Україна, зокрема, демонструє важливість громадянського суспільства у контексті гуманітарної безпеки через активну участь громадян у різноманітних ініціативах, спрямованих на підтримку постраждалих від

конфліктів, економічного відновлення та соціальної інтеграції.

Результати соціологічних досліджень свідчать про високий рівень довіри до громадських організацій та волонтерів. За даними дослідження, протягом 2023 року відбулося невелике зменшення довіри до волонтерів і громадських організацій: восени 2023 року волонтерам довіряли 84 % (на початку року – 88 %), громадським організаціям – 61 % (на початку року – 66 %). Основна діяльність – допомога постраждалим 32 % організацій. Сфери замученості громадянського суспільства окрім війни збільшилися за напрямками: робота з підлітками і молоддю – зростання на 29 %; допомога вразливим верствам населення і людям з особливими потребами – зростання на 14 %; охорона здоров'я – на 7 % [2].

Серед планів у діяльності громадського сектору опитані виділяють:

- відбудова інфраструктури й житла;
- реабілітація і підтримка поранених військових, членів їхніх родин та жертв бойових дій;
- соціальна і психологічна допомога широкому колу постраждалих від війни [2].

Фінансування є ключовою проблемою для ГО, на думку респондентів. Дві третини організацій зазначили, що основними джерелами фінансування у 2023 році для них залишаються пожертви, членські та благодійні внески або донати. Міжнародні гранти посідають друге місце – 22 %, доходи від власної економічної діяльності використовують 18 % організацій. Частка організацій, що отримують фінансування з державного або місцевого бюджету, дещо зросла: 2023 вона становила 7,9 %, тоді як 2022 року – 5,6 % [2].

У сучасній Україні існує багато громадських організацій, які активно працюють у різних сферах діяльності. Деякі з найбільш популярних серед них:

1. Громадська організація «Право на захист»: Спеціалізується на правозахисній діяльності, захисті прав громадян, в тому числі учасників війни на сході України.

2. Громадська організація «Реанімаційний Пакет Реформ»: Займається моніторингом реформ, розвитком громадянського суспільства та підвищенням прозорості та ефективності державного управління.

3. Громадська організація «ТИМ» (Територія Інновацій та Молоді): Фокусується на розвитку молодіжного лідерства, активізації молодіжного руху та реалізації проєктів у сфері освіти та культури.

4. Громадська організація «Карітас України»: здійснює різноманітні благодійні програми та проєкт на підтримку вразливих категорій населення, включаючи безпритульних, внутрішньо переміщених осіб та сім'ї, які постраждали від конфлікту на сході України.

5. Громадська організація «Всеукраїнський Жіночий Фонд «Жіночий Діалог»»: Пропагує рівність статей, захищає права жінок та дітей, сприяє розвитку жіночого лідерства та участі жінок у політичному та громадському

житті.

Це лише кілька прикладів організацій, існує ще багато інших, які активно працюють над різними аспектами розвитку України та підтримки її громадян.

Під час війни не можливо існувати суспільству без гуманітарної допомоги. Громадських організацій в Україні, які допомагають військовим:

1. Всеукраїнська громадська організація «Ветерани України»: Надає підтримку військовим ветеранам та учасникам бойових дій, забезпечуючи їх соціальними, медичними та психологічними послугами.

2. Громадська організація «Повернись живим»: Спеціалізується на пошуку та допомозі в реінтеграції військових, зниклих безвісти під час бойових дій.

3. Благодійний фонд «Біла Гільдія»: Надає допомогу військовим, які постраждали внаслідок поранень чи втрати близьких учасників АТО/ООС, забезпечуючи їм реабілітаційні та матеріальні послуги.

4. Громадська спілка «Всеукраїнська асоціація ветеранів антитерористичної операції»: Сприяє соціальній, медичній та психологічній підтримці учасників бойових дій та їх сімей.

5. Громадська організація «Всеукраїнський Фонд «Мир і крок до миру»»: Здійснює різноманітні програми та проекти на користь військових та їх родин, спрямовані на підтримку їхнього благополуччя та реабілітацію.

Забезпечення гуманітарної безпеки громадянським суспільством є критично важливою складовою для стабільності, відновлення та повоєнної розбудови українського суспільства. Адже необхідно виявлення, документування та захист прав людини, сприяючи створенню справедливого та рівного суспільства, подолання насильства, об'єднання за ради миру.

Через свої ініціативи та програми, громадянське суспільство може сприяти соціальній інтеграції та підтримці вразливих груп населення, таких як біженці, внутрішньо переміщені особи, та люди з інвалідністю.

Отже, гуманітарна безпека, забезпечена через активну участь громадянського суспільства, є необхідною для створення стійкого, гуманного економічно успішного суспільства.

Список використаних джерел

1. Комих Н. Г. Гуманітарна безпека в контексті формування громадянського суспільства: критерії аналізу. Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: 30 років незалежності *матеріали Всеук. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 19 травня 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С.121-123.

2. Чи виживе громадянське суспільство протягом двох років війни – дослідження КМІС. *Укрінформ*. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3858322-cim-zive-gromadanske-susplstvo-protagom-dvoh-rokiv-vijni-doslidzenna.html> (дата звернення 28.04.2024).

Галина МУХІНА

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук,
доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ У КОНТЕКСТІ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Сьогодні в умовах війни росії проти України вивчення проблематики психологічних впливів та інформаційно-психологічної безпеки особистості є безперечно актуальним та важливим. Ґрунтований аналіз наукових напрацювань В. Зеленіна, А. Маркова, О. Медведєвої, В. Халамендик, Х. Хворост, Н. Пророк дає підстави стверджувати, що інформаційно-психологічний вплив можна розглядати через призму загрози ментальному здоров'ю людини. Тому, на нашу думку, в сучасних умовах нагальною потребою є дослідження інформаційно-психологічного впливу в контексті напрацювання безпекових складових і збереження здоров'я людини. Слушною в зазначеному контексті є думка О. Медведєвої, що війну в Україні називають унікальною «війною онлайн 24/7», тому, що лише в перший тиждень війни кількість коментарів і поширень інформації з України сягнула понад 109 млн, було опубліковано більш ніж 520 000 статей у ЗМІ [2].

Отже, однією із загроз метальному здоров'ю людини є велика кількість негативної інформації, що може, на нашу думку, розглядатися як медіатравма. Під впливом такої інформації людина не здатна відділити себе від новини, уявляє, як подія стається з нею або її близькими і тому постійно переживає деструктивні емоції, що не може не позначатися на її ментальному здоров'ї. Окрім того, загрозою для ментального здоров'я людини може бути цілеспрямоване застосування інформаційно-психологічного впливу (ІПВ) як «психологічної зброї» у інформаційно-психологічній війні (психологічні атаки, спецоперації, тригери тощо) [2].

Як стверджує Є. Сидоренко, поняття «психологічний вплив» можна розглядати через призму впливу на психічний стан, емоції, думки і вчинки іншої особи психологічними засобами, які можуть бути як вербальними, так і не вербальними. В. Єнгаличев у свою чергу наголошує, що психологічний вплив – це будь-який не фізичний вплив одної особистості на іншу, якщо ознаки даного процесу чи його кінцевий результат можна виявити. Слушною в цьому контексті, на нашу думку, є теза Д. Леонтьєва, що найбільш сильний вплив на особистість має метод примусу у вигляді таких способів, як шантаж, погрози та ін. Також на когнітивну сферу особистості значний вплив

здійснюють такі види психологічного впливу, як: натяки, двозначні фрази, необґрунтоване затягування розмови, які можуть неоднозначно інтерпретуватися фігурантом [1].

Як зазначає О. Богуславська, до суперечливих видів психологічного впливу відносять досить великий комплекс технік, засобів і прийомів, які акумулюються в понятті «маніпуляція». Загальновідомо, що маніпуляція розглядається як психологічний вплив, який веде до створення в іншого певних почуттів та стереотипів, які спонукають людину до зміни поведінки, яка передусім може бути вигідною тому, хто на нього впливає [3].

Аналізуючи інформаційні повідомлення засобів масової інформації, соціальних мереж ми можемо за певними маркерами побачити різні методи та способи маніпуляції. Наведемо деякі маркери для розпізнання маніпуляцій:

– використання словосполучень маніпулятивного узагальнюючого характеру, наприклад: «усім відомо, що...», «усі знають, що...», «відомо з давніх часів...»;

– використання словосполучень перебільшення, наприклад: «майже всі...», «практично однакові...», «фактично вже відбулося...», «переважна більшість вважає...»;

– використання безапеляційних тверджень, безальтернативних даних, ігнорування інших джерел даних, наприклад: «тільки наші експерти говорять правду...», «наші фахівці володіють правдивими даними про втрати на фронті – решта інформації – це брехня...»;

– посилення на інсайдерські джерела, наприклад: «за нашими даними...», «надійні джерела в Міністерстві внутрішніх справ повідомили...» [3, с. 146].

На думку О. Медведєвої головними ознаками інформаційно-психологічного впливу можуть бути: насильницьке викривлення інформаційного простору об'єкта впливу; прихованість механізму впливу; використання особливостей психофізіології людини для досягнення мети такого впливу. Дослідниця зазначає, що ефективно працюють такі методи інформаційно-психологічного впливу як дезінформація, пропаганда, диверсифікація громадської думки, психологічний тиск, поширення чуток (фейків) тощо. Що стосується чуток (фейків), то вони поділяються на такі групи: чутки (або фейки) страху, які мають дуже велику рушійну силу та можуть викликати паніку (наприклад, «ворог має нову, жахливу зброю»); чутки (фейки) ненависті та розбрату, які мають на меті створити розбрат між людьми та групами; засновані на стереотипах, підсилюють відчуття релігійної, національної, расової або якоїсь іншої винятковості; чутки бажань та втечі від реальності (наприклад, «війна закінчиться до Різдва») тощо [3, с.147].

На закінчення зазначимо, що для зменшення або нейтралізації травматичного ефекту інформаційно-психологічного впливу психологи рекомендують критично ставитися до новин (фейки та маніпуляції), не довіряти перепостам від друзів та родичів й перевіряти першоджерела,

утриматися від поширення неперевіреної інформації, отримувати інформацію з різних ресурсних джерел, зменшити споживання новин та дотримуватись інформаційної гігієни [2]. А також для збереження власного ментального здоров'я використовувати ефективні психологічні копінг-стратегії, наприклад, такі як «ігнорування» джерел негативного інформаційного впливу, «блокування» засобами побудови психологічних бар'єрів, емоційне відчуження тощо. До того ж, активно використовувати різні активні та пасивні методи захисту від маніпуляцій, опановувати різні способи та техніки самопомоги в складних психо-емоційних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Бабенко О. О. Дослідження психологічного впливу слідчих на учасників слідчих дій у рамках судово-психологічної експертизи. Бочаровські читання: тези доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 25-річчю підготовки психологів у Харківському національному університеті внутрішніх справ (м. Харків, 13 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 26–29. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4ffa5b55-ef8e-4ecc-8e3c-43b1c756cf13/content> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Медведєва О. В. Інформаційно-психологічний вплив в умовах воєнних дій в контексті психічного здоров'я . URL : <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c387974-871a-4f68-9238-524fe196b203/content/>. (дата звернення: 29.04.2024).
3. Професійно-психологічна підготовка поліцейського : навч. посіб. / А. М. Гельбак, О. М. Молчанова, Г. В. Мухіна, Н. В. Цумарева. Київ : Алерта, 2024. 258 с.

Тетяна ЦЮПЕНКО
викладач Вінницького
навчально-наукового інституту
економіки Західноукраїнського
національного університету

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Комунікація є невід'ємною складовою існування та розвитку суспільства. Вона впливає на всі сфери його функціонування та сприяє формуванню стабільних міжособистісних відносин. Перебудова суспільства, яку ми спостерігаємо в даний час на світовому рівні, супроводжується проникненням комунікації у всі сфери його життєдіяльності і сприяє виникненню нового типу комунікативних структур та процесів, а також переосмисленню ролі комунікації в продуктивному розвитку суспільства.

Комунікація – це процес обміну думками, ідеями, фактами з важливими для досягнення мети групами людей або особами. [4, с152]. Однак в умовах

війни цей процес значно ускладнюється. Сьогодні це актуальна проблема, яка потребує аналізу і вирішення, адже більшість громадян нашої країни вимушена жити, навчатися та працювати в умовах відсутності нормальної комунікації.

У сучасному світі в процесі глобалізації та поширення інтернет-технологій одним з зручних засобів комунікації стали соціальні мережі, їхня мета об'єднати якомога більшу кількість людей, надавши їм максимум можливостей комунікації між собою. На сьогодні найбільша в світі соціальна мережа Facebook нараховує понад один мільярд активних користувачів (таких, що відвідують її не менше одного разу на місяць). Серед молоді, народженої наприкінці ХХ ст., 96 % зареєстровані хоча б в одній соціальній мережі. [1]

З початком повномасштабної війни в Україні соціальні мережі стали для українців одним з вагомих засобів комунікації, а також одним із ключових джерел інформації і водночас майданчиком, аби розповідати світу про російські військові злочини. За даними digital-дослідження в Україні 71,8 % населення є інтернет користувачами, з них 64,6 % -активні користувачі соціальних мереж.[3] Сьогодні вважаємо, що соціальні медіа відіграють подвійну роль у комунікаціях: відкривають великі комунікативні можливості з одного боку, з іншого – приховують в собі ризики та небезпеки, викликані цими кризовими ситуаціями. Часто достатньо незначної помилки (обмовки) в спілкуванні для створення повномасштабної кризи. Однак, правильне використання медіаканалів спілкування може стати цінним інструментом її вирішення. [2]

Наразі ми спостерігаємо тенденцію ще більшого зростання популярності соцмереж в Україні і одним з основних чинників такого зростання є їхня оперативність. В умовах війни – небезпеки обстрілів, повітряних тривог, окупації, під час евакуації, люди прагнуть отримати правдиву інформацію і передати якусь інформацію про себе якнайшвидше. Адже від цього інколи залежить їхнє життя та здоров'я. Проте контент, що нам транслюють соцмережі не завжди якісний, а іноді він просто містить дезінформацію та стає інструментом в руках ворога під час проведення ним інформаційно-психологічних спеціальних операцій. Адже росія, крім фронту, вкладає величезні ресурси в інформаційну війну, організовуючи масштабні дезінформаційні компанії та залучаючи до цього відомих осіб для поширення неправдивих даних, що мають вплив на свідомість українців.

Українські користувачі та видання часто скаржаться на видалені дописи, бани і зниження переглядів через дописи про війну в соцмережах. Частково проблема у самих соцмережах (яким складно модерувати чутливий контент).

Кількість непрогнозованих змін, пов'язаних з військовими діями, особливо на територіях де ведуться активні бойові дії, ставить за необхідність побудови активного діалогу влади з населенням так, щоб люди знали про будь-

які зміни та могли вчасно адаптуватися до них, щоб спілкування відбувалося у форматі діалогу і саме соцмережі сьогодні є одним з системних, доступних та діючих каналів такої комунікації. Спектр комунікаційних дій дуже широкий: оперативні оголошення про важливі зміни, розгорнуті пояснення рішень та дій, контакти з якомога більшою кількістю мешканців, які виїхали за межі громади, інформування про наявну підтримку та допомогу (розгортання мобільних пунктів, приїзди міжнародних організацій).

Після налагодження зв'язку на деокупованих територіях, де не завжди можливий контакт у форматі зустрічей, владні структури сторінки у соцмережах почали використовувати для збору ідей та думок мешканців щодо нагальних питань.

На тлі широкомасштабного вторгнення в Україну світові компанії, об'єднавшись, надавали і до сьогодні надають значну підтримку в інформаційному просторі соцмереж, де засуджували дії росії. А волонтери, зірки та інфлуенсери збирають пожертви, записують відеозвернення, влаштовують заходи та благодійні аукціони. Готелі в просторі соціальних мереж надавали інформацію про забезпечення безкоштовним житлом вимушених переселенців; застосунки надавали промокоди для вивчення мов, авіаперевізники – тисячі безкоштовних квитків, держави – гуманітарну допомогу тощо.

Також слід зауважити і про вплив комунікацій у соцмережах і на психічне здоров'я населення. З однієї сторони люди об'єднуючись у певні групи мали можливість отримувати психологічну допомогу та підтримку. З іншої сторони враховуючи те, що будь-яка соцмережа містить свідомі маніпуляції та перекручування фактів в умовах інформаційної війни часто замість спокою та підтримки населення отримує емоційне виснаження.

В умовах війни комунікація і здатність розуміти інших потрібна, як ніколи, адже це те, чого потребує кожен у такий час. Погано налагоджена система комунікації стає однією з основних причин виникнення проблем як індивідуальної, так колективної і масової комунікації. Наразі соцмережі відіграють одну з важливих ролей у цьому процесі.

Важливо аналізувати інформаційні потоки, відсіювати з користувацьких ресурсів ті, які мають недобросовісну репутацію, у попередній діяльності яких виявлено поширення неправдивої інформації, які доносять інформацію односторонньо і безапеляційно, які мають яскраво виражену заангажовану позицію. Також варто вдумливо поширювати будь-які повідомлення, не піддаючись на провокації, не вступати в сумнівні маніпулятивні дискусії метою яких є поширення розбрату серед українців та розхитування їх психологічного стану. Адже помилки у побудові комунікації в соціальних мережах можуть стати першопричиною початку певних кризових процесів.

Список використаних джерел

1. Палій С. В. Соціальні мережі як засіб комунікації електронного навчання. Управління розвитком складних систем.-2013.-Вип.13.-С.152-156. URL :

<https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/219ca342-4d8e-48cf-b4ef-72522d0f0901/content>.

2. Родіонов С. І, Гервіц Л. І., Забуреха Є. М. Використання соціальних мереж в умовах війни. URL : https://mr.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/35/zbirnyk-tez_ekonomichnyj-forum_1-3_grudnya_2022_hmelnyczkyj.pdf#page=225.

3. Снопок О. Дивимося, читаємо, слухаємо: як змінилося медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. URL : <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/22/7353987/>.

4. Холод О. М. Соціальні комунікації: тенденції розвитку. Київ : «Білий Тигр», 2018. 370 с.

Надія ФІСУНЕНКО

завідувач кафедри аналітичної економіки та менеджменту
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат економічних наук

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ПЛАТФОРМІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Становлення та розвиток цифрових трансформаційних процесів у національній економіці зумовлені необхідністю забезпечення високого рівня конкурентоспроможності держави, прискорення зростання економічних показників валового внутрішнього продукту, розширення спектру впливу на світовій арені.

Питання аналізу стану та прогресивного розвитку цифрових трансформаційних процесів на макроекономічному рівні досліджувались у роботах багатьох закордонних та вітчизняних вчених, проводилась комплексна оцінка стану економіки держави у спектрі впливу особливостей Індустрії 4.0 та розвитку смарт-технологій, впровадження та розповсюдження можливостей використання штучного інтелекту, розширення впливу мережевих ринків, використання цифрових платформ на макроекономічному рівні.

Однак, багатоаспектність аналітичних і практичних матеріалів, що представлена за означеною тематикою не розкриває повною мірою загального уявлення щодо становлення та прогресивного розвитку процесу платформізації економіки України, формування її довгострокових стратегічних пріоритетів в умовах повномасштабних воєнних дій на території держави, впливу глобалізаційних цифрових трансформаційних зрушень.

На сьогоднішній день цифрові платформи є фундаментальним елементом формування та прогресивного розвитку сучасної економічної системи держави. Підходи до трактування категорії «цифрові платформи» дотепер викликають дискусію серед дослідників, аргументуючи різні сторони

процесу платформізації економіки. У науковій літературі цифрові платформи характеризуються, як ведення діяльності, що заснована на тісній співпраці двох основоположних елементів, а саме – виробників та споживачів товарів і послуг. Відповідна характеристика формує середовище для створення та розвитку цифрових трансформаційних процесів із метою встановлення регуляторних режимів взаємодії виробників і споживачів.

Однак, наведене трактування не відображає у повній мірі сутність категорії «цифрові платформи», аргументуючи виключно позицію бізнес-складової, не узагальнюючи аспектів макроекономічного впливу, не відображаючи взаємозв'язок із системою захисту економіки у спектрі цифрових глобалізаційних зрушень.

Академічна ідентифікація дефініції «цифрові платформи» потребує ієрархічної характеристики та глибинного аналізу сутності понятійно-категоріального апарату (рис. 1).

Активний розвиток цифрової економіки та формування інформаційного суспільства стали основними складовими елементами стратегічної парадигми постіндустріального світу. Визначення головних сутнісних характеристик означеної дефініції «цифрові платформи» стає передумовою забезпечення комплексного аналізу економічної системи загалом, ґрунтуючись на необхідності швидкого реагування на зміни умов впливу факторів оточуючого внутрішнього та зовнішнього економічного середовища.

Відповідні сучасні прогресивні зміни усталених економічних парадигм нівелюють потребу прийняття комплексу тактичних економічних рішень у контексті забезпечення високого рівня цифровізації національної економіки, – акцентуючи основну увагу на формування пріоритетних аспектів трансформаційних перетворень у довгостроковій перспективі, формуючи комплекс стратегію забезпечення дії механізмів цифрових економічних зрушень.

Ієрархічна характеристика методологічних складових ідентифікації понятійно-категоріального апарату дефініції «платформізація» формується з елементів взаємопов'язаних між собою та формують синергетичний ефект функціонування платформізації національної економічної системи.

Основу ієрархічної характеристика складає цифрова платформа, як фундаментальна основа для розвитку процесу платформізації в цілому. Відтак, основоположну роль у формуванні головних аспектів цифрових трансформаційних зрушень відіграють платформні рейтинги, як своєрідні показники інноваційності прогресивних складових процесу платформізації економічної системи держави.

Ураховуючи багатоаспектність означених складових, – основна технологічна траєкторія прогресивного розвитку національної економічної системи базується за наступних елементах: платформні моделі, платформні програми, платформний продукт (проєкт). Усі зазначені складові елементи взаємодіють між собою, формуючи платформну конкуренцію, окремий базис технологічних зрушень.

Рис. 1. Ієрархічна характеристика методологічних складових ідентифікації понятійно-категоріального апарату дефініції «платформізація»

* авторська розробка

Платформний продукт (проект) створює потенційні можливості для переорієнтування вектору економічного розвитку держави, розширення потенційних можливостей представлення економічної системи на світовій арені. Інноваційність перетворень макроекономічного рівня зумовлює нагальну потребу реалізації проектів процесу платформізації з метою масштабування державного сектору, визначення ключової ролі платформізації у становленні та розвитку цифрового ринку держави в цілому.

Платформні програми відображають рівень цифровізації економіки держави із врахуванням потенційності можливості формування комплексних моделей інноваційного цифрового розвитку економічної системи у довгостроковій перспективі. Відповідні тенденції формують платформну конкуренцію.

Список використаних джерел:

1. Фісуненко, Н. Цифрові трансформації в Україні: євроінтеграційні процеси та сучасні вимоги світу. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 8 (08). 2023. 43-48. URL : <https://doi.org/10.32782/dees.8-8>.

Олексій БОЧКОВИЙ

заступник начальника управління
– начальник відділу підтримки
управління головної інспекції
ГУНП в Рівненській області
підполковник поліції, к.ю.н., с.н.с..

**ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СПРИЙНЯТТЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯНСЬКИМ
СУСПІЛЬСТВОМ**

Сучасне життя людини у суспільстві умовно можна поділити на дві окремі частини: життя реальне та життя віртуальне. При цьому, велика частка людей більшу частину свого часу проводять у житті віртуальному, спілкуючись у соціальних мережах, або формуючи відповідне підґрунтя для такого спілкування (зйомка відео, коригування зовнішності за допомогою фільтрів тощо). Враховуючи вказані фактори, різні особи чи групи, з метою впливу на суспільство, готують різноманітні схеми та алгоритми: від шахрайських способів заволодіння коштами, які розміщені на карткових рахунках, до дестабілізації суспільно-політичної ситуації в окремих населених пунктах, регіонах чи навіть державах для зміни влади чи інших цілей. Це реальність, із якою неодмінно потрібно рахуватися. На жаль, не всі дотримуються інформаційної гігієни. Особливої актуальності вищевказані питання набувають у період дії воєнного стану. Наразі під час війни українське суспільство перебуває у надзвичайно напруженому психоемоційному стані, додаткове розхитування якого, може призвести до непередбачуваних наслідків. Відтак, якщо недотримання інформаційної гігієни стосовно свого особистого життя звичайним громадянином може призвести до, наприклад, розлучення, то ці ж дії зі сторони державного службовця, правоохоронця чи військового можуть стати предметом критичної публікації на інформаційних ресурсах з негативним резонансом, що спровокує широке суспільне обговорення та підірве авторитет органів державної влади. Якщо ж припустити, що вищевказана ситуація відбудеться з посадовою особою високого управлінського рівня, то широкий розголос може вплинути й на бажання міжнародних партнерів чи окремих впливових осіб підтримувати Україну на міжнародній арені, у тому числі й щодо отримання воєнної допомоги. До речі, критичні публікації про корупційні скандали в Україні, часто стають предметом обговорення іноземних ЗМІ, із подальшим обговоренням рівня корупції в Україні парламентарями різних країн. Зазначеною тезою ми лише підкреслюємо важливість впливу критичних публікацій та жодним чином не закликаємо до замовчування фактів корупції чи інших порушень законодавства. Отже, констатуємо, що необхідність

обговорення питань, пов'язаних з інформаційною гігієною державних службовців, пов'язана з частими випадками її недотримання, що призводить до негативних наслідків.

Зокрема, одним з завдань підрозділів головної інспекції Національної поліції є моніторинг соціальних мереж на предмет наявності критичних публікацій за участі поліцейських. У разі виявлення таких публікацій, вивчається їх зміст і, за наявності суспільного резонансу, призначається службове розслідування, в рамках якого досліджується рівень суспільного резонансу, його вплив на рівень довіри населення до Національної поліції та її авторитет. Залежно від результатів такого вивчення, визначається ступінь вини того чи іншого поліцейського у порушенні службової дисципліни. До того ж, потрібно враховувати, що розважальне відео за участю звичайного цивільного громадянина може отримати широке розповсюдження тільки за умови його унікальності. У той же час, будь-яке розважальне відео за участі поліцейського, ймовірніше за все, отримає суспільний резонанс та масове розповсюдження якщо буде можливість ідентифікувати особу як поліцейського (наявність поліцейського однострою, знаків розрізнення, або ж пояснювальний напис, в якому буде вказано, що на відео поліцейський). Особливого негативного резонансу відео чи інші публікації за участі поліцейських отримують сьогодні, коли триває активна фаза мобілізаційних заходів, в яких поліція приймає безпосередню участь, супроводжуючи працівників ТЦК.

Зрештою, критична публікація за участі будь-кого з числа державних службовців, викликає суспільний резонанс та знижує рівень довіри населення до органів державної влади, а отже й не сприяє, а точніше, підриває упевненість громадян у тому, що держава, в особі «героїв» критичних публікацій, здатна їх захистити як від ворога зовнішнього, так і від внутрішнього.

Важливо також розуміти, що критична публікація, яка може підірвати довіру населення до органів державної влади та їх посадових осіб, проявляється не лише у формі відео роликів чи журналістських розслідувань, але й у формі звичайних коментарів у соціальних мережах чи інших Інтернет ресурсах. Залишений державним службовцем (правоохоронцем, військовим, працівником державної адміністрації тощо) коментар, стає предметом детального вивчення та сприймається громадянами як позиція усього державного органу, навіть якщо службовець висловив своє особисте бачення на те чи інше питання.

Ураховуючи вищевикладене, вважаємо необхідним наголосити усім службовим особам, які виконують функції держави, дотримуватись інформаційної гігієни, адже від цього може залежати навіть обороноздатність країни, не говорячи про неналежне сприйняття рівня безпеки у суспільстві. А усіх громадян закликаємо критично ставитись до будь-якої інформації, яка до них потрапляє. Слава Україні!

Наталія КАЛЬКА,
старший викладач кафедри
практичної психології Інституту
управління, психології та безпеки
Львівського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ФЕЙКІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Поняття «фейк» широко застосовують для позначення явищ, що пов'язані із інформаційною містифікацією. До них належать фальшиві тексти, фото, аудіо- та відеозаписи, блоги під чужим іменем, сфальсифіковані сторінки популярних сайтів тощо. Зазвичай, фейки включають в себе хибну чи частково спотворену інформацію про факти, подій та явища.

У нових реаліях особливо небезпечними стають фейкові новини як одиниця інформації, що становить велику загрозу для користувачів соціальних мереж, суспільства і держави загалом.

Ефективність фейкінгу базується на успішному використанні маніпулятивних комунікативних технологій, за допомогою яких здійснюється вплив на аудиторію споживачів певної інформації. Завдяки цьому впливу вдається сформуванню певний погляд на проблему, створити хибне чи спотворене уявлення про дійсність.

В. Маляренко зазначає, що фейкові повідомлення як інструментарій інформаційної війни мають на меті посіяти сумніви і переконати аудиторію у правдивості поданої інформації [1, с. 22].

Фейкінг щільно пов'язаний із використанням маніпулятивних комунікативних технологій, тому творці фейків прагнуть нав'язати аудиторії свою точку зору, сформуванню певний погляд на ту чи іншу проблему, створити хибне чи спотворене уявлення про дійсність. Через цілеспрямоване неправдиве інформування людям повідомляють хибну інформацію і у такий спосіб впливають на зміну їх поглядів, думок та ставлень, спонукаючи до певних дій, часто деструктивних.

Для того, щоб вберегти себе від впливу фейкових новин слід пам'ятати про їхні діагностичні ознаки у порівнянні з істинними, а саме недостовірність інформації про факт чи подію, що пов'язаний із використанням певних мовних засобів репрезентації; маскуванню під новину про реальний факт чи подію, розповсюдження у нових медіа, адресність до масової аудиторії (заголовки типу «УСІМ! УСІМ! УСІМ!», «ТЕРМІНОВО!»); сенсаційність повідомлення, що створене шляхом використання спеціальних мовних та невербальних засобів привернення уваги, наприклад «Поки Ви спали...», ««Будьте пильними...»; апеляція до почуттів а емоцій аудиторії для посилення ефекту впливу на споживача інформації.

Оскільки останнім часом все частіше інформація поширюється здебільшого через мережу Інтернет її користувачам варто бути максимально пильними під час сприймання інформації: взяти до уваги розважально-ігрову спрямованість, особливе привернення уваги до особистості, компанії чи проекту («хайпова» інформація), дискредитація інших осіб чи компаній, дискримінація за певною ознакою, використання яскравих заголовків для фокусування уваги на неправдивій інформації.

Загалом, фейки спрямовані на постійну маніпуляцію інформацією, о відображається на впливі на свідомість людини, породження та поширення дезінформації, зростанню інформаційних атак, спотворення аналізу ситуації з прогнозування наслідків подій за деструктивним сценарієм. Тому фейки породжують дестабілізацію настроїв у суспільстві і навіть створюють негативний імідж держави.

Список використаних джерел

1. Маляренко В. І., Кращі практики зарубіжного досвіду боротьби з фейками та дезінформацією. *Інформація і право*. №3(38). 2021. С. 21-27
2. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід. Навчальний посібник. /за ред.. Л. А. Найдьонові, О. Т. Барішпольця. Київ : Міленіум, 2009. 440с.

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач кафедри
гуманітарних дисциплін та
психології поліцейської діяльності
ННППФНП Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ;
аспірат кафедри практичної
психології Криворізького
державного педагогічного
університету

ВИКЛИКИ В РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ОГОЛОШЕНОГО ВОЄННОГО СТАН В УКРАЇНІ

Війна в Україні ставить перед поліцейськими нові, невідомі раніше виклики, пов'язані з військовими та воєнними злочинами, злочинами, з якими мали досвід роботи, але які у зв'язку з війною мають ускладнений характер. Звична робота правоохоронця змінюється, зростає рівень стресу та психологічного навантаження. У цій доповіді будуть розглянуті основні виклики, з якими стикаються поліцейські під час воєнного стану.

Заступник Голови Національної поліції України – начальник Головного

слідчого управління Максим Цуцкідзе під час робочого візиту до Великої Британії відмічає, що до звичних завдань виконуваних Національною поліцією, додалося надважливе завдання – реагування на воєнні злочини, їх фіксація, якісне документування та ефективне розслідування, встановлення та притягнення до кримінальної відповідальності воєнних злочинців [1]. Згідно офіційних звітів відомства за 2022 (56 095 кримінальних проваджень) та 2023 (54 600 кримінальних проваджень) роки українські слідчі уже відкрили понад 122 тисячі кримінальних проваджень за фактами вчинення армією рф воєнних злочинів [6]. Це – воєнні злочини, що вчиняються рф на тимчасово окупованих територіях України, злочини, скоєні на звільнених від ворога територіях, та злочини, що вчиняються проти мирного населення (масові розстріли цивільних, у тому числі евакуаційних колон, мордування, тортури, сексуальне насильство тощо) і об'єктів цивільної інфраструктури шляхом нанесення ракетних ударів по регіонах, де не ведуться активні бойові дії [1]. Відповідно викликом для поліцейських є постійне підвищення кваліфікації в для якісного розкриття такого формату злочинів, а також виконання нових завдання. Не менш важливим врегулювання кваліфікації та процесу розслідування воєнних злочинів на рівні законодавства, що ускладнює роботу поліцейських та вимагає від них постійного вивчення нових норм та правил.

Окремим викликом в роботі Національної поліції є особливості взаємодії з військовими та цивільним населення, що ускладнюються збільшенням психічних захворювань та розладів. Зокрема, за оцінками ВООЗ, психічні розлади спостерігаються в 22 % населення, яке пережило війну. Лікарі відмічають збільшення випадків різних рівнів депресії, тривоги, посттравматичного стресового розладу, біполярного розладу чи шизофренії. Кожна 11-та людина (9 %), яка живе в оточенні, яке зазнавало впливу війни протягом останніх 10 років, матиме помірний або важкий психічний розлад [2]. Відповідно новим викликом для поліцейських є наявність навички будувати якісну комунікацію з особами, що мають різного формату психічні розлади.

Знову ж таки статистика фіксує значне збільшення випадків вчинення домашнього насильства за 2023-2024 рік. Слід відмітити, що в перший рік повномасштабного вторгнення рф, звернень зменшилось майже на 40 % (2021 – 2 432 справи, 2022 – 1 498 справ), проте значно підвищилось в 2023 році (2705 справ) [3]. Тривалість війни та збільшення випадків психічних розладів, погіршення психоемоційного стану українців сигналізують про збільшення звернень та критичну актуальність даної теми та потребу у відповідному та кваліфікованому реагуванні поліцейських при взаємодії.

Проживання вікарної травми як вторинного травматичного стресу через емоційну втому від співчуття постраждалим від травматичних подій, зіткнення з чужим боєм є новим та дуже енергозатратним викликом для працівників поліції. Безпосереднє з перебуванням у місцях, де відбувається насильство, надання кризової або первинної психологічної допомоги, через

багаторазове занурення в травматичні подробиці. здатність працювати з жахливими травматичними образами або бачити травматичну подію очима іншої людини не нескінченна [5]. Правоохоронці можуть відчувати спустошеність, безпорадність, а також втому, дратівливість, не бажання продовжувати допомагати, відсторонитись.

Підсумовуючи варто зазначити, що війна в Україні ставить перед поліцейськими низку нових, невідомих раніше викликів. Важливо зазначити, що поліцейські України роблять свою роботу в надзвичайно складних умовах, ризикуючи своїм життям та здоров'ям, їх мужність та самовіддача заслуговують на нашу глибоку повагу та підтримку.

Список використаних джерел:

1. Нацполіція документує 95 % усіх воєнних злочинів: головне – притягнути до відповідальності військовослужбовців рф – Максим Цуцкірідзе. URL :<https://www.npu.gov.ua/news/natspolitsiia-dokumentuie-95-usikh-voienykh-zlochyniv-holovne-prytiahnutu-do-vidpovidalnosti-viiskovosluzhbovtziv-rf-maksym-tsutskiridze>.
2. Валле В. Війна і психічне здоров'я українців. URL : <https://uain.press/articles/vijna-i-psihichne-zdorov-ya-ukrayintsiv-1774142> (звернення 10.04.2024).
3. Крокуємо у 2024. Підсумовуємо 2023. запобігання та протидія домашньому насильству та / або насильству за ознакою статі. URL : https://vin-ocssdm.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=589:krokuemo-u-2024-pidsumovuemo-2023-zapobigannya-ta-protidiya-domashnomu-nasilstvu-ta-abo-nasilstvu-za-oznakoju-stati&catid=8&Itemid=108.
4. Блага А. Б., Адащик А. С. Динаміка домашнього насильства в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 1, 2023. С. 355-358 DOI URL :<https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/86>.
5. URL : https://lsej.org.ua/1_2023/86.pdf.
6. Гевін Різ. Розслідування воєнних злочинів: Самодопомога при висвітленні травматичних подій. URL :<https://gijn.org/ua/resurs-ua/rozsliduvanna-voennih-zlochyniv-samodopomoga-pri-visvitlenni-travmaticnih-podij/>.
7. Річний звіт про діяльність Національної поліції України. URL :<https://data.gov.ua/dataset/14908d9a-3382-4b88-a94e-acac27445683/resource/9adad75d-c2cd-4ef9-82d1-846dfe62b3ab>.

Анастасія СИДОРЕНКО

психолог Криворізького міського
відділу поліції охорони

НЕВИДИМА ТРАВМА: ЧОМУ ЛЮДИ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ВИБУХИ, ЧАСТО НЕ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ. ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМКИ

Війна в Україні триває вже не перший рік, і кожного дня нашим громадянам доводиться переживати емоційно-важкі ситуації та травматичні події. Під вплив травматичної події може потрапити кожна людина, незалежно від того чи це військовий, працівник поліції, мешканець прифронтового міста, або міста віддаленого від лінії фронту.

За визначенням, травматична подія – це подія, в якій людина вважає, що існує явна небезпека для її життя, фізичного або психічного здоров'я або для життя і здоров'я близької їй людини. І це відчуття виникло в розпал події (навіть якщо пізніше з'ясувалося, що реальної небезпеки не було) і призвело до фізіологічних, поведінкових або емоційних реакцій [2].

За статистикою у більшості людей, які пережили травматичну подію, сила симптомів знижується, і симптоми минають протягом місяця. Але у частини людей реакції, що виникли під час травматичної події, зберігаються і сприяють розвитку різного виду розладів адаптації [2].

Метою даного дослідження стала одна з пережитих мною та моїми колегами травматична подія – це ракетний удар ЗС РФ (крилатою ракетою попередньо типу «Іскандер») поряд з відділом поліції охорони. В наслідок влучання ракети загинув 1 працівник, поранено та в подальшому госпіталізовано 24 працівники відділу. Всього учасниками травматичної події стали більш як 50 працівників та велика кількість жителів міста, які проживали біля місця події. За підрахунком вибухів, яке ведеться за повідомленнями від ЗМІ, від лютого 2022 по травень 2024 на території України пролунало 10967 вибухів, тому дана тема є актуальною [1].

За статистикою у 80-75 % людей, які пережили травматичні ситуації, де була пряма загроза їх цілісності та життя, згодом не розвиваються посттравматичні розлади. Вони демонструють адаптивне пристосування і подолання наслідків травматичних ситуацій [2]. Зокрема, за результатами психологічного супроводження та проведеного опитування серед працівників відділу, які отримали поранення або перебували в зоні враження вибухової хвилі, ознак ПТСР виявлено не було. Проте 65 % відповіли, що «фізично реагують (тобто відчувають сильне серцебиття, проблеми з диханням або сильне потіння) коли щось нагадує про травматичний досвід з минулого. Тіло наче «автоматично» реагує на різкі, гучні, неочікувані звуки, які можуть нагадувати звуки вибуху або ракети.

Говорячи про «невидиму травму» я маю на увазі саме ці внутрішні реакції, які людина не в змозі контролювати, але зазвичай про них не говорить та рідко звертається за допомогою саме через ці тілесні прояви. А вони можуть стати причиною виникнення тривожних розладів, спалахів агресії, повторного переживання травматичного досвіду тощо.

Ось як пояснює виникнення тілесних реакцій Бессел Ван Дер Колк: «В основі травми лежить дисоціація. Приголомшливий досвід фрагментується так, що емоції, звуки, зорові образи, думки та фізичні відчуття, пов'язані з травмою, починають жити власним життям. Сенсорні клаптики цих спогадів проникають у теперішнє, і людина переживає їх повторно. Поки травма живе всередині людини, гормони стресу, які організм виробляє для захисту, і далі циркулюють у крові, а захисні рухи й емоційні реакції час від часу повторюються. Але, багато людей не усвідомлює зв'язку між своїми «скаженими» реакціями й відчуттями та травматичною подією, яка відтворюється таким способом. Вони не можуть зрозуміти, чому реагують на найменший подразник так, ніби їм загрожує смертельна небезпека» [3].

Та не лише нерозуміння зв'язку тілесних реакцій з емоційними переживаннями є причиною того, що учасники травматичної події, а саме вибухів, не звертаються за психологічною допомогою. Це можуть бути такі причини як:

- зменшення своєї проблеми – «Моя ситуація не така важка, ось наші військові...»;
- страх бути засудженим;
- сором;
- недовіра до психологів;
- стигматизація пов'язана з психічними розладами; фінансові бар'єри;
- недостатня обізнаність про доступні ресурси психологічної підтримки та допомоги.

Соціально-психологічна допомога для людей, які пережили травматичну подію, покликана перш за все, знизити ризик виникнення посттравматичних розладів, а також сприяти розвитку стресостійкості, яка в подальшому допоможе адаптивно долати стресогенні події [2].

Значна робота з інформування та формування в суспільстві культури піклування про ментальне здоров'я вже проводиться в межах Всеукраїнської програми «Ти як?», ініційованої першою леді України Оленою Зеленською. В системі МВС запроваджується проєкт «Mental tutor» мета якого – супровід поранених працівників, підтримка ментального здоров'я, психосоціальний супровід у період реабілітації. Проте, є необхідність у залученні більшої кількості психологів до роботи з людьми, які були учасниками травматичних подій.

Основне завдання, яке необхідно ставити психологу під час комунікації з людьми, які пережили вибухи – це психоедукація та надання вичерпної інформації щодо можливих методів лікування, їх ефективності та безпеки.

Необхідно індивідуально підбирати психологічні інтервенції, які сфокусовані на роботі з травмою. Застосовувати психотерапевтичні методи, які допоможуть пропрацювати тілесні реакції на гучні звуки та інші прояви тілесної пам'яті.

Близькому оточенню необхідно бути на зв'язку, показувати свою небайдужість, адже учасники травматичної події можуть відчувати себе покинутими один на один зі своїми проблемами. Вислуховування та підтримка дуже важливі для людини, яка переживає важкі емоційні та тілесні реакції.

Отже, люди, які перебували поблизу місця де стався вибух і не отримали тілесні травми – також потребують психологічної допомоги та уваги. Необхідно впроваджувати доступний та комплексний підхід для допомоги населенню, яке відчуло на собі вплив такої травмівної події як вибух.

Список використаних джерел:

1. Статистика повітряних тривог по Україні. URL : <https://air-alarms.in.ua/>.
2. Олександр Гершанов М.Ед, терапевт КПТ «Методичний посібник для фахівців, що працюють із травмою».
3. Бессел ван дер Колк Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому; пер. З англ. А. Цвіри. Харків : Віват, 2023. с. 101-102.

Юрій БЕРЕСТЕНЬ

аспірант кафедри

філософії та педагогіки

НТУ «Дніпровська політехніка»

**ВІЙНА ЯК ГЕНЕРУЮЧИЙ ЧИННИК ЗРОСТАННЯ АГРЕСІЇ
В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

24 лютого 2022 року розпочалась загарбницька війна росії проти суверенної України, відбулась масштабна військова агресія рф на територію нашої держави, що мала на меті окупацію країни, встановлення маріонеткового проросійського квазіуряду, подальшу анексію українських земель й остаточну ліквідацію української державності, повний демонтаж її засадничих політичних інституцій, організацію масового терору проти мирного населення на окупованих територіях, створення умов для посилення асиміляційних процесів, нищення української політичної та національної ідентичності.

Військовий конфлікт, що рф розпочала в 2014 році, увійшов у нову фазу активного збройного протистояння, яка характеризується масовим використанням всіх видів конвенційного озброєння, динамічним веденням інтенсивних бойових дій на суходолі, повітрі та морі, що відбувається на значній за протяжністю лінії фронту.

Перехід війни у гарячу фазу кардинально змінив не лише внутрішньо-політичну ситуацію в країні, але істотним чином відбився на морально-психологічному стані українського суспільства, що продемонструвало на початковому етапі конфлікту потужну громадську згуртованість, свідченням чого стало формування чисельних добровольчих військових підрозділів, загонів територіальної оборони, швидке розгортання діяльності волонтерських організацій, доброчинних установ і благодійницьких осередків, які переймалися питаннями нівеляції негативних наслідків гуманітарної катастрофи, спричиненої наслідками воєнного протистояння.

Варто відзначити той факт, що природа війни як феномену визначається широким ступенем застосування насильства, що виступає в якості дієвого засобу примушення противника до виконання волі суб'єкту конфлікту, руйнування ворожих тактичних і стратегічних задумів і планів, що відзначав ще на початку XIX століття в своїх класичних працях відомий теоретик війни К. Клаузевиць [1, с. 8-9].

Насильство, за академічним визначенням, є навмисною дією, спрямованою на знищення чи завдання шкоди людям і здійснюється поза їх волею [2, с. 386-387]. Варто відзначити ту обставину, що війна актуалізує й змістовно розширює практику широкого системного використання насильства у всій його повноті (фізичне, економічне, психологічне), прагнучи досягти визначеної цілі. Зокрема, саме насильство розглядається у суспільній царині як необхідний та дієвий інструмент реалізації відповідної стратегії дій, що не має більш ефективної та дієвої альтернативи.

Інтенсифікація збройного протистояння детермінує й певні трансформації в психо-емоційній царині колективної свідомості українського суспільства. За К. Клаузевицем війна породжує ворожі почуття та ненависть до противника як відповідну реакцію на його мілітарні задуми, агресивні наміри та воєнні дії [1, с. 8]. На значне посилення цих почуттів та психоемоційних реакцій впливають зміни суспільно-політичної, економічної ситуації як в середині країни, регіону, так й світу в цілому.

Загальна ескалація воєнного конфлікту розширює сферу практичного використання насильства, що супроводжується посиленням агресії як відповідного фізичного та вербального стану поведінки людини, спричиненого вибуховими емоціями, які слабо контролюються розумом та волею.

Вітчизняні засоби масової інформації відзначають певне експонентне зростання агресії в українському соціумі, що безумовно, є відображенням нових реалій воєнного життя та сьогоденної буденності, наочним свідченням зміни для значної кількості громадян їх соціальних ролей в суспільстві, звичного способу життя, що супроводжується розірванням родинних та дружніх стосунків, кардинальною професійною перекваліфікацією, іноді втратою місця роботи та проживання.

Ці обставини та реалії сучасного суспільного життя певною мірою

стимулюють посилення в сучасному українському соціумі відчуття тривожності, неспокою, неспроможності раціонально прогнозувати та планувати власне майбутнє. Дані чинники в умовах воєнного конфлікту стають одним з вагомих компонентів та джерел творення перманентного стрессового стану, який в негативний спосіб впливає на психіку окремої особистості та суспільства в цілому.

Саме вони істотним чином генерують посилення проявів агресії в поведінці особи, що в кінцевому підсумку здійснює свій вплив на соціум, в якому фіксується зростання маргіналізації та девіацій, що можуть набувати масового характеру.

Агресія виступає як закономірний результат та наслідок потужного емоційного стресу, зумовленого сильним почуттям гніву як природної психоемоційної реакції на зовнішні подразники, серед яких перше місце посідає війна [3, р. 229]. Таким чином, війна як суспільно-політичний феномен та кризове явище соціального та політичного життя є потужним провокатором агресії, стимулюючи експонентне зростання спалахів насильства в повсякденному житті.

Відповідно до сучасного теоретичного спадку прийнято вважати, що агресія продукується й фрустрацією. Остання розглядається здебільшого як неспроможність окремої особистості досягти визначених цілей та намірів, що призводить до розчарування, посилюючи дію негативних емоцій та стимулюючи створення реального підґрунтя для виникнення агресії та імпульсивних дій, які позначаються на поведінці людини, що набуває девіантного характеру [3, р. 229-230].

Фрустрація масово поширюється в суспільстві в той час, коли через обставини війни розсіюються певні сподівання та ілюзії населення на швидке досягнення цілей конфлікту – миру або масштабних військово-політичних успіхів, які його зумовлюють, примушуючи противника відмовитись від подальшої реалізації своїх далекосяжних політико-мілітарних планів та дій.

Соціальне середовище, яке відчуває постійне стресове навантаження та фрустрацію, поступово починає адаптуватися до нових умов та реалій життя під час війни. Даний процес визначається перманентною трансформацією традиційної моделі поведінки, що ґрунтується на звичних морально-етичних імперативах та нормативах, вносячи до них елементи сталої агресії та зумовлених нею девіацій, які починають розглядатися як позанормові, доцільність використання яких спрямована проти ворога або опонента. Досить часто через індивідуальні особливості в свідомості суб'єкта відбувається ототожнення опонента з ворогом, що є не одним й тим самим, провокуючи зростання агресії та насильства в самому суспільстві, свідками чого ми стали в останній час, коли законослухняні в минулому громадяни вчинили серію збройних атак в громадських місцях – фрустраційно реагуючи на уявні перешкоди, які вони пов'язували з конкретними особами, що набували в їх свідомості статусу не опонента, а військового противника, який підлягає

знищенню.

Небезпека таких випадків полягає в тому, що вони стають прикладами для копіювання агресивної моделі поведінки, яка в свою чергу сприяє тиражуванню та інтенсивному поширенню агресії в соціальному житті, провокуючи все нові й нові спалахи насильства там, де вони до цього часу мали одиничний або спорадичний характер, що було здебільшого зумовлено наявністю психічних розладів у правопорушників.

У новій для себе ситуації соціальної реальності люди набувають й певного нового досвіду життя та соціальної адаптації, що також сприяє зростанню агресивності в цілому. Особливо це проявляється під час демонстрації «атакуючої поведінки», де суб'єкт намагається нав'язати свою волю або домінантне становище опоненту або оточуючому його соціальному середовищу. Тригером агресивної поведінки можуть бути нестерпні умови існування, зумовлені сталим емоційним або середовищним дискомфортом, що викликає у суб'єкта злість та роздратування [3, 229-234]. Таким чином дискомфортні умови є підставою для демонстрації агресії-відповіді. Остання де-факто сприймається як своєрідна реакція, що максимально повно відповідає архаїчному морально-етичному принципу таліону, зміст якого зводиться до засадничої старозаповітної формули поведінки «око за око, зуб за зуб», що є по своїй суті своєрідною програмою компенсації за отримані в результаті спрямованої агресії психологічні або фізичні травми, нанесені опонентом.

Певною мірою на стан зростання агресивності в українському суспільстві впливають не контрольовані та нецензуровані засоби масової інформації. Насамперед йдеться про різноманітні інтернет ресурси та телеграм-канали, які переслідуючи власні комерційні інтереси, ретранслюють та масово поширюють в інформаційному громадському просторі документальні сцени насильства, що певною мірою також впливає на стан зростання агресії в соціальному середовищі.

Беручи до уваги наявні теоретичні підходи, результати практичної діяльності військових та соціальних психологів, філософів, соціологів в царині вивчення суспільства та його психологічного стану в умовах війни, ми можемо констатувати той факт, що одним з магістральних завдань для українського суспільства на даному етапі воєнного конфлікту є організація профілактики, цілеспрямованої системної роботи з проявами агресії в громадському цивільному просторі, прищеплення особистості здатності критичного мислення, підвищення рівня самоконтролю за власним психоемоційним станом, раціонального усвідомлення невідворотності карної відповідальності за неадекватні прояви агресії, посилення стійкості до стресогенних чинників, формування витримки та мужності – якостей особистості, які здатні подолати відчуття невпевненості та страху, які провокують агресію.

Список використаних джерел:

1. Клаузевіц фон Карл. Природа війни. Київ : ТОВ «Видавництво «Віват»», 2018. 414 с.
2. Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник. Київ : Видавництво «Знання України», 2002. 669 с.
3. Myers David. Social Psychology. 7 th edition. McGraw-Hill, 2002. 588p.

Тарас МАКСИМ'ЯК

аспірант кафедри філософії
Навчально наукового інституту
філософії та соціальної політики
Українського державного
університету імені
Михайла Драгоманова

**СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

На сьогоднішній день соціальні мережі мають величезний вплив на формування громадської думки. Через алгоритми, що визначають, які новини користувач бачить першими, може відбуватися ненавмисне або навмисне спотворення інформаційного поля. Це створює «фільтровані бульбашки», де користувачі отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім поглядам або інтересам. Це може призводити до поляризації суспільства. Не рідко в побутових розмовах можна почути вираз на кшталт «всі новини про це пишуть», хоча насправді «всі» у кожної людини свої і сформований на основі попередніх матеріалів на яких затримував свою увагу користувач, або ставив їй відмітку «подобається». Таким чином, поступово користувач сформував для себе рафіновану бульбашку однотипних новин котрі, будуть лише підтверджувати власні погляди користувача. Якщо шукати і вподобати публікації про пласку планету, то алгоритм соціальної мережі буде видавати все більше і більше матеріалів, котрі підтверджують гіпотезу пласкої Землі.

Кожна соціальна мережа зацікавлена затримати користувача в своїх тенетах на як умога довший час, тому вони починають «догоджати» користувачу, надаючи інформацію яка буде підтверджувати його погляди на світ, щоб він себе почував правим. Надаючи матеріали котрі будуть протирічити переконанням користувача, алгоритми збільшує ризик «поганого досвіду» користувача. Простіше кажучи, йому не сподобається прочитане і він захоче перейти на іншу соціальну платформу в пошуках «кращих» новина. В реальності не кращих, а ті які більше подобаються користувачу.

Ураховуючи, що кожен користувач соціальних мереж, по суті, виступає в ролі мас медіа різного масштабу, будь це двоє «друзів» на сторінці чи тисяча, він продовжує транслювати і розширювати свою бульбашку. Тому виходить дивна ситуація, що людині яка приходить в соціальні мережі за розвагами, потрібно також зберігати відчуття пильності того, що вона транслює, адже це має безпосередній вплив на інших користувачів, свідомо чи підсвідомо. Тому інформаційна гігієна в Україні в умовах війни – це один з важливих пріоритетів, вплинути на який здатна лише кожна людина самотужки, усвідомивши свою роль і причетність до спільної боротьби проти ворога. Відповідальне споживання інформації є відповідальністю кожної особистості і якщо віддатись повністю на волю алгоритмів, то з активного учасника легко перетворитись в пасивного споживача і рупора чужих ідей, висновків та намірів.

Соціальні мережі – це частина сучасного світу в тому числі і політичного. Заяви політиків в соціальних мережах хоч і не мають юридичного статусу, проте цілком реально впливають на ситуацію в світі. Заяви політиків у соціальних мережах мають потужний вплив на формування громадської думки. Через охоплення широкої аудиторії, такі заяви можуть миттєво поширюватися, викликаючи обговорення та реакції. Відповідно, пости використовуються як агрегат збору прихильників, що наразі своєю активністю під цими постами допомагають його розповсюдженню, навіть якщо не мають цього на меті.

Тому окрім інформаційної гігієни людині варто приділити час для вивчення загальних принципів роботи соціальних мереж, щоб випадково не стати агентом впливу проти своєї волі.

Список використаних джерел

1. Гончаренко К. С. Бутафорність трендів та відсутність глобальних перспектив розгубленої сучасності. Наукові записки. Серія «Філософія. Культурологія», 2020. С. 386.
2. Levy S. Facebook: The Inside Story. Penguin Publishing, 2021. P. 592.
2. Frier S. No Filter: The Inside Story of Instagram. Random House, 2021. P. 352.

Марко ЯРЕМЧИШИН

аспірант, викладач кафедри
практичної психології Інституту
управління, психології та безпеки,
Львівського державного
університету внутрішніх справ

Галина КАТОЛИК

доктор психологічних наук,
професор

*(Львівський державний
університет внутрішніх справ)*

РОЛЬ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ У ПОДОЛАННІ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ. ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Політичне лідерство – це важливий аспект функціонування кожного суспільства. Кожному соціуму властиво наділяти окремих його представників певним правом на представлення цінностей конкретної верстви суспільства чи певного соціального осередку. Важливе місце у цьому питанні відіграє особистість політичного лідера, його сприйняття психологічної відповідальності та особливості окремих психічних явищ, наприклад, вольовий аспект особистості. Також і важливим є розуміння лідерами правових процесів у соціумі, що регулюють взаємовідносини громадян і держави та особливості їхньої взаємодії. Сам ж філософсько-правовий аспект розуміється як певний фундамент того який вектор розвитку отримає держава через переконання насамперед політичних лідерів щодо бачення і розуміння політико-правових і соціальних аспектів буття.

Проблематика забезпечення національної безпеки України в сучасних реаліях має найвищий рівень актуальності, адже потребує нових підходів до співіснування людей в соціумі у контексті держава-людина. Сполучною ланкою тут виступають політичні лідери, які, володіючи високим рівнем психологічної відповідальності та вольового аспекту, здатні забезпечувати баланс між суспільством та державою. Саме з цієї позиції найкраще вбачається суть політичного лідерства та забезпечення такими особами вираження нових адаптованих під сучасні реалії пояснень філософсько-правових аспектів взаємозалежності держави і народу в умовах війни.

На цьому етапі варто більш детально приділити увагу безпековим концепціям у площині філософсько правового аспекту запропонованим Томасом Гобсом та Імануїлом Кантом. Їх підходи до розуміння безпеки та функціонування держави, взаємозв'язку індивідів з останньою а першу чергу

звиражаються в розбіжностях до підходу забезпечення громадянського стану, тобто стану безпеки. Згідно цього принципу, Гоббс вбачає примусову силу, «меч» держави як засіб забезпечення безпеки, коли ж Кант наголошує на самозобов'язуючому моральному законі [1]. У наших же реаліях держава наголошує на важливості провадження рішень більш примусового імперативного характеру, оскільки її життєздатність забезпечується національним законодавством. Коли ж політичні лідери, які виступають радше як медіатори між суспільством і державою, акцентують увагу на забезпеченні нового порядку співіснування українського соціуму в умовах воєнного стану шляхом переконання громадян до проявлення ними високого рівня психічної відповідальності та вольового виявлення, задля більш якісного залучення громадян в мобілізаційний процес різного зарактеру задля забезпечення національної безпеки. Даний аспект проявляється у наголошенні звичних принципів нового буття, які б люди мали виражати самі, через психологічний аспект загостреної психологічної відповідальності та власної волі, щоб виражалось у: віру в державу, збройні сили, власну залученість будь якого способу до допомоги армії та розвиток власної культури і не толерування російської.

Наразі в Україні триває широкомасштабна війна рф проти нашої держави з залученням усіх можливих способів ведення війни, зокрема залучення всіх видів озброєнь та новітніх концепцій застосування інформаційно-психологічного впливу на українську націю. Сам контекст масштабності даної війни в контексті залучення практичної більшості способів захоплення та здійснення негативного психологічного впливу на український суспільний простір привертає особливу увагу до особистості політичного лідера нашої держави та їх розуміння способів особистісного впливу на організацію більш якісного забезпечення фундаментальних основ національної безпеки України шляхом відображення цінностей соціуму та орієнтацію на задоволення цих цінностей через систему забезпечення суспільної організації навколо внутрішньої співпраці проти ворога.

Зазначимо, що суб'єктивне сприйняття світу політичними лідерами, які володіють більшим соціальним впливом під час війни, відіграє важливу роль у тому, якими саме способами вони здатні своїми діями забезпечити функціонування української державності та національної безпеки. Роль права у даний час відіграє більш суттєву роль, адже воно націлене не просто на забезпечення функціонування відносин різного характеру між суб'єктами права, але й на співставлення з концепцією обмежень певних прав в рамках воєнного стану, який був затверджений 24 лютого 2022 року згідно указу президента України [2] з метою більш якісного функціонуванню сектору безпеки.

Політичні лідери можуть маніпулювати свідомістю громадян через систему пояснень нових структур правосвідомості необхідних для осмислення в контексті війни та опору російським загарбникам. Національна безпека

України – це процес багаторівневий, який забезпечується національною системою права та правосвідомістю громадян, здатністю їхнього осмислення щодо певних підходів до співіснування в легальному правовому полі, розуміння якого забезпечується елементами психічних особливостей індивідів.

Отже, роль політичних лідерів особливо в умовах воєнного стану є більш важливою ніж в період мирного часу. Вони одночасно виступають так званими медіаторами між суспільством та державою. Особливо гостро виражають психічні індивідуальні якості, основними серед яких є поняття психологічної відповідальності та вольового аспекту особистості. Згадані психічні якості сприяють тому, що політичні лідери проводять профілактичну діяльність, орієнтовану на забезпечення внутрішньої безпеки та формування нових уявлень правосвідомості індивідів у контексті важливості їхнього залучення у діяльність забезпечення національної безпеки України шляхом розуміння соціумом важливості протидій інформаційно-психологічним операціям противника та власного переосмислення функціонування держави та важливості державності. Адже росіяни намагаються деморалізувати наше суспільство та розмежувати його, задля досягнення стратегічних воєнних переваг.

Також їх дії орієнтуються на внутрішню дисгармонію правосвідомості, через акцентуацію здійснення психічного негативного впливу на українців постійними діями орієнтованими на внутрішній розкол на формування в суб'єктів правосвідомості негативного ставлення до українською держави, що намагається залучати всі необхідні юридично обґрунтовані ресурси, задля функціонування і існування державності.

Список використаних джерел:

1. Дзьобань О., Разметаєва Ю. Проблема індивідуальної та колективної безпеки у творчості Томаса Гоббса та Іммануїла Канта (філософсько-правовий аспект). Проблеми філософії права. Київ-Чернівці : Рута, 2005. Т. III. № 1–2. С. 368–373.
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. No 64/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

Антон БАБІЙЧУК

кейс-менеджер

в ГО «Шлях до життя»,

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ НЕУРЯДОВИХ ТА УРЯДОВИХ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОМУ НАСИЛЬСТВУ У МІСТІ ХАРКІВ І ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства дедалі більшої уваги та реагування потребують прояви різноманітних форм насильства. До того ж, з початком євроінтеграційних процесів в Україні, актуалізувався поступ у сфері реагування на різні форми насильства.

Проаналізуємо значення гендерно зумовленого насильства для уникнення хибних трактувань. Гендерно зумовлене насильство є «парасольним» терміном для усіх шкідливих дій, що вчиняють кривдники на підставі нерівності, стереотипів, дискримінаційних переконань та упереджень між чоловіками та жінками. Характер гендерно зумовленого мають багато окремих видів насильства: домашнє насильство; військові злочини, в тому числі і сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом та війною; окремі види торгівлі людьми (сексуальна експлуатація, утримання у будинках розпусти, виготовлення порнографічної продукції); сексуальне насильство на мирній території (домагання, зґвалтування, секстинг); сталкінг; сексуальне насильство над дітьми.

Паралельно з цим, починаючи з першого вторгнення рф в Україну (на території Донецької та Луганської областей) та повномасштабного вторгнення рф в Україну 24-го лютого 2022-року, посилюються та масштабуються фактори, що прямо та опосередковано впливають на збільшення частоти та випадків насильства як на підконтрольних українському уряду територіях, так і на непідконтрольних ТОТ, а також і на звільнених українських територіях, що були окуповані. Аналізуючи суб'єктивний досвід взаємодії з визначеними суб'єктами (індивідуальні консультації; аналіз результатів та звітів спільно ведених випадків постраждалих з іншими суб'єктами, також інтерв'ю з представниками різних державних відомств сфери соціального захисту та неурядових суб'єктів), які перебувають в межах Харківської області протягом 2022 – 2024 років.

До таких факторів (виклики, умови та ситуації) віднесено наступні:

- правовий вакуум та непідконтрольність українському уряду тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей, а з 2022-го року і частини Херсонської та Запорізької областей;
- міграційні напруги, вимушені переміщення та вимушені евакуації;
- військові руйнування;
- цілеспрямоване застосування військовими російської армії практики

катувань, різноманітних форм сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом та війною, торгівлі людьми та інших військових злочинів та порушень прав людини;

– соціальна ізоляція сімей та між сім'ями на окупованих територіях;

– негативні за наслідками структурні та якісні зміни на ринку праці на підконтрольних уряду України територіях;

– милітаризація суспільства; неготовність до викликів інфраструктур соціального захисту, медичної галузі, освітньої та інших;

– активізація та розширення діяльності криміналізованих злочинних груп, які на підконтрольних українському уряду територіях користуються переважністю правоохоронної системи та, які на непідконтрольних ТОТ користуються тими межами дозволеного, що дозволяють російські окупаційні адміністрації;

– репресивна політика російських окупаційних адміністрацій щодо цивільного населення;

– вплив та негативні наслідки колаборантських настроїв серед цивільного населення на ТОТ, коли конкретні дії по співпраці з російськими окупаційними адміністраціями шкодили та становили небезпеку життю для проукраїнської частки цивільного населення;

– руйнування соціальної та інших інфраструктур у віддалених від обласних центрів громадах та населених пунктах, або слабка розвиненість (або ж її відсутність) інфраструктур (правоохоронна, медична та інші), в тому числі і через брак фінансування як до окупації, так і по деокупації та інші.

До урядових суб'єктів, що мають досвід у сфері протидії гендерно зумовленому насильству можемо віднести: правоохоронні органи у Харківській області; Департамент служб у справах дітей Харківської міської ради; Харківський міський центр соціальних служб «Довіра» та районні у місті Харків відділи соціальної роботи; Харківський обласний центр соціальних служб та відділи соціального захисту в Харківській області; заклади загальної середньої освіти в Харкові та Харківській області; Департамент соціального захисту населення Харківської ОДА; Координаційна рада з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї, гендерному насильству, протидії торгівлі людьми.

Аналізуючи особливості та проблеми взаємодії неурядових та урядових суб'єктів протидії гендерно зумовленому насильству у місті Харків та Харківській області, окреслимо три напрямки заходів, що вичерпують поняття «протидії», яке є комплексним. *Першим напрямом* є превенція випадків гендерно зумовленого насильства, *другим* – є боротьба з випадками насильства (забезпечення безпеки потерпілих (статус у провадженні) та постраждалих (особа, яка має право на отримання допомоги, незалежно від бажання звертатися до правоохоронних органів) переслідування та покарання кривдників та потенційних злочинців), а *третьим* – усунення наслідків

насильства (комплексна соціальна інтеграція/реінтеграція вцілілих від насильства осіб).

Так сутність взаємодії між суб'єктами, що здійснюють заходи по різним напрямкам зазначена у Постанові КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», про те на практиці реалізації того чи іншого напрямку можемо на конкретних прикладах зафіксувати певні недоліки та перепони (у різних складових протидії гендерно зумовленому насильству) в процесі взаємодії суб'єктів, що становлять ризики для постраждалих осіб.

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що до реалізації усіх видів складових протидії гендерно зумовленому насильству, необхідно залучати фахівців-практиків, що уже мають практичний досвід роботи в даній сфері та відповідні прикладні знання, зокрема, у галузі психотерапії, адвокатської практики, медицини, що працюватиме на ліпшу взаємодію суб'єктів в подальшому.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.04.2024).
2. Закон України про запобігання та протидію домашньому насильству. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 23.04.2024).
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами.
4. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення 23.04.2024).
5. Міжвідомчі мінімальні стандарти запобігання гендерно зумовленому насильству та реагування на нього в умовах надзвичайних ситуацій.
6. URL : https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV_Minimun_Standards_Ukrainian.pdf (дата звернення 23.04.2024).
7. Сайт УВКБ ООН. Послуги з протидії ГЗН, що надаються в Україні та партнерами. URL : https://help.unhcr.org/ukraine/uk/gbv_gov_ukr/ (дата звернення 23.04.2024).
8. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду.
9. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 23.04.2024).

Юрій БЕРЕСТЕНЬ

старший науковий співробітник

Музею історії Дніпра,

кандидат історичних наук, доцент

НОВИЙ СУСПІЛЬНИЙ ПОРЯДОК В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО КОНФЛІКТІВ (ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

Широкомасштабна війна (російська агресія), що почалася 24 лютого 2022 року, стала найпотужнішим зовнішньополітичним та військовим викликом для українського суспільства, засад його державності, демократичного устрою, консолідувавши українську націю навколо збройного захисту суверенітету та державної незалежності країни, боротьби за власну етнічну та соціокультурну ідентичність. Загарбницька війна РФ проти України є екзистенціальним викликом для українського народу, який набув характеру організації тотальної відсічі агресору в різних сферах – військово-політичній, соціокультурній, інформаційній та ідеологічній, кожна з яких перетворилась на особливий фронт протистояння з небезпечним ворогом, що прагне повного демонтажу української держави, нав'язування її населенню пострадянської ідентичності, яка ґрунтується на домінантних засадах ідеології «руського міра».

Україна опинилась в якісно нових умовах соціального буття, які кардинальним чином відрізняються від попередніх. Дана обставина спричинила доцільність загального філософського осмислення та предметного усвідомлення нової суспільно-політичної та соціальної реальності, невідкладного провадження цілого комплексу екстрених заходів щодо підтримання високого рівня обороноздатності країни, організації потужного збройного опору окупантам з метою унеможливлення реалізації сценарію втрати країною державного суверенітету.

У такому контексті значної ваги набуває питання розширення легітимного поля застосування збройного насильства, обмеження окремих демократичних прав та свобод громадян, що детерміновано практичними потребами організації оборони країни: перевлаштуванням економіки країни на військові рейки, проведення масової мобілізації, впровадження трудової повинності тощо.

Онтологія війни як соціокультурного феномену істотним чином впливає на перебудову системи організації суспільно-політичного, соціально-економічного життя соціуму, підпорядкування його функціонування ідеї всебічного захисту країни. Одночасно вона диктує практичну необхідність зміни характеру демократичного устрою країни, відзначаючи паралельно наявні суспільно-політичні та соціальні ризики такої різкої трансформації

усталеної моделі організації суспільного устрою української держави. Інтенсивний характер воєнних дій, які супроводжуються значними втратами людських та матеріальних ресурсів, окупацією ворогом українських територій спонукають керівництво країни, органи виконавчої та законодавчої влади імплементувати у відповідності до закону комплексну систему політичних, правових та адміністративних заходів, спрямованих на інсталяцію нового правового режиму функціонування держави.

Складність практичного впровадження законів воєнного часу спричинена необхідністю дотримання балансу між доцільним, зумовленим реальними потребами військово-політичної ситуації, та ідеальним – захистом прав людини, що визначені в Конституції України. Відзначимо що характер військових дій, їх динаміка та результативність визначають ступень запровадження тих чи інших невідкладних заходів, окреслюють проблемне поле їх використання [2, с. 78-81].

Сучасний вітчизняний історико-філософський та політико-правовий дискурс демонструє чисельні спроби аналітично осягнути правові колізії виключної ситуації воєнного стану, використовуючи історичні законодавчо-правові практики та прецеденти, що мали місце в минулому країни в різні періоди [1; 4; 5].

Зазначимо, що правовий режим воєнного (особливого) стану неодноразово запроваджувався на теренах Катеринославської губернії на початку ХХ століття. Практична мета його імплементатії полягала в організації специфічного правового порядку, що був спрямований на посилення обороноздатності країни в період російсько-японської війни (1904-1905), Першої світової війни (1914-1918) років, революції (1905-1907 років) та інше [3, арк.7, 7 зв.8, 8 зв.].

Право запровадження воєнного стану у відповідності до закону було покладено на губернаторів Катеринославської губернії, на підставі відповідних розпоряджень виконавчих органів влади – Міністерства внутрішніх справ та державної ради. Новий стан громадського порядку було детально прописано в «Обов'язкових постановах, виданих для мешканців Катеринославської губернії, на підставі ст. 15 Положення про заходи з охорони державного порядку та громадського спокою» [3, арк. 7]. Зокрема, відповідно до нормативних положень постанов запроваджувалась обов'язкова реєстрації населення за місцем проживання, роботи. Усі роботодавці зобов'язані були надавати до органів правопорядку необхідну інформацію про всіх своїх працівників.

На підставі Постанов встановлювалися певні обмеження прав і свобод мешканців губернії (заборона страйків, політичних виступів, зібрань, маніфестацій), вони істотним чином посилювали цензуру та контроль за періодичними виданнями, що виходили на території Придніпровського регіону, обмежували право осіб на пересування в межах губернії, виїзду за кордон, володіння рухомим та нерухомим майном [3, арк. 7].

У Постановах передбачалась примусове відчуження майна на цільові потреби армії, запровадження трудової, квартирної та гужової повинності.

Особливу увагу в цьому/зазначеному нормативному документі було приділено регламентації діяльності поліції Катеринославської губернії під час дії особливого (воєнного) стану, визначені межі її правової компетенції, змістовно окреслені нові права та обов'язки. Правовий режим воєнного стану передбачав істотне посилення карної та адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог поліції, злісне порушення чинних норм правил.

Одночасно були впроваджені правові механізми, які ставали за мету перешкоджання організації та проведенню організованих економічних та політичних робітничих страйків, забороняли діяльність антиурядових політичних сил та партійних організацій. Зокрема, в постановах йшлося про суцільну заборону примушування робітників до страйків на фабриках, заводах, копальнях. Законодавчі кроки місцевої влади були орієнтовані на недопущення також активних політичних виступів студентської та учнівської молоді, яка традиційно була опозиційно налаштована проти тогочасного політичного режиму [3, арк. 7, 8, 8 зв.].

На початку ХХ століття велику роль в формуванні громадської думки Придніпровського регіону та країні в цілому відіграла преса. В даному контексті губернаторами було заборонено публічне поширення будь-яких матеріалів, які «збуджували вороже ставлення до уряду», військової адміністрації, поліції, карного розшуку. Місцевою владою було заборонено публічне поширення хибної та завідомо неправдивої інформації про діяльність урядових установ, посадових осіб, військ або військових частин. Засобом масової інформації було суворо заборонено оприлюднювати дані про місце дислокації, кількість особового складу, переміщення, озброєння військових підрозділів, які розміщувалися на території регіону [3, арк. 7].

Очільником Катеринославської губернії встановлювалась заборона на поширення серед населення різноманітних чуток, пліток щодо урядових розпоряджень, наслідків стихійних лих та природних катаклізмів, політичних протестах та виступах, давати власну оцінку поточним політичним подіям, які мали на меті дискредитацію державних інститутів. Де-факто даними нормативними положеннями в Придніпровському регіоні запроваджувалась жорстка цензура, яка унеможлиблювала будь-яку критику влади та її дій, що в умовах війни спричиняло б деморалізуючий вплив на населення, знижувало його здатність до опору ворогу, послаблювало б морально-психологічний стан особового складу військових підрозділів місцевих гарнізонів [3, арк. 7].

Паралельно, адміністрація прагнула взяти під свій контроль діяльність друкарень, які працювали на теренах губернії. Згідно з постановами на їх адміністрацію покладалась персональна відповідальність за збереження шрифтів, різноманітних технічних пристосувань та обладнання для тиснення різноманітної поліграфічної продукції. Власники друкарень повинні були інформувати місцеву поліцію або чинів інспекції про пропажу шрифтів та

технічних пристосувань для тиснення [3, арк. 7].

Значна увага в постановах була приділена адміністрацією регламентації порядку утримання під вартою карних та, особливо, політичних злочинців, що зумовило значне посилення дисциплінарного режиму в місцевих закладах пенітенціарної системи. Зокрема, цивільним особам було заборонено зупинятися на вулицях поблизу будівель, де утримувалися ув'язнені, вести з останніми перемовини, перекидати будь-які речі через огорожу. Арештантам була заборонена передача їжі та будь-яких предметів без відповідного дозволу начальства [3, арк. 7].

Очільник регіону на підставі закону запровадив особливий порядок зберігання та використання вибухових речовин, особливо на підприємствах, які займалися розробкою корисних копалин – шахт та рудників. За новими правилами, транспортування та переноска вибухових речовин до місця зберігання або утилізації дозволялась за наявності озброєної охорони. На підставі правил запроваджувалась цілодобова збройна охорона складів, де зберігалися вибухові речовини. Всі складські приміщенні повинні були бути обладнані сигналізацією для виклику озброєної варти. Населенню було заборонено купувати, зберігати, мати при собі або продавати динаміт й інші вибухові речовини [3, арк. 7].

У постановах було прописано систему адміністративних заходів, спрямованих на посилення дисциплінарних вимог та карної відповідальності. Зокрема, більш суворо каралося дрібне хуліганство – безчинство та буйство, приставання до перехожих, свідоме штовхання публіки, стрілянина, кидання каміння в перехожих, поява в громадських місцях у нетверезому стані [3, арк. 7].

Намагаючись встановити новий правовий режим організації громадського порядку, губернська адміністрація реалізувала цілий комплекс адміністративних заходів. Зокрема, було запропоновано посилити контроль за громадським порядком шляхом організації нічної пожежної та поліцейської варти, яка здійснювала постійне патрулювання вулиць міст Придніпровського регіону. Сторожі-вартові підпорядковувались виключно місцевій поліції, виконуючи всі її адміністративні приписи й вимоги.

На власників будинків покладалась відповідальність інформувати місцеві органи правопорядку про всі надзвичайні події, що траплялися на території їх домоволодіннях: про зібрання, підозрілих осіб, появу інфекційних хвороб у людей та тварин, про померлих, бійки, порушення громадського спокою та тиші, про майно, що лишилося після померлих, жебраків і безхатків, орендарів житла, які не мали офіційних документів.

На підставі постанов запроваджувалась адміністративна відповідальність за порушення нормативних правил та вимог. Зокрема, з правопорушників стягувався грошові штрафи у розмірі 500 рублів або накладався адміністративний арешт терміном до 3 місяців. Винним у порушенні правил було надано право заносити до протоколу свої пояснення ситуації, користуватися правовою допомогою адвокатів [3, арк. 7].

Вжиті очільниками Придніпровського регіону адміністративні заходи були спрямовані на посилення громадського порядку, стабілізацію суспільно-політичної ситуації, що мало вагомі наслідки для зміцнення обороноздатності та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Басс В. О., Корж-Ікаєва Т. Г. Правовий режим воєнного стану та його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні. *Юридичний електронний журнал*. № 5, 2023. С.489-492.
2. Воропай Т. С. Джорджо Агамен: надзвичайний стан як парадигма сучасної політики. *Вісник ХНУ імені В.Н.Каразіна*. Серія «Філософія. Філософські перипетії». Випуск 52. 2015. С. 78-81.
3. Державний архів Дніпропетровської області. – ф.11, оп. 1, справа 1220. Циркуляри департаменту поліції та постанови Катеринославського губернатора. 1913. 39 арк.
4. Кузніченко С. В. Правовий режим воєнного стану в СРСР 1941-1945. *Право і безпека*. № 2 2002. С.80-85.
5. Синявська О. Ю., Повалена М.В., Носевич Н.Р. Правовий режим воєнного стану: аналіз законодавства України. *Академічні візії*, (17). URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/237>.

Назарій АНДРУЦЬКИЙ

курсант 2 курсу ННППФПНП

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності, кандидат психологічних наук, доцент Дніпрокого державного університету внутрішніх справ

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС
ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ**

Під час російської агресії на Україні виникло важливе питання про психологічний та емоційний стан поліцейських під час воєнного стану. Хоча поліцейські завжди перебувають у стані психологічної напруги, з початком бойових дій психологічне навантаження на них значно зросло.

Протягом військового стану працівники поліції високо відчують стресовий вплив. Фактори, такі як травматичні події, загроза особистої безпеки, розрив родинних зв'язків, довготривала розлука з сім'єю та близькими, висока відповідальність і непередбачувані обставини, суттєво впливають на психоемоційний стан поліцейських. Зокрема, поліцейські можуть відчувати значний тиск і відповідальність, захищаючи громадян та забезпечуючи безпеку під час екстремальних ситуацій. Недостатнє

фінансування, обладнання та перевантаження роботи також можуть спричинити стрес серед поліцейських.

Працівники поліції щоденно виконують свої обов'язки в умовах екстремальної складності, пов'язаних із боротьбою проти злочинності, високим рівнем відповідальності та забезпеченням прав і свобод громадян, особливо під час воєнного стану.

Унаслідок цих факторів можуть виникати психологічні напруження, такі як тривога, втома та, найгірше з усього, вияви агресії спрямовані до оточуючих. Тому важливо розуміти, який рівень агресії є прийнятним, а який може мати деструктивні наслідки.

У науковій літературі розрізняють різні рівні вияву агресивності серед працівників поліції, особливо під час виконання ними службових обов'язків під час військового часу. Фактори, які визначають ступінь агресивності, включають:

1. Високий рівень – характеризується внутрішньою схильністю до емоційних «вибухів», реакції на невеликі приводи, виражений негативізм, постійна недовірливість та підозрілість до навколишнього світу, а також постійна готовність до нападу, навіть у ситуаціях, які не мають конфліктного характеру.

2. Середній рівень – може проявитися тільки в особистісно значущих або екстремальних ситуаціях.

3. Слабкий рівень – агресія не виявляється навіть у екстремальних, психогенних ситуаціях.

Важливо враховувати, що наявність агресивного ставлення серед поліцейських під час воєнного стану є неуніверсальним явищем і не відображає поведінку всіх працівників поліції. Багато поліцейських виявляють професіоналізм і дотримуються етичних норм, навіть у найскладніших умовах.

Проте, ураховуючи можливі наслідки агресивної поведінки, важливо забезпечити поліцейським підтримку та допомогу для збереження їх психоемоційного здоров'я.

Організація, в якій служить поліцейський, має забезпечувати регулярні психологічні консультації та підтримку. Поліцейським слід надавати можливість висловлювати свої емоції та враження, а також знаходити ефективні методи керування стресом.

У психограмах основних видів поліцейської діяльності відзначається необхідність середнього рівня агресивності, який відображається у різних психодіагностичних методиках. Такий рівень агресивності сприяє самозахисту, ефективному виконанню завдань в екстремальних умовах і захисту тих, хто цього потребує. Ці дії є суспільно корисними та законними виявами агресивності.

Ми вважаємо, що психоемоційний стан працівників поліції під час воєнного стану в Україні, зокрема аспект агресії, є значущим і потребує уваги

та наукового вивчення. З урахуванням високого рівня стресу та небезпеки, з якими стикаються поліцейські, важливо приймати заходи для забезпечення їхнього психологічного благополуччя. Однак, важкощі службової діяльності поліцейських, зокрема жорстка та статусна регламентація, можуть викликати психотравматичні наслідки та загострити деструктивну агресію. Ця агресія має негативний вплив, підвищуючи конфліктність і обмежуючи можливість соціальної співпраці; вона також заважає конструктивній взаємодії, може призводити до вчинення помсти, самоствердження, застосування примусу та підвищення самооцінки. [3]

Таким чином, емоційний стан поліцейських під час військового стану в Україні, включаючи аспект агресії, є складним і ключовим фактором, який впливає на їхню професійну діяльність і психічне здоров'я. Постійна небезпека, вплив насильства і стресові ситуації можуть сприяти підвищенню рівня агресії серед поліцейських. Проте важливо усвідомлювати, що агресія не є нормою і може мати шкідливі наслідки.

Для збереження психічного здоров'я поліцейських під час воєнного стану необхідно забезпечити їм адекватну психологічну підтримку, проводити навчання з управління стресом та конфліктами, а також використовувати індивідуальний підхід до кожного працівника. Важливо створювати безпечне та підтримуюче робоче середовище, де поліцейські можуть виражати свої емоції та знаходити ефективні методи управління стресом.

Подолання фактора агресії в поліції під час воєнного стану потребує комплексного підходу, що включає як індивідуальні, так і організаційні заходи. Забезпечення підтримки та допомоги поліцейським у збереженні їхнього психоемоційного благополуччя є ключовим для забезпечення їхньої ефективності та професіоналізму у виконанні важливої ролі в умовах військового конфлікту.

Список використаних джерел

1. Гриб Н. Профілактика деструктивної агресивності у військовослужбовців. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2018. № 4. С.38–41.
2. Гуменюк Л., Сулятицький І. Психологія професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ: навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 648с.
3. Макарова О.П. Стресотійкість працівників поліції в залежності від типу темпераменту. *Norwegian Journal of development of the International Science* № 55\2021-ISSN 3453-9875. Vol. 2 (69 стр.).
4. Шубіна Н. Упровадження в національне законодавство позитивного зарубіжного досвіду застосування поліцейського піклування. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 10. С.194–198.

Давид АНАНЧЕНКО

курсант ФПФПКП

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З ЛЮДЬМИ, ЩО МАЮТЬ ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України стало та продовжує бути фруструючим та травматичним для українців. За оцінками ВООЗ, суспільства, які пережили війну, страждають тягарем психічних розладів: у кожного п'ятого (22 %) фіксується той чи інший ступінь депресії, тривоги, посттравматичний стресовий розлад, біполярний розлад або шизофренія. Оціночна поширеність психічних розладів серед постраждалого від війни населення в будь-який конкретний момент часу (точкова поширеність) становить 13 % для легких форм депресії, тривоги і посттравматичного стресового розладу та 4% для помірних форм цих розладів. Розрахункова поширеність тяжких розладів (тобто шизофренії, біполярного розладу, важкої депресії, сильної тривоги та важкого посттравматичного стресового розладу) становить 5 %. Кожна 11-та людина (9 %), яка живе в оточенні, яке зазнавало впливу війни протягом останніх 10 років, матиме помірний або важкий психічний розлад [2].

Допомога людині, котра має труднощі з психічним здоров'ям має включати не лише психіатричну допомогу, але й надання послуги, що забезпечуватимуть її психосоціальне благополуччя. Поліцейський як представник закону щодня змушений комунікувати з різними категоріями осіб, зокрема з людьми, які мають психічні розлади [1, с. 62]. Аналіз тактики розпізнавання поліцейськими психічних розладів та способів комунікації з такими людьми зумовлює актуальність нашого дослідження.

Перш за все, вважаємо за потрібне охарактеризувати поняття «комунікативна компетентність». З точки зору науковця Т. Крашеніннікової, під комунікативною компетентністю слід розуміти здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, що включає навик розширювати (чи звужувати) коло спілкування, розуміти партнера по комунікації, передбачати наслідки різноманітних комунікативних ситуацій [3, с. 78].

Схиляємося до думки, що поліцейському важливо знати, як розпізнати психічні захворювання та як боротися з психотичною та насильницькою поведінкою, що робити, коли людина погрожує собі самогубством й потребує мобільного втручання тощо. На наш погляд, основними компонентами даної тактики є шість чинників:

- 1) вміння розпізнавати специфічні розлади або ознаки психологічного дистресу;
- 2) знання та переконання щодо імовірних факторів й причин;
- 3) знання та переконання про заходи самопомоги;
- 4) знання та переконання щодо наявної професійної допомоги;
- 5) ставлення, яке сприяє визнанню та пошуку допомоги; знання того, як шукати інформацію про психічне здоров'я.

Негативним є факт, що інколи поліцейським може видатися, що психічне захворювання є алкогольним або наркотичним сп'янінням, особливо якщо під час затримання було визначено, що особа вживала наркотики чи алкогольні напої. Наступним чинником може бути ситуація, коли люди симулюють ознаки психічного захворювання з метою ввести в оману поліцейського та уникнути покарання. Виходячи з цього, вважаємо необхідним визначити кілька маркерів, які можуть свідчити про наявність порушення:

- сплутане, прискорене чи уповільнене мовлення, повторення одних і тих же слів і словосполучень, висловлювання не по суті запитань;
- несконцентрованість уваги, розгубленість, формулювання відповідей після тривалої паузи;
- людина розмовляє сама з собою, з уявним співрозмовником, раптово замовкає та застигає на місці, прислухається до чогось;
- рухове збудження, агресивна поведінка.

Принагідно зазначити, що при спілкуванні з людиною з психічними порушеннями потрібно ставитись до неї, як до конкретної особистості. Не слід переносити на неї власний суб'єктивний досвід спілкування, отриманий від попереднього спілкування з особами з психічними порушеннями. Люди з психічними порушеннями не більше за інших схильні до насильства та агресії. Широкий діапазон варіантів поведінки, які пов'язують з психічними порушеннями, охоплює варіанти від пасивності до руйнівної поведінки. Коли хвороба перебуває в активній фазі, особа не обов'язково має нахил до завдання шкоди собі або іншим [4, с. 31].

Хочемо сформулювати деякі правила щодо спілкування з психічно хворими людьми:

- займіть таке положення, щоб особа почувала себе безпечно;
- розмовляйте на тому рівні, який особа здатна зрозуміти;
- спілкуйтеся простими словами та спокійним голосом, тон важливий;
- уникайте відкрито агресивної, образливої чи занадто впевненої поведінки;
- проявіть турботу, якщо потрібно, запропонуйте допомогу;
- намагайтеся бути послідовними та передбачуваними, поведіться тактовно й обережно, зберігаючи при цьому максимальний спокій;
- слова, інтонації, пози, жестикуляції повинні відповідати один одному

за змістом і взаємно підтримуватися;

- говоріть так, аби фразу не можна було інтерпретувати двояко;
- зберігайте максимально можливу емоційну і фізичну дистанцію, уникайте дотиків.

Наразі ситуація стосовно підтримки психічно хворих осіб в Україні не надто втішна. Українському суспільству ще властиве негативне ставлення й навіть таврування таких людей. Безперечно, суспільству потрібно усвідомити, що такі люди також здатні відчувати сильні емоції, страждати від самотності й нерозуміння.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за потрібне сказати, що кожному співробітнику поліції слід вміти адекватно реагувати на спілкування з людьми з психічними розладами. Важливим є розробка методик для правоохоронців для подолання стресу після та під час роботи з даною категорією осіб, та розвитку психологічної підготовки в даному напрямку. Здійснення вказаних заходів сприятиме встановленню ефективної комунікації між правоохоронними органами та громадянами, що мають психічні розлади.

Список використаних джерел

1. Ванчик Ю. А. Професійне спілкування поліцейських з різними категоріями громадян. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»* 2020. Випуск 1. С.60-63.
2. Валле В. Війна і психічне здоров'я українців. URL : <https://uain.press/articles/vijna-i-psihichne-zdorov-ya-ukrayintsiv-1774142> (звернення 10.04.2024).
3. Комунікативна компетенція працівника національної поліції: навчальний посібник/ Т. В. Крашениннікова. Дніпро : Адверта, 2017. 107 с.
4. Святокум І. О. Особливості здійснення поліцейського піклування в Україні : наук.-метод. рек. Харків : Харків. нац. ун-т. внутр. справ, 2018. 142с.

Ірина АСТАФ'ЄВА

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ

РОЛЬ ЖІНОК У ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТАХ

Військовий конфлікт є не лише засобом вирішення суспільних проблем, але й певною «нормою» людського життя. Очевидно, що поняття боротьби увійшло в суспільний лексикон раніше, ніж ідея про те, що конфлікт може

бути подоланий іншими засобами, ніж боротьба чи насильство. Війна-це не лише фактор змін, але й історичного прогресу. Як міркував Р. Арон: «Війна властива всім історичним епохам і всім цивілізаціям. Сокирами або гарматами, стрілами або ядрами, хімічною зброєю або атомною, зблизька і здалеку, поодинці чи великими масами, навмання чи за детально обміркованим методом люди вбивали одні одних, застосовуючи ті знаряддя вбивства, які надавали в їхнє розпорядження звичаї їхніх спільнот» [1].

Війна зачіпає як чоловіків, так і жінок без винятку. Водночас історія жінок на війні довгий час залишалася ненаписаною. За радянських часів правда про долю жінок на війні заборонялася, замовчувалася і навіть спотворювалася. У рамках історико-антропологічних досліджень, що стають дедалі популярнішими, перевага надається жіночому матеріалу, оскільки він здатен підкреслити людські емоції та реальність повсякденного життя. У пресі ми бачимо тексти щодо права жінок на участь у бойових діях, є багато історій про жінок-волонтерок. Однак стосовно тисяч звичайних жінок (лише одиниці були активними), які відправили своїх чоловіків на фронт і жили з великими сподіваннями, забувають. Складається враження, що історія жінок на війні – це історія лише відомих та активних. Ігнорується також реакція суспільства (або самих жінок) на створення і сприйняття тих чи інших образів (а ця реакція коливається між схваленням, засудженням і байдужістю).

Жінки на передовій опановували всі військові спеціальності – від медицини до зв'язку, авіації, морських сил, піхоти, кавалерії та розвідки, а деякі навіть оволодівали гранатометами. Окрім догляду за старими і молодими на окупованих територіях, жінки також виконували підпільну роботу. Жінок у великій кількості використовували на військових підприємствах, на будівництві протитанкових ровів, на сільськогосподарських роботах, в окопах і бліндажах. Водночас тисячі жінок було депортовано до Німеччини на каторжні роботи.

Існує дуже помітна різниця у вивченні досвіду жінок у двох світових війнах. У випадку Першої світової війни дослідники, як правило, зосереджуються на офіційній діяльності та біографіях відомих жінок, тоді як правовий та економічний статус і повсякденне життя жінок відсуваються на другий план. Історики Другої світової війни, з іншого боку, зосереджуються на військовому (приватному та інтимному) досвіді в лавах Червоної армії та Українських повстанців, нехтуючи громадською діяльністю [3].

Нині людський вимір війни (а тим більше жіночий) стає самостійним напрямом дослідницьких зацікавлень. Історики дедалі частіше звертаються до сюжетів, які показують стратегії виживання. Війна завжди є надзвичайним станом, вона пронизує всі сфери життя, відчувається навіть у віддалених від фронту районах. Мобілізація, встановлення обмежень, заходи економії, втрата близьких, зміна влади, насильство – все це порушувало звичні життєві устої, усталені зв'язки, орієнтувало на нові цінності.

На жаль, у сучасному світі жінкам також довелося зіткнутися з війною

через російське вторгнення в Україну. У 2014 році багато хто залишив улюблену роботу, щоб піти на фронт захищати свою країну, тоді як інші продовжували відігравати важливу роль у тилу. Українські жінки на власному досвіді відчули матеріальні та людські втрати, пережили бомбардування, знаходили шляхи мирного співіснування з солдатами різних підрозділів. Їм доводилося долати стереотипи і захищати себе та свої сім'ї за відсутності чоловіків. Жінки по-різному сприймали і переживали збройний конфлікт залежно від своїх соціальних ролей, статусу і статі, а також психологічних і фізіологічних особливостей. Сприйняття жінками війни не обмежувалося такими питаннями, як конфлікт і смерть.

На жаль, війна ще триває, і ми не знаємо, скільки ще жінок стануть до лав ЗСУ, щоб перемогти ворога. Але ми вже бачимо, як війна згуртовує людей, пробуджує невимовне почуття патріотизму та жагу до перемоги. Кожен працює на різних фронтах, допомагає фізично та матеріально. Хтось стоїть на передовій з кулеметом, а хтось у тилу, забезпечуючи війська продуктами, готуючи їжу та збираючи гроші на необхідне озброєння та спорядження. Тому дослідження та висвітлення ролі жінок на війні має стати пріоритетом в Україні. Адже жодна історія не повинна залишитися не розказаною. Кожну з жінок поглинали невимовний біль і жага до перемоги, і наші нащадки повинні мати можливість впізнати своїх героїнь і зануритися в їхній шлях від початку до кінця.

Список використаних джерел

1. Реймон А. Мир і війна між націями / перекл. з франц. З. Борисюк, Г. Філіпчук. Київ, 2000. С. 157.
2. Мельниченко Н. Жінки в армії всупереч всьому. URL : <http://life.pravda.com.ua/columns/2015/10/13/201761/> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Гавришко М. Ставлення представників ліберального фемінізму в Галичині до ОУН у 1929–1939 рр. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 24: Українська повстанська армія в контексті національно-визвольної боротьби народів Центрально-Східної Європи / гол. редкол. М. Литвин, упоряд. І наук. ред. О. Стасюк, М. Романюк. Львів, 2013. С. 85–98.
4. Гавришко М. Лицарка Бронзового хреста заслуги УПА: до 100-річчя Юлії Ганущак. Дрогобицький краєзнавчий збірник / ред. кол.: Л. Тимошенко та ін. Дрогобич, 2015. Вип. 17–18. С. 308–315.
5. Гавришко М. Заборонене кохання: фактичні дружини учасників підпілля ОУН та УПА у 1940–1950-х років. Жінки Центральної та Східної Європи у Другій світовій війні: гендерна специфіка досвіду в часи екстремального насильства / за наук. ред. Г. Грінченко, К. Кобченко, О. Кісь. Київ, 2015. С. 123–141.
6. Гавришко М. Гендерні аспекти сексуальної моралі в ОУН і УПА у 1940–1950 рр. Український визвольний рух. Львів, 2015. Зб. 20. С. 199–213.
7. Байдак М. С. Українське жіноцтво в роки Першої світової війни: спектр суспільних ролей. *Українські жінки у горнилі модернізації*. Харків, 2017. 105 с.
8. Динис Г. Сучасні гібридні збройні конфлікти (приклад агресії Російської Федерації проти України). *Геополітика України: історія та сучасність*. 2016. № 2. 112 с.
9. Український інститут національної пам'яті інформаційний проект «Війна не робить винятків. Жіночі історії другої Світової». URL : <https://uinp.gov.ua/> (дата звернення 15.04.2024).

10. Єремєєва І. А. (2018). Проблеми асиметричного конфлікту в сучасних міжнародних відносинах problems of asymmetric conflict in modern international relations. *Регіональні студії*, 87.

Марія БЕРЕДА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК ІМІДЖЕВИЙ ТРЕНД СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Здоровий спосіб життя – це спосіб життя, спрямований на підтримку і поліпшення здоров'я людей. Це діяльність, спрямована на поліпшення умов життя, роботи, дозвілля та розваг та сприяє життєдіяльності людини.

В Україні в останні роки здоров'я дітей та молоді погіршилося. Проблема впровадження здорового способу життя в середу молоді починає потрапляти в категорію того, що визначає рівень національної безпеки в Україні.

На даний час у реформуванні системи охорони здоров'я України особлива увага приділяється первинній профілактиці, заснованій на формуванні здорового способу життя, підвищенні відповідальності за здоров'я кожної людини та усуненні наслідків факторів ризику для здоров'я. Мотивація до здорового способу життя, її цінність і необхідність повинні формуватися в дитинстві.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій показує, що проблема формування здорового способу життя багатовимірною і пов'язана зі складними проблемами. Гармонійний фізичний, розумовий, культурний і духовний розвиток особистості, дотримання оптимальних законів про здоров'я в той час, як проводити освіту і дозвілля, харчування, Особиста гігієна, життєдіяльність, сонячні ванни, скорочення недобросовісних законів про торгівлю.

Досвід розвинених країн по всьому світу, що реалізують масштабні профілактичні програми, спрямовані на зниження впливу факторів ризику виникнення соціально обумовлених захворювань (хвороб цивілізації),

показує, що зміна способу життя має першорядне значення.

Згідно зі статистикою, в Україні спостерігається зростання таких негативних явищ, як наркоманія, пияцтво, куріння, захворювання, що передаються статевим шляхом, і рання вагітність серед молоді. Проблема пивного алкоголізму посилюється. Фактори, що загрожують життю і здоров'ю молоді викликають тривогу. Наприклад, 40 % молодих людей і 30 % дівчаток регулярно вживають алкоголь, 10 % підлітків пробували наркотики, і 10 % з 32,8 мільйона дітей помирають від заподіяння собі шкоди. У віці 18 років 82 % хлопчиків і 72 % дівчаток мають досвід вживання наркотиків. Особливо негативним є те, що 20-39 % жінок дітородного віку (25-30 років) є жертвами самоушкодження [1].

В умовах серйозної демографічної кризи насамперед важливо підтримувати і покращувати репродуктивне здоров'я молоді. Низька культура контролю над народжуваністю і відсутність інформації про протизаплідні засоби стали тривожним фактором, що призводить до виникнення непотрібних вагітностей і збільшення числа абортів. Особливу заклопотаність викликає проблема передчасних пологів і, як наслідок, збільшення числа небажаних вагітностей і поширеності захворювань, що передаються статевим шляхом. Частота абортів серед молодих українців за останні 3 роки збільшилася в 10 разів. Зростає число статевих відносин серед дівчаток у віці від 14 до 16 років. Вагітність в молодому віці викликає не лише медичні проблеми, негативно впливають на здоров'я матері і дитини, а й соціальні проблеми, через які молоді жінки психологічно і матеріально не готові до відповідального материнства і створення сім'ї.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Репродуктивне здоров'я (сексуальне та репродуктивне здоров'я) надмірно схильне до захворювань, що передаються статевим шляхом, включаючи сифіліс. Поширеність сифілісу серед дівчаток у віці до 14 років за останні 23 роки збільшилася в 10 разів, а серед дівчаток у віці 15-17 років – в 10,5 рази. Висока частота захворювань, що передаються статевим шляхом, вказує на ризик розвитку порушень репродуктивного здоров'я, таких як погане виховання дітей, викидень, внутрішньоутробна інфекція і втрата плоду [1].

Інше питання стосується старих традиційних шкільних вимог, які пред'являються до вчителів та учнів. Наприклад, заняття фізкультурою в школах часто проводяться на основі стандартів, тому Фізичне виховання в школах перетворюється в тренувальну діяльність, і діти більше не можуть рухати своїм тілом. В результаті тільки 13 % молодих людей займаються регулярно фізичною активністю, 54 % молодих людей займаються нерегулярною діяльністю, а 33 % молодих людей взагалі не займаються фізичною активністю. Дослідження поширеності фізичного виховання в Сполучених Штатах показало, що вкрай важливо заохочувати дітей до придбання спортивних пріоритетів і навичок з ентузіазмом і турботою про спортивні результати вдома і в навчальних закладах [2].

У наш час здоров'я розглядається не як чисто медична проблема, а як комплексна проблема, складне явище глобального значення. Здоров'я людини, 10 % на медичному рівні, 20 % на екологічному стані, 20 % на навколишньому середовищі і тільки 50 % на способі життя [2].

Поліпшення здоров'я, перш за все, пов'язано зі свідомою та інтелектуальною роботою самих людей по зміцненню, оновленню та розвитку життєво важливих ресурсів організму. Перш за все, важливо мотивувати молодих людей залишатися здоровими і мати почуття відповідальності за власне здоров'я. Необхідно, щоб студенти та молодь розуміли, що жодні ліки не можуть зробити людину здоровою. Активний фізичний розвиток, фізична активність, гарне харчування, розумовий розвиток і сприятливе соціальне середовище є необхідними умовами для здоров'я.

Узагальнені результати соціологічних досліджень свідчать про одночасну наявність в молодіжному співтоваристві ціннісних напрямків, несприятливих для здоров'я. Деякі молоді люди не цікавляться власними проблемами зі здоров'ям і не вірять, що цінність здоров'я вище цінності інших життів. Для іншої групи молодих людей здоров'я є головною цінністю і незамінним елементом успішної кар'єри, здоров'я і благополуччя в житті.

Для успішної діяльності з інформування молоді про здоров'я необхідно знаходити нетрадиційні та оригінальні ідеї, створювати інформаційні матеріали і знаходити способи і форми передачі інформації. Інноваційні методи, такі як інтерактивний театр, молодіжні лекційні групи та офіс прес-секретаря, були визнані найбільш поширеними формами роботи з формування здорового способу життя в молодіжному середовищі. Системний підхід до вирішення проблеми зміцнення здоров'я полягає в залученні до вирішення цієї проблеми не лише в медичній сфері, а й в освіті, культурі, соціальній роботі і т.д. зі світового досвіду ми знаємо, що головним фактором, найбільшою мірою визначальним здоров'я, є спосіб життя. Тому перспектива поліпшення здоров'я молоді найбільш тісно пов'язана з систематичними діями в напрямку здорового способу життя, високоефективною і економічно життєздатною стратегією, а не з постійно зростаючими витратами на лікування наслідків нездорового способу життя.

Список використаних джерел

1. В твоїх руках – здоров'я і життя: збірник розповідей, спогадів, вражень підлітків та молоді – учасників Українсько-канадського проекту «Молодь за здоров'я – 2». Школа : Інформ.-метод. ресурсний центр українсько-канадського проекту «Молодь за здоров'я 2», 2021. 28 с.
2. Жилка Н. Стан репродуктивного здоров'я в Україні (медико-демографічний огляд). Київ : Міністерство охорони здоров'я України, НАН, 2021. 68 с.

Катерина БЄЛЯК,
студентка СР-31
гуманітарного факультету
Ольга ПОЛЯНОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-
педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук,
доцент,

АКТИВНИЙ ВІДПОЧИНОК ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї

Родина є невід'ємною складовою первинної соціалізації дітей, виступаючи як важливе джерело не лише матеріальної, а й емоційної підтримки, необхідної для повноцінного розвитку. Окрім того, воно відіграє ключову роль у передачі культурних цінностей та норм поведінки від покоління до покоління.

Однією з найважливіших проблем сучасної сім'ї є організація її вільного часу, що включає сімейне дозвілля [1]. Сімейне дозвілля – це «частина вільного часу, яка передбачає добровільну спільну участь членів сім'ї у різноманітних видах як активної, так і пасивної діяльності, що сприяє згуртуванню сімейного колективу» [1]. У цьому контексті найважливішим завданням є зміцнення фізичного здоров'я, пропаганда здорового способу життя, підвищення якості педагогічної роботи у сфері активного відпочинку.

Активне дозвілля сьогодні розглядається як вид діяльності, що добровільно обирається і здійснюється людиною у вільний час та має відновлювальний і оздоровчий ефект, включає соціально виправдані види занять [1, с. 14].

Активний відпочинок – це форма відпочинку, що передбачає фізичну активність та рух, спрямовані на підтримку здоров'я та фізичної форми. Існує безліч видів активного сімейного відпочинку, які можна обрати в залежності від інтересів та можливостей сім'ї. Серед них можна виділити: спортивні ігри (футбол, волейбол, бейсбол або інші активні види спорту в парку чи на спеціально обладнаних майданчиках»; піші походи або велопогулянки по лісам, гірським стежкам чи паркам; відвідування басейну або природного водоймища для спільного плавання та водних розваг; екскурсії до цікавих місць, музеїв, парків розваг чи історичних пам'яток; виїзд на природу для наметового туризму, відпочинку на озерах або в горах; організація сімейних змагань з футболу, бадмінтону, волейболу або інших спортивних ігор; екстремальні види спорту, що передбачають сходження на скелі, каякінг, рафтинг або зорбінг; організація сімейних пікніків в парках чи на природі зі

спільною приготуванням їжі та розвагами; відвідування танцювальних студій або проведення сімейних вечірок з танцями вдома; відвідування спортивного залу або заняття йогою, пілатесом чи іншими фітнес-активностями разом. Такі види активного відпочинку допоможуть не лише насолодитися спільним часом, а й підтримують здоровий спосіб життя та зближення між членами сім'ї [3; 4].

У сучасному світі батьки та діти проводять разом обмежений час, і вони мають обмежені можливості для спілкування. Часто дорослі не заглиблюються в інтереси дітей та не розуміють їхнє світосприйняття. Такі відносини можуть залишатися незмінними протягом усього життя, перешкоджаючи духовному зближенню батьків і дітей. У той же час, активний відпочинок надає можливість для фізичного та духовного зближення батьків і дітей. Зокрема в туристичних походах батьки і діти спільно займаються різними справами, такими як збирання дров для вогнища, готування їжі, ставлення палатки та взаємна підтримка при подоланні перешкод. Це сприяє не лише фізичному загартуванню, але і покращує взаєморозуміння та зближує сім'ю. Крім того, сімейний туризм має свої переваги перед іншими видами активного відпочинку. Він сприяє спільному відпочинку всієї сім'ї, розвитку командного духу та взаємодопомозі, а також дозволяє відкривати нові місця та здобувати нові навички разом з близькими [2, с. 265].

Активний відпочинок сприяє покращенню комунікації між членами сім'ї з кількох причин:

1. Виконання спільних активностей, таких як спорт чи відвідування природних місць, створює сприятливу атмосферу для спільної роботи та спілкування. Коли люди діляться спільною метою або завданням, це спонукає їх до обміну ідеями, спілкування та співпраці. Наприклад, коли сім'я готується до спільного туристичного виїзду або взяла участь у спортивному заході, це може вимагати певного рівня організації та співпраці між всіма членами сім'ї. Це також створює сприятливі умови для розвитку комунікації, взаєморозуміння та підтримки одне одного. Окрім того, спільні зусилля можуть підвищити почуття відповідальності кожного члена сім'ї перед іншими, що сприяє покращенню взаємин в сімейному колі.

2. Відпочинок у природі або під час фізичних занять сприяє розслабленню та зниженню стресу, що робить людей більш відкритими та сприйнятливими до спілкування. Природа має природну здатність заспокоювати і релаксувати, а фізичні вправи виробляють ендорфіни, які підвищують настрій та загальний стан емоційного комфорту. Коли люди відчуються розслабленими і спокійними, вони часто стають більш відкритими та сприйнятливими до спілкування. Відсутність стресу дозволяє їм краще концентруватися на присутності, а не на своїх проблемах або справах. Це сприяє більш глибоким і значущим розмовам, більш відвертому вираженню почуттів і емоцій, а також більшій відкритості до нових ідей та думок. Тому активний відпочинок у природі або під час фізичних занять може

значно поліпшити якість спілкування в сім'ї, зблизити її члени та створити атмосферу відкритості і взаєморозуміння.

3. Активний відпочинок може з'єднати членів сім'ї через спільні інтереси, зацікавлення та хобі, сприяючи обміну думками та ідеями. Члени сім'ї можуть проводити час разом, відкриваючи для себе нові аспекти цих інтересів, вчаться від один одного та підтримують одне одного. Наприклад, якщо у всіх членів сім'ї спільний інтерес до музики, вони можуть разом відвідувати концерти, грати на музичних інструментах або навіть створювати власну музику. Якщо це спільний інтерес до природи, то сім'я може організовувати піші прогулянки, кемпінгові виїзди або екскурсії в національні парки. Спільні інтереси створюють спільну базу для спілкування та взаємодії, допомагаючи членам сім'ї підтримувати близькі стосунки та зміцнювати родинні зв'язки. Активний відпочинок на основі спільних інтересів сприяє формуванню позитивних спільних спогадів і моментів, які зберігаються назавжди.

4. Проведення часу разом під час активних видів відпочинку сприяє створенню спільних спогадів та емоційних зв'язків, що підсилює близькість між членами сім'ї. Зокрема, проведення часу разом під час активних видів відпочинку є чудовим способом створення спільних спогадів та емоційних зв'язків в сім'ї. Коли члени сім'ї діляться спільними досвідами і враженнями від активних заходів, вони створюють невимірну спільну скарбницю спогадів, які будуть їх супроводжувати протягом усього життя. Наприклад, веселі пригоди під час сімейних походів або захоплюючі моменти під час спортивних змагань можуть стати запам'ятовуваними епізодами, які сім'я буде згадувати і обговорювати з радістю ще довгий час. Ці спільні спогади сприяють утвердженню близькості між членами сім'ї, роблять їх стосунки міцнішими та глибше.

Створення спільних спогадів також може бути важливим елементом підтримки сімейних зв'язків, особливо у важкі часи. Спогади про позитивні моменти, які були спільно пережиті, можуть допомогти родині подолати труднощі та зміцнити їх взаємну підтримку. Таким чином, активний відпочинок сприяє не лише забаві та розвагам, але і створює основу для тривалих і міцних сімейних зв'язків.

5. Спільний активний відпочинок стимулює розвиток комунікативних навичок, таких як слухання, висловлювання власних думок та вирішення конфліктів. Під час спільних активностей члени сім'ї навчаються уважно слухати одне одного. Це може включати в себе інструкції під час спортивних ігор, розповіді про власні досвіди чи висловлення потреб та бажань. Активний відпочинок створює природну атмосферу для висловлення власних думок та ідей. Це може відбуватися під час обговорення стратегії у спортивних іграх, планування маршруту пішохідної прогулянки або обговорення подальших планів відпочинку. Під час спільного відпочинку можуть виникати конфлікти, які можуть бути використані для навчання дітей та дорослих ефективним

стратегіям їх вирішення. Це може включати в себе вміння висловлювати свої почуття та точку зору, прослуховувати думки інших та шукати компромісні рішення.

Отже, спільне проведення активного відпочинку сприяє комунікації членів сім'ї, що є важливим для побудови здорових і міцних сімейних взаємин. Це сприяє кращому розумінню одне одного, зміцненню зв'язків та покращенню загальної якості спілкування в родині.

Список використаних джерел:

1. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвіллезнавство: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
2. Гогоць В. Д. Вплив активного відпочинку на виховання дітей у сім'ї. Біорізноманіття: теорія, практика, формування здоров'язбережувальної компетентності у школярів та методичні аспекти вивчення у закладах освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (присвячена пам'яті видатного вченого ботаніка П. Є. Сосіна) (30 жовтня 2020 р., м. Полтава); Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка / За заг. ред. проф. Гриньової М. В. Полтава, 2020. С. 263-269. URL : <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8f94ab06-1021-4b8e-b8ef-a628f65439e9/content> (дата звернення 5.05.2024 р.).
3. Мальцев Д. Організація активного сімейного відпочинку засобами фізичної рекреації. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2022. № 1. С. 62-67. URL : tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua (дата звернення 5.05.2024 р.).
4. Мальцев Д. Організація активного сімейного дозвілля: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2019. № 4. С. 81-86. URL : <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/205864> (дата звернення 5.05.2024 р.).

Руслан БОРСУК

курсант ННППФПНП

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук,

доцент

ІНТЕРНЕТ ЗАЛЕЖНІСТЬ ЧИ АКТУАЛЬНА КОМПЕТЕНЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Становлення соціального інституту Інтернет в суспільстві, разом з позитивними наслідками, супроводжується цілою низкою проблем. Перш за все вони пов'язані з формуванням кіберсфери, сітьових співтовариств, які змінюють соціальні відношення, соціальні зв'язки, декларують новий спосіб

життя, комунікації. Соціальна взаємодія індивідів в суспільстві переміщується і іншу реальність, поряд з об'єктивною. А відтак, діяльність індивіда, зокрема навчання, здійснюється по-іншому. Можливості цього ми мали змогу спостерігати під час пандемії 2019 року. Як наслідок поглинання людини мережою – це таке явище як інтернет залежність. А, з іншого боку людини необхідно навчатися певним навичка і компетенція пов'язаними з ефективним користуванням мережі для задоволення потреб в споживанні, освіті, комунікації. Умінням дотримуватися інформаційної гігієни та уникати випадків кібершахрайства.

Інша проблема, що пов'язана з мережею інтернет – соціально-психологічний вплив на користувачів інтернету. Психологи довели, що на розвиток людини значний вплив має те оточення, в якому проходить формування його особистості. Тобто, враховуючи те, що в наш час становлення особистості проходить в обстановці, нерозривно пов'язаній з комп'ютерними технологіями, мережею інтернет, можна твердо казати, що вони значною мірою впливає на психіку людини.

Нова інформаційна технологія пов'язує країни між собою, і тому, з часом, ми можемо чекати розквіту глобальної культури. У наш час Мережа досягла такого розвитку, що в ній почали формуватися соціальні структури, що претендують на звання окремих культур, а Інтернет все більше і більше нагадує віртуальний варіант реального світу. І, природно, що якщо людина в період свого розвитку проводить значний час в мережі Інтернет, то це відкладає відповідний відбиток на формування його світогляду.

Інтернет, знаходячи застосування в багатьох галузях людської практики, трансформує діяльність людини та впливає на її психіку. Наслідки застосування інформаційних технологій носять амбівалентний характер: люба діяльність в комп'ютерних мережах може як сприяти всебічному розвитку особистості, так і вести до небажаних наслідків [8, с. 536].

Іноді реальність розчаровує, життя складається з багатьох проблем, і дехто знаходить від цього притулок у своєму віртуальному світі. Іноді це дозволяє відволіктися від проблем, але часто людина стає настільки заглибленою у свій видуманий світ, що майже не помічає реального.

Сьогодні одним із основних соціальних страхів, пов'язаних з Інтернетом, є так звана Інтернет-залежність. У її основі лежить теорія про всевітню павутину, якам затягує все більшу кількість людей у свої тенета – багато користувачів вже буквально не можуть жити без віртуального спілкування та отримання чергової щоденної порції інформації. Науковці підраховали, що сучасний міський житель протягом тижня отримує стільки інформації, скільки звичайний житель XVI ст. – за все своє життя.

Психологи, які займаються проблемою Інтернет-залежності виділяють дві групи симптомів цього нервового розладу:

1. Психологічні симптоми: гарне самопочуття чи ейфорія за комп'ютером; неможливість зупинитися; збільшення кількості часу

проведеного за комп'ютером; зневажливе ставлення до сім'ї та друзів; відчуття порожнечі, депресії, роздратованості не за комп'ютером; брехня роботодавцям чи членам своєї сім'ї відносно своєї діяльності; проблеми з роботою чи навчанням.

2. Фізичні симптоми: тунельне враження стволів рук, пов'язане з тривалим перенапруженням м'язів; сухість в очах; головні болі по типу мігрені; болі в спині; нерегулярне харчування, пропуск прийомів їжі; зневагами особистою гігієною; розладнання сну, зміна режиму сну.

Згідно дослідженнями небезпечними сигналами інтернет залежності є:

- прагнення постійно перевіряти електронну пошту;
- збільшення часу, який проводиться онлайн;
- збільшення кількості грошей, витрачених онлайн.

Психологи виділяють п'ять типів Інтернет-залежностей:

- залежність від комп'ютера (пристрасть до ігор, програмування та інших видів діяльності);
- «інформаційне перенавантаження» (безкінечні подорожі по Мережі, пошук інформації у віддалених базах та пошукових сайтах);
- паталогічна прив'язаність до азартних ігор в Інтернеті, онлайн-аукціонів чи електронним покупкам в Інтернеті;
- залежність від «кібер-відносин» (соціальних мережах, спілкування в чатах, групові ігри, телеконференції);
- залежність від «кібер-секса» (тобто залежність від порнографічних сайтів в Інтернеті, від обговорення сексуальної тематики в чатах чи спеціальних телеконференціях).

Отже, слід достатньо тверезо оцінювати соціальні та психологічні наслідки застосування Інтернету. Разом із позитивним значенням, освіта, комунікація, доступ до інформації, інтенсифікації процесу обміну думками між представниками різних держав та соціальних груп, для соціально-економічного розвитку регіонів, а також для психічного здоров'я багатьох категорій користувачів існують данні про негативні наслідки застосування. З іншого погляду, згідно з яким інтенсивне застосування Інтернету веде до звуження соціальних зв'язків аж до самотності, зменшення внутрішньородинного спілкування, розвитку депресивних станів. Загалом зазначаємо, що Інтернет має посідати відведене для нього місце. Нерідко зустрічаються спроби переоцінки його значущості для людини, що потребують обов'язкової корекції.

Архип БЕРЕНДЄЄВ
курсант ННППФПП
Елеонора СКИБА
професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності, доктор
філософських наук, професор
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ

ВПЛИВ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЮРИСТА НА ЗАГАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Абстрактне мислення, використовуючи логічні форми, дозволяє більш широко охоплювати предмет розгляду. Логічні правила виступають як ефективні нормативи, що гарантують точність, відсутність суперечностей і обґрунтованість, в цьому і полягає актуальність даної теми. Для усвідомлення теоретичних концепцій та правових принципів необхідне використання специфічної форми мислення, яку можна визначити як теоретичну логіку.

Ситуації, коли теоретичні узагальнення втрачають сенс у практичних обставинах, вказують на обмежену ефективність теоретичної логіки. У практичних сферах вирішення конкретних завдань може бути ускладненим через надмірне застосування загальних теоретичних концепцій, що може відволікти від реальних проблем і перешкодити досягненню практичних результатів. Таким чином, теоретична логіка, хоч і важлива для розуміння та аналізу концепцій, може бути обмежено корисною у реальному вирішенні практичних завдань.

Для успішного виконання практичних завдань необхідно мати наукове підґрунтя для культурного логіко-мисленнєвого акту, що дозволить фахівцю не залишатися на рівні повсякденного мислення. Замість цього, він демонструватиме високу професійну культуру практичного мислення, опираючись на логічні правила та норми. Фахівці у сфері юриспруденції часто залишаються без належного наукового забезпечення для вирішення практичних завдань, використовуючи лише особистий та професійний досвід. Це може спричиняти хаотичність і недостатність у певних аспектах юридичної діяльності. Отже, виникає необхідність у вивченні логіки практичного мислення з урахуванням його застосування у сфері юридичної інтелектуальної діяльності [1, с. 149].

Слід додати, що у практичному мисленні важливо мати чітку конкретизацію та деталізацію, і ключовим аспектом є системність. «Системний розум» допомагає організувати інформацію відповідно до

певних правил і структурувати її для досягнення конкретних цілей.

Відповідно до когнітивної психологічної теорії, теоретичне та практичне мислення відрізняються в способі їх зв'язку з практикою. Практичне мислення спрямоване на вирішення конкретних завдань, тоді як теоретичне мислення ставить перед собою мету знаходження загальних закономірностей. В практичному мисленні зазвичай спочатку виходять з загального та переходять до конкретного, у той час як теоретичні знання формуються від конкретного до загального. У юридичній діяльності недбалість до деталей, як правило, негативно впливає на кінцевий результат практичного мислення. Практичний розум має прямий зв'язок з практикою, тоді як теоретичний розум опосередкований. Прямий зв'язок передбачає перевірку висновків практичного мислення на різних етапах інтелектуальної діяльності. Практичне мислення використовує теорію прийняття рішень, враховуючи, що не існує єдиного правильного рішення. Практичне рішення є дієвим механізмом для перетворення певного предмету чи ситуації. Умови роботи практичного та теоретичного мислення також відрізняються: практичне мислення обмежене часом та вимагає відповідальності щодо кінцевого результату та процесуальних етапів, а контекстуальні рамки створюються з урахуванням конкретної ситуації [2, с. 25].

В наукових дослідженнях з логіки практичного мислення, практичну логіку визнають як систему логічних конструкцій, що формалізують практичні міркування. Це завдання логічної науки, яке ставить за мету демонстрацію ступеня науковості досліджуваного предмету та встановлення рівня строгості. У вимоги юридичної професії входить необхідність строгого мислення як в теоретичній, так і в практичній сферах діяльності. Проте, практична логіка не має такого ж сталого наукового забезпечення та дисциплінарного втілення, як теоретична. Наприклад, відсутність особливої теорії визначення чи законів логіки, нормативів з отримання висновків тощо. Для покращення якості практичних висновків практичному мисленню необхідні не лише нормативи теоретичної логіки, а й додаткові підґрунтя. Отже, «юридична логіка», яка досить спірно іменується, повинна включати як мінімум два розділи – теоретичну (традиційну і класичну) логіку і практичну логіку юриста [3, с. 44].

Сучасна логічна наука включає деякі модальні логіки, які відносяться до практичної логіки, такі як логіка дії та герменевтична логіка. Однак у сучасних підручниках з логіки, окрім необхідного теоретичного матеріалу щодо логічної точності абстрактного мислення, можна знайти так звану «теоретичну суміш». У цій суміші, нарівні з характеристиками абстрактних понять, присутні й конкретні поняття. Поняття можуть бути класифіковані, але не завжди розрізняється їх теоретичне та практичне значення. У теорії визначення не всі види визначень є теоретично прийнятними. Така «теоретична суміш» відображає різноманітні аспекти логічного мислення, але іноді може створювати певні неоднозначності або невирішеність у розумінні теоретичних та практичних аспектів [3, с. 320].

Отже, можемо дійти висновку, що формат практичного мислення ґрунтується на відношенні частини і цілого, у відмінну від теоретичного мислення, яке базується на строгості відношень роду і виду. Ця ідея виражає теоретичне узагальнення про особливості практичного мислення.

Список використаних джерел

1. Сушко А. І. Психологічні характеристики мислення працівників міністерства внутрішніх справ у контексті їхньої професійної діяльності. *Науковий вісник львівського державного університету внутрішніх справ (серія психологічна)*, 2018, 1: 144-152.
2. Заблоцька С., Заблоцький Б. Професійне мислення майбутніх студентів-юристів у процесі навчальної діяльності. *Проблеми гуманітарних наук. Психологія*, 2023, 52: 22-28.
3. Івашкевич, І. В. Функції професійної компетентності юриста. *Міжнародні челпанівські психолого-педагогічні читання*, 2016, 18: 318-328.

Сергій БУЛАВКА

магістрант факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук,
доцент

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Питання забезпечення безпеки Національної поліції останнім часом стало одним із головних, що потребує постійного аналізу, вивчення та вдосконалення. Не завжди правильною є фізична, правова, психологічна, теоретична та практична підготовка працівників поліції. Усі вони не вміють поводитися в складних ситуаціях або вміють приймати правильні рішення в екстремальних ситуаціях і можуть протистояти правопорушникам у різних ситуаціях, що в кінцевому підсумку призводить до негативних наслідків. Поліцейський, який отримав поранення, травму чи загинув, у надзвичайних ситуаціях вже не може виконувати покладені на нього обов'язки, чим наражає громадян на підвищений ризик.

Особиста безпека – це система організаційно-правових, тактико-психологічних, фізичних заходів, що дозволяють забезпечити безпеку життя і

здоров'я працівників Національної поліції та підтримувати на високому рівні ефективність їх професійної діяльності.

Особиста безпека поліцейського – це комплекс основних і допоміжних заходів, спрямованих на зниження рівня небезпечних факторів до мінімально можливого, забезпечення життя і здоров'я поліцейського, нормального психічного стану та працездатності, виконання функціональних обов'язків, професійних обов'язків, таких як щоденні та в екстремальних ситуаціях.

Основні положення з охорони праці та забезпечення особистої безпеки поліцейського встановлені і регламентуються Конституцією України, Законом України «Про охорону праці», Кодексом законів про працю України, Цивільним кодексом, Кодексом цивільного захисту, Законом України «Про Національну поліцію», Законом України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами [1; 2; 3, с. 19].

Перевіряючи документи в особи, поліцейський має уважно стежити за реакцією, адже зміни виразу обличчя, тембру голосу, психічного стану можуть свідчити про готовність до агресивних дій, опору. Людина може зважувати свої слова, але міміку, жести, інтонацію, тембр голосу контролювати не може. Кожний із цих елементів спілкування «дає сигнал» співрозмовнику про правильність сказаного або «навіює» сумніви щодо них. Слід зазначити, що обличчя людини дещо асиметричне, його права і ліва половини демонструють емоції дещо по-різному. Це пояснюється тим, що ліва сторона обличчя менш свідомо контролюється, тому емоції на неї впливають більше. В основному це стосується негативних емоцій, позитивні емоції більш однорідні, але їх важче розрізнити.

Види небезпеки:

- потенційна небезпека – будь-який можливий контакт з негативними якостями об'єктів або суб'єктів ситуації;
- уявна небезпека – це перебільшення або хибна оцінка негативних якостей ситуації, поведінки конкретних осіб, нерозуміння мовних повідомлень;
- спровокована загроза зумовлена появою особистих негативних особистісних якостей працівника (агресивність, грубість, жорстокість, гордість тощо) та відповідним протиправним реагуванням на них інших осіб;
- реальна небезпека – це наслідок несприятливої динаміки оперативної обстановки з реальними факторами, які загрожують життю і здоров'ю працівника.

Особиста безпека поліцейського досягається високою професійною підготовкою, психологічною, моральною та фізичною витривалістю, ефективною організацією бойової та службової підготовки, удосконаленням роботи керівного та кадрового складу всіх рівнів з питань добору, підготовки

та розстановки працівників, створення відповідної навчальної та матеріально-технічної бази.

Безпека поліцейського забезпечується створенням нормальних умов службової діяльності та виходом за межі факторів, що виникають під час виконання службових обов'язків. Реалізація системи заходів, спрямованих на зниження рівня професійного ризику, усунення екстремальних ситуацій або зведення їх до безпечних умов праці, становить суть управління безпекою працівників органів внутрішніх справ. Ця діяльність має комплексний характер і потребує вирішення багатьох економічних, правових, соціальних, психолого-педагогічних та інших питань. Це виходить за рамки суто кадрової роботи з персоналом і стосується всіх структур управління.

До принципів особистої безпеки відносять: організаційно-правові, адміністрування, особистий і професійний, методико-педагогічний принцип, духовний, психологічний, спеціально-тактичний принцип.

На ефективність дій працівників поліції у протидії кримінальній протиправності, у тому числі збройної протидії, найбільше впливає: – підвищення професіоналізму кримінальних підрозділів; – рівень професійної підготовки поліцейських; – зовнішні та внутрішні фактори оперативної обстановки; – технічне оснащення поліцейських; – оцінка ситуації, організація та планування діяльності; – важливість умінь і знань кожного поліцейського в оперативному середовищі для виконання завдань; – відсутність готовності до дій в екстремальних ситуаціях; психологічні проблеми під час застосування фізичної сили та зброї; – низька професійна підготовка; – високий рівень травматизму; – матеріальне заохочення; – недосконалість законодавчої бази; – страх перед покаранням [с. 175-176].

Таким чином, особиста безпека поліцейського – це система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, що дозволяє забезпечити життя і здоров'я працівника органу внутрішніх справ, підтримувати ефективність високого рівня його професійної діяльності. Крім того, слід зазначити, що особиста безпека базується насамперед на достатньому рівні професійно-психологічної підготовки працівників при прийнятті ними рішення про вжиття найбільш доцільних, ініціативних та рішучих дій у складних ситуаціях або ситуаціях, що становлять загрозу для життя та здоров'я, умови виконання службових обов'язків. Також особиста безпека є результатом реалізації комплексу заходів, спрямованих на зниження рівня професійного ризику до реально можливого мінімуму, що гарантує збереження життя і здоров'я, нормальний психічний стан та працездатність поліцейського під час ефективного виконання оперативних завдань. Особиста безпека працівників поліції потребує підвищення рівня оперативної, бойової та психологічної підготовки, а також покращення матеріальної бази, забезпечення практичних підрозділів правоохоронних органів сучасними технічними засобами та озброєнням. Давно відомо, що сучасна кримінальна протиправність стала дуже небезпечним соціальним явищем. Освічені,

навчені правопорушники в більшості випадків чинять організований і відчайдушний опір законним вимогам працівників поліції. Сумним наслідком цього є те, що в практичній діяльності органів внутрішніх справ трапляються безглузді та непоправні випадки загибелі та травмування працівників поліції. Отже, забезпечення особистої безпеки поліцейських – це не один день і робота кількох людей. Це дуже великий комплекс заходів, над якими потрібно постійно працювати та вдосконалювати.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Дата оновлення: 01.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про Національну поліцію: *Закон України* від 02.07.2015 № 580-VIII. База даних (БД) «Законодавство України». Верховна Рада (ВР) України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Грибан В. Г. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції України : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 212 с.
4. Поліщук О. В. Особиста безпека поліцейського як критерій ефективності дій малих оперативних груп. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб. пр наук конф. (Харків, 31 травня 2019 р.) / МВС України, Харків. справ Національного університету внутрішніх справ, каф. тактик і спец.фіз. підготовка ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2019. С. 173-177.

Вадим БОЛГАРЕНКО

курсантка ННППФПНП

Кирило НЕДРЯ

завідувач кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

к.і.н., доцент

ASPECTS OF LIE DETECTION AND RECOGNITION

Modern socio-economic conditions of life in our country give rise to new styles of relations between people, which have a positive effect on mutual understanding between them. And yet philosophers and political scientists claim that untruths, deception, lies do not disappear, because they are deeply rooted in everyday and social life. And a significant part of human relationships is based on lies.

Lies were always difficult to detect, especially if a person knew how to behave properly and control his speech, gestures, facial expressions and emotions. Until the middle of the 18th century, people could only rely on their observations. At that

time, there was no such level of technical development to use various devices that could help.

Recognizing a lie is also complicated by the fact that, in addition to the two main forms of lies – silence and distortion – there are many types of false information. They include, for example, deception and falsehood.

Many researchers note that the concept of deception is broader than untruths and lies. Deception includes not only the verbal aspect. A distinctive feature of deception can be the complete absence of false data, direct distortions of the truth. Deception comes in two main varieties: deception by half-truths and deception by the truth.

In order to deceive, a person tries to mislead his partner and, for this purpose, consciously tells a half-truth or the truth, but in such a way that it is almost impossible to believe it.

The polygraph is considered the main method of detecting lies. In 2003, there was an interesting study by the US National Academy of Sciences with the polygraph. In a report titled «The Polygraph and Lie Detection,» the Academy of Sciences said most polygraph studies were «unreliable, unscientific, and biased.» They also found that when testing a large number of people, the result was no different from random guessing. The results of the test of a small number of people were not much better, the scientists described the results as «higher than a random guess».

There is another method of detecting lies. It is based on observing a person, his facial expressions and gestures. A person who uses this method must quickly notice changes in emotions on the face of the interlocutor. This method is very often used by agents of various international special services. When interrogating a suspect, they may notice, for example, how a person raised part of his upper lip for a second. This indicates that the person is trying to hide his anger. Thus, the person conducting the interrogation understands that the criminal is hiding information, even without his direct confession.

This method can be called almost ideal, as it relies on human body language. But there is one aspect of him that can make an innocent person a prime suspect. The disadvantages of detecting lies by facial expressions and gestures are similar to the disadvantages of polygraphic technology. For example, you can confuse a movement that betrays a lie and a movement that helps a person simply calm down. A person can be worried not because of the fact that his deception was revealed, but because of the very situation of interrogation. And she somehow tries to calm down and «take control of herself».

Another unconventional method that can be used to detect lies is hypnosis. However, many scientists oppose the use of hypnosis during interrogation. Yes, V. O. Konovalova and V. Yu. Shepitko categorically denies the possibility of using techniques that allow influence on the human psyche, in particular hypnosis and extrasensory perception [1]. This is due to the fact that in a hypnotic state a person is helpless, does not control the situation and does not protect himself. Therefore,

this method cannot be used in criminal proceedings.

In our opinion, even in today's highly technological world, there is no such thing as a perfect lie detector. It is impossible to create such a program that would take into account all psychological aspects of a person and possible explanations for his actions. However, there are now many technologies and methods that can be used to detect lies. Today, for example, the most popular is a lie detector, but some experts use old methods based on the study of human facial expressions and gestures.

In view of the above, we believe that the use of non-traditional lie detection methods is permissible along with traditional ones, for example, in the process of solving crimes when receiving information that helps establish the circumstances of the crime and the identity of the suspect.

Detection of lies is not only science, but also everyday practice. And it is important for police officers to be able to recognize falsehood, lies and deception in any form, while remaining honest people.

Unfortunately, today it is impossible to fully solve the problem of effective lie recognition, since there are no sufficiently reliable techniques for its detection. And those that are – have low validity. It should also be noted that in criminal proceedings there is no legal regulation of the results obtained when using such methods of investigation.

Список використаної літератури

1. Соколов Б. Е. Застосування технологій для виявлення брехні. Молодіжна наукова ліга. 2020. С. 25–26.

Сергій БУЛАВКА

магістрант факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності

Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент

МІЖСОБИСТІСНІ КОНФЛІКТИ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сфері правоохоронної діяльності міжособистісні конфлікти становлять значний виклик, оскільки вони можуть виникати у внутрішньому середовищі правоохоронних органів та взаємодії з громадянами та іншими

структурами суспільства. Конфлікти між працівниками правоохоронних органів можуть ставити під загрозу їхню спроможність ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати безпеку та правопорядок у суспільстві. Це дає підстави для порушення довіри та сприйняття правоохоронних органів як нейтральних та справедливих.

Однією з особливостей діяльності ОВС є їх суперечливий, конфліктний характер. З одного боку, вони повинні діяти відповідно до закону, забезпечуючи права та безпеку громадян. З іншого боку, вони часто стикаються з складними ситуаціями, які вимагають прийняття швидких рішень та інтервенції, що може породжувати конфлікти з іншими особами чи організаціями.

Об'єктивною основою конфліктів у правоохоронній діяльності є різноманітні суперечності, які можуть виникати під час виконання професійних обов'язків працівниками правоохоронних органів. Ці суперечності можуть мати різні коріння і джерела, але часто вони виникають через розбіжність у поглядах, думках, інтересах та прагненнях індивідів, які працюють у цій сфері

Форми прояву конфліктів у колективі правоохоронців можуть бути досить поширеними і мають потенціал негативно впливати на ефективність та дисципліну в організації. Зокрема: гострі розбіжності в поглядах на службові обов'язки; взаємна критика, що виходить за рамки пристойності; дратівливість, взаємні образи та недопустимо грубий тон; приниження людської гідності; відмова від виконання розпоряджень і наказів; написання анонімних листів, що містять компрометуючі відомості [1, с. 389-390].

Основна мета міжособистісних конфліктів – розв'язання протиріччя між сторонами та подолання конфлікту в інтересах обох або однієї із сторін. Ефективне управління конфліктами важливо для досягнення спільних цілей та збереження доброзичливих взаємин в колективі.

Міжособистісні конфлікти поділяються на:

1. Мотиваційні конфлікти (конфлікти інтересів) – виникають, коли цілі, плани та інтереси осіб не збігаються з іншими учасниками. Наприклад, може виникнути конфлікт між двома співробітниками через різні цілі або пріоритети в роботі, конфлікт між начальством і підлеглим щодо вирішення проблеми, яка може впливати на їхні особисті цілі.

2. Когнітивні конфлікти (ціннісні конфлікти) – виникають, коли між учасниками виникають несумісні уявлення, цінності або переконання. Наприклад, може виникнути конфлікт між двома працівниками через різні підходи до вирішення певної ситуації, основані на їхніх різних цінностях або відмінних уявленнях про правильний шлях дії.

3. Діяльнісні конфлікти (рольові конфлікти) – виникають через порушення норм та правил взаємодії між учасниками. Наприклад, конфлікт може виникнути між колегами через різні розуміння своїх службових обов'язків або через неправильне виконання службових процедур [2, с. 127].

У цілому, службові конфлікти поліцейських можуть мати як об'єктивні, так і суб'єктивні причини, і вони базуються на різних факторах, які впливають на службову діяльність та взаємодію в колективі. Об'єктивні протиріччя виникають на основі реальних об'єктивних розбіжностей в цілях, інтересах, мотивах, потребах, нормах тощо. Суб'єктивні протиріччя базуються на особистих переконаннях, стереотипах, емоціях тощо, які можуть спотворювати сприйняття ситуації та взаємодію з іншими колегами.

Також міжособистісні конфлікти можуть розподілятися на:

1. Міжгрупові конфлікти відбуваються при взаємодії між різними групами людей або представниками цих груп. Наприклад, це може бути конфлікт між різними структурними відділами, іншими відділами поліції або навіть між поліцейськими та іншими організаціями. Важливо вирішувати такі конфлікти шляхом сприяння співпраці, взаєморозумінню та підтримки спільних цілей.

2. Внутрішньогрупові конфлікти виникають всередині однієї групи або колективу. Наприклад, це може бути конфлікт між патрульними з одного відділу або підрозділу. Вони можуть виникати через різні погляди, інтереси, цілі або стилі спілкування. Важливо виявляти та вирішувати такі конфлікти для збереження гармонійних відносин та ефективності роботи в колективі [3, с. 26].

Хоча відкриті міжгрупові конфлікти можуть бути менш поширеними в сфері правоохоронної діяльності, приховані внутрішньогрупові конфлікти можуть виявлятися досить помітними та впливати на загальний клімат та результативність роботи.

Розділення конфліктів у правоохоронній діяльності на позитивно і негативно спрямовані базується на їхній меті та наслідках. Розглянемо ці два типи конфліктів: 1. Позитивно спрямований конфлікт виникає, коли працівники правоохоронних органів мають різні підходи, ідеї або версії щодо вирішення певної проблеми або завдання, але їхня мета залишається спільною і спрямованою на досягнення загального позитивного результату. Наприклад, коли працівники поліції працюють разом над розкриттям злочину, обговорюючи різні стратегії і методи, з метою затримання злочинця та відновлення законного порядку. 2. Негативно спрямований конфлікт виникає, коли працівник правоохоронного органу переслідує власні або корисливі цілі, які можуть бути в суперечності з загальною метою служби, законом або етичними стандартами. Наприклад, якщо працівник поліції використовує свої повноваження для особистої вигоди чи для приховування власних правопорушень [4, с. 45].

До того ж, для працівника правоохоронного органу вирішення конфліктної ситуації може мати як позитивні так і негативні наслідки.

Негативні наслідки: викликають розбіжності та непорозуміння між окремими частинами поліцейської організації, що може заважати координації та співпраці в цілому; впливають на роботу керівництва, зменшуючи їхню

здатність ефективно управляти та приймати стратегічні рішення; створюють напругу та негативні емоції в колективі, що може призвести до погіршення психологічного клімату та зниження робочого настрою.

Позитивні наслідки: розв'язання конфліктів може сприяти покращенню спілкування та встановленню психологічного контакту між учасниками робочого процесу; конфлікти можуть допомогти виявити проблеми та порушення в роботі, що дозволяє їх вчасно виправити та удосконалити процеси; розв'язання конфліктів може призвести до оптимізації керівництва та вирішення проблем в роботі, що покращує ефективність та результативність діяльності поліції [5, с. 18].

Переведення взаємин протиборчих сторін з емоційного на раціональний рівень може значно зменшити можливість виникнення конфліктів з негативними наслідками в правоохоронній діяльності.

Згладжуванню конфлікту і надалі його затуханню сприяє також Підтримка колективу та керівництва, що може створити позитивну обстановку, яка сприяє згладженню конфліктів. Засідання для вирішення проблем, індивідуальні розмови, підтримка психолога чи консультанта можуть створити атмосферу довіри та розуміння, що сприяє розв'язанню конфліктів. Також до методів врегулювання конфліктів можна віднести відпочинок і віддалення від робочого середовища, які можуть допомогти працівнику відновити емоційну рівновагу та зняти напругу, пов'язану з конфліктом. Заняття спортом, прогулянки на свіжому повітрі, медитація або інші релаксаційні методи можуть бути корисними для заспокоєння нервів та зняття стресу.

Отже, виправданими на практиці є відомі типові способи вирішення конфліктів керівником органу внутрішніх справ: вирішення проблеми, яка є в основі конфлікту; «приглушення» суперечностей; компроміс [6, с. 150].

Конфлікт – це складний і багаторівневий психологічний феномен, який включає в себе різноманітні аспекти і взаємодії між різними сторонами. Вивчення конфліктів за допомогою системного підходу дозволяє розглядати їх як системне явище, що має свою структуру, компоненти, взаємозв'язки та динаміку. Міжособистісні конфлікти у правоохоронній сфері можуть мати серйозні наслідки як для працівників правоохоронних органів, так і для суспільства загалом. Міжособистісні конфлікти можуть впливати на ефективність правоохоронних органів, оскільки вони можуть призводити до роздратування, втрати концентрації та важкості у співпраці між колегами.

Список використаних джерел

1. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 564 с.
2. Прокопів Б. В. Конфліктні ситуації під час служби в органах Національної поліції України. *Науковий вісник Тернопільського національного економічного університету*. С. 125-128. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28640/1/125.PDF>
3. Петрінко В. С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці: навчальний посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 360 с.

4. Рак Ю. Конфлікти у публічному управлінні України: особливості та види. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1 (82). С. 42-47.

5. Особливості спілкування патрульних поліції з учасниками масових акцій в конфліктних ситуаціях : метод. реком. / В. М. Клачко, В. Л. Костюк, В. В. Литвин, Н. В. Федоровська. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2016. 48 с.

6. Платковська О.В. Конфліктна поведінка працівників поліції: гендерний аспект. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*. Харків, 2019. С. 148-152.

Вадим БОЛГАРЕНКО

курсант ННППФПНП

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філософських наук,

професор

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ: ЯК ЗБРОЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

Війна, як і все в нашому світі, зазнала значних змін після появи інформаційних технологій. Якщо раніше війни велися за допомогою військової техніки, то тепер вони все більше переходять в інформаційний простір. Війна ХХІ століття відрізняється від традиційного уявлення про війну. Вона не обмежується географічними межами і не вимагає великих військових формувань. Це війна інформації, де головною зброєю є дані, а основною перевагою на «фронті» є можливість правильно використовувати їх. На інформаційному фронті ведуться битви за контроль над інформацією. Це може бути блокування доступу до інформації, поширення дезінформації або кібератаки на важливі інфраструктури. Ці дії можуть призвести до серйозних наслідків, не поступаючись за шкодою від традиційних військових дій.

Інформаційно-психологічна операція (далі ІПСО) – це комплекс організаційних та спеціальних заходів, що здійснюються російськими політиками через російські спецслужби та підконтрольні їм структури [1]. Ці операції включають в себе розгойдування психіки, вплив на настрої і емоції, дискредитацію союзників [2]. Їх сутність – передача аудиторії певної інформації та сигналів, щоб вплинути на емоції, поведінку, об'єктивні міркування, а також формувати поведінку влади, організацій, груп та окремих осіб. Російська підривна діяльність в Україні включає в себе комплекс

організаційних та спеціальних заходів, що здійснюються російським політиками через російські спецслужби та підконтрольні їм структури в Росії, Україні та інших державах проти суверенітету України. Одним із прикладів підривної діяльності РФ є Форум «Русский Донбасс» [3]. На цьому форумі було представлено «доктрину «Русский Донбасс», яка вказує на плани встановити контроль над усіма територіями Донецької та Луганської областей України.

Тренд «ухилянт», який з'явився у соцмережах, є частиною ІПСО Російської Федерації [4]. Ця ІПСО має на меті посіяти незадоволення серед населення, поширюючи фейкові відео про ухилення від мобілізації через соцмережі та псевдофлешмоби [5]. Пропагандистські канали в Telegram, які діють на користь Кремля, поширюють недостовірні відомості про те, що виїзд з Києва призупинено для проведення масової мобілізації. Ця інформація не відповідає дійсності [6]. Ворог намагається романтизувати ухилення від мобілізації та самих ухилянтів. У TikTok та інших соцмережах поширюються відео від нібито українських чоловіків, які називають себе «ухилянтами» та хваляться красивим життям. Це класична технологія розколу суспільства, в якій ворог використовує той самий принцип, що й у технології розколу за мовою, тільки в даному випадку ворог розпалює ненависть, нівелюючи конституційний обов'язок [6]. Мета ворога – «дискредитувати мобілізацію, збільшити напругу в українському суспільстві через внутрішній розкол, щоб підірвати здатність країни до оборони». Таким чином, «ухилянт» є ворожою ІПСО, оскільки її метою є розкол українського суспільства та порушення процесу мобілізації [7]. Ці приклади показують, що Російська Федерація активно використовує ІПСО для досягнення своїх цілей, включаючи підрив суверенітету України.

ІПСО можуть мати негативний вплив на свідомість громадян з різних причин, зокрема ІПСО часто використовуються для маніпуляції свідомістю людей. Це може призвести до того, що громадяни приймають рішення, які не відповідають їхнім інтересам. До того ж, подібні операції можуть включати розповсюдження неправдивої інформації, що може призвести до неправильного сприйняття реальності. А також лобіювання можуть бути спрямовані на підрив довіри до урядових інституцій, медіа або інших організацій, що в цілому буде викликати лише зростання соціальної напруги, розбрату або конфліктів.

РФ використовує ІПСО як стратегічний інструмент для досягнення своїх політичних цілей. Основні методи, які використовуються в цих ІПСО, включають поширення дезінформації, провокаційних повідомлень, фейкових новин та пропаганди. Ці тактики спрямовані на виклик паніки, страху та невпевненості серед населення. Інформаційні технології стали новою зброєю XXI століття, змінивши характер війни. Вони дозволяють вести війну на новому фронті – інформаційному. Це ставить перед нами нові виклики і вимагає нових підходів до захисту і безпеки.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації проти України – основні етапи та цілі. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/10352>.
2. Що таке ІПСО та як росія використовує їх у війні проти України. CHAS NEWS. URL : <https://chas.news/current/scho-take-ipso-ta-yak-rosiya-vikoristovue-ih-u-viini-proti-ukraini>
3. МЗС: «форум» у Донецьку – приклад підривної діяльності Росії на Донбасі. Радіо СВОБОДА. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/news-donetsk/31077487.html>.
4. Тренд «ухилянт», який з'явився у соцмережах, – це ІПСО рф. STOPCOR. URL : <https://www.stopcor.org/ukr/section-uanews/news-trend-uhilyant-yakij-zyavivsyua-u-sotsmerezah-tse-ipso-rf-16-04-2024.html>.
5. Ухилення від мобілізації – у ГУР розповіли про нову ІПСО росіян — УНІАН. URL : <https://www.unian.ua/war/uhilennya-vid-mobilizaciji-u-gur-rozpovili-pro-novu-ipso-rosiyan-12606582.html>.
6. «Ухилянт» — у ГУР розповіли про деталі нової російської ІПСО. URL : <https://war.novyny.live/ukhiliant-u-gur-rozpovili-pro-detali-novoyi-rosiiskoyi-ipso-166569.html>.
7. В ЦПД заявили, що ІПСО «Ухилянт» запускалася з ботів-акаунтів у URKNET. URL : <https://www.ukr.net/news/details/technologies/104119035.html>.

Карина БАЛАЧУК

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

**ВПЛИВ ВІЙСЬКОВОЇ ПРОПАГАНДИ НА СУСПІЛЬСТВО
ПІД ЧАС ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ**

Уже тривалий час існує практика військової пропаганди, проте нещодавно значення та складність її використання через засоби масової інформації у воєнних умовах значно зросли. Для вивчення викликів, пов'язаних зі збором та аналізом інформації перед війною, в її ході та після її закінчення, формуються спеціалізовані групи. У сучасних демократичних суспільствах, де тотальна цензура вважається неприпустимою та політично недоречною, особливо під час війни, це стає особливо актуальним. Сьогоднішній світ продовжує бути свідком військових конфліктів, збройних зіткнень і зростання терористичної активності. У цьому контексті, окрім

військових та економічних стратегій, стає важливим застосування інформаційного впливу.

Протягом двадцятого століття відбувся систематичний розвиток використання пропаганди як ключового елементу військових комунікацій. Агресія РФ проти України, що почалася з анексії Криму та окупації частин Донбасу, а потім переросла в повномасштабне вторгнення, включає не лише військовий, але й значний інформаційний компонент. Цей інформаційний аспект характеризується цілеспрямованою та узгодженою кампанією дезінформації, націленою на різні цільові групи. Використання пропаганди під час війни та в умовах збройних конфліктів не є чимось новим і сягає корінням у глибоку давнину, ймовірно, з'явившись разом з появою організованих військових дій. Проте, повноцінне дослідження методів маніпулювання громадською думкою у військовому контексті розпочалося тільки з початком ХХІ століття.

Всяка пропаганда має за мету ініціювати конкретні дії. Пропагандистські зусилля направлені на встановлення комунікаційних зв'язків з місцевими жителями та на заохочення їх до активної участі. Без такої взаємодії система окупації не зможе функціонувати ефективно на тривалу основу. Взаємовідносини між окупантами та окупованим населенням у різних аспектах життєдіяльності формують основу феномена колабораціонізму. Пропаганда зазвичай проводиться через мас-медіа, приймаючи форму стимулювального впливу, але на ділі частіше використовується техніка психологічного навіювання. Цей метод полягає у прямій трансляції певного типу інформації до розуму особи. Передача цієї інформації від однієї людини до іншої відбувається без активної участі волі отримувача, іноді навіть без його повного усвідомлення.

Ключові компоненти процесу пропаганди включають її виконавця (соціальну групу, яка представляє певні інтереси через пропаганду), зміст, способи та техніки розповсюдження, інструменти або канали поширення інформації (такі як радіо, телебачення, преса, організація публічних лекцій тощо), а також цільову аудиторію або спільноти, до яких ця пропаганда спрямована. Для глибокого розуміння пропаганди критично важливими є соціальні інтереси її виконавця, їх взаємодія з загальносуспільними інтересами та інтересами специфічних груп, на які вона орієнтована. Це впливає на її зміст та визначає вибір конкретних форм, методів та інструментів для проведення пропаганди.

Головна психологічна ціль пропаганди полягає в тому, щоб вплинути на ідеологічні, соціальні та політичні взаємовідносини людей, що можуть бути адаптовані за допомогою створення нових взаємозв'язків або зміцнення (або ослаблення) вже наявних зв'язків. Це стосується не лише політики у сфері інформації та захисту інформаційного простору дитини, але й становить виклик національній безпеці країни.

Якщо дорослий має чітко визначені життєві принципи та цінності, дотримується морально-правових стандартів і володіє розробленою системою захисту від негативних інформаційно-психологічних впливів, то дитина,

своєю чергою, ще формує ці аспекти, тому є відкритою і вразливою до різних негативних інформаційних втручань. Наразі вплив пропаганди на свідомість дітей необхідно аналізувати з двох позицій: безпосередній негативний ефект інформації на свідомість дітей, оцінюючи його вплив на психофізичний стан та емоційний добробут; довготривалий вплив, що визначається через час, а саме – вплив негативної інформації на розвиток особистості та формування ключових напрямів їхнього майбутнього життя.

Отже, узагальнюючи, пропаганда становить собою маніпулятивний вид комунікації, створений на основі специфічних методик з метою змінити ставлення, цінності, думки, поведінку та переконання індивідів у певній аудиторії або в суспільстві загалом, а також для поширення інформації, фактів, чуток і символів, щоб направити окремих осіб у потрібному напрямку. Вона вирізняється заохоченням та активацією своїх послідовників, збільшенням їх чисельності та здобуттям переваги в дискусіях через використання напівправди чи відвертої неправди.

Список використаних джерел

1. Криськов А., Дзюба А. Гібридна війна. Вплив російської пропаганди на українців. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки* : Зб. тез III Міжнар. наук. конф., м. Тернопіль, 20 квіт. 2023 р. С. 100–102.
2. Гордієнко М. Г. Інформаційні наративи як інструмент гібридної війни. *Соціально-політичні процеси в Україні та світі у контексті глобалізаційних перетворень*: матеріали всеукр. науково-практ. конф., м. Ірпінь, 23 квіт. 2021 р. С. 50–60.
3. Алексєєнко І. В., Єремєєва І. А., Маргулов А. Х., Несправа М. В. Історія міжнародних відносин. Підручник. Дніпро : ДДУВС. 2020. 228 с.
4. Алексєєнко, І. В., Курас, А. І., & Маргулов, А. Х. (2021). А 47 Глобальні проблеми міжнародних відносин та світової політики: безпековий вимір: підруч.; за заг. ред. д-ра політ. наук, проф. І. В. Алексєєнко/І. В. Алексєєнко, А. І. Курас, А. Х. Маргулов. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ.

Данило БУТ,
курсант II курсу ННІППФПНП
Елеонора СКИБА
професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ, РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Питання ролі громадянського суспільства у формуванні державної політики, функціонуванні демократії, гарантуванні верховенства права завжди залишаються актуальними як у мирний час, так і в умовах воєнного стану в Україні. Зауважимо, що є багато факторів політичних, філософських, психологічних, історичних, економічних та інших, які впливають на формування та розвиток громадянського суспільства в Україні, що після здобуття незалежності обрала курс європейських цінностей, що означало створення демократичної держави.

Відзначимо, що громадянське суспільство – система взаємодії в межах права вільних та рівноправних громадян, їх об'єднань, що відповідно добровільно сформувалися і перебувають у відносинах конкуренції і солідарності, поза безпосереднім втручанням держави, призначення якої створювати умови для реалізації належних їм прав і свобод [1,с.92]. У такому суспільстві люди взаємодіють, спілкуються і добровільно самоорганізуються на основі спільних (незалежних від держави) інтересів.

У громадянському суспільстві переважають демократичні громадянські суспільні цінності, а громадяни захищені необхідними законами від прямого втручання і обмежень з боку держави.

Функціонування громадянського суспільства не є можливим без громадянина як самостійного індивідуального члена суспільства, який усвідомлює себе таким, наділений певним комплексом невідчужуваних прав і свобод і відповідає перед суспільством за свої дії.

Громадянське суспільство є функціональним явищем, що, відповідно до теорії систем, має свою структуру і функції. Структура громадянського суспільства – це його внутрішня побудова, котра відображає взаємозв'язки і взаємодію його складових, що визначають цілісність і динамізм розвитку. Громадянське суспільство, на відміну від держави, яка має вертикальну структуру, характеризується горизонтальною структурою зв'язків і відносин

громадян, їх об'єднань, союзів і колективів. Такі об'єднання більш вільні в своїй діяльності й реалізуються через права людини[2, с. 407].

Зауважимо, що однією з ознак громадянського суспільства відноситься добровільне формування інститутів – громадських об'єднань (прибуткових і неприбуткових) на засадах самоорганізації і самоврядування, а також регулювання внутрішніх відносин відповідно до корпоративних норм, що створює кожний з них.

Акцентуємо увагу на тому, що складові частини громадянського суспільства ще називають інститутами громадянського суспільства. До них належать: громадські організації; професійні та творчі спілки; організації роботодавців; благодійні і релігійні організації; органи самоорганізації населення; недержавні засоби масової інформації; інші некомерційні товариства й установи, легалізовані відповідно до законодавства.

Для того щоб українці могли сформувати громадянське суспільство-держава повинна надати їм таку можливість, для початку на законодавчому рівні.

Відповідно для цього були прийняті такі Закони України:

- «Про органи самоорганізації населення» (2625-III від 11.07.2001);
- «Про політичні партії в Україні» (№2365-II від 05.04.2001);
- «Про громадські об'єднання» (№4572-VI від 22.03.2012);
- «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (№ 1045-XIV від 15.09.1999.);
- «Про благодійну діяльність та благодійні організації»(№ 5073 від 05.07.2012);
- «Про свободу слова та релігійні організації» (№ 987-XII від 23.04.1991).

Зазначимо, що громадські організації – об'єднання громадян, створених ними для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів.

Професійні спілки – добровільні неприбуткові громадські організації, що об'єднують громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності, навчання (створюються такі організації відповідно до закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»).

Творчі спілки – добровільні об'єднання професійних творчих працівників відповідного фахового напрямку в галузі культури та мистецтва, які мають фіксоване членство (створюються такі організації відповідно до закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки»).

Під благодійними організаціями розуміють недержавні організації, головною метою діяльності яких є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб (створюються такі організації відповідно до закону України «Про благодійництво та благодійні організації»).

Релігійні організації – релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Утворюються такі організації відповідно до Закону України «Про свободу слова та релігійні організації».

Важливою складовою громадянського суспільства є вільні засоби масової інформації. Громадянське суспільство завжди приділяє велику увагу фактам обмеження свободи слова та послідовно бореться зі спробами цензури у сфері ЗМІ.

Зазначимо, що недержавні засоби масової інформації – будь-які недержавні засоби масової інформації (друковані, аудіовізуальні, телерадіомовні компанії, інформаційні агентства тощо), серед засновників або співзасновників яких відсутній будь-який орган виконавчої влади.

Таким чином, громадянське суспільство є найважливішим елементом розвитку держави та відіграє ключову роль в управлінні державними справами, вирішенні питань місцевого значення, розробленні та реалізації ефективної державної політики у різних сферах суспільної життєдіяльності, утвердженні відповідальної перед людиною демократичної, соціальної, правової держави; розв'язанні політичних, соціально-економічних і гуманітарних проблем.

Сьогодні в Україні забезпечено нове сприятливе законодавче поле для створення та діяльності інститутів громадянського суспільства, а саме ухвалено відповідні закони України.

Список використаних джерел

1. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
2. Кириченко В. Соколенко Ю. Політико-правові аспекти понятійного апарату громадянського суспільства. *Науковий вісник ДДУВС 2021. Спеціальний випуск № 2.*

Марія БЕРЕДА
курсантка II курсу ННППФПНН
Марина ЛОГІНОВА
викладач кафедри цивільного
права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Умови воєнного стану є складним випробуванням для будь-якого суспільства, оскільки вони ставлять під загрозу звичайні механізми функціонування громадянського життя та вимагають швидких адаптацій та

змін у менталітеті та підходах громадян. У таких умовах важливою стає роль громадянського суспільства в забезпеченні стійкості, розвитку та відновленні нормального функціонування суспільства. Динаміка розвитку громадянського суспільства в умовах воєнного стану відображається на багатьох аспектах суспільного життя: від політичної активності до економічного стану та культурного життя.

Умови воєнного стану в Україні ставлять перед громадянським суспільством низку важливих викликів та відкривають нові перспективи для його розвитку. У цьому контексті варто докладніше розглянути потенціал та можливі перешкоди перед громадянськими організаціями та активістами, а також визначити шляхи використання перспектив для покращення суспільства.

Громадянські організації та активісти можуть виявити значний потенціал у залученні різних ресурсів. Наприклад, вони можуть організовувати збори коштів на підтримку військових, закуповувати необхідне обладнання для медичних закладів, надавати гуманітарну допомогу біженцям та постраждалим від конфлікту. Крім того, громадянські ініціативи можуть стимулювати волонтерську діяльність, що дозволяє залучити велику кількість добровольців для різноманітних видів допомоги [1].

Умови воєнного стану можуть сприяти підвищенню рівня свідомості громадян про важливість громадянської активності та участі в суспільному житті. Громадянські кампанії, освітні програми та інші заходи можуть надати інформацію про права та обов'язки громадян, стимулювати дискусії щодо важливих суспільних питань та підтримувати громадянські ініціативи для вирішення проблем.

Воєнний стан може сприяти зміцненню співпраці між громадянським сектором, державними органами та міжнародними партнерами. Така співпраця може призвести до створення нових механізмів взаємодії, обміну досвідом та ресурсами, а також до розробки спільних стратегій та програм діяльності [2].

Громадянське суспільство стикається з низкою складних викликів, які вимагають уважного аналізу та ефективного вирішення. Один із таких викликів є забезпечення безпеки та зменшення ризиків для громадянських активістів та організацій, фінансування та доступ до ресурсів у умовах кризи, а також уникнення поділу суспільства на різні групи.

Умови воєнного стану створюють серйозні загрози для громадянських активістів та організацій, які працюють у сфері прав людини, громадянських свобод і демократії. Фізичні напади на активістів та їх майно є серйозною загрозою, яка може призвести до травм і навіть смертельних випадків. Крім того, уряд може застосовувати запобіжні заходи, такі як арешти, обшуки, заборони на діяльність, а також цензуру засобів масової інформації, що обмежує можливість громадських організацій та активістів залучати увагу до проблеми чи вести інформаційну кампанію.

В умовах воєнного стану фінансування громадянських організацій та проектів може бути серйозно обмеженим. Відсутність достатніх фінансових

ресурсів може призвести до скорочення програм і проектів, а також до зменшення якості надання послуг. Багато організацій залежать від зовнішньої фінансової підтримки, яка може бути скорочена або припинена в умовах кризи, що ускладнює їхню роботу та впливає на їхню здатність забезпечити допомогу тим, хто її потребує.

Воєнний стан може поглибити поділ суспільства на різні групи з різними поглядами та інтересами. Це може призвести до загострення соціальних конфліктів та поділу на «ми» та «вони», що ускладнює співпрацю між різними громадянськими організаціями та групами громадян. Поляризація суспільства може також перешкоджати вирішенню спільних проблем та досягненню консенсусу щодо важливих суспільних питань, що затримує процеси розвитку та реформ.

На даний момент умови, які виникли в Україні під час воєнного стану надали потужний стимул для активізації громадянської активності та участі у суспільному житті. Саме в цих критичних моментах громадянське суспільство виявило свою силу та здатність мобілізуватися для реалізації гуманітарних, соціальних та інфраструктурних проектів.

Громадянські організації взяли на себе значну частину відповідальності за надання гуманітарної допомоги та підтримки біженцям та постраждалим. Вони організували збір та розподіл гуманітарної допомоги, надавали медичну та психологічну підтримку, а також надавали консультації та іншу допомогу для тих, хто втратив домівки чи потрапив у складну ситуацію. Активісти та звичайні громадяни стали добровольцями у реалізації різних проектів з відновлення інфраструктури та соціальних послуг. Вони допомагали відновлювати пошкоджені будівлі, чистили території від завалів, організували спільні заходи для підтримки та співчуття, а також сприяли відновленню нормального життя в зруйнованих районах [3].

Умови воєнного стану не лише складне випробування для суспільства, але й потужний каталізатор для активізації громадянської активності та співпраці. Незважаючи на серйозні виклики, які ставляться перед громадянськими організаціями та активістами, вони демонструють високий потенціал у мобілізації ресурсів та забезпеченні допомоги потребуючим. Однак важливо пам'ятати про ризики і приймати заходи для збереження єдності та розвитку суспільства навіть у найскладніших умовах.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство України в умовах війни. URL : <https://ednannia.ua/news/nashi-novini/12447-gromadyanske-suspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatami-doslidzhennya>
2. Влив війни на громадянське суспільство України. URL : <https://www.prostir.ua/?news=vplyv-vijny-na-hromadyanske-suspilstvo-ukrajiny>
3. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022-2023 pp.) URL : <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrajini-2022-2023-rr>

Дар'я БАЙБАРЗА

курсант 2 курсу ННППФПНП

Маргарита МАКСИМОВА

викладач кафедри

адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Від 24 лютого 2022 року триває масштабна агресія Росії проти України. Одразу після вторгнення багато українців були змушені залишити свої домівки, деякі з них виїхали за кордон до інших європейських країн. Окрім людських жертв, збройний конфлікт має величезний вплив на освіту.

Сьогодні вища освіта належить до найважливіших напрямків державної політики, адже вона є стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

Умови війни ставлять під загрозу не лише фізичну безпеку людей, але й безпеку освітнього середовища. З кожним днем зростає актуальність проблеми щодо безпеки освітнього процесу. Важливою складовою забезпечення нормального функціонування навчальних закладів вищої освіти є психологічна підтримка студентів та викладачів, та забезпечення їх прав відповідно до законодавства. Більшість закладів вищої освіти перейшли на дистанційну форму навчання. Виключенням є ті які працюють за програмою змішаного навчання – це надає можливість здобувачам вищої освіти відвідувати навчальний заклад та бути присутніми на деяких дисциплінах, інші предмети в свою чергу вивчаються дистанційно.

Для глибшого розуміння особливостей планування навчального року Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій провів анонімне опитування за допомогою інструментів Google-форми у трьох закладах фахової передвищої освіти, в якому взяли участь 119 студентів. Студентам потрібно було дати відповідь на запитання: Чи задоволені Ви дистанційним навчанням?

Аналізуючи відповіді здобувачів освіти на перше запитання в анкеті спостерігається, що думки розділилися: тільки 16,8 % повністю задоволені навчанням у режимі онлайн, на противагу їм 10,9 % здобувачів категорично не задоволені таким навчанням, а 25,2 % здобувачів схиляються до відповіді,

що вони швидше задоволені навчальним процесом, ніж не задоволені, на противагу їм така ж кількість студентів – 25,2 % – навпаки швидше не задоволена таким навчанням. Зауважимо, що виокремилася група осіб у 21,8 %, яка взагалі не може вибрати один із вище перелічених варіантів. Основний критерій незадоволення полягає у відсутності соціалізації здобувачів, вони навчаються віртуально, спілкуються віртуально і більшість свого часу знаходяться в віртуальному світі [1, ст. 82].

Аналізуючи викладений матеріал важливо зазначити, що людина істота соціальна, тому що вона звикла жити та взаємодіяти з іншими людьми. Це означає, що взаємодія з іншими людьми допомагає людині задовольняти її потреби, розвиватися як особистість та знайомитися з новими ідеями та культурами. Без соціального оточення людина може почуватися самотньою та відчувати стрес. Соціум відіграє провідну роль та значно впливає на поліпшення освітнього процесу, тому важливим стає уміння співпрацювати з іншими, підтримувати один одного. Викладачам буде доречно організувати різноманітні форми співпраці під час онлайн-уроків та поза ними. В асинхронному режимі рекомендовано давати студентам роботу, яку вони зможуть виконувати у двох або в групах що підвищить комунікацію між ними та позитивно вплине на навчальний процес.

Також важливо зазначити, що норми Закону України «Про дошкільну освіту», прийнятого 11.07.2001 р., Закону України «Про загальну середню освіту» – 13.05.1999 р. через об'єктивно-суб'єктивні чинники не можуть повністю задовольнити потреби споживачів освіти, а конституційно закріплене право громадян на освіту стаття 53 Конституції України носить виключно декларативний характер. [2, ст. 25].

Тож для забезпечення більш менш нормального навчального процесу необхідно зробити наступні заходи: привести укріття до нормального стану, провести навчальні інструктажі з здобувачами освіти. Необхідно пояснити як поводитися в укрітті, та що потрібно з собою мати. Так само обов'язково проводити тренувальні евакуації безпосередньо до укріття.

Отже, під час війни дуже відчутні нерівності та недосконалості навчального процесу. Прогалини у знаннях школярів та студентів, що в майбутньому може призвести до негативних результатів. Сфера освіти, як і всі сфери життя суспільства, зазнала сильних змін в умовах воєнного стану, але всі ми вчилися та продовжуємо вчитися жити в цих нових умовах.

Список використаних джерел

1. Горіховський М., Оганесян В., Використання різних видів навчання студентів фахової передвищої освіти в умовах війни, теорія та практика, Український педагогічний журнал 2022 №3, ст. 82. URL : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/613>.

2. Денисенко Ю. М., Актуальність реформування системи адміністративно-правового забезпечення дошкільної та початкової освіти в Україні, ст 25 URL : <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/21040/1/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%AE.%D0%9C.pdf>.

Артем ВОРОНІН

курсант ННППФПНП

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук,

доцент

КІБЕРБУЛІНГ ДІТЕЙ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Сучасне суспільство неможливо уявити без інформаційно-комунікаційних технологій, а також комп'ютерних систем, що здійснюють значний вплив майже на всі сфери суспільного життя. В цьому контексті особливу занепокоєність викликають так звані «кіберзагрози», чії негативні наслідки мають непередбачуваний характер та завдають шкоди найуразливішій категорії населення – дітям. Адже, діти швидко орієнтуються у віртуальному світі, відкривають власні способи використання новітніх можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, розвивають нові потреби.

На сьогоднішній день, велика увага науковців приділяється поведінці дітей у мережі Інтернет, бо вони є її найактивнішими користувачами. Особливостями дитячого віку є стрімкі зміни у психо-фізичному стані, що можуть призводити до проявів агресивної поведінки як у реальному, так і у віртуальному просторі. З кожним роком кількість юних користувачів мережі збільшується на 30 %.[1, с. 6] Інтернет у сьогоднішній став невід'ємною частиною життя сучасних дітей, їхнім найближчим оточенням та, що важливо, джерелом знань про навколишній світ.

Важливо звернути увагу на вплив негативних явищ, із якими можуть зіштовхнутися діти під час користування мережею Інтернет та дуже важливим є те, що самі ж вони можуть чинити шкоду іншим користувачам мережі. Аналізуючи статистичні дані, що надає Інтернет Асоціація України, ми можемо дійти до висновків, що в Україні користуються Інтернет-мережею 21,6 млн користувачів. Проникнення Інтернету складає 64,8 %. Дані показники засвідчують, що діти є активними користувачами Інтернет мережі. У ході дослідження було виявлено, що 50% опитаних юних користувачів проводять у мережі Інтернет від двох до п'яти годин на день, а 25 % більше ніж 5 годин на день. [2, с. 1-2].

Кібербулінг – це та форма агресії, на яку дуже легко натрапити у мережі Інтернет. Це явище не залежить від місця знаходження агресора та жертви та

може мати різні прояви, які ми розглянемо далі. Кібербулінг – це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо. [3, с. 2] Україна робить великі звершення на шляху профілактики різних соціально-негативних явищ, у тому числі і у кібер-просторі. Втім на мою думку, профілактиці кібербулінгу приділено недостатньо уваги, тому доцільним є дослідити дану проблему та визначити шляхи її вирішення.

Кібербулінг може завдавати шкоди, навіть якщо жертва намагається ігнорувати образи й не звертати на них уваги, надзвичайно негативно впливає на психічний стан дитини, залишаючи подекуди психологічні травми на все життя. У сучасній правовій доктрині поняття кібербулінгу, на відміну від поняття булінгу, майже не досліджувалося, проте наразі активно використовується психологами та науковцями з метою визначення форм протидії даному явищу. Наука адміністративного права розглядає кібербулінг крізь призму останніх змін до чинного законодавства України. [4]

Отже, враховуючи вимоги сьогодення, а також сучасну небезпеку кібербулінгу в Україні, виникає життєва необхідність в активізації діяльності органів державної влади щодо забезпечення нормативно-правового регулювання та розробки дієвого механізму з протидії кібербулінгу, а також здійснення ґрунтовних наукових досліджень з проблематики протидії кібербулінгу. На сьогоднішній день існує маса методів протидії кібербулінгу, але проблема того, чому він виникає, чому діти проявляють жорстокість у мережі, лишається відкритою.

Список використаних джерел

1. Дослідження кібербулінгу. *Центр інформації про права людини*. 21.07.2017. URL : <https://humanrights.org.ua/material/>.
2. Міхеєва О. Ю., Міхеєва О.Ю. Кібербулінг як соціально-педагогічна проблема, 2018. с.1-2. URL :<https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3464/3429>.
3. Найдьонова Л.А. Кібербулінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини *Методичні рекомендації* К., 2014. с.2 URL : <https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/KIBERBULLING-ABO-AGRESIYA-V-INTERNETI-SPOSOBY-ROZPIZNANNYA-I-ZAHYST-DYTYNY-.pdf>.
4. Закон про булінг: відповідальність за цькування у школі. URL : <https://ldn.org.ua/consultations/zakon-pro-bulinh-vidpovidalnist-za-tskuvannya-u-shkoli/>.

Денис ВОЛЯНЮК

курсант 1 курсу ННППФПНП

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології

поліцейської діяльності, доктор
філософських наук, професор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

РОЛЬ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Робота поліцейського у сучасних умовах має не лише обмежуватися забезпеченням дотримання законів громадян, а й бути спрямована на встановлювання довіри та поваги, що призводить до підвищення рівня правової культури у суспільстві. Набуте знання допомагає зрозуміти важливість нового підходу до нового типу поліцейської діяльності.

У цьому сенсі важливо проаналізувати філософські передумови формування самої структурну політики Community Policing та її стратегічних цілей. Хоча політика Community Policing має досить багато спрямувань, але всі вони упорядковані в межах загальної всеосяжної логічної структури. Чотири найголовніші грані можна побачити у разі вдалої імплементації цієї політики у практичну площину, а саме: філософську грань, організаційну та людські ресурси, стратегію та програмні цілі. Підхід Community Policing звертає увагу на той факт, що поліція та місцева громада разом відповідають за безпеку соціального середовища[1].

Методи юридичної логіки є важливим інструментом для аналізу, розуміння та застосування правових норм у правовій практиці. У контексті сучасного правового середовища, де законодавство та правові норми набувають все більшої складності та різноманітності, використання методів юридичної логіки є необхідним для забезпечення консистентності, логічності та аргументованості правових рішень. Розглянемо деякі особливості основних методів юридичної логіки та їх значення у практичній діяльності судів, адвокатів, юристів та інших учасників правового процесу.

Щодо самої науки про право, її особливість полягає у тому, що вчені в цій галузі мають дотримуватися жорстких правил, які не є характерними для інших галузей: раціональності, відсутності емоційності та надмірної точності. Це вимагає використання логічних операцій та законів логіки під час досліджень кримінальних справ, підготовки законопроектів, проведення судових дебатів тощо. Отже, право як наука обов'язково залучає логічні принципи та методи, які допомагають в аналізі та розв'язанні правових питань.

Ця синтез права і логіки утворює окрему науку, відому як юридична логіка, яка має на меті вивчення, роз'яснення та дослідження логічних закономірностей у застосуванні правових норм, правотворчості та в самій юридичній науці [2, с.32].

Для забезпечення правильного мислення в юридичній логіці використовуються основні закони, такі як закон тотожності, закон суперечності, закон виключення третього та закон достатньої підстави. Вони допомагають юристам уникати порушення основних принципів мислення та ефективно вести дискусії. Метою цих законів є формулювання правил, які забезпечують послідовність, зв'язність, комфортність та етичність комунікації під час виступу. Перші три закони були сформульовані давньогрецьким вченим Аристотелем, а останній – провідним німецьким філософом і логіком Г. В. Лейбніцем [3, с. 186].

Розглянемо перший закон логіки, відомий як «закон тотожності». Згідно з цим принципом, поняття, що використовуються в промові, повинні бути ясно сформульовані, уникати неточностей і неоднозначностей. Використовуючи різні визначення, доповідач повинен переконатися, що його аудиторія розуміє значення кожного вжитого терміну. У сфері правознавства порушення цього принципу може призвести до розширення або обмеження тлумачення понять, що використовуються в законодавстві, що в свою чергу може призвести до необґрунтованого розширення або обмеження їх тлумачення, або навіть заміни одного поняття іншим. Така недбалість при застосуванні кримінального закону може призвести до серйозного порушення принципу законності [2].

Другий закон, відомий як «закон суперечності», ґрунтується на твердженні, що коли в доповіді використовуються два протилежних висловлювання щодо одного предмету, обов'язково одне з них є істинним, а інше – ні. Якщо цього не відбувається, це порушення закону, що може призвести до необґрунтованості власних думок доповідача. Під час судового розгляду захисник і звинувач, відповідач і позивач протиставляють один одному протилежні твердження, намагаючись довести перевагу своїх аргументів і спростувати протилежні. Наприклад, алібі є яскравим прикладом такого закону. Це твердження про те, що особа, яка звинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, в момент його вчинення перебувала в іншому місці, тому не могла бути причетною до його вчинення. Доведення істинності алібі свідчить про те, що обвинувачений не може бути винним у вчиненні кримінального правопорушення [3].

Закон виключення третього встановлює обов'язкову принципову позицію: якщо доповідач висловлює два протилежні твердження, то обидва з них не можуть бути неправильними, одне з них обов'язково є правдивим. У практиці правоохоронних органів цей принцип широко застосовується. Під час застосування правових норм фахівцям необхідно чітко визначити, чи існував даний факт (подія) у певний момент часу, чи кримінальне

правопорушення було вчинене особою чи ні, чи підозрюваний винний чи невинний. Будь-який факт, що стосується конкретного випадку, повинен бути або підтверджений, або спростований – третього варіанту не існує [3].

Принцип останнього закону, відомого як «закон достатньої підстави», стверджує, що твердження можна вважати достовірним лише у випадку наявності достатньої підстави. Наприклад, стаття 216 Кримінального кодексу України використовує термін «незаконні дії», який може бути різним чином тлумачений людьми, оскільки він не має чіткого визначення у законі. Проте, звернувшись до Положення № 1251 про виготовлення, зберігання та продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів, затвердженого Кабінетом Міністрів України 27 грудня 2010 року, та Положення № 1555 про порядок виробництва, зберігання, продажу контрольних марок та маркування примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, затвердженого КМУ 13 жовтня 2000 року, можна знайти чітке визначення цього терміну.

Отже, можна зробити висновок, що вивчення юридичної логіки є обов'язковим для тих, хто прагне пов'язати свою професійну діяльність з правознавством. Водночас це корисна дисципліна і для інших спеціалістів, оскільки вміле засвоєння її положень дозволить їм впевнено брати участь у дискусіях та правильно формулювати свої аргументи, керуючись логічними операціями та законами логіки. Також важливо відзначити, що у праві застосовуються всі основні закони логіки; деякі з них є загальновідомими та застосовуються практично завжди, тоді як інші можуть бути менш поширеними, проте вони все ж залишаються важливими і корисними.

Список використаних джерел

1. Скиба Е. К. Концепція розширення прав людини як складова інноваційних підходів політики Community Policing. Community policing: освітні практики: кол. монографі.; за наук. ред. канд. істор. наук, доц. К. М. Недрі. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 86-117.
2. Мінаєв М. Деякі логіко-граматичні особливості формулювання диспозиції статті 204 Кримінального кодексу України та їх вплив на кримінально-правову кваліфікацію: наукова стаття. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. С. 84–88. (дата звернення: 17.04.2024).
3. Коханюк Т. С. Закони формальної логіки у правилах системного тлумачення кримінального закону. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. URL : http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2013/13ktszdp.pdf (дата звернення: 17.04.2024).

Вікторія ГОРОХОВСЬКА
курсант 2 курсу ННППФПП
Маргарита МАКСИМОВА
викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

В умовах нинішньої війни з російським агресором стикаємося з численними проблемами, які обставини конфлікту покладають на плечі суспільства. Без подолання цих труднощів неможливо забезпечити належний рівень організації праці в багатьох сферах життя, включаючи освітню галузь.

Важливою вимогою у воєнний час є створення безпечного освітнього середовища. Протягом останнього року це завдання стало однією з головних пріоритетних напрямів для закладів освіти всіх рівнів. Однак розв'язання цієї задачі вимагає нових підходів та належного правового забезпечення.

Статтею 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-ІХ визначено термін «безпечне освітнє середовище» та його конкретне визначення. Це описується як сукупність умов, які унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди. Це охоплює важливі аспекти, такі як дотримання санітарних, протипожежних та будівельних норм, відповідність законодавству з питань кібербезпеки та захисту персональних даних. Також визначаються аспекти безпеки харчових продуктів та надання якісних послуг з харчування [1].

Надто, визначається, що безпечне освітнє середовище повинно захищати від фізичного та психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, а також протидіяти булінгу, поширенню неправдивих відомостей та іншим формам приниження гідності та репутації. Підкреслено, що це також включає протидію пропаганді та агітації, включаючи використання кіберпростору. Окрім того, унеможливується вживання алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів та психотропних речовин на території закладу освіти. Українська система влади взяла на себе відповідальність за забезпечення безпеки освітнього процесу під час воєнного стану. Це здійснилося через прийняття ряду ключових нормативно-правових актів, які визначають правові вимоги до створення безпечного освітнього середовища.

Міністерство освіти і науки України також взяло на себе важливі кроки

у напрямку забезпечення безпеки освітнього процесу. Наказ від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» визначає основні аспекти цієї організації, зокрема враховуючи особливості воєнного часу [3].

Додатково, влада взяла на себе обов'язок забезпечити безпеку працівників та дітей у закладах освіти. Це відображено у листі Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 14.06.2022 № 03-1870/162-2, який визначає конкретні заходи для організації укриття в умовах воєнного стану [2].

У контексті воєнного конфлікту в Україні, урядова «Всеукраїнська шкільна онлайн-платформа» стала важливим інструментом, спрямованим на забезпечення безпечних навчальних просторів для дітей під час очного навчання. Це є важливим кроком у забезпеченні неперервності освітнього процесу та безпеки учасників навчально-виховного процесу в умовах військового конфлікту.

Із метою забезпечення безпеки особистості в закладах освіти виникла необхідність у введенні Кодексу безпечного освітнього середовища. Цей внутрішній документ закладу освіти регулює діяльність установи, спрямовану на запобігання порушенням прав особистості на безпеку. Кодекс також визначає способи підтримання та втручання в ситуації, які можуть загрожувати життю, здоров'ю та благополуччю особистості. Це важливий інструмент для забезпечення безпеки та захисту освітнього середовища в умовах воєнного стану.

У сучасний період визначено, що рекомендації щодо використання приміщень освітніх закладів здебільшого визнаються абсолютно передбачуваними та об'єктивними. Міністерство освіти і науки надає чіткі вказівки, які визначають, що використання приміщень повинно обмежуватися розрахунковою місткістю споруд цивільного захисту. Це забезпечує можливість швидкого та ефективного укриття учасників освітнього процесу у випадку виникнення надзвичайних ситуацій, таких як сигнал «повітряна тривога» чи інші відповідні оповіщення. Міністерство рекомендує акцентувати увагу на технічній готовності споруд цивільного захисту для ефективного укриття учасників освітнього процесу. Зокрема, наголошується на необхідності виконання підготовчих робіт, зокрема врахування законодавства, перш за все – Кодексу цивільного захисту України. Вимоги до утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджені відповідним наказом Міністерства внутрішніх справ, також є обов'язковими для виконання.

Безпека освітнього середовища в умовах війни впливає на функціонування адміністративного права. Забезпечення фізичної безпеки учасників освітнього процесу, збереження матеріальних ресурсів та інфраструктури навчальних закладів стає пріоритетом. Військові конфлікти можуть призвести до перерв у наданні освіти, травматичних наслідків для учнів та персоналу. Адміністративне право регулює роль держави в забезпеченні безпеки, визначає процедури евакуації та захисту прав людини. Міжнародні стандарти, зокрема SDGs, акцентують на важливості збереження доступу до якісної освіти в умовах військових дій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
2. Лист «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти» URL : <https://ips.ligazakon.net/document/FN074069/>.
3. Наказ «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні». URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvitnogo-procesu-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukrayini>.

Олег ГУНЧЕНКО,

студент факультету № 1

Криворізького

навчально-наукового інституту

Наталія МИРОШНИЧЕНКО,

доцент кафедри соціально-

гуманітарних та загальноправових

дисциплін факультету № 1

Криворізького навчально-

наукового інституту Донецького

державного університету

внутрішніх справ, кандидат

педагогічних наук, доцент

INTERNATIONAL LEGAL ASPECTS OF COUNTERING RUSSIAN AGGRESSION

After the collapse of the USSR, Russia failed to get rid of imperial complexes and revanchist thinking and to choose the path of further development as a modern, civilised state. This led to its further policy aimed at reintegrating post-Soviet states under Russian leadership, ‘restoring greatness’, primarily through aggressive actions against the former Soviet republics, and above all Ukraine, as the most important of them.

The defining feature of Russia’s aggressive war against Ukraine is the severe negative consequences for international law, the system of international relations and the modern world order in general.

First of all, we are talking about the following negative aspects:

- danger of establishing the ‘right of the strong’ as the basis of international relations instead of the ‘international law of cooperation’;
- obvious threats to the nuclear disarmament process;
- the potential for Russian aggression against neighbours and other states, as well as the corresponding actions of other authoritarian regimes;

– the loss of both the authority and practical ability of the UN Security Council to perform its functions, which are key to peace and security in the world as a whole;

– possible centrifugal tendencies in the Russian Federation itself and the associated negative consequences for the entire international community, etc.

These circumstances require an appropriate response, decisive actions by Ukraine and the international community, aimed primarily at stopping criminal behaviour. In general, we are talking about the need to develop and implement a comprehensive, all-inclusive, consistent, systematic strategy of international legal measures aimed at stopping the aggression; bringing russia as a state and those responsible for the crimes to justice; restoring violated rights; compensating for the damage caused; and ensuring that these actions do not recur.

Currently, such measures include:

– efforts to resolve the problem of the aggressor's participation in the UN Security Council;

– Ukraine's recognition of the jurisdiction of the International Criminal Court and other international judicial bodies and prosecution of those responsible for crimes accompanying russia's aggression against our country;

– steps to initiate consideration of Ukrainian-russian interstate disputes in the International Court of Justice; appeals to the European Court of Human Rights;

– appeals of Ukrainian state and private legal entities to international arbitration courts.

In addition to the use of international institutions to prosecute international crimes, the national justice system and foreign systems should also be involved on the basis of universal jurisdiction.

Thus, Ukraine and the entire international community now face an important and challenging task of developing and using international judicial mechanisms, investigative bodies, international experts and specialists to punish all those who committed grave crimes against the Ukrainian people, in order to achieve justice, compensation for victims and avoid atrocities in our history. International crimes have no statute of limitations on accountability. History shows that sooner or later, even high-ranking officials face justice and are held accountable for their actions.

Список використаних джерел

1. Буроменський М. Б. Політичні підстави та міжнародноправові проблеми постійного членства Російської Федерації в Раді Безпеки ООН. Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. Київ : К. І. С. 2014. С. 278-279.

2. Резолюція ПАРЄ. URL : <https://tsn.ua/politika/voyenni-zlochini-rosiyi-v-ukrayini-parye-uhvalila-rezolyuciyu-z-zaklikom-terminovo-stvoriti-spectribunal-2048608.html>.

Юлія ДЕМ'ЯНУШКО

студентка 4 курсу

Олена ДИСА

кандидат психологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
педагогічної та вікової психології
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ

З початком воєнного стану, що введений на території України у лютому 2022 року, велика кількість людей зіштовхнулася з необхідністю вимушеної еміграції й подальшої адаптації на новому місці. Тож визначення аспектів, здатних полегшити цей процес та зробити його більш ефективним, наразі є важливим та потребує уваги.

Багато науковців вважають, що емоційний інтелект допомагає людині адаптуватися у складних умовах, він є основою для ефективної професійної реалізації, розвитку навичок комунікації та успішної діяльності в цілому.

Наприкінці ХХ століття дослідники почали розглядати вплив емоцій на когнітивні процеси як пояснювальну детермінанту механізмів їх функціонування. Це означало перегляд уявлень про те, як емоції впливають на розумову діяльність людини та на її здатність адаптуватися до змін у середовищі.

Дослідники були зацікавлені у розкритті механізмів взаємодії між емоціями та когнітивними процесами, а також у пошуку способів оптимізації цієї взаємодії для покращення якості життя та ефективності розумової діяльності людини.

Зарубіжні психологи пояснюють поняття «емоційний інтелект» як особистісну властивість, що зумовлює успішність будь-якої діяльності людини за будь-яких умов [2].

На думку Е. Носенко, емоційному інтелекту притаманні внутрішні (диспозиційні) та зовнішні (ті, що виявляються в ознаках перебігу емоційного процесу) компоненти, котрі зумовлюють стресозахисну та адаптивну функції цієї інтегральної особистісної властивості. Авторка стверджує, що емоційний інтелект є формою прояву такої важливої складової особистісного потенціалу як рефлексивна свідомість. У праці психологині зазначено, що останню ряд авторів розуміє як «усвідомлену присутність» або зосередженість уваги на подіях теперішнього часу. Цей феномен характеризує ясну свідомість. Ясність усвідомлення ситуації і високий рівень уваги, пов'язаний з феноменом «усвідомленої присутності», зумовлюють отримання людиною інформації і відчуттів, необхідних для здорової саморегуляції [3].

Емоційний інтелект пов'язаний і з психологічною стійкістю, що необхідна для подолання стресу і тривожності. Він також допомагає людині раціонально оцінювати ситуації та шукати ефективні стратегії адаптації. Особистості з високим рівнем емоційного інтелекту можуть швидше набувати необхідних навичок адаптивного стилю поведінки, використовувати ефективні копінг-стратегії [4].

На основі аналізу різних концепцій емоційного інтелекту у праці О. Собченко показано, що окремі структурні компоненти емоційного інтелекту співвідносяться з певною групою здібностей – когнітивних, емоційних, адаптаційних, соціальних. Виокремлені групи здібностей наповнюють змістом функції, які реалізуються емоційним інтелектом.

У свою чергу Р. Бар-Он виділив п'ять сфер компетентності, що можна ототожити з п'ятьма компонентами емоційного інтелекту. Серед них є і здатність до адаптації, яка на думку автора включає здатність до вирішення проблем, зв'язок з реальністю, гнучкість [5].

Людина відчуває високий рівень психологічного благополуччя як форми відображення у свідомості оцінювання адекватності своєї поведінки, уявленню про те, як її треба здійснювати розумно, у гармонії з іншими людьми. У цьому виявляється стресозахисна і адаптивна функції емоційного інтелекту [4].

Адаптивна функція емоційного інтелекту пов'язана з управлінням емоціями у стресових ситуаціях (самоконтроль, вибір продуктивних подолаючих стратегій поведінки) та самомотивацією – здатністю викликати та підтримувати емоції, які спонукають до певної діяльності [5].

Таким чином розвинений емоційний інтелект може сприяти вибору більш продуктивних стратегій під час адаптації осіб, які перебувають у вимушеній еміграції. Високий рівень емоційного інтелекту може відігравати критичну роль у формуванні та підтримці міжкультурних взаємин, допомагає особі краще розуміти та адаптуватися до нових соціальних норм та очікувань. А це значно полегшує процес взаємодії з новим суспільством, культурою.

Емоційний інтелект збільшує рівень емпатії, необхідної для ефективної комунікації. Емпатія дозволяє враховувати почуття та емоційні стани оточуючих, що допомагає уникнути конфліктів і зближує людей незалежно від культурних бар'єрів. Високий рівень емоційного інтелекту дозволяє мігрантам краще ідентифікувати потенційні джерела напруги, ефективніше керувати міжособистісними конфліктами.

У моделі емоційного інтелекту Д. Гоулман виділяє чотири структурні елементи: емоційну самосвідомість, самоконтроль, соціальну чутливість, управління стосунками [1]. Більш детально вплив емоційного інтелекту на адаптацію мігрантів можна розглянути у контексті цієї моделі.

Емоційна самосвідомість: мігранти, які володіють високим рівнем самосвідомості, можуть краще ідентифікувати свої емоційні реакції на стресові ситуації, пов'язані з адаптацією на новому місці, прислуховуватись

до внутрішніх відчуттів і усвідомлювати вплив власних почуттів на свій психологічний стан, а також відчувати свої головні цінності та інтуїтивно обирати кращий спосіб поведінки у складних ситуаціях. Емоційна самосвідомість передбачає точну самооцінку, що дозволяє людині знати свої сильні сторони і усвідомлювати межі своїх можливостей, сприймати конструктивну критику, що є особливо важливим у процесі адаптації.

Самоконтроль: саморегуляція передбачає впевненість у собі, здатність стримувати емоції, відкритість, адаптивність, волю до перемоги, ініціативність та оптимізм. Він дозволяє мігрантам ефективно керувати стресом, зменшувати тривожність, запобігати депресивним станам, що сприяє психологічному благополуччю.

Соціальна чутливість: відіграє важливу роль у розумінні культурних відмінностей і сприйнятті соціальних сигналів у новому суспільстві. Мігранти з високим рівнем емпатії здатні краще налагоджувати зв'язки з місцевим населенням, що сприяє глибшій інтеграції.

Управління стосунками: ефективне використання соціальних навичок допомагає мігрантам встановлювати довгострокові відносини, знаходити підтримку та ресурси у новому середовищі. Соціальні навички допомагають не лише в особистих і професійних взаємодіях, але й у налагодженні контактів, які можуть бути корисними для адаптації на новому місці. Емігранти з розвинутими соціальними навичками здатні краще інтегруватися у нові соціальні структури, швидше знаходити роботу, долати культурні бар'єри.

Мотивація: внутрішня мотивація і цілеспрямованість, які є складовою емоційного інтелекту, важливі для підтримки високого рівня енергії та позитивного ставлення під час адаптаційного процесу. Мігранти, які мотивовані досягати успіху та адаптуватися у новій країні, часто мають більш високий рівень емоційної стійкості, що допомагає їм долати труднощі та стресові моменти адаптації.

Здатність до вирішення конфліктів: частина соціальних навичок, яка включає вирішення конфліктів, важлива для мігрантів, оскільки вони можуть зіткнутися з міжкультурними непорозуміннями. Вміння ефективно реагувати на конфлікти може значно полегшити соціальну інтеграцію та сприяти гармонійним відносинам у мультикультурному суспільстві.

На практиці емоційний інтелект може бути розвинений та покращений через тренінги, освітні програми та терапію. Спеціалізовані служби та організації можуть впроваджувати програми, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, щоб допомогти новоприбулим краще адаптуватися та інтегруватися у новому суспільстві. Наприклад, воркшопи з культурної компетентності та тренінги з розвитку міжособистісних навичок можуть значно поліпшити здатність емігрантів до адаптації.

Отже, дослідження емоційного інтелекту як фактору соціально-психологічної адаптації осіб, які перебувають у вимушеній еміграції, є важливим та актуальним.

Список використаних джерел

1. Кузнецов М. А. Емоційний інтелект як чинник психоемоційних станів студентів в умовах іспиту: монографія. Харків : «Діса плюс», 2017. 189 с.
2. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С. 95-109.
3. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект як форма прояву важливої складової особистісного потенціалу – рефлексивної свідомості. *Вісник ДНУ*. 2012. Вип. 12, том 20. № 9/1. С. 116-123.
4. Носенко Е. Л., Четверик-Бурчак А. Г. Емоційний інтелект як чинник досягнення життєвого успіху: монографія. Київ: Освіта України, 2016. 183 с.
5. Собченко О. М. Здібності у структурі емоційного інтелекту як фактор формування особистості. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2010. № 4. С. 84-87.

Олександр ДУНЯШЕНКО

курсант ННППФПНП

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук

**ФОРМИ ТА ПРОЯВИ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО
НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Усе більшої актуальності набуває сфера гендерної рівності, особливо на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Соціально-політичні та економічні зміни, що відбуваються в Україні останнім часом, загострили питання рівності, справедливості та рівноправності, якими може користуватися кожен учасник / учасниця української спільноти. Слід зауважити, що поруч із терміном «гендерно зумовлене насильство» (ГЗН) також використовують термін «гендерне насильство», під яким розуміється насильство, яке чинять переважно чоловіки проти переважно жінок. Ці терміни є синонімічними. На початку входження цього явища в українські наукові джерела учені переважно використовували термін «гендерне насильство». Наразі простежується тенденція до надання переваги терміну «гендерно зумовлене насильство», що ми бачимо на прикладі діяльності правозахисної організації «Ла Страда – Україна». Характерними рисами гендерного насильства Т. Марценюк відносить такі:

- це проблема ХХІ століття, яка властива усім країнам світу;
- насильство може пояснюватись та підтримуватись «культурою»

(наприклад, вбивства честі);

– проблема перейшла із приватної сфери у площину публічності, тобто особисте стало політичним. Держави долучились до вирішення питання насильства щодо жінок;

– потрібні спільні зусилля активістів, поліції, центрів соціальної допомоги, державних інституцій, щоб подолати цю проблему [3, с. 81-82].

– Офіційним документом, де надається загальне визначення дій, що можуть бути кваліфіковані як гендерно зумовлене насильство, є Декларація ООН стосовно викорінення насильства щодо жінок. Декларація пропонує розподіл усіх видів насильства за трьома категоріями:

– ті, що вчинюються в сім'ї: фізичне, статеве і психологічне насильство, нанесення побоїв, статеве примушування стосовно дівчаток; насильство, пов'язане з приданим, зґвалтування дружини чоловіком, ушкодження жіночих статевих органів, традиційні види практики, що завдають шкоди жінкам; позашлюбне насильство, насильство, пов'язане з експлуатацією;

– ті, що вчинюються в суспільстві в цілому: фізичне, статеве і психологічне насильство, зґвалтування, статеве примушування, статеве домагання і залякування на роботі, у навчальних закладах та в інших місцях; торгівля жінками, примус до проституції;

– фізичне, статеве і психологічне насильство з боку або при потуранні держави, де б воно не відбувалося [2, с. 14].

Гендерно зумовлене насильство в українській спільноті приймає різні форми та прояви, які включають:

Фізичне насильство: фізичні дії, наприклад, побої, шкірні рани, сексуальні напади, побиття тощо.

Психологічне (емоційне) насильство: може бути виражене через залякування, психологічний тиск, інтимне насильство, психічне знущання, критику та погрози.

Сексуальне насильство: будь-які неконсенсуальні сексуальні дії, наприклад, сексуальне домагання, насильство в сексуальних відносинах, агресивне образи та коментарі.

Економічне насильство: виявляється через обмеження доступу до матеріальних ресурсів та фінансів, контроль над фінансами жертви, або навіть позбавлення фінансової незалежності.

Соціальне насильство: виключення та ізоляцію жертви від сім'ї, друзів та спільноти. Це може відбуватися через обмеження контактів та соціального життя.

Культурне насильство: полягає в підтримці стереотипів, норм та цінностей, які сприяють гендерному насильству, а також в згоді зі статевими ролями, що відповідають насильницькому стилю життя.

Віртуальне насильство: з використанням сучасних технологій, таких як соціальні мережі та електронна пошта, може відбуватися цифрове насильство

через образи, кіберзнущання, розповсюдження особистої інформації тощо.

Якщо людина потерпає від якогось із видів гендернозумовленого насильства, вона може звернутися в Урядовий контактний центр за номером 1547 (із мобільного або стаціонарного) й отримати там консультацію чи психологічну підтримку. Зателефонувати можна й на Національну гарячу лінію з попередження домашнього насильства – 116 123 (з мобільного) або 0 800 500 335 (зі стаціонарного), де цілодобово й безкоштовно надають інформаційну, соціально-психологічну та юридичну підтримку.

Також варто викликати поліцію за телефоном 102 або ж звернутися у відділок особисто. Поліція у разі домашнього насильства має повноваження винести кривднику терміновий заборонний припис і скерувати постраждалу (разом із дітьми) до притулку.

Окрім того, в Україні створили телеграм-боти «Вона за неї» та «Дій проти насильства», де можна дізнатись, як діяти, коли ви постраждали, куди звертатися, а також отримати психологічну підтримку. Попросити про допомогу можна й у додатку SafeUp. За допомогою застосунку жінки можуть допомагати одна одній, якщо опинилися в небезпеці. Завантажити додаток можна безкоштовно в App Store і Google Play. Застосунок доступний для жінок та дівчат будь-якого віку, однак стати «захисницею», тобто жінкою, яка надаватиме іншій допомогу, можна лише з 18 років. Для того, щоб допомагати іншим, необхідно пройти у додатку спеціальне навчання [1].

Отже, можна зробити висновок, що гендерно зумовлене насильство є серйозною проблемою, що порушує права та гідність жінок і чоловіків. Для боротьби з цим явищем важливо впроваджувати правові заходи, підвищувати гендерну свідомість та надавати підтримку жертвам.

Список використаних джерел

1. Білоусенко О. Що таке гендерно зумовлене насильство і хто від нього потерпає URL : <https://ms.detector.media/trendi/post/28626/2021-12-06-shcho-take-gendernozumovlene-nasylstvo-i-khto-vid-nogo-poterpaie/>.
2. Блага Б., Кочемировська О., Мартиненко О. Запобігання та реагування на насильство за гендерною ознакою: національна правова база та міжнародні стандарти. Київ : 2022 63 с. URL : https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_gbv_2022_fin.pdf.
3. Костіна Т., Булах І. Гендерно зумовлене насильство та його види: домашнє насильство URL : http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/11_2021/11.pdf.
4. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017. 256 с.

Марія ЗУЄВСЬКА

магістрант 1 курсу

Ганна РЕДЬКІНА

доцент кафедри соціології

Дніпровського державного
технічного університету,

кандидат політичних наук, доцент

ЯК ТРИМАТИСЯ, КОЛИ ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА У РОЗПАЛІ

24 лютого 2022 р. для багатьох став днем усвідомлення, що війна, яка точилася вісім років, тепер увійшла у кожен дім.

У складні, тим більш, військові часи, завжди існує ілюзія, що інформації багато і можна розібратися у обстановці навкруги й у світі. Наразі пасивне спостереження хронічної катастрофи є нестерпним, тому психіка потребує негайних дій. Так створюється замкнене коло, й рука тягнеться до гаджета, щоб дізнатись про останні новини. Саме так кожен з нас потрапляє у пастку нібито безпечного середовища в інтернеті. Але саме там знаходиться одна з небезпек.

Отже, виникла нагальна потреба нагадати про те, як триматися у ці нелегкі часи, коли мозок іноді не справляється з інформаційним навантаженням.

Ведеться інформаційна війна. Новини оволодівають нашою увагою. Той, хто володіє нашою увагою, той володіє нашою свідомістю. Будь ласка, прочитайте попереднє речення ще раз... Усвідомте те, що написано.

За допомогою новин з людиною можна робити все, що завгодно: зупинити, налякати, прискорити, змусити робити певні дії, спонукати до помилок.

Інформаційна війна є способом впливу на населення через поширення інформації. Метою інформаційної війни є моральне послаблення опонента, дезінформація та залякування.

Під час інформаційної війни:

- публікують та поширюють фейки й маніпуляції про опонента у медіа та соціальних мережах;
- поширюють пропаганду на населення своєї країни та опонента;
- збирають тактичну інформацію про опонента;
- захищають власні інформаційні ресурси від інформаційних атак опонента.

На війні перша жертва – це правда. Коли людина стикається з невідомим і жахливим, тоді всередині настає тиша. І в цій оглушливій тиші, більш за все, увага звертається на людей або ботів у соціальних мережах, які підтримують

або радіють тому, що відбувається. З цього створюється хибна картинка загальної думки, а далі – спіраль мовчання, і помилкова картина підтверджує сама себе.

Одним із інструментів противника є ботоферми. Бот є сторінкою несправжньої людини в соцмережі, яка поширює неправдиву інформацію, а ботоферма є комп'ютером, який контролює сотні ботів.

Як можна відрізнити бота:

- на сторінці користувача немає особистої інформації;
- відсутній аватар або прикріплені фотографії, які взяті з інтернету;
- десятки публікацій та репостів за короткий проміжок часу;
- миттєві відповіді на ваші повідомлення у чатах.

Під час інформаційної війни працюють не лише на опонента, а й на його союзників. Скажімо, під час російсько-української інформаційної війни важливо залучитися підтримкою населення наших країн-союзників. Українцям це вдалося. У 141 країні світу точно знають, хто агресор у цій війні.

Отже, не приймайте рішення, якщо знаходитесь у точці паніки. Воно, зазвичай, завжди не є вірним. Пам'ятайте про те, що у кожного є обов'язки, які неможливо відмінити. І такі обов'язки є у кожного дорослого.

Ваша робота є важливою для людей, тож не полишайте її. Такого життя, яке було ще вчора, вже не буде. Але починається нова сторінка життя, яка є, справді, тривожною, збідненою, небезпечною, обмеженою, але це не є причиною для зміни життєвих принципів.

Добро і зло не міняються місцями від зміни наших особистих обставин. Тому, перебуваючи у нинішній час у соціальних мережах, звертайте увагу на загрози фізичному, психічному, соціальному, матеріальному стану свого життя.

Що можна зробити на інформаційному фронті:

- перевіряйте будь-яку інформацію, яку ви чуєте, або читаете;
- довіряйте лише перевіреним джерелам;
- поширюйте за кордоном інформацію про російсько-українську війну;
- робіть скарги на соцмережі пропагандистів противника та тих, хто поширює неправдиву інформацію про війну.

Будемо пам'ятати про це кожен день. Це, перш за все, піклування про себе.

Отже, будь ласка, заради збереження життя і спокою:

- пам'ятайте, що інтернет є таким, яким його створює кожен з нас;
- усвідомлюйте, що не все, що публікується в інтернеті, є правдою, тому критично ставтеся до інформації, знайденої у мережі;
- запам'ятайте, що не всі люди є такими у житті, якими вони здаються у мережі;
- не складайте власної думки про оточуючих на ґрунті чужих висловлювань;
- зрозумійте, що у певний час соціальні мережі можуть бути

заблоковані, знищені або відключені;

– знайте, що відключення можуть відбутися як зсередини, так і зовні, як охоронно, так і санкційно, тому поки є можливість, то спілкуйтеся, але по справах;

– не відмахуйтеся, нібито все це – то є дрібниці на загальному фоні, бо саме в такий каламутний час активізуються шахраї та аферисти різного ґатунку: від тих, хто телефонує «з військкомату» і від «слідчого» до самопроголошених визволителів від «фальшивих» грошей;

– якщо не можете нічого робити, крім «сидіння» у соціальних мережах, тоді використовуйте інтернет не для «юзання» та «сьорфу», а заради цілеспрямованого розвитку: вивчайте мову, дивіться картини відомих художників, слухайте класичну музику тощо;

– увімкніть двофакторну аутентифікацію на всіх облікових записах, де є така можливість;

– не поширюйте інформацію про пересування військ Збройних сил України;

– не поширюйте фейкові новини;

– не довіряйте сумнівній інформації;

– пройдіть курс першої медичної допомоги – для цього слушно використати інтернет;

– зберіть важливі речі та документи в одному місці – інструкцію з цього теж знайдіть в інтернеті;

– не забудьте про аптечку, а що до неї покласти, вам також підкажить інтернет.

«Я бачив фото з Бучі, і тепер не знаю як жити далі»... Бракує слів, щоб описати почуття після перегляду фотографій з Бучі, Ірпеня, Гостомеля... Ви могли помітити за собою абсолютно різні реакції: гнів, сльози або порожнечу всередині. Багато хто поширив фотографії у своїх соцмережах. Це був один зі способів виразити свій біль. Проте, такий спосіб підходить далеко не всім, а у деяких випадках може бути травмуючим для інших людей [1].

Радимо не розповсюджувати фотографії на особистих сторінках. Якщо Ви не є співробітником медіа або публічною особою, яка робить огляд новин. Повірте, знайомі підписані на велику кількість пабліків. Якщо вони вже бачили шокуючі кадри та отримали травму, тоді повторний просмотр підсилить ефект. Якщо не бачили, тоді допис може стати відправною точкою для чийхось нічних жахів [1].

Піклуйтесь про себе майбутніх. Після перемоги можна раптово натрапити на шок-контент на своїй сторінці та пройти через весь жах знову [1].

Щоб висловити емоції:

– пишіть про свої почуття у соцмережах, розмовляйте з друзями та / або спеціалістами;

– трансформуйте свої емоції: зараз боляче і страшно, але окрім болю ми відчуваємо гордість за ЗСУ, за стійкість українського народу.

- Занотуйте собі:
- переживемо війну і впораємося;
- нагадайте собі про факт: ЗСУ перейшли у наступ;
- українцям допомагає майже увесь світ;
- не повернути загиблих, але життя триває [1].

Перетворіть свій біль на дію:

- якщо є сили, долучайтеся до волонтерства, навіть якщо воно буде одноразовим: хтось, із останніх сил, варить суп для тероборони, а хтось годує німечних сусідів, і цими діями кожен, наразі надає ту допомогу, яку може;
- пропрацюйте свої емоції: зробіть фізкультурні вправи, приготуйте щось смачне для тероборони, сусідів, сім'ї, друзів тощо;
- поспілкуйтеся з рідними й обійміть їх;
- проведіть час із домашніми тваринами [1].

Бережіть себе і близьких. Бережіть тих, кого можете зберегти. І пам'ятайте, що сьогодні потрібно добре робити свою справу. На своєму місці. Так збережете критичне мислення.

Сподіваємось, що вислів Йоганесса Роберта Бехера буде підтримкою на цей небезпечний час: «Працюй, коли тобі сумно, це єдиний засіб розігнати смуток. Працюй, щоб не впасти в тугу: ніщо так не позбавляє похмурої порожнечі, як робота. Працюй, коли тебе супроводжує успіх: немає інших ліків проти «запаморочення», окрім роботи».

Список використаних джерел

1. Травма свідка. Як прийти до тями після шокуючих новин? *Психологічна підтримка* : канал в «Телеграмм». URL : https://t.me/psy_support.

Марія ЗУЄВСЬКА

студентка 2 курсу

Ганна РЕДЬКІНА

доцент кафедри соціології

Дніпровського державного

технічного університету,

кандидат політичних наук, доцент

ЦІННІСНІ ПРІОРІТЕТИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДОВОЄННИЙ ТА ВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

Формування національної ідентичності є складним соціокультурним феноменом. Ідентичність полікультурної нації, як зазначає О. Майборода, визначається спільною національною свідомістю, компонентами якої є спільна історична пам'ять, сукупність уявлень про своє історичне призначення, свою стратегічну мету і перспективні завдання, так звана

національна ідея [3, с. 9].

Аналізуючи культурну складову української національної ідентичності, звернемося до результатів опитування Центру ім. О.Разумкова, проведеного у 2006 р. Респондентам було запропоновано віднести себе, на вибір, до української, радянської, російської або загальноєвропейської культурної традиції. Більшість (56,3 %) віднесли себе до української; майже кожен шостий (16,4 %) – до радянської; кожен дев'ятий (11,3 %) – до російської, майже семеро зі ста (6,6 %) – до загальноєвропейської [7, с. 7]. І тут нагадаємо, що у просторово-територіальних параметрах з Європою себе ідентифікували тільки 0,8 % населення України [7, с. 3, 4].

Завдяки дослідженню, яке, на замовлення Інституту політики, проводило «Українське демократичне коло» спільно з компанією GFK у грудні 2006 р., доходимо висновку, що ще більша інерція характерна для чинників, які обумовлюють близькість України до Росії та значну усталеність цієї обставини, її історичну та ментально-культурну укоріненість. Зокрема, Переяславську Раду 1654 р. позитивно оцінили 60 % українського населення, негативно – 17 %. Жовтневий переворот викликав позитивні емоції у 42 % респондентів, протилежні – у 33 %. Перебування України у складі СРСР оцінювалося позитивно 63 %, негативно – 20 % опитаних. Розпад Радянського Союзу став негативною подією для 54 % українців: від 81 % на Сході до 21 % на Заході. Ця подія була негативним явищем для 62 % тих, кому більше 50 років, і 41 % молодих людей до 30 років [2].

Відповідаючи на запитання: «До якої культурної традиції Ви себе відносите?», у 2023 р. респонденти найчастіше відповідали, що відносять себе до української культурної традиції (81 %). Частка таких, порівняно з 2006 р., істотно зросла. З 6,6 % до 10 % зросла також частка тих, хто відносить себе до загальноєвропейської культурної традиції, і знизилася – тих, хто відносить себе до російської (з 11,3 % до 0,5 %) та радянської (з 16,4 % до 4 %) культурних традицій [4, с. 179].

Якщо порівнювати дані за 2023 р. і 2006 р., то зростання числа тих, хто відносить себе до української культурної традиції, відбулося у всіх регіонах, але найбільшою мірою – у Південному та Східному. У Південному регіоні їхня частка зросла з 50 % до 80 %, а у Східному – з 46 % до 76 % [4, с. 179].

Опитування громадської думки регулярно засвідчували коливання ідентифікаційних орієнтирів українського суспільства. За результатами опитування, проведеного Центром ім. О. Разумкова у 2005 р., для переважної більшості жителів західних областей пріоритетним напрямом зовнішньої політики були відносини з країнами Європейського Союзу (58 %), тоді як для переважної більшості жителів Сходу і Півдня – відносини з Росією (62,1 % і 56,6 % відповідно). Для жителів Центру країни російська перспектива видавалася привабливішою за європейську: за пріоритетність російського вектора зовнішньої політики виступили 32,4 % опитаних, за пріоритетність європейського – 26,8 % [8, с. 8].

Аналогічні відмінності були зафіксовані й у відповідях на запитання стосовно членства України в різних міжнародних структурах (ЄС, НАТО, СЕП). Справа в тому, відзначає Н.Победа, що міждержавні військово-стратегічні союзи (ООН, НАТО), економічні співтовариства (ЄС, Всесвітній банк, Європейський банк реконструкції і розвитку та інші), культурні та правові структури (ОБСЄ, ЮНЕСКО, Страсбургський суд з прав людини та інші) на той час, були не лише новими центрами регулювання світового порядку, але й експериментальними базами, що надавали досвід нової взаємодії та розширення можливостей та умов для прояву повноти і багатства соціальної ідентифікації. У реальному вимірі вибір на користь цих структур фіксував перехід від однієї – слабо диференційованої й одномірної ідентифікації, пов'язаної зі стратегією виживання – до іншої, – більш повної і багатомірної, що позначає орієнтацію на якість життя, підвищення потреб і транснаціональну ідентичність [6, с. 216].

Завдяки зовнішнім впливам, з'явилися нові тенденції в інтеграції українського населення, які були пов'язані з обмеженнями суверенітету національно-державних утворень, посиленням їхньої залежності від глобального ринку. Відносна більшість (40,7 %) громадян України вважала, що Україні потрібно вступити до ЄС, протилежної думки дотримувалися трохи більше третини громадян (34,2 %). Вступ до ЄС схвалили 64,6 % опитаних на Заході і 29,6 % на Сході, в Центрі – 45,9 % і 23,9 % на Півдні. Якби на той час відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, то більшість її жителів проголосували б проти (61,3 %). При цьому, прихильники вступу (16,0 %) становили меншість у всіх регіонах (від 6,3 % на Півдні до 31,3 % на Заході) – хоча відмінності громадської думки з цього питання в різних регіонах були значними. Лише на Заході противники вступу до НАТО становили незначну відносну більшість (32,1 %). В інших регіонах їх або понад половина, як у Центрі (53,2 %), або переважна більшість, як на Півдні (79,7 %) та Сході (77,6 %) [8, с. 8, 9].

Жителі західних областей більше були зорієнтовані на контакти з країнами ЄС, НАТО і США. Західна Україна є так званим генератором національних ідей, зорієнтованих на Європу [5, с. 618]. Показові в цьому плані й результати опитування Центру ім. О.Разумкова, проведеного у 2006 р.: серед 44 % жителів Заходу домінувала думка, що вони особисто виграють від вступу України до ЄС, а програють лише 6,3 %; натомість відносна більшість (37,2 %) жителів Центру та більшість жителів Півдня (60,9 %) і Сходу (66,2 %) вважали, що вони особисто виграють від вступу України до Єдиного економічного простору (ЄЕП) [7, с. 12].

У 2023 р. з-поміж міжнародних організацій та об'єднань більшість респондентів висловлюють позитивне ставлення до Європейського Союзу (89 %), НАТО (79 %), ООН (70 %), Міжнародного валютного фонду (64,5 %), Міжнародного комітету Червоного Хреста (63 %), ОБСЄ (58 %), відносна більшість – до МАГАТЕ (48 %). Переважає негативне ставлення до СНД

(65 % ставляться до неї негативно) [1, с. 47].

Якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до Європейського Союзу, то за вступ проголосували б 79 % усіх опитаних або 92 % тих, хто збирається взяти участь у такому референдумі (проголосували б проти – відповідно 7 % і 4 %). У березні 2021 р. за вступ до ЄС мали намір голосувати 59 % усіх опитаних або 80 % тих, хто збирався взяти участь у референдумі (проголосували би проти – відповідно 26 % і 17 %). За даними останнього опитування, за вступ до ЄС проголосували б 86 % усіх жителів Західного регіону, 82 % – Центрального регіону, 73 % жителів Сходу та 56 % жителів Півдня. Частка тих, хто голосував би проти, становить відповідно 3 %, 5 %, 11 % і 17 %. Серед тих, хто спілкується вдома переважно українською мовою, голосуватиме за вступ до ЄС 81,5 % (при 5 % тих, хто проти), серед тих, хто переважно розмовляє російською – відповідно 70 % і 12 % [1, с. 48].

Якби найближчим часом відбувся референдум стосовно вступу України до НАТО, то за вступ проголосували б 74 % усіх опитаних або 87,5 % тих, хто збирається взяти участь у такому референдумі (проголосували б проти – 8,5 % і 5 %). У червні 2017 р. за вступ до НАТО мали намір голосувати 48 % усіх опитаних або 69,5 % тих, хто збирався взяти участь у референдумі (проголосували би проти – відповідно 33 % і 26 %). За даними останнього опитування, за вступ до НАТО проголосували б 85 % усіх жителів Західного регіону, 77 % – Центрального регіону, 65 % жителів Сходу та 54 % жителів Півдня. Частка тих, хто голосував би проти, становить відповідно 4 %, 5 %, 14 % і 21 % [1, с. 48].

Список використаних джерел

1. Внутрішня політика та суспільні настрої. *Національна безпека і оборона*. 2023. № 1-2 (191-192). С. 30-51.
2. Герої, цінності та міфи сучасної України: огляд соціологічних досліджень. URL : <http://polityka.in.ua/info/25.htm> (дата звернення 26.09.2023).
3. Майборода О. М. Вступ. *Національна інтеграція в полікультурному суспільстві: український досвід 1991-2000 років* : збірник. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2002. С. 5-9.
4. Мищенко М. Ідентичність громадян України: зміни в умовах війни. *Національна безпека і оборона*. 2023. № 1-2 (191-192). С. 173-188.
5. Мітряєва С.І. Територіальні питання та етнічні чинники в процесі другої хвилі розширення НАТО: регіональний вимір. *Українська політична нація: генеза, стан, перспективи*. Київ : НІСД, 2004. С. 607-621.
6. Победа Н. Моделі української ідентичності. *Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство* : конференція українських випускників програм наукового стажування у США, 18-21 вересня 2003 р., Львів : виступи учасників та дискусія. Київ : Стилос, 2003. С. 204-221.
7. Спільна ідентичність громадян України: особливості і проблеми становлення. *Національна безпека і оборона*. 2006. № 7 (79). С. 2-38.
8. Якименко Ю., Литвиненко О. Регіональні особливості ідейно-політичних орієнтацій громадян України в контексті виборчої кампанії – 2006. *Національна безпека і оборона*. 2006. № 1 (73). С. 2-18.

Анастасія ЄРМАКОВА

курсантка ННПФПНП

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри

цивільного права та процесу

Дніпропетровського державного

Університету внутрішніх справ

ВИКЛИКИ НА ШЛЯХУ ДО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: СТЕРЕОТИПИ

Однією з умов функціонування демократичного суспільства та ознакою правової держави є гендерна рівність. Гендерна рівність має на увазі суспільство, в якому і жінки, і чоловіки мають рівні можливості, права і зобов'язання у всіх сферах життя. Рівність між жінками та чоловіками – це коли представники обох статей можуть на рівних мати доступ до освіти та охорони здоров'я, управління та влади, мають рівні можливості досягти фінансової незалежності, працюючи на когось чи керуючи власним бізнесом, реалізації своїх особистісних та професійних потреб та інтересів. Критичним аспектом у досягненні гендерної рівності є наділення жінок повноваженнями та ширшими можливостями у різних сферах розвитку суспільства, а також залучення у процес досягнення гендерної рівності чоловіків [1, 204 с].

По-перше, наводиться доказ про рівноправну справедливість. При цьому робиться посилка про те, що необхідно вирішити проблему дискримінації, якою піддаються жінки у сфері праці в розрізі основних прав людини та законності. Крім високої мети, полягає в тому, щоб поставити поза законом дискримінацію за ознакою статевої приналежності, жінки, як і раніше, опиняються в невігідному становищі порівняно з чоловіками, перед якими відкриваються ширші можливості та які користуються найкращим зверненням у всіх сферах економічного життя. Незважаючи на те що в останні десятиліття більша кількість жінок брала участь на ринку праці, кількість робочих місць не супроводжувалася забезпеченням якості робітників місць.

По-друге, наводиться аргумент економічної ефективності, який говорить, що жінки можуть грати визначальну роль як економічні суб'єкти, здатні перетворювати суспільства та економіки. Рівність має як внутрішню властиву йому цінність і не просто правом, як таким, а є інструментом забезпечення економічного зростання і скорочення масштабів бідності. Важливе всім культурних умов наділення економічними правами жінок вивільняє їх соціально-економічний потенціал як реальної сили процесу розвитку [2, 132 с].

Однак сьогодні традиційна сім'я стикається з багатьма викликами: розлучення, незареєстровані шлюби, що негативно впливає на психіку дітей та

якість їхнього виховання. Проблеми кризи сім'ї ведуть до демографічних проблем, що негативно впливають на можливість жінок реалізувати себе в суспільстві. Висока моральність, сумлінність, чуйність, вірність – прекрасні риси, які притаманні нашим жінкам. Для досягнення гендерного балансу необхідно мати дієвий механізм забезпечення рівноправності. А це залежить від ситуації, що складається в кожній країні. Зокрема, у деяких країнах вводяться посади спеціальних міністрів, що відповідають за дотримання прав жінок, створюються спеціальні комісії і комітети, навіть у глобальному масштабі, що опікуються проблемами рівноправності жінок. На жаль, дуже часто все обмежується лише деклараціями

Гендерні ролі історії двох статей відбивають, насамперед, уявлення про соціальні обов'язки чоловіків і жінок у суспільстві. Ці обов'язки містять ідею відмінностей, які пов'язані з традиціями суспільства, його культурою та звичаями. Обов'язки закріплювалися та ставали традиціями. Історія показала, що розвиток був пов'язаний з обов'язком (статі) як категорією відповідальності перед життям цивілізації [3, 540 с].

У деяких родинах і серед родичів існують чіткі уявлення про те, як повинні поводитися жінки та дівчатка. Деякі сімейні правила наказують, із ким їм проводити час, який одяг носити, і вимагають, щоб до шлюбу дівчина була незайманою. Правила також можуть стосуватися сексуальної орієнтації, прийнятної для сім'ї та родичів. Іноді достатньо одних підозр про те, що ці правила порушені. Якщо людину піддають покаранню порушення правил, прийнятих у сім'ї чи серед родичів, це називається актом насильства і жорстокості, скоєним з мотивів захисту честі.

Ефективним засобом вирішення проблеми зміни стереотипів можуть бути засоби масової інформації, оскільки вони суттєво впливають на суспільну свідомість. Винятково важливою є і роль держави та політичних сил, адже вони зацікавлені у підтримці жінок при ухваленні політичних та інших життєво важливих для нації рішень. Чоловіки й жінки мають однакові умови для реалізації своїх людських прав, однакові можливості робити вклад у національний, політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток суспільства [4, с. 112].

Гендерна рівність, одне з найважливіших прав людини, відіграє ключову роль у справі забезпечення миру та згоди у суспільстві та повноцінній реалізації людського потенціалу на основі сталого розвитку. Доведено, що залучення жінок у життя суспільства забезпечує зростання продуктивності та економічне зростання [5, с. 76].

Людству доведеться пройти довгий шлях для досягнення повної рівності чоловіків і жінок із погляду на їх права та можливостей. Якщо не робити узгоджених дій, то в наступному десятилітті операціям, що калічать, на статевих органах піддадуться нові мільйони дівчаток. Українці важливо покінчити з гендерним насильством у всіх його проявах, забезпечити рівний доступ жінок і дівчаток, чоловіків та хлопчиків до освіти, охорони здоров'я,

економічних ресурсів та створити рівні можливості для участі громадян у політичному житті. Це також стосується можливостей з працевлаштування в цілому та зайняття керівних посад [6, с.347].

Комісія з становища жінок є головним міжурядовим органом глобального рівня, який займається виключно просуванням гендерної рівності та розширенням прав та можливостей жінок. Комісія з становища жінок відіграє важливу роль у справі заохочення прав жінок, фіксуванні становища жінок у всіх країнах світу, та формуванні глобальних стандартів з питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок.

Список використаних джерел

1. Права жінок та гендерна рівність : навчальний посібник / О. О. Уварова. Київ, 2018. 204 с.
2. Гендерна політика в системі державного управління : підручник / за заг. ред. М. М. Білинської. Запоріжжя : Друкарський світ, 2019. 132 с
3. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ : «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с
4. Лаврінченко Н. Динаміка гендерної нерівності в сучасній Україні / Жінки в політиці: міжнародний досвід для України / За заг. ред.: Яни Свєрдлюк та Світлани Оксамитної. За матеріалами міжнародного наукового семінару «Жінки в політиці: міжнародний досвід для України», Київ, НаУКМА. – 7 жовтня 2005 року. Київ : Атіка, 2021. С. 137.
5. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. Матеріали дослідження. Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. Київ. 2017. 143 с
6. Грицай І. О. Г85 Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. Київ : «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.

Іван ЄВСЮКОВ

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент

ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

У сучасному суспільстві, охопленому високим рівнем технологій, інтернет став неодмінною частиною нашого повсякденного життя. Проте, разом із безперечними перевагами цифрової ери, наростає й тіньова сторона –

інтернет-залежність. Ця проблема не лише втручається у наше фізичне та психічне благополуччя, але також стає соціальною неврівноваженістю, яка вимагає негайної уваги та вивчення.

Інтернет-залежність є складною проблемою, і вона має свої корені у різних сферах нашого життя. Психологічні аспекти грають ключову роль, де особливо важливими є ескапізм та задоволення. Багато людей використовують інтернет як засіб уникнення реальних проблем та стресів. Також, психологічне задоволення від онлайн-взаємодії, гри чи споживання вмісту може стати приводом для формування залежності. Соціальні чинники також важливі. Бажання бути частиною віртуальної спільноти та знаходження підтримки в інтернеті може призвести до переходу від нормального використання до патологічного. Також, соціальний натиск і очікування відповіді в онлайн-середовищі можуть сприяти розвитку інтернет-залежності. Технічні аспекти грають свою роль через створення спеціальних інтернет-сервісів та додатків, які спрямовані на викликання залежності. Легкість доступу та безмежні можливості інтернету роблять його особливо привабливим для тих, хто шукає втечі від реальності.

Ці фактори, взяті разом, визначають складну картину інтернет-залежності, яка вимагає уважного вивчення та розробки ефективних підходів до протидії.

Виявлення ознак інтернет-залежності – це комплексний процес, який передбачає уважний аналіз фізичних, психічних та поведінкових проявів особи. Фізичні ознаки інтернет-залежності можуть проявлятися в зниженні фізичної активності та тривалому сидінні перед екраном, а також в порушеннях сну та енергетичному дисбалансі через тривале користування інтернетом. Психічні прояви інтернет-залежності можуть включати збільшення рівня стресу та дратівливості при відсутності доступу до мережі, а також постійне занепокоєння або тривогу при відсутності можливості перевірки інтернет-сервісів. Поведінкові ознаки інтернет-залежності охоплюють відсутність інтересу до реальних соціальних взаємодій, заміщення їх віртуальними контактами та втрату контролю над тривалістю онлайн-активностей. Вплив на навчання та роботу може виявитися в зниженні продуктивності та концентрації, а також в затримці виконання обов'язків через ексцесивне відволікання інтернетом. Соціальні аспекти інтернет-залежності можуть проявлятися у віддаленні від сім'ї та друзів, втраті інтересу до реальних спілкувань та спостереженні за власним життям через призму віртуальної реальності. Розпізнавши ці ознаки, можна вчасно вжити заходів для управління інтернет-залежністю та збереження фізичного та психічного здоров'я.

Соціальні наслідки інтернет-залежності проявляються у віддаленні від сім'ї та друзів, що може викликати втрату інтересу до реальних соціальних взаємодій та сприяти ізоляції від близьких. Вплив на навчання та роботу виражається у зниженні продуктивності через відволікання інтернет-

діяльністю та може призвести до ізоляції від колег. Соціальна ізоляція, породжена інтернет-залежністю, може призвести до формування віртуальних бульбашок інтересів, втрати соціальної підтримки та негативно впливати на міжособистові стосунки. Усі ці аспекти висвітлюють серйозний вплив інтернет-залежності на соціальний аспект життя, який вимагає уважності та заходів для збереження здорових міжособистових відносин та активної участі в реальному світі.

Ефективна профілактика та лікування інтернет-залежності базуються на комплексному підході, що охоплює фізичний, психологічний та соціальний аспекти. Профілактичні заходи включають в себе освіту та усвідомлення щодо ризиків інтернет-залежності, розвиток навичок критичного мислення та саморегуляції. Важливо встановлювати гармонійний баланс між онлайн та офлайн активностями, стимулювати здоровий спосіб життя та фізичну активність. У лікуванні інтернет-залежності важливо залучати фахівців, таких як психотерапевти, психіатри чи консультанти залежності. Терапевтичні сесії можуть включати психотерапію для розв'язання особистісних конфліктів, а також групові та сімейні сесії для підтримки соціальної реінтеграції. Розвиток навичок управління стресом та адаптації до реальних життєвих ситуацій є ключовим аспектом лікування. Також може знадобитися регулювання часу, витраченого в Інтернеті, за допомогою спеціальних програм та планування дозвілля. Загалом, розуміння індивідуальних особливостей та контексту допомагає створити ефективний підхід до профілактики та лікування інтернет-залежності.

Отже, у лікуванні інтернет-залежності ключовим є впровадження індивідуальних та групових терапевтичних підходів, спрямованих на розв'язання особистісних конфліктів та відновлення соціальних взаємодій. Важливо акцентувати на розвитку навичок управління стресом та збереженні фізичної та психічної рівноваги.

Загалом, розуміння факторів, що визначають інтернет-залежність, та вдосконалення методів її протидії сприятиме створенню більш збалансованого та здорового суспільства у цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Костюченко Ю. Що приховує інтернет-посмішка? *День*. 2019. 15-16 берез. С. 28–29.
2. Мареніч Г., Явтушенко А. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Specialized and multidisciplinary scientific researches / chair O. Самойлова*. 2020. URL : <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37> (дата звернення: 13.11.2023).
3. Трачук Л. Ф. Невербальна інтернет-комунікація. *Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку*. ч 2. 2022. URL : <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-82> (дата звернення: 13.11.2023).

Дарина КАРПОВА,
викладач кафедри наглядово-
профілактичної діяльності
факультету цивільного захисту
Сергій ГАРБУЗ,
доцент кафедри наглядово-
профілактичної діяльності
факультету цивільного захисту
Національного університету
цивільного захисту України,
кандидат технічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЯ СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ. ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ ПРОЦЕСУ СПРИЙНЯТТЯ

Процес сприйняття має три етапи: відбір, організація та інтерпретація. Процес сприйняття є як когнітивним, так і психологічним. Це може впливати на те, як ми спілкуємося з собою та іншими. Подивіться на будь-яку кількість предметів навколо вас. Те, на чому ви вирішите зосередитися, як би ви це описали, і, нарешті, що ви думаєте про цей об'єкт, є унікальним для вас.

Розглянемо деякі основні компоненти процесу сприйняття. Мета полягає в тому, щоб отримати краще розуміння того, як формується наше сприйняття, даючи нам унікальне розуміння того, як це впливає на наші міжособистісні стосунки.

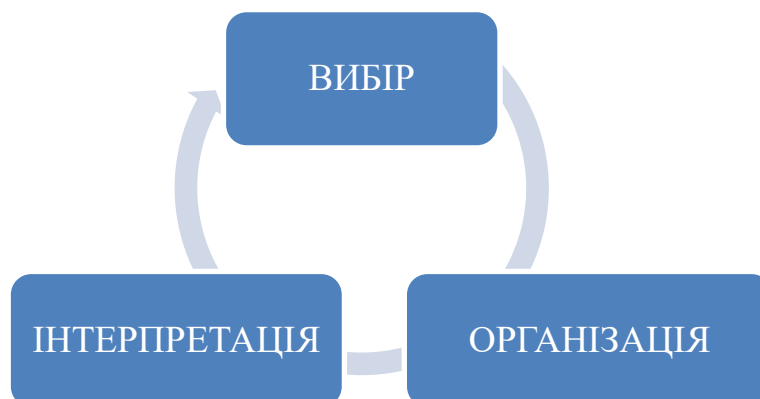

Рис. 1. Процес прийняття

Рис. 1 показує безперервну взаємодію трьох етапів процесу сприйняття. Вибір впливає на організацію; організація впливає на інтерпретацію; інтерпретація повертається до вибору; потім процес починається спочатку.

Вибір

Першим кроком у процесі сприйняття є вибір. Щоб побудувати фундамент для вибору, ми повинні спочатку звернути увагу на почуття. У будь-який день наші органи чуття (зір, слух, дотик, смак і нюх) сприймаються подразниками. Оскільки ми не можемо відповісти на всі, ми вибираємо, на що і коли звернути увагу. Цей процес називається сенсорним відбором. Сенсорний відбір — це процес визначення того, який стимул повертає нашу увагу. Це часто відбувається підсвідомо та з невеликими зусиллями.

Визначність.

Визначність є ключовим компонентом розуміння того, як і чому ми приділяємо увагу. Визначність визначається як усе, що повертає нашу увагу. Виходячи з контексту, будь-що, починаючи від предмета, ідеї, цитати, концепції чи конкретної людини, може бути для нас помітним. потреби

Очікування.

Можливо, одним із найпотужніших і справді впливових аспектів відбору є очікування. Очікування можна розглядати як двосторонню монету. З одного боку, ми звертаємо увагу на те, що, на нашу думку, має статися, а з іншого боку, ми звертаємо увагу на те, що порушує наші очікування.

Організація.

Тепер, коли ми розуміємо, як ми вибираємо, на які стимули звертати увагу, давайте подивимося, як ми організуємо цю інформацію. Те, як ми розуміємо цей процес організації, впливає з гештальт-теорії. Гештальт з німецької означає «шаблон» або «форма», і теорія стверджує, що ми, по суті, обробляємо подразники, поєднуючи зовнішні подразники з внутрішніми процесами. По суті, те, як ми сприймаємо зовнішній світ, значною мірою визначається внутрішніми впливами.

Інтерпретація.

Інтерпретація є центральною технікою в психоаналізі та більшості психодинамічних терапій, в яких досягнення інсайту та нового розуміння вважається терапевтичним. У ранніх психоаналітичних формулюваннях інтерпретація вільних асоціацій клієнта виконувала функцію розрядки пригніченого афекту. З часом психоаналіз зазнав модифікацій, але центральне місце інтерпретації залишилося. Загалом, інтерпретація стосується змісту клієнта, який знаходиться поза межами усвідомлення, і слугує для того, щоб зробити несвідомий матеріал свідомим. У межах психодинамічної терапії інтерпретації поділяються на перенесення та позаперенесення, причому перші вважаються більш потужними.

Перенесення – це реалізація інтимних минулих стосунків пацієнта, які спотворюють поточні стосунки, особливо з терапевтом. Інтерпретація цього перенесення сприяє усвідомленню клієнтом і вирішенню конфліктних стосунків. Хоча в межах психодинамічних підходів існують різні концепції, вважається, що інтерпретації є найбільш ефективними, коли їх використовують економно, зосереджуються на матеріалах клієнта, близьких

до його свідомості, і надаються у відповідний час під час лікування. Дослідження також підтверджують, що інтерпретації, які надаються орієнтовно, є більш ефективними, ніж ті, що даються в директивних, абсолютних термінах. Більший прогрес досягається тоді, коли терапевти точно зосереджуються на міжособистісних аспектах матеріалу клієнта (побажаннях до інших та їхніх очікуваних або не очікуваних наслідків).

Список використаних джерел

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. Київ : Знання-Прес, 2007. 510 с.:іл.;
2. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник. Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. – 4-те вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2014. 1047 с.

Елона КАГДІНА

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ, ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Яким би не було людське суспільство, воно складається з двох найбільших категорій людей – чоловіків і жінок. І в культурі кожного суспільства є норми, моделі поведінки, традиції та звичаї, що передаються від покоління до покоління, уявлення про те, якими повинні бути чоловіки, а якими повинні бути жінки, які соціальні ролі в житті їм відігравати. Однак очікування щодо різних соціальних ролей від чоловіків та жінок, має коріння ще з давніх часів. З часом почали з'являтися гендерні стереотипи та згодом стали однією з сучасних соціальних проблем.

Гендерні стереотипи – це стійкі, стереотипні уявлення суспільства щодо того, якими мають, або, навпаки, не мають бути представники того або іншого гендеру жінки та чоловіки. Зазвичай гендерні стереотипи стосуються або зовнішності чоловіків та жінок, або розподілення гендерних ролей у суспільстві.

Тож одне з одвічних питань – саме місце та роль жінки в суспільстві. Ще здавна жінки мають значно менше можливостей, ніж чоловіки у всіх аспектах життя. Цей стереотип міцно засів у головах соціуму. І незважаючи на те, що час плине та все змінюється, саме стереотипи стосовно жінок дуже важко розвіяти. Ці сучасні «стандарты» говорять про те, що жінка може реалізуватись як особистість лише у материнстві та сімейному житті, а що стосується професійного росту та громадсько-політичної діяльності – вважається вторинним. Таке ставлення до жінок є не лише набридлою темою серед соціуму, але й порушенням прав жінок. Нерідко ми стаємо свідками блискучих промов, про те що жінки не можуть бути лідерами, керівниками, очолювати крупні компанії, їм не місце у політиці та поліцейській діяльності, через надмірну емоційність та ірраціональність. Такі судження побудовані лише на підставі статевих ознак, лише тому що ця людина – жінка. Але ж світ не стоїть на місці, все розвивається й чоловіки з жінками в ході соціалізації також розвиваються, освоюючи нові напрями та професії. Результатом чого є : прийняття жіночої статті у політиці, поліції, боксі, військовій службі.

Вчений Майкл Кімел розглядає гендерні стереотипи щодо місця роботи з такої позиції : «Оскільки гендер, як ми знаємо, править за систему класифікації та ідентифікації, так само як і віддзеркалює він структуру владних стосунків, немає нічого дивного в тому, що майже кожне суспільство дотримується гендерованого поділу праці. Зовсім небагато знайдеться таких видів роботи – і в дуже малій купці суспільств, що не розподіляються за гендерною ознакою. Із цього не обов'язково має впливати те, що завдання, призначені для одного гендеру, є менш чи більш важливими для життя громади, ніж ті, що їх доручено іншому гендерові. Можна скористатися безліччю критеріїв для призначення завдань, так само, як і силою-силенню способів можна визначити їхню відносну цінність. Поцінування жіночої праці як вищої за чоловічу чи навпаки, не є однозначно детермінованим; це артефакт культурних стосунків.

Що іще могло б здивувати нас, так це те, що цей універсальний гендерований поділ праці практично нічого не говорить нам про відносну значимість роботи, виконуваної жінками чи чоловіками. І, що цікаво, виявляється, у тих суспільствах, де праця жінок цінується менше – тобто в більш традиційних суспільствах, в яких юридичний статус жінок нижчий, – жінки виконують більшу роботу, порівняно з чоловіками, причому ця різниця становить аж до 35%, якщо давати оцінку в термінах часу.

Та все одно сексуальна ідентифікація починається ще з раннього дитинства і підкріплюється протягом усього життя. Наприклад чоловік «повинен» бути раціональним, сильним, старанно працювати та заробляти гроші. Йому «не слід» бути емоційним у прояві почуттів, сентиментальним, невпевненим і слабким. В цей час жінка «не повинна» бути ініціативною, раціональною і сильною. А їй «слід» підтримувати чоловіка емоційно, щоб він надавав їй матеріальну підтримку. Звичайно, це крайні варіанти характеристик чоловічих і жіночих ролей.

Актуальність цієї проблеми безперечно зростає. Це відбувається на підставах того, що жінка до сьогодні залишається об'єктом маніпуляції: за неї вирішують її подальше життя, нав'язують думки про її сімейні та професійні ролі. Жінка не може в повній мірі реалізувати себе в жодній з цих ролей. Не слід знецінювати применшення ролі жінки в суспільстві, неухвалене ставлення до її професійної та сімейної ролей, це приводить не лише до «жіночих» проблем, але й погіршує стан її фізичного психо-емоційного здоров'я.

Залежно від того, наскільки буде вдосконалено законодавство України, щодо захисту прав жінок та наскільки ефективно буде реалізовано державну політику, щодо захисту цієї вразливої групи населення, настільки буде підвищено статус української жінки у суспільстві. Посилення ролі особистості жінки в суспільстві значно покращить стан не лише її здоров'я, але й членів її родини і дозволить вирішити багато соціальних проблем. Для цього жінка повинна отримати доступ до різноманітних ресурсів, освіти, зайнятості, до отримання переваг від застосування технологій і нових підходів у медицині; до захисту і забезпеченню їх прав, щоб вони могли робити вибір, вільний від примусу або дискримінації. Гендерні питання не є наскрізними у роботі центральних органів виконавчої влади [1].

Органи влади ігнорують питання гендерної рівності. В умовах складної політичної ситуації в країні питання якісного впровадження державної гендерної політики не має чіткого прогнозу часу, коли ці питання справді стануть вирішувати та звертати на них вдосталь уваги. Однією з головних причин, що сприяють поширенню дискримінації за ознакою статі в українському суспільстві, є те, що дискримінація у всіх її проявах в Україні практично не карається. Норми законів, які гарантують рівність і недискримінацію, є деклараціями. Держава не здатна забезпечити дотримання задекларованого принципу рівності, тому що органи влади не мають реальних двигунів впливу на порушників [2].

Основною проблемою залишається декларативний характер гендерної рівності в нашому суспільстві та лише формальні права жінок. Також продовжують існувати стереотипи масової свідомості, згідно з якими жінка розглядається як слабка порівняно з чоловіками істота і як така, що є другорядною в суспільному, політичному та економічному житті [3].

Підводячи підсумок варто зазначити, що соціальні ролі сучасних чоловіків і жінок стають більш схожими, ніж у минулому, хоча проблема нерівності та асиметрії ролей чоловіків і жінок у суспільстві залишається відритою.

Список використаних джерел

1. Говорун Т. В., Кікінеджи О. М. Гендерна психологія: Навч. посіб.. Вид. центр «Акад.», 2004. 307 с.
2. Івченко Ю. Історичний аналіз ролі жінки в суспільстві. *Економіка, фінанси, право*. 2007. №4. С. 25-28
3. Резнік Г. О. Становище жінки в Українському суспільстві. *Право*. 2001. №8. С.16-19.

Владислав КОЦЮБИНСЬКИЙ
Курсант ННППФПНП
Катерина МІТЧЕНКО,
старший викладач кафедри
ГДтаППД ДДУВС, аспірантка
кафедри психології КДПУ,
психолог, супервізор СП «Разом»

ПСИХОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна відбувається не лише на передовій. Війна вже всередині кожного: на передовій – фізична, а ззовні – психологічна. Багато людей втомилися і, можливо, навіть втратили ресурси. Тож потрібно знати, як знайти силу і де взяти цей ресурс. В. Розенберг вважає, що ресурси — це внутрішня сила, необхідна для конструктивного подолання життєвих криз, якими є ініціатива, відповідальність і прагнення до сенсу. С. Хобфол заявив, що ресурси є цінними для людини і допомагають їй адаптуватися до стресових ситуацій. Він поділяв їх на зовнішні – соціальні та внутрішні – «духовні» (психологічні). За К. Макпаденом, втрата зовнішніх та/або внутрішніх ресурсів переживається людиною як стан суб'єктивного дискомфорту та психологічного стресу. Є. Рязанцева довела, що віра є внутрішнім екзистенціальним ресурсом, який допомагає людині безкризово долати складні життєві ситуації. І. Рибкін виокремив рівні психологічних ресурсів особистості: вищий рівень, який характеризують самооцінка, самоактуалізація, ідентичність життєвий сенс, та базовий рівень – емоційна врівноваженість, впевненість та лідерство, автономність, відповідальність, цілеспрямованість, адаптивність та психологічна гнучкість. На погляд Л. Завалкевич, ресурсність є показником мотивації «можливостей».

Оцінка війни як гуманітарної катастрофи не надає можливості зрозуміти, як адаптується до війни особистість. При цьому сучасні напрямки психологічної науки, такі як психологія життєстійкості та психологія екстремальних ситуацій, орієнтують нас не лише на опис важких, екстремальних та надзвичайних ситуацій, а й вказують на шляхи здорового виходу особи з них. О. Штепа вважає, що саморозвиток, особистісний потенціал та компетентність є складовими психологічного ресурсу особистості [1, с. 311]. Саморозвиток дослідниця визначила як прагнення людини сформувати у себе певні властивості, за наявності яких, на її думку, вона зможе більш повно розкрити свій потенціал.

Психологічні можливості розкриваються у здатності людини мати або бути, а їхнє реалізування зумовлює автентичність буття особистості. Компетентність – це здатність особистості успішно розв'язувати проблемні

ситуації, що зумовлене її здібностями, інтересом до діяльності та вмінням ефективно взаємодіяти з іншими [2, с. 351].

Компонентами психологічного ресурсу особистості є такі: впевненість у собі, доброта до людей, допомога іншим, успіх, любов, творчість, віра у добро, прагнення до мудрості, робота над собою, самореалізування у професії, відповідальність.

Психологічними ресурсами особистості є індивідуальні екзистенційні можливості людини, що виявляються у її прагненні до самовизначення. Відповідно психологічна ресурсність особистості – це здатність людини актуалізувати власні психологічні ресурси з метою саморозвитку, саморозкриття у взаєминах та надання підтримки іншим. Саме у психологічній ресурсності розкривається автентичність особистості. Психологічна ресурсність особистості виявляється у її здатності саморозвиватися, умінні бути компетентною у життєвих та професійних питаннях, автономною у прийнятті рішень, самодостатності у доланні складних життєвих ситуацій, умінні підтримувати та надихати інших, умінні бути творчою та досягати успіху.

Психологічні ресурси особистості допомагають людині бути здатною до актуалізації власних можливостей з метою саморозкриття у взаєминах, надання підтримки іншим, побудові планів, подолання кризових та стресових обставин, зокрема в умовах війни. Такий підхід допомагає особистості через цілепокладання досягти позитивного результату у процесі подолання складних ситуацій та збереження фізичного та психічного здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Штепа О. С. Особливості психологічної ресурсності осіб зрілого віку. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філософські науки. Львів, 2012. -Вип. 15. С. 310-317.
2. Штепа О. Емпіричне вивчення психологічних ресурсів особистості. Актуальні проблеми психології: Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Київ, 2011. Т. 11. Вип. 4. Ч. 2. С. 335–361.
3. Ващенко І. В., Іваненко Б. Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. *Проблеми сучасної психології*, 2018, 40: 33-49.

Ілона КАГДІНА,
курсантка ННППФПНП
Кирило НЕДРЯ
завідувач кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
к.і.н., доцент

SECURITY OF THE FUTURE: HUMAN RIGHTS IN THE FIGHT AGAINST FAKES

Today, fakes have become part of our social life. Sometimes the information contained in fakes significantly affects relations in society, can cause clashes based on racial hatred or cause panic in the population about the spread of diseases. Let's consider the main regulatory acts in the EU, designed to regulate social relations in the information space and protect human rights in the field of available truthful information.

In accordance with Recommendation No. R (97) 7 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on public services and the rights of users of their services, all important services providing social and administrative services must be periodically evaluated taking into account the needs of users, followed by a public discussion. assessment.

In addition, it is important to note that cooperation with the public sector both at the individual and supranational levels is defined as one of the priorities in the Directive on network and information security, adopted by the European Parliament in 2015 and implemented in the national legislation of the EU member states. According to this directive, the national governments of the EU member states undertook to comply with the requirements set forth in it and to create their own information security incident response center, as well as a corresponding center in each state. In addition, an advisory board was formed at each center, which included members of the public to perform advisory and control functions. Given the growing number of incidents and the role of the information sphere in the life of European society, these measures have become urgent [1].

The EU leadership pays special attention to the institutional organization of cooperation with the public sector in matters of information security. On March 10, 2004, the European Network and Information Security Agency (hereinafter ENISA) was established – a specialized EU intergovernmental institution that focuses its efforts on strengthening the information security of the European Community and solving urgent problems. related to her. One of ENISA's priorities is to strengthen interaction between information security subjects by stimulating an active dialogue

between state bodies and non-state subjects. This element of the agency's activities allows EU member states to better coordinate the efforts of governments and civil society to protect Europe's information space. In addition, this method ensures the implementation of democratic principles in the security sector, as social groups and individuals are involved in the decision-making process and directly influence the political system.

In addition, it is worth mentioning the activities of such an organization as the European Security Forum (EISF) – an independent network of coordination centers on security issues, which includes a number of European non-governmental organizations. The main goal of this organization is to effectively influence management processes in the security sector and promote effective countermeasures against modern risks. EISF was created in 2006 at the initiative of the leaders of European NGOs whose activities were aimed at ensuring security in Europe.

Paying attention to the functional component of the organization, it should be noted that it is based on coordination. The EISF Secretariat works in constant cooperation with its members and coordinates security sector initiatives within its framework. In addition, the EISF acts as a resource for others interested in security risk management in the humanitarian sector. This network includes humanitarian workers, UN staff, government officials, researchers, security consultants and many others. The organization's main tools for achieving this goal are forum meetings (twice a year) for a comprehensive discussion of current security issues in Europe, regular seminars and ongoing dialogue, exchange of information between members and the wider community (including both public and private). This allows the EISF to be an interdisciplinary and transnational platform for cooperation between European state and supranational structures, on the one hand, and civil society institutions, on the other.

One of the strategic areas of EISF activity is countering information risks that threaten the security of the European community (including states, social groups, individuals). As for information security, the main efforts of the organization are aimed at a broad discussion of the most relevant issues of information security with the involvement of experts, leaders of public opinion, scientists, and civil servants. The final stage of this work is the formation of appropriate conclusions and recommendations regarding sustainable functioning and elimination of security problems [2].

Studying international experience, it is important to analyze modern initiatives and practices of state-public cooperation in the direction of countering hybrid threats to national and international security systems, in particular in the information sphere. Scientific interest in this issue is caused by the fact of the global hybrid war, which prompts both the political elite and the general public to look for methods of accumulating resources and efforts to neutralize the destructive effects of potential and real threats. At the same time, it is worth noting that this process is not static, the evolution of the forms and methods of applying the strategy of hybrid warfare in recent years determines the search for optimal options for adapting

security systems in European countries to modern challenges.

Today, Ukraine is also taking steps to combat false information, in particular, the former Chairman of the Verkhovna Rada Committee on Humanitarian and Information Policy, Mykyta Poturaev, considered it necessary to enshrine the concept of «disinformation» in legislation and prosecute those who systematically use it.

Список використаних джерел

1. The Directive on security of network and information systems (NIS Directive) URL : <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/network-and-informationsecurity-nis-directive> (дата звернення: 09.05.2024).

2. About EISF. European Interagency Security Forum. URL : <https://www.aisa.org.au/about/> (дата звернення: 09.05.2024).

Максим КОВАЛЬОВ
Курсант ННППФПНП
Катерина МІТЧЕНКО,
старший викладач кафедри
ГДтаППД ДДУВС,
аспірантка кафедри
психології КДПУ, психолог,
супервізор СП «Разом»

ПСИХОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

Сприяти психологічній та соціальній реабілітації населення, яке стало жертвою війни, це не лише моральне зобов'язання, але й необхідність для забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Аналіз, викладений у цій тезі, має на меті визначення труднощів, які виникають у контексті психологічної та соціальної реабілітації населення України, яке постраждало від війни, а також для виявлення можливостей і шляхів забезпечення психологічного та соціального благополуччя громадян.

Психологи та соціальні працівники відіграють важливу роль у реабілітаційному процесі для постраждалих від війни в Україні. Психологи здійснюють діагностику та оцінку психічного стану, виявляють симптоми посттравматичного стресового розладу та інших психологічних травм. Вони надають психотерапевтичну допомогу через індивідуальні консультації, групові терапії та роботу з сім'ями. Психологи також сприяють у психосоціальній реабілітації, спрямованій на покращення самооцінки та комунікаційних навичок. Соціальні працівники визначають соціальні та економічні потреби постраждалих, створюють індивідуальні плани

реабілітації та надають посередництво для отримання медичної допомоги, освіти та житла. Вони також активно допомагають у психосоціальній інтеграції, сприяючи відновленню соціальних контактів та надаючи підтримку у пошуках роботи та відновленні сімейних зв'язків. Крім того, вони розвивають програми самодопомоги та емпатуерменту, сприяючи постраждалим у самостійному подоланні труднощів і зміні життєвих ситуацій. Психологи та соціальні працівники спільно забезпечують комплексну підтримку та допомагають постраждалим знову знайти стійкість, надію та нормальне життя після війни. Їхня робота є невід'ємною частиною процесу реабілітації, спрямованою на поліпшення якості життя постраждалих та їхню повноцінну інтеграцію в суспільство, адже українці можуть вільно отримати психологічну підтримку від спеціалістів.

Нами було підібрано список ресурсів, на які можна звернутися українцям, щоб отримати психологічну допомогу:

1. Поліцейські психологи ВПЗ УКЗ ГУП в Полтавській області створили Telegram-канал «Психологічна підтримка» з корисними постами та базовими рекомендаціями, що допоможуть розвантажити нервову систему. А також запустили чат-бот (<https://t.me/polttavasupportbot>) для зворотного зв'язку психолога з клієнтом.

2. Безоплатна консультацію зі спеціалістом Психологічної підтримки від медико-психологічного факультету НМУ імені О. Богомольця

3. Соціальний проєкт «РАЗОМ» безкоштовна психологічна допомога онлайн, яку готові надати більше 50 кваліфікованих психологів (<https://razom.live/>)

4. Безкоштовна допомогу через чат-бот за посиланням усім, хто її потребує від сертифікованих психологів Центру психологічного консультування і травмотерапії Open Doors («Відкриті двері»), які мають досвід роботи з учасниками збройних конфліктів та навчені за американським стандартом.

5. Онлайн-платформа «Розкажи мені» цілодобово надає безкоштовну психологічну допомогу

6. Telegram-канал психологічної підтримки для осіб з 8 до 22 років «Перемога»

7. Національна професійна лінія з питань профілактики самогубств та підтримки психічного здоров'я «Lifeline Ukraine». Працює цілодобово, звернутися за допомогою можна зателефонувавши на гарячу лінію за номером 7333 або за посиланням

8. Реабілітаційний центр із надання безкоштовної психологічної допомоги «Крок назустріч(номером гарячої лінії центру: (044) 222 90 94). [2]

9. Міжнародний досвід та кращі практики у психологічній та соціальній реабілітації відіграють важливу роль у розробці ефективних стратегій для постраждалих від війни. Деякі країни впроваджують інтегровані програми, які поєднують психологічну підтримку з різноманітними соціальними послугами.

Це допомагає постраждалим одержувати комплексну допомогу, що включає психотерапію, професійну реабілітацію, навчання та підтримку у знаходженні роботи. Технології використовуються для надання психологічної підтримки та навчання копінг-навичкам. Мобільні додатки, онлайн-терапії та телефонні гарячі лінії дозволяють забезпечувати допомогу в режимі реального часу навіть на віддаленій відстані. Групові терапії та підтримуючі спільноти дозволяють постраждалим спілкуватися з іншими, які пережили схожі травматичні досвіди, створюючи відчуття спільності та підтримки. Крім того, реалізація навчальних та професійних програм сприяє отриманню нових навичок та знаходженню нових можливостей у сфері зайнятості.

Залучення місцевих громад та волонтерів до надання психологічної та соціальної підтримки є ще однією важливою практикою. Громадські ініціативи можуть створювати безпечне середовище для постраждалих та сприяти їхній інтеграції в суспільство. Ці підходи можуть служити прикладом для розробки програм в Україні, спрямованих на покращення якості життя та психологічного благополуччя тих, хто пережив війну чи конфліктні ситуації.

Список використаних джерел

1. Омельченко Я. М. Технологія розвитку життєстійкості дітей військовослужбовців, що мають прояви птср, засобом відновлення сприятливого психоемоційного контакту у родині. URL : <https://drive.google.com/file/d/1-safSy0cugPSfv9VI1bBXde8PHq5PHdZ/view>.

Аліна КОВАЛЬОВА
курсантка ННППФПНП
Марина ЛОГІНОВА
викладач кафедри цивільного
права та процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДОКАЗИ І ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Відповідно до положень цивільного процесуального законодавства, завданнями цивільного судочинства є справедливий та неупереджений розгляд справи, встановлення об'єктивної істини з метою захисту порушених прав, свобод та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. Таким чином інститут доказування у цивільному процесі відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного виконання завдань цивільного судочинства.

Поняття «докази» законодавчо закріплене статтею 76 Цивільного процесуального кодексу України та визначає докази як будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, якими

обґрунтовуються вимоги, та інші факти, що мають значення для прийняття рішення по справі [1]. Слід зауважити, що для визнання певного факту доказом, необхідна його відповідність таким ознакам як допустимість, достовірність, належність і достатність. Сам процес доказування полягає у встановленні обставин, на яких ґрунтується заявлена вимога чи заперечення.

Процес подання та дослідження доказів має чітку законодавчу регламентацію, що визначає права і обов'язки учасників, загальні положення та процедуру доказування. Правове регулювання доказування у цивільному судочинстві має важливе значення для отримання справедливого та неупередженого рішення суду, окрім цього є необхідним для забезпечення дотримання засад цивільного судочинства, зокрема принципу змагальності сторін.

На сьогоднішній день тривають дискусії щодо порушення принципу змагальності сторін в частині, що стосується обов'язку доказування. Неормативно визначено, що обов'язок доказування і збирання доказів покладається на сторони цивільного процесу. Водночас суд наділений повноваженнями збирати докази у випадку необхідності захисту прав малолітніх та неповнолітніх, недієздатних та обмежено дієздатних осіб [2]. Таке положення є цілком виправданим та справедливим, адже порушення прав зазначених осіб є досить поширеним явищем, а самостійно захистити свої права вони не в змозі. Також суд має право з власної ініціативи, якщо має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками своїх прав або виконання обов'язків щодо доказів. Варто зауважити, що поняття «добросовісність» не визначено у процесуальному законодавстві, тому ґрунтується лише на внутрішньому переконанні судді [3]. Такий підхід на етапі збирання доказів може слугувати можливістю для зловживання судом своїми правами, що призводить до порушення принципу змагальності сторін. Відтак, у результаті розгляду цивільної справи може бути прийняте необ'єктивне судове рішення.

Отже, виходячи з вищенаведеного можна зробити висновок, що докази у цивільному судочинстві відіграють вирішальну роль при прийнятті судом справедливого та неупередженого рішення у цивільних справах. Проте на сьогоднішній день існує потреба у вдосконаленні цивільного процесуального законодавства.

Аліна КОВАЛЬОВА

курсантка ННППФПНП

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри цивільного
права та процесу Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

МИРОВА УГОДА ТА МЕДІАЦІЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

В умовах сьогодення все більше набуває значення практика врегулювання цивільно-правових спорів без участі судді. Тенденція застосування медіації або укладання мирової угоди зумовлена певними причинами. По-перше, тривалістю судового процесу, який може продовжуватись протягом кількох років; по-друге, перевантаженістю судів великою кількістю цивільних справ, що підлягають розгляду та ін. Окрім цього, з початком війни на території України та окупацією деяких територій, значна кількість судів не в змозі в повному обсязі або взагалі здійснювати свої повноваження. Здійснення позасудового вирішення спорів є актуальним на сьогоднішній день, проте цей інститут досі залишається недостатньо врегульованим.

При розгляді цього питання варто почати з визначення сутності медіації та мирової угоди. Таким чином, відповідно до статті 207 Цивільного процесуального кодексу України, мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін [1]. В свою чергу медіація регулюється відповідним законом і визначається як позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів [2]. Виходячи з цього можна зробити висновок, що медіація може проводитись у позасудовому порядку, в той час як мирова угода може бути укладена лише в рамках відкритого судового провадження.

Процедура медіації проводиться за участі медіатора – спеціально підготовленої особи, яка допомагає сторонам дійти взаємної згоди з питань, які можуть виходити за межі предмету спору, проте є важливими для сторін. Мирова угода укладається шляхом взаємних поступок сторонами цивільно-правового спору і може виходити за межі предмету спору лише за певних умов. Слід зауважити, що поняття «поступки» відсутнє у судовій практиці, що може спричинити певні судові помилки при затвердженні мирової угоди.

Суттєві відмінності мають правові наслідки медіації та мирової угоди.

Мирова угода укладається після відкриття провадження у справі на будь-якій стадії судового процесу, тому затверджується відповідною ухвалою суду, яка є обов'язковою для виконання у визначені строки, внаслідок чого суд закриває провадження. У разі досудового вирішення спору складається угода за результатами медіації в усній чи письмовій формі, яка фіксує домовленості сторін. Проте у випадку проведення медіації в процесі судового розгляду, сторони мають вирішити питання про закриття провадження. Важливим моментом є питання щодо виконання угод. У разі невиконання мирової угоди, ухвала про її затвердження може бути подана до відповідного органу для її примусового виконання. Водночас у випадку невиконання угоди за результатами медіації, для захисту своїх прав сторона може подати позов до суду для вирішення спору за участі судді.

Важливо розуміти, що мирова угода — це документ, а медіація — це шлях, яким сторони можуть досягти порозуміння та дійти до мирової або якоїсь іншої угоди [3]. Тому варто звернути увагу на вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7619> (дата звернення 07.04.2024).
2. Закон України «Про медіацію» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-IX#Text> (дата звернення 07.04.2024).
3. Юридичне оформлення домовленостей під час медіації URL : <https://www.hsa.org.ua/blog/iuridicne-oformlennia-domovlenostei-pid-cas-mediaciyi>.

Єлизавета КОВАЛЬ

курсант 2 курсу ННППФППП
Інна ШИНКАРЕНКО
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Домашнє насильство охоплює фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство, яке може траплятися в сім'ї, місці проживання, між родичами, колишнім чи теперішнім подружжям або іншими особами, що

спільно проживають, незалежно від їхніх родинних відносин чи шлюбу. Це також включає загрози подібних дій. [1]

Багато країн у світі, при аналізі їхнього законодавства, не мають прийнятих нормативних актів щодо протидії насильству в сім'ї. Ті, де такі закони існують, часто не мають достатнього досвіду у боротьбі з цим соціально небезпечним явищем. Деякі країни навіть ігнорують заходи, пов'язані із домашнім насильством, хоча у них є закони на цю тему. [2, с. 36].

Серед європейських країн на особливу увагу заслуговує Австрія. У 1996 році вона прийняла «Закон про захист від домашнього насильства». У ньому сказано що Закон надає жертвам право на захист від їхніх кривдників, і дає поліції повноваження виселяти кривдника, надаючи жертвам право на захист від і дає їм право виселити кривдника та видати обмежувальний припис. У той же час Австрія створила «центри втручання». Вона створила «центри втручання». Вони передбачають наступне: вони забезпечують безкоштовними консультаціями, надають допомогу та підтримку потерпілим від насильства у сім'ї.

Якщо порушник загрожує або завдає шкоди особі, яка проживає в тому ж приміщенні, поліція може виселити його зі спільного житла та заборонити йому повертатися, незважаючи на можливе володіння квартирою чи будинком, вимагає від правопорушника передачі ключів поліцейському. Якщо він бажає відновити свої речі, йому слід повідомити постраждалу особу про свій прихід. Протягом цього періоду суд повинен ухвалити рішення і може застосувати тимчасову судову заборону, що буде діяти тримісячний термін. У випадках, коли потерпіла особа подає на розлучення, заборона може продовжитися до завершення розлучення. Навіть якщо кривднику заборонено входити до свого помешкання, йому також може бути заборонено з'являтися поруч із будинком та іншими визначеними місцями, де може відбутися зустріч з постраждалою особою. Якщо кривдник порушує судовий наказ, постраждала особа має право подати заяву на нарахування штрафу. [3, с. 177-178]

Порушення заборонного ордера є дією, за яку передбачена адміністративна відповідальність, а відмова вивести особу з приміщення може викликати кримінальне покарання. Цікаво, що в Австрії можливе наявність адміністративного штрафу для потерпілої особи, яка допустила, щоб кривдник повернувся до проживання. [4, с. 113]

Отже, австрійське законодавство настільки старається захистити жертву насильства в сім'ї, що навіть може позбавити прав власності кривдника, що, на мою думку, може бути спростованою мірою. Також я вважаю необґрунтованим належну адміністративну відповідальність для потерпілої особи, яка дозволила кривднику повернутися до свого житла.

Великобританія бореться з домашнім насильством за допомогою Закону «Про домашнє насильство» 2004 року, що визначає його як будь-яке проявлення насильства (психологічного, фізичного, сексуального, фінансового чи емоційного) між дорослими, які спільно проживають або мали

спільне проживання, або стосується членів сім'ї, незалежно від статі чи сексуальної орієнтації. У 2013 році внесені зміни розширили захист за цим законом на більше осіб та включили примусовий контроль у сім'ї до визначення цього злочину. [5, с. 83].

Грецький закон «Про боротьбу із домашнім насильством» в основному спрямований на захист основних прав жінок і дітей, а також на протидію фізичному та сексуальному насильству. Його метою є також забезпечення підтримки та допомоги жертвам домашнього насильства. Згідно з положеннями цього закону, завдання шкоди здоров'ю в сім'ї вважається ускладнюючою обставиною, а також визнається криміналізоване сексуальне насильство відносно подружжя, інтимного партнера та фізичне покарання дітей. Запроваджено заходи захисту, включаючи юридичний та фізичний аспекти, заборонний припис та програму психологічної корекції для осіб, які вчиняли насильство[6].

У Іспанії, за відомостями В. А. Борового та Я. С. Спояло, протидія домашньому насильству визнана національним пріоритетом протягом понад десяти років. Після прийняття Закону Іспанії «Про запровадження ключових реформ» чотирнадцять років тому, спеціально навчені судді тепер мають право розглядати випадки домашнього насильства протягом 72 годин. За останні 15 років кількість випадків насильства в родині в країні зменшилася вдвічі, завдяки рішучим діям іспанської влади, включаючи спеціалізовані суди та суддів, підготовлених у цьому питанні. Незважаючи на це, однією з ключових проблем є те, що більшість жертв потребують часу, щоб виявити насильство, і юристи вважають, що подібні підходи можуть допомогти вирішити цю проблему не лише в Іспанії [7].

Відповідно до законодавства Республіки Польщі, одним з заходів впливу на тих, хто вчиняє домашнє насильство, є оприлюднення ухвали про покарання у загальному порядку [8, с. 211]. Такий підхід робить громадську осудження злочинного акту особливо ефективним, оскільки порушникам більш неприємно відчувати відсудження суспільства, ніж стикатися з юридичною відповідальністю. Для них громадський осуд є більш важливим, ніж юридичні наслідки.

Особливу увагу слід приділити досвіду боротьби з домашнім насильством у Королівстві Швеція. Тут феміністичні рухи, що захищали права жінок, відіграли значущу роль. З 1 вересня 2003 року до Закону «Про обмежувальний припис» були внесені зміни, розширюючи припис за допомогою двох нових форм: спеціального розширеного обмежувального припису та домашнього відстороненого припису. Спеціальний розширений припис про обмеження дозволяє вимагати від осіб утримуватися від районів, які є важливими для потерпілого. Згідно з приписом щодо відсторонення від дому, партнера потерпілого можна зобов'язати утримуватися від спільного місця проживання протягом максимум одного місяця. [9, с. 102].

Важливо відзначити, що сучасне законодавство щодо запобігання та

протидії гендерному та домашньому насильству в Королівстві Швеція продовжує еволюціонувати. Наприклад, з 1 липня 2018 року почав діяти новий Закон про сексуальну згоду, який був прийнятий для виконання положень статті 36 Стамбульської конвенції. У цьому новому законі чітко визначено, що якщо секс не є добровільним, він вважається нелегальним і поза межами закону. Тепер для притягнення кривдника до відповідальності не обов'язково доводити використання насильства або погроз під час сексуальних стосунків. Дослідження шведських науковців підтверджують, що сьогодні більшість випадків сексуального насильства та зґвалтувань стаються не в темних провулках чи лісах зі сторонніми особами, але на вечірках, у клубах, квартирах, будинках та вдома. Зазначається, що гвалтівники часто є знайомими людьми – друзями, родичами та близькими, що ускладнює сповіщення постраждалими про сексуальне насильство [9, с. 103].

В результаті оновлення законодавства у Королівстві Швеція вводяться два нових види правопорушень: «зґвалтування з необережності» (*negligent rape*) та «сексуальне насильство з необережності» (*negligent sexual abuse*). Максимальний термін ув'язнення для цих порушень становить чотири роки. У випадку тяжкого зґвалтування чи зґвалтування дітей, мінімальний строк покарання складає 5 років позбавлення волі. [9, с. 103].

Більшість розглянутих країн вжила значущих заходів для протидії домашньому насильству, переважно через ратифікацію міжнародних договорів щодо протидії цьому явищу та прийняття національного законодавства. Взаємодія поліції Великої Британії з громадою в розв'язанні проблеми домашнього насильства є значущою для України. Також важливий досвід Болгарії та Польщі, де заходи включають публічний осуд порушників перед їхніми колегами та розголошення рішень про покарання громадськості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ст. 1.
2. Лисюк Ю. В. Протидія насильству в сім'ї. Одеса : Одеський юридичний інститут ХНУВС, 2007, с. 164.
3. Грозик Л. О. Механізм подолання домашнього насильства: досвід Австрії. Попередження та протидія насильству у суспільстві (зарубіжний досвід) : Збірник тез доповідей учасників XXI студентської науково-практичної конференції іноземними мовами (м. Харків, 9 квітня 2020 року). Харків, 2020. С. 177-178.
4. Легенька М. М. Зарубіжний досвід протидії насильству в сім'ї та можливості його використання в Україні. Право і безпека. 2017. № 4 (67). С. 111-116.
5. Митник У. М. Кримінально-правова протидія домашньому насильству в окремих країнах Європейського Союзу. Наукові записки НаУКМА. *Юридичні науки*. 2019. Том 3. С. 83-87.
6. Ломакіна О. В. Зарубіжний досвід протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2020. № 1. URL : http://el-zbirn-du.at.ua/2020_1/20.pdf.
7. Борове В. А., Спояло Я. С. Домашнє насильство та боротьба з ним в Іспанії.

Попередження та протидія насильству у суспільстві (зарубіжний досвід) : Збірник тез доповідей учасників XXI студентської науково-практичної конференції іноземними мовами (м. Харків, 9 квітня 2020 року). Харків, 2020. С. 161-162.

8. Ковтун Т. О. Запобігання насильству над дітьми. Попередження та протидія насильству у суспільстві (зарубіжний досвід) : Збірник тез доповідей учасників XXI студентської науково-практичної конференції іноземними мовами (м. Харків, 9 квітня 2020 року). Харків, 2020. С. 210-211.

9. Попов Г. Запобігання та протидія домашньому насильству: досвід Королівства Швеція. Вісник Національної академії прокуратури України. 2018. № 3 (55). С. 99-108.

Дмитро КАПЛЕНКО,
курсант ННППФПП
Елеонора СКИБА,
професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ: ВІД ІНФОРМАЦІЇ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ

Людське життя неможливо уявити без комунікації. Саме комунікація надає йому змісту та визначає фундаментальні стратегії розвитку не лише окремої людини, а й усього суспільства. Люди виступають як суб'єкти і об'єкти спілкування протягом усього життя.

Комунікація визначає суспільство як таке. Поза комунікаційними процесами неможливі людина як соціальна істота і суспільство як людський світ. Водночас під комунікацією можна розуміти середовище, у яке людина занурена протягом усього свого життя. Це як повітря, яким ми дихаємо. Ми цього не помічаємо, але без нього існування неможливе. Будь-який процес у людському суспільстві, будь-яка взаємодія людини з іншими соціальними акторами і не лише з ними можна інтерпретувати як спілкування» [1, с. 88].

Комунікація є одним із найважливіших компонентів функціонування та управління різноманітними соціальними інститутами, необхідним елементом взаємодії індивідів, «соціальних груп і навіть держав, у якому відбувається передача та взаємна передача інформації, почуттів, оцінок, цінностей».

Комунікація – це також процес соціальної діяльності, що виявляється в обміні інформацією, у стосунках між людьми, у взаємних переживаннях, у

взаєморозумінні партнерів.

Комунікація виконує ряд функцій: соціальну та соціально-психологічну.

Функція соціальної орієнтації людини і групи в соціальному світі реалізується за участю формування громадської думки і відповідного розвитку стратегій поведінки в різних соціальних ситуаціях.

Функція приналежності, соціальної ідентифікації, тобто створення в людини відчуття приналежності до групи, приналежності до неї.

Функція контакту з іншою людиною. Пов'язаний з потребою індивіда вступити в контакт з іншою людиною, щоб висловитися і порівняти свої погляди з поглядами інших людей. Функція самоствердження проявляється в таких явищах, коли реципієнти знаходять пряму чи опосередковану підтримку певних цінностей, ідей, поглядів самих реципієнтів та їх референтних груп у повідомленнях масової інформації [1, с. 89-90].

В умовах ускладнення життя та прискорення його ритмів, революції в медіасфері, розширення міжнародних політичних контактів, інтеграції світової економіки та фінансів, яка охопила сучасну світову спільноту, комунікація стає все більшою важливою.

До структурних компонентів масової комунікації належать канал, комунікатор, повідомлення та аудиторія.

Канали масової комунікації: друк, радіо, телебачення характеризуються наближеністю до міжособистісного спілкування, легкістю сприйняття інформації, «ефектом присутності», можливістю повернутися до сприйнятої інформації та мати її при собі.

Масова комунікація – це процес поширення інформації (знань, духовних цінностей, моральних і правових норм тощо) за допомогою технічних засобів (друкованих ЗМІ, радіо, кіно, телебачення) серед чисельно великої розрізної аудиторії, а отже, не лише серед окремих осіб, а але особливо для натовпу. З цієї точки зору ЗМІ можна розглядати як канал формування масової свідомості.

Комунікація все більше ускладнюється, стає потужним, ефективним засобом організації та впливу на всі сфери життя суспільства. Завдяки розвитку технологій у людей з'явилася маса засобів спілкування. Однак, незважаючи на широкий вибір засобів, вони не завжди здатні точно передати справжній зміст переданого повідомлення.

Сучасні засоби комунікації, такі як соціальні мережі, мобільні додатки, дозволяють нам бути постійно на зв'язку та отримувати інформацію з будь-якої точки світу. Однак важливо пам'ятати, що ці інструменти не ідеальні і можуть спотворити наше сприйняття реальності.

Часто комунікація в інформаційному суспільстві стає одностороннім, знеособленим і нечутливим явищем. Люди звикли використовувати для спілкування соціальні мережі та месенджери, але такі форми спілкування позбавляють нас можливості бачити почуття іншої людини, її жести та міміку. У цьому контексті спілкування може бути неефективним і неемоційним.

Окрім того, цифровий світ створює проблеми з конфіденційністю та безпекою даних. Інформація, що передається через електронні канали зв'язку, може піддаватися кібератакам і зловмисникам, загрожуючи нашій конфіденційності та безпеці [2, с. 63].

Однак, незважаючи на ці недоліки, комунікація в інформаційному суспільстві має свої переваги. Швидкість і практичність передачі інформації сприяють підвищенню ефективності і продуктивності. Сучасні засоби комунікації також дозволяють людям знаходити нових друзів, спілкуватися та ділитися інформацією з однодумцями.

Отже, комунікація в інформаційному суспільстві має свої особливості та недоліки. Необхідно вміти грамотно використовувати інструменти комунікації, щоб не втратити цінність і якість спілкування. Важливо пам'ятати, що справжня комунікація вимагає особистого контакту та емпатії, що не завжди можливо при використанні комунікаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Дмитренко Т. О. Сутність комунікації як універсальної форми соціальної взаємодії людей. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2010. № 30. С. 88-95.
2. Кайдалова Л. Г. Психологія спілкування : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Л. В. Пляка, Н. В. Альохіна, В. С. Шаповалова. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : НФаУ, 2018. 140 с.

Лілія КОРНІЄНКО
студентка ННІПІО
Артур МАРГУЛОВ
професор кафедри
міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ, доктор
історичних наук, доцент

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ НА ДЕМОКРАТИЗАЦІЮ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

При дослідженні ролі комп'ютеризації у розвитку системи міжнародних відносин, слід перш за все звернути увагу на вплив інформаційних ресурсів як фактора демократизації цієї системи. Незважаючи на відому максиму, що «володіння інформацією зміцнює володіння світом», варто відмітити, що інформація не лише зміцнює владу, але й сприяє поглибленню взаєморозуміння, зміцненню довіри і, отже, демократизації міжнародних

відносин. Розвиток міжнародних відносин є однією з основних тенденцій у сучасному глобалізованому світі. Одночасно слід відзначити, що інформація може також викликати зворотні процеси.

Загальнолюдські цінності стають важливим орієнтиром у розвитку міжнародних відносин. Якщо у минулому (післявоєнному) світі основою було домінування державного суверенітету, то після розпаду біполярного світу формується новий порядок, заснований на пріоритеті прав людини. У сучасних умовах, як зазначає О. Бабкіна, постає потреба встановлення гуманістичної моралі та духовності, відповідальної політики, що стає необхідністю для сучасної цивілізації.

У процесі формування та розвитку сучасного інформаційного суспільства помітно спостерігається тенденція до оновлення міжнародних норм прав людини, відмови від авторитаризму та надання законодавчого характеру взаємовідносинам між державою та особою. Права людини все більше утверджуються як критерій визначення відносин у світовому співтоваристві.

Виходячи із загальнотеоретичної дефініції, політичний процес на глобальному рівні можна розглядати як сукупність взаємодій глобальних акторів – інтеграції, співробітництва, конкуренції, боротьби, метою яких є здобуття більш вигідної позиції на світовій арені в відповідно до своїх інтересів (ширший доступ до природних, економічних, військових, інформаційних, технологічних, збереження та зміцнення позицій тощо) [1, с. 74].

Дослідники міжнародних відносин одностайно вказують на значні зміни в цій сфері під впливом глобалізації. В даний час розвиток технологій (в тому числі транспорту, зв'язку, зв'язку) є безсумнівним, хоча і відносно новим, визначальним фактором міжнародних відносин, який уможливив інтеграцію регіональних взаємодій між державами в глобальний процес. Джордж Сорос вважає, що глобалізація та розвиток інформаційного суспільства представляють дві аспекти одного процесу, який характеризує сучасний етап історії людства [2, с. 58]. Це підтверджує Джоель Розенау, який порівнює два основних фактори глобалізації – поява інформаційного суспільства та суспільства знань, а також зникнення географічних та соціальних бар'єрів, що призводить до зростання наднаціональних установ і організацій. Розенау стверджує, що технологія, така як надзвукові літаки, комп'ютери, супутники Землі та інші відкриття, дозволяє людям, ідеям та товарам перетинати час і простір швидше й ефективніше, ніж будь-коли раніше, знищуючи географічні та соціальні обмеження [1, с. 74].

Перш за все, варто відзначити, що намічені зміни стосуються ролі держав у сфері міжнародних відносин. Вони також передбачають зростання інформаційної відкритості та посилення взаємодії в цій галузі під впливом комп'ютеризації. У майбутньому будь-яка дія демократичних держав, спрямована на забезпечення їхньої безпеки (чи то військова, чи інша), відбудеться в новому середовищі – в умовах надмірної уваги з боку ЗМІ.

Загалом, зміна ролі мас-медіа в сучасній політичній комунікації є характерною ознакою формування постіндустріального суспільства, яке супроводжується розгубленістю державних інститутів в умовах радикальних змін ролей та напрямків спілкування. Відбувається створення нових політичних акторів і переосмислення ролі традиційних елементів політичної комунікації.

В умовах глобальних фінансово-економічних криз, революцій і війн, а головне недовіри людей до національних політичних лідерів і виконавчої еліти, суспільство завжди відчувало зростаючу потребу в повній інформації. По-перше, це врятувало націю від моральної втоми, ідеологічної розгубленості та сильного державного тиску. Під впливом знань суспільство відновило природний цикл інновацій, вказавши ті елементи життя, які вже вижили, непридатні або були повністю скомпрометовані. Починаючи з середини 20 століття, інформація, наука та освіта стали невід'ємними складовими для розвитку країн і суспільств. Відомі країни віддали перевагу створенню «суспільства знань» і визначили його як ідеал майбутнього. Цей перехід до нового економічного і соціально-культурного порядку привніс уяву про кількість людей, постійно залучених до інтернету, як свідчення цього ідеалу. Для них інформація стала реальною та фізично відчутною силою, що слугує джерелом розвитку. У сучасних умовах вона набула такого самого значення для держав, як природні, фінансові, працездатні та інші матеріальні ресурси. Її вплив на розвиток держав, суспільств і громадян є більш ефективним з економічного погляду, ніж політичний, промисловий чи навіть військовий вплив.

Справді, у ХХІ столітті інформація є важливим стратегічним ресурсом держави, а З. Бжезінський вважає, що інформаційно-культурна складова є однією з основних основ її сили та авторитету [3, с. 12]. Інформаційна політика повинна охоплювати як внутрішні, так і зовнішні аспекти діяльності держави і є невід'ємною частиною її геополітики. Внутрішньополітичний аспект спрямований на задоволення інформаційних потреб суспільства та оптимізацію державного управління, а зовнішньополітичний аспект на просування інтересів країни у світі та формування позитивного іміджу. Згідно з експертами, раціональне використання інформації в розвиненій інформаційній сфері має вирішальне значення для основних принципів державної політики. [4, с. 156]. Сьогодні можна з упевненістю сказати, що вирішення політичних, економічних і соціальних проблем цілком залежить від якості інформаційної політики держави.

Стратегічна категорія міжнародних відносин – інформаційні ресурси, визначаючи політико-культурні принципи державних відносин у світовій ієрархії, приділяють велике значення проблемі міжнародного співробітництва в інформаційній сфері. Інформація є суттєвим фактором міжнародного впливу, дипломатії та глобальної стратегії світового порядку. Значний вплив інформаційно-комунікаційних революцій помітний в усіх аспектах міжнародного співробітництва, зокрема в області інформації, прийняття

рішень, навчання та управління. Інформація є потужною силою, що сприяє міжкультурному взаєморозумінню та збільшує участь людей у процесі прийняття рішень.

Створення глобальної інформаційно-комунікаційної мережі, Інтернету, виявилось ключовим механізмом трансформації сучасного світу. Інтернет поступово оживає в віртуальному комп'ютеризованому середовищі, крок за кроком. Не тому, що це «нереальний», «фіктивний» світ, а тому, що штучно сконструйований простір створив мінімальну кількість перешкод для поширення та циркуляції інформації. У процесі освоєння віртуального простору виявилось, що Інтернет як інформаційно-комунікаційне середовище сформоване таким чином, що містить особливу матрицю цінностей. Користувач може цього не знати, але потрапляючи туди, автоматично починає слідувати його правилам.

Науковці вважають, що нові тенденції глобалізації світової економіки виникають внаслідок поширення інформаційних технологій, значного зростання інвестицій у сектор інформаційної сфери, жорсткої міжнародної конкуренції транснаціональних корпорацій на світових ринках інформаційних продуктів та послуг, а також політичних взаємодій. Ці фактори створюють необхідні передумови для зв'язку між процесами глобалізації та економічним розвитком країн, що беруть участь у міжнародних відносинах. З цього випливає, що важливо розробляти міжнародні підходи до сталого переходу світової економіки на рівень високих технологій [5, с. 9]. У цьому контексті першочерговим завданням постіндустріального суспільства експерти визначають принципово новий спосіб організації технологічної сфери, що визначається створенням високоінтелектуальних технологій, тобто нової соціальної моделі, що є результатом «другої «революції», яка базується в основному на суперкомп'ютерах, волоконній оптиці, нано- та мікроелектронних технологіях. До інформаційних сфер належать засоби масової інформації, телекомунікації та зв'язок, глобальні комп'ютерні мережі та індустрія різноманітних інформаційних послуг [6, с. 4].

Крім того, значні зміни відбуваються в політичній сфері – у поширенні демократії як форми політичної системи та глобальної моделі міжнародної взаємодії. На думку дослідників, ключовим фактором для існування демократії є прозорість політичного процесу, що означає відкритість і доступність всіх політичних дій. Громадяни мають право знати про дії та наміри політичних сил і органів влади. Вони повинні мати можливість впливати на формування законодавства, якість роботи уряду, рівень освіти і громадянську свідомість політиків, які приймають політичні рішення [7, с. 91]. Особливо важливою у сучасних умовах є публічна політика, яка є формою політичного процесу, що відбувається в публічному просторі і підтримується за допомогою інформаційно-комунікаційних та інших ресурсів. Вона представляє собою комплексну взаємодію між учасниками політичного процесу, що включає вертикальні та горизонтальні зв'язки. Публічна політика

виступає як особлива форма комунікації між політичними суб'єктами, що дозволяє активізувати участь громадян у формуванні, розробці та реалізації політичного курсу. Варто відзначити, разом з С. Телешуном, що публічна політика не є лише ареною боротьби за владу, але є особливим видом спілкування. [8].

З цієї точки зору кожна країна є відкритою системою, яка бере участь в циркуляції інформації. І якщо не буде природного обміну в інформаційному просторі, система завалиться. Завдання політики на інформаційному рівні управління процесом обміну. Останній не є хаотичним і підпорядковується суворо визначеним законам, один із яких сформульований О. Олійником, О. Сосніним та Л. Шиманським так: інформація не викидається в інформаційний простір довільно, а спрямовується насамперед туди, куди вона необхідний і здатний її отримати [9].

Транспарентність (прозорість, очевидність) є однією з необхідних характеристик влади в сучасному суспільстві та державі. Поняття «прозорість» означає, що громадяни повинні мати повну інформацію про політичні рішення та доступ до інформації про суспільні, економічні та політичні процеси. Згідно з Т. Берегою, прозорість включає нормативний аспект – законодавче закріплення прозорості та відкритості в органах влади, інституційний аспект – наявність організаційних структур, механізмів та процедур як в органах влади, так і в громадянському суспільстві (внутрішній аспект – між самими органами влади, зовнішній аспект – між владою та громадянами) і особистий аспект – прозорість та відкритість дій посадових осіб, що передбачає високий рівень політичної культури, етики та професіоналізму [10, с. 125]. Розвиток прозорості та відкритості є природним наслідком процесів демократизації у світі (багато законів і документів було прийнято протягом останніх 20 років) і відповідає вимогам міжнародних організацій, ЗМІ та міжнародних кредиторів.

Наразі держава вимушена бути відкритою в інформаційному просторі на рівні з іншими джерелами інформації. Якщо вона не надає об'єктивну інформацію, то це роблять інші. Цифрова дипломатія має на меті швидко надавати актуальну інформацію, спростовувати неправдиві дані та підтверджувати інформацію з офіційних джерел. За міжнародним досвідом, вже є великий набір методів і підходів у цифровій дипломатії, які можна використовувати для вирішення зовнішньополітичних завдань.

Отже, комп'ютеризація, знання та обізнаність стають важливим фактором не лише для забезпечення демократичних відносин на державному та глобальному рівнях, але й для перспективи розширення демократичних систем.

Список використаних джерел

1. Біденко Ю. М. Суб'єкти політичного процесу глобального рівня та Україна: деякі тенденції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Питання політології»*. Харків, 2008. № 796. С. 73–78.

2. Берегой Т. А. Європейські стандарти регіональної політики та проблеми їх впровадження в Україні. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць ДРІДУ. Випуск 2. (28). Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2007. С. 123–130.
3. Єремєєва І. А. (2009). Проблеми формування ефективного іміджу в сучасній політології.
4. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. 173 с.
5. Бжезінський З. К. Велика шахова дошка (Панування Америки та його геостратегічні імперативи). 2009. 280 с.
6. Чиж І. С. Інформаційний простір: як жити і діяти в ньому Українській державі. Стратегічна панорама. 2012. № 4. С. 156–65.
7. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика в добу інформаційного суспільства: перспективи для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2016. Випуск 59. Ч. I. С.153–160.
8. Бутузов В. М. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Київ: Міністерство внутрішніх справ України, 2015. 87 с.
9. Шпортько О. Полепублічної політики. Політичний менеджмент. 2010. № 5 (44). С. 90–96.
10. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влада: українські реалії. 2020. № 7–8. URL : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2010/11/blog-post.html>.
11. Олійник О. В. Політико-правові аспекти формування інформаційного суспільства суверенної і незалежної держави. *Держава і право*. 2021. № 13. URL : <http://www.niss.gov.ua/book/Sosnin2.html>.

Тимур КУКАРІН

курсант ННППФПНП

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філософських наук,

професор

ЗАСОБИ ЛОГІЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ У БОРОТБІ ІЗ ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ

Для досягнення очікуваних результатів щодо успішної співпраці офіцерів громади та її мешканців при розробці методів, способів подолання дії та відтворення гендерної дискримінації слід спиратися на принцип системного аналізу. Офіцер поліції, що озброєний сучасним знанням із філософії, логіки вміє застосовувати у практичній роботі принцип плюралізму, що дозволяє

розглянути сучасну гендерну теорію як складний конструкт різноманітних елементів – інтелектуальних і соціальних. Виникаючи не з монолітного концепту, але з взаємозв'язку різних факторів і сил, гендерні концепти найкраще осягаються не як дискретні позиції, але як узгодженість різних течій, які іноді частково збігаються, іноді абсолютно відмінних.

Правоохоронець при вирішенні багатьох питань, що стосуються гендерних відносин або правопорушень, що мають опосередкований зв'язок із проблемами гендерної рівності має вміння аналізувати фундаментальні проблеми про рівність та гендерну рівність, про сенс буття та цінність справедливості у житті, про колективні та індивідуальні цінності, форми і можливості досягнення загального блага та ролі гуманістичних цінностей у цьому процесі.

Одним із дієвих інструментів, що допомагає сучасному правоохоронцю розуміти внутрішній сенс соціально-культурних змін є знання з логіки, які розвивають критичне мислення, креативний підхід до вирішення проблеми. Вміння критично аналізувати ситуацію допомагають у професійній діяльності розібратись із складними ситуаціями. Де підґрунтям є гендерна дискримінація. Використання різного роду умовиводів допомагає зрозуміти, що багаторічні дослідження у сфері гендеру та гендерної ідентичності радикально змінили маскулінно-нормативні терміни дискусії про реальність і цінність соціально-культурного досвіду для створення загальної картини світу і змусили визнати вплив гендерних відмінностей на соціальні інститути. Поліція у сучасному світі має вирішувати безліч проблем і всі вони посідають однаково чимне місце серед цінностей важливих для виживання людини у сучасному світі. Поінформованість представників поліції із найкращими світовими здобутками у цій сфері допомагає збагачувати світосприйняття світу, розвиває навички критичного мислення, спонукає бачити внутрішню логіку розвитку подій та привчає прогнозувати наслідки тих чи інших інноваційних ініціатив, які мають бути запропоновані поліцією суспільству. Юридична логіка має неабиякий вплив на розвиток логічної культури юриста. В сучасній логічній практиці широко використовується весь арсенал логічних засобів: визначення (юридичних понять), поділ (наприклад, класифікація злочинів), версія (як вид гіпотези), умовивід (наприклад, під час винесення вироку), доведення та спростування (наприклад, під час досудового розслідування та судового розгляду). Саме юристи, з огляду на власні професійні особливості, зазвичай використовують норми права, і причетні до реальних життєвих випадків, які необхідно порівнювати.

Юридична логіка відіграє провідну роль у формуванні логічної культури мислення юриста, адже вона допомагають юристам чітко й послідовно формулювати думки, уникати помилок у міркуваннях, робити обґрунтовані висновки, а знання логічних методів дозволяють їм аналізувати юридичні факти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, давати кваліфікацію діянь.

Знання та компетенції набуті у процесі вивчення юридичної логіки у правничій діяльності юриста розвивають аналітичні здібності, тобто надають можливість логічно мислити, глибоко й детально досліджувати правові питання, знаходити суперечності в законодавстві, виявляти недоліки в правозастосовній практиці; формують культуру мови, тобто правильно й чітко формулювати правові норми, акти правозастосування, юридичні документи; підвищують рівень правової культури та сприяє розвитку особистості юриста, що дає можливість розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей, вміння аргументувати свою позицію, вести дискусію. Змістовну основу формально-логічної культури мислення юристів, яка утворюється і розвивається засобами формальної логіки, складає глибоке знання таких компонентів як формально-логічні принципи та закони, що служать відправним пунктом для реалізації вимог логіки в юридичній практиці; форми абстрактного мислення, озброює правоохоронця знанням про поняття, судження, умовиводи, що допомагають розробити гіпотези або теорії у професійній діяльності; знайомлять із методами пізнання і виявлення логічних зв'язків, які мають формально-логічну природу навчають оперувати такими логічними операціями як узагальнення, обмеження, визначення і ділення понять, перетворення суджень; упорядковують розуміння сукупності численних правил і вимог, які впливають з формально-логічних законів, структури думки, методів побудови суджень; ознайомлюють із засобами, прийоми і способами забезпечення доказовості і переконливості юридичної теорії і практики, професійної мови; застерігають від можливих логічних помилок умисного (софістичного) чи неумисного (паралогічного) характеру.

Володіння набутими знаннями підвищує загальний рівень правосвідомості. Отже, знання формальної логіки допомагає правоохоронцю під час виконання у професійних обов'язків свідомо використовувати та застосувати у своїй діяльності принципи правильного мислення, чітко формулювати структуровану і переконливу думку, самостійно мислити, розвивати і дисциплінувати свої розумові здібності, удосконалювати формальний апарат мислення; розвивати логічну та аргументовану професійну мову забезпечувати її наукову та законодавчу переконливість; логічно правильно складати офіційні юридичні документи: протоколи, акти, висновки, огляди, накази, директиви; розуміти та пояснювати складні політикоправові явища та процеси; розкривати суперечності у свідченнях потерпілого, свідка, обвинуваченого; спростовувати необґрунтовані аргументи своїх опонентів; розробляти судово-слідчі версії; складати логічно витриманий план огляду місця події; сформулювати вміння захищати свої переконання, використати можливість логічних засобів в аргументованому відстоюванні світоглядних позицій і методологічних установок.

Отже, юридична логіка є важливим інструментом для формування логічної культури мислення юриста, що є запорукою його успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Скиба Е. К. Концепція розширення прав людини як складова інноваційних підходів політики Community Policing. Community policing: освітні практики: кол. монографі.; за наук. ред. канд. істор. наук, доц. К. М. Недрі. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023.С. 86-117.

2. Мілян Р. С. Порівняльний аналіз дефініцій «критичне мислення» та «логічне мислення. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 2022. 54, с.121-125.

Аліна КОРЯГІНА

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,

професор кафедри міжнародних

відносин та соціально-

гуманітарних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ВОЄННИЙ СТАН: КОЛІЗІЇ

Питання захисту прав людини знаходиться на вершині світового порядку та у свідомості міжнародного співтовариства. Тенденцію до розширення та інтернаціоналізації концепції прав людини можна побачити в складній ситуації нинішнього міжнародного політичного сценарію. Багато хто бачить у цьому нову основу для зміни міжнародної політичної системи. Права людини є потужним інструментом внутрішньої та зовнішньої політики держав, потужною операційною парадигмою, спрямованою на боротьбу з авторитарним правлінням, та потужним аргументом на користь законних інтересів втручання. Йдеться про ідеї універсальності концепції прав людини, її захист та просування стають спільним інтересом світової спільноти. Ігнорувати їх означає заперечувати свободу і демократичні цінності.

У міжнародному досвіді останніх двох десятиліть концепція безпеки людини набула широкого поширення, а увага до неї, безперечно, зросла в умовах виникнення конфліктів та загроз нового покоління. Сьогодні питання особистої безпеки посідає центральне місце у міжнародних політичних дискусіях багатьох країн та організацій. Концепція була прийнята у тій чи іншій формі багатьма країнами та міжнародними організаціями (ООН та деякими регіональними організаціями). Зрозуміло, що ця концепція забезпечує оптимальну платформу для координації зусиль уряду щодо вирішення складних та багатогранних завдань захисту людини та викликає занепокоєння щодо деяких проблем, у тому числі можливості появи нових

підстав для необґрунтованого втручання та міжнародного напруження. Правозахисний рух ніколи не погоджувався із традиційною думкою про те, що питання прав людини є внутрішніми справами держав, а закони та держави мають право порушувати права людини та відокремлювати себе від внутрішньої юрисдикції як захисний бар'єр.

Сучасна система прав людини включає обов'язковий перелік основних прав і свобод людини та систему глобальних договорів, яких необхідно дотримуватись.

Проте військові питання міжнародного права залишаються елементом міжнародно-правової системи та не входять до теми українського військового права. Це означає, що особливе значення набувають проблеми застосування міжнародного права у правовій системі України, результатом яких має стати «відновлення» зобов'язань держави перед фізичними та юридичними особами, які діють у межах національної юрисдикції. Тому для розвитку законів у рамках військового права слід прагнути до прийняття норм, які частково «тиражують» норми міжнародного права, але з метою їх реалізації.

Зазначу також, що при розгляді особливостей військово-правової системи дослідники помилково вважають, що військове право включає міжнародні угоди. Це не правда. Міжнародні договори є частиною правової системи України, але не входять до її структурних елементів (галузі).

У зв'язку з війною в Україні немає необхідності квапити організацію масштабного дослідження в ході комплексу проблем, пов'язаних із національним законодавством збройних конфліктів. Тому що в дослідженнях не повинно бути помилок та неточностей.

Ураховуючи дію військового права у мирний час, можна розрізнити право мирного часу та право військового часу, а також можна провести чітку різницю між правом мирного та військового часу. Характеристики набуття чинності нормативними правовими актами та теоретичні конструкції їх припинення мають другорядне значення. Основна причина залежить від того, що норми військового права приймаються у час, але стають застосовними з початком військових дій, тобто головним чинником є настання особливих умов військової обстановки. Ця різниця умовність пов'язана з наявністю широкого спектра кризових ситуацій у яких збройна сила застосовується законно. У свою чергу, поділ «права у кризових ситуаціях» ґрунтується на спеціальних адміністративно-правових заходах, встановлених законами України. У той же час така різниця можлива, і необхідно змінювати стандарти, які використовуються у конкретних ситуаціях.

Найважливішою частиною системи військової юстиції та її інфраструктури мають стати «дії війни», норми та правові інститути, що регулюють застосування державою збройної сили, а також відносини, пов'язані із захистом жертв (мирне населення, поранені, хворі, військовополонені) під час міжнародних збройних конфліктів. Їх вплив відбувається через певні проміжки часу (початок і закінчення). Особливість

цього розділу полягає в тому, що його норми обов'язково мають ґрунтуватися на нормах міжнародного гуманітарного права, тобто міжнародно-правових зобов'язаннях України щодо обмеження збройного насильства, та не можуть їм суперечити. Однак зміст та характер українського військового законодавства відрізняються від міжнародних норм, а заявниками будуть фізичні та юридичні особи. Початок застосування таких правил має співпадати з початком військових дій (тобто з моментом виникнення права на індивідуальну чи колективну самооборону згідно зі статтею 51 Статуту ООН), а його закінчення – припинення активних воєнних дій (наприклад, місцева генеральна угода, капітуляція) або припинення стану війни (наприклад, одностороння заява, генеральна угода/декларація закінчення війни, мирний договір). Тобто дія правил «воєнних дій» дуже специфічна і визначається станом міжнародного збройного конфлікту на даний момент. Саме у такій ситуації під удар потрапляють Збройні Сили України, інші війська, військові частини та органи, які здійснюють оборонні операції.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що найважливіший елемент діяльності механізмів захисту права і свободи людини під час збройних конфліктів ХХ-ХХІ ст. є не роль міжнародного кримінального суду для переслідування злочинів проти прав та інтересів окремих осіб або у контролі за дотриманням договорів та стандартів міжнародного гуманітарного права, а у створенні правових механізмів для запобігання збройним конфліктам.

Велика робота проводиться щодо запровадження міжнародних стандартів захисту прав людини під час збройного конфлікту в Україні. Однак є деякі недоліки у повноваженнях державних чиновників та посадових осіб щодо забезпечення повного відображення прийнятих країною міжнародних зобов'язань у внутрішньодержавному правовому документі. Ці можливості безмежні і будуть, як і раніше, затребувані.

Список використаних джерел

1. Африканська хартія прав людини і народів. URL : <https://wikivisually.com/lang-uk/wiki/>.
2. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
4. Європейська соціальна хартія. Збірка договорів Ради Європи. Київ : Парламент. вид-во, 2000. С. 65–86.
5. Конвенція про попередження геноциду та покарання за нього. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text.
6. Конвенція проти катувань та інших жорстких, нелюдських або тих, що принижують гідність видів поведіння та покарання. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.
7. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text.
8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні звичаї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text.

9. Міжнародна конвенція про захист прав дитини. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

10. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини :навч.-метод. посібник / за ред. Завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2020-%D0%BF#top/>.

Вікторія КУЗЬМИЧ

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Основою громадського суспільства та його незмінним супутником — верховенством права є влада, громадянин, громада, єдність права та юридична рівність перед законом, але реалії сучасної України такі, що політико-правова культура характеризується низьким рівнем. Правовий нігілізм і слабкість демократичних традицій і можливостей. Громадське суспільство розглядається та аналізується вітчизняними та зарубіжними науковцями як унікальний ідеологічний феномен. Цікаві спостереження щодо ідеї інститутів громадянського суспільства можна знайти в працях українських юристів, політологів, журналістів XIX-XX століття.

Однак поняття «громадського суспільства» і його сутнісні характеристики залишаються дискусійними й сьогодні. Залишаються питання щодо стадії становлення, типів інститутів, форм взаємодії з державою, перспектив розвитку інститутів громадянського суспільства в умовах становлення соціальних держав. Ця наукова невизначеність уповільнює процес впровадження правових та законодавчих заходів. Політична реформа цій країні потрібна вже давно. Водночас слід зазначити, що в сучасній українській юридичній науці з'явилося чимало основоположних праць, що дають ґрунтовну методологічну базу для розуміння поняття, явища та форм розвитку громадянського суспільства. Проте всі вищезазначені дослідження

присвячені деталізації загальних чи окремих аспектів розвитку інститутів громадянського суспільства, таких як їх становлення, існування, форма та перспективи розвитку в цілому даного питання.

П. Ситник дуже чітко і конкретно описав основні форми взаємодії, що існують у реальному житті. Громадське суспільство і держава внутрішньо поєднані, особисті та загальні інтереси узгоджуються і реалізуються спільними зусиллями всіх громадян і держави в цілому, держава служить лише засобом задоволення раціональних потреб усіх своїх громадян. Відчуження, відокремлення, конфлікт і постійна боротьба між громадянським суспільством і державою на основі рівності (фактичний статус-кво в більшості «відкритих суспільств»). Поглинання громадського суспільства державою. Держава стає автономним утворенням і починає паразитувати на громадянському суспільстві та використовувати його як засіб задоволення інтересів правлячої еліти (тоталітарне суспільство). Повне підпорядкування громадянського суспільства державі, знищення громадського суспільства як комунікатора загальної волі та засобу утвердження загального блага. Держава стає чистою формальністю, своєрідним прикриттям для приховування та приховування злочинів, які здійснюють окремі особи та їхні корпорації. Силові ресурси держави використовуються для задоволення егоїстичних інтересів одних індивідів і придушення опору інших. Держава перетворюється із засобу об'єднання суспільства в засіб його руйнування, загострюючи жорстоку боротьбу між одними членами та іншими [5].

Правова основа розвитку дослідження інституційних аспектів громадського суспільства в українському правознавстві базується на тому, що гуманістичний світогляд є ідеологічною основою державного правознавства. Методологічна недооцінка цивільно-соціально-правової цінності особистості як системоутворюючої ланки правовідносин та нехтування людським виміром як критерієм оцінки ефективності правових змін не лише ця галузь знань вітчизняного права, а також сам процес його трансформації, призвів до невиконання наукових рекомендацій. Це є важливим орієнтиром і актуальною проблемою як для вітчизняної юридичної науки, так і сьогодення. Реалізація конституційної вимоги щодо формування в Україні відкритого громадянського суспільства, розбудови та зміцнення демократичної, соціальної та правової держави неможлива без зміцнення суспільної свідомості та суспільних практик як на рівні посадовців, так і пересічних громадян. Важливими елементами основи державної правової політики в Україні є передусім спрямовані на розвиток демократії як загального принципу суспільного буття, способи організації та функціонування державної влади та громадського суспільства, а також публічно-правова політика, окрім основи виникнення, функціонування та розвиток держави та сфери цивільного життя, приватноправові основи. Незважаючи на те, що ці сфери життя є відносно самостійними, вони взаємодіють, утворюючи певну єдність, цілісність, у якій кожна складова держави і суспільства виконує лише

свою функцію, державно-організоване суспільство [1].

Низька ефективність системи громадського суспільства, що виникла в Україні на основі тоталітарної держави, зумовлювалася переважно низкою об'єктивних причин і чинників. Бо громадське суспільство не може повноцінно виконувати свої функції, якщо відсутній хоча б один із його найважливіших елементів, а саме: формування громадської думки; організована громадська діяльність вільних і рівноправних людей, права яких належним чином захищені конституцією та законами; добровільні об'єднання громадян, вільні від контролю державних інституцій і яким надається автономія як на індивідуальному, так і на колективному рівні; громадська діяльність народу, спрямована на реалізацію інтересів різних груп населення та їх представництво на політичному рівні. Це призводить до співпраці та солідарності між людьми та спілкування на основі взаємної довіри та співпраці [2].

Основними характеристиками розвиненого громадянського суспільства [3; 4] є: – вільне здійснення громадянами прав і свобод, закріплених у конституції країни; – розмежування обов'язків між державою та суспільством і незалежними від держави громадськими інститутами (профспілками, асоціаціями, політичними партіями); – політична система з ефективними механізмами взаємодії з громадянським суспільством; – доступ до публічної інформації, законодавча інтеграція права на інформацію; – наявність механізмів інформованого громадського впливу на прийняття управлінських рішень; – відносини для вільного обміну інформацією та результатами діяльності між громадянами; – толерантність і плюралізм ідей і цінностей в нації.

У сучасному суспільстві держава функціонує як відповідник розвинутого громадянського суспільства, завданням якого є узгодження та регулювання інтересів і процес їх реалізації відповідно до національних інтересів і конституційних вимог, створення умов для правового вираження та реалізації. Це означає сприяння структурі суспільства, гармонізацію його складових, запобігання деструктивним конфліктам через соціальне змагання. Суб'єкти недержавної сфери життєдіяльності включають такі соціальні інститути: особи, політичні партії, громадські організації, підприємці, інші недержавні економічні структури, органи місцевого самоврядування, релігійні організації, недержавна освіта заклади культури, наукові клуби, спортивні організації ЗМІ та родини. Ці соціальні інститути служать засобом організації людських спільнот, і хоча такі інститути слідує вказівкам держави, вони не дозволяють державі повністю поглинути їх, а радше впливають на ставлення до подій і ставлення людей завжди зберігайте і цінують особистісні елементи.

Функція громадського суспільства полягає в інтеграції індивідів у групи з метою існування та розвитку. Інший аспект громадянського суспільства визначається його соціальним характером. До найважливіших параметрів суспільства належать його самовідтворювальна (або самодостатня) здатність, внутрішня структура та здатність до розвитку. За цими параметрами соціуму є таке, що має такі елементи: чесність і незалежність; організовані в окремі

сфери відносин або діяльності, які мають самостійну завершеність; спроможність до історичного розвитку; наявність незалежної особистості як основи суспільства та його розвитку.

Громадянське суспільство є потужним джерелом відновлення та гуманізації суспільств і націй. Для громадського суспільства характерна не автократична форма правління, а лише демократичний режим, за якого громадянське суспільство тісно взаємодіє з державою. Громадське суспільство базується на ринковій економіці, а ринкова економіка передбачає наявність різних форм власності. Іншими словами, економічною основою громадського суспільства є власність у всіх її різноманітних формах. В Україні було створено базову правову основу для розвитку громадянського суспільства, розвинулася мережа громадських інституцій, завдяки чому суспільне життя набуло ознак громадянського суспільства.

Необхідно продовжувати створювати сприятливі умови для формування та розвитку громадських здібностей людини на всіх рівнях і в усіх сферах освіти, дозволяючи громадянам краще розуміти та реалізовувати права в демократичних умовах, що є їхньою відповідальністю. Здійснювати права та обов'язки, брати активну участь у суспільно-політичних процесах, свідомо працювати на захист, утвердження та розвиток демократії. Зокрема, необхідно проводити інформаційно-просвітницькі заходи та лекції, спрямовані на підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо суспільних питань.

Список використаних джерел

1. Корнієнко В. О. Інститути громадянського суспільства та української держави: правові витоки. Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. Одеса : Юрид. л-ра. 2006. Вип. 29. С. 210-213.
2. Колодій А. Ф. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлень про нього (формування ідеалу). *Електронний незалежний культурологічний часопис «І»*. 2001. № 21. С. 23-42.
3. Парсонс Вейн. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики / Вейн Парсонс. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 520 с.
4. Сурмін Ю. П. Взаємодія органів державної влади з інститутами громадянського суспільства / Ю. П. Сурмін, А. М. Михненко, Л. І. Загайнова та ін. Бібліотека магістра. Навчальний посібник : рекомендований МОН України лист №1/11-6649 від 20.07.2010 р. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.
5. Ситник П. Громадянське суспільство і держава : особливості їх взаємодії. *Стратегічна панорама*. 2002. № 4.
6. Маргулов, А. Х. (2018). Громадянське суспільство в Україні: історичні ретроспективи.

Кирило КУЛІШ

курсант факультету № 1
Криворізького навчально-
наукового інституту

Наталія МИРОШНИЧЕНКО

доцент кафедри
соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
факультету № 1 Криворізького
навчально-наукового інституту
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук,
доцент

THE IMPACT OF WAR ON THE LEGAL REGULATION OF ECONOMIC RELATIONS IN UKRAINE

The war in Ukraine, which began on 24 February 2022, has had a significant impact on all aspects of Ukrainian life, including the legal regulation of economic relations. This impact is multifaceted and complex, covering a wide range of issues related to the functioning of the economy, protection of property rights, investment activities, foreign economic relations, labour relations and other areas.

These are some of the key challenges facing the Ukrainian economy as a result of the war:

- Destruction of infrastructure: thousands of businesses, roads, bridges, warehouses, logistics centres, etc. have been destroyed or damaged as a result of shelling and hostilities. This has led to a significant decline in production, disruption of supply chains, and increased unemployment.

- Reduced government revenues: the war has led to a sharp decline in budget revenues, making it difficult to finance government expenditures.

- Inflation: the war has led to a significant increase in prices for food, energy and other goods. This has led to inflation, which has a negative impact on the welfare of the population.

- People fleeing the country: the war has forced millions of people to leave their homes and go abroad. This led to a labour shortage and had a negative impact on the economy.

- The Ukrainian authorities are taking steps to minimise the negative effects of the war on the economy, in particular:

- Introduction of martial law: This allowed the government to take extraordinary measures to ensure the security and economic stability of the country.

- Changes to legislation: The authorities adopted a number of laws aimed at

supporting business and stimulating economic growth.

– International assistance: Ukraine receives significant financial and humanitarian assistance from international partners.

The impact of the war on the legal regulation of economic relations in Ukraine is multifaceted and complex. The war has led to the need to amend legislation, introduce new legal instruments and adapt existing legal norms to the new environment.

Here are some of the key changes that have taken place in the legal regulation of economic relations in Ukraine:

– The introduction of martial law: this resulted in temporary restrictions on certain rights and freedoms of citizens, as well as additional economic powers for the government.

– Changes to tax legislation: the authorities introduced a number of tax benefits for businesses affected by the war.

– Amendments to labour legislation: the authorities simplified the procedure of dismissal of employees and introduced new rules of remuneration during martial law.

– Amendments to civil legislation: the authorities introduced a number of provisions aimed at protecting the rights of creditors and debtors during martial law.

It is important to note that the legal regulation of economic relations in Ukraine is constantly changing in response to new challenges posed by the war. The authorities are taking steps to ensure that the legislation meets the needs of business and the population under martial law.

The Government of Ukraine is taking the following measures to support foreign economic activity:

– Simplification of customs procedures;
– Increasing quotas and cancelling import duties on critical imports;
– Conclusion of new trade agreements with other countries.
– State support for business: the war has left many Ukrainian businesses in a difficult financial situation. To support businesses, the Ukrainian government has introduced a number of government programmes, including:

– Financial assistance to businesses affected by the war;
– Loan guarantees;
– Deferred payment of taxes and fees;
– Possibility of debt restructuring.

A lot has been done in the field of protection of property rights. The war has created risks of illegal seizure of property and violation of property rights. The Government of Ukraine is taking measures to protect property rights, including:

– Simplifying the procedure for registering property rights;
– Introducing a mechanism for recording property damage;
– Establishment of special commissions to review issues related to illegal seizure of property.

Labour relations have undergone some changes. The war has had a significant

impact on labour relations in Ukraine. Many businesses were forced to cut jobs or temporarily suspend operations. In addition, the war led to internal labour migration. To regulate labour relations under martial law, the Government of Ukraine has introduced the following measures:

- Simplification of the procedure for registration of labour relations;
- Possibility to establish part-time working hours or downtime;
- Introduction of a special procedure for remuneration during downtime;
- Introducing a mechanism of state unemployment benefits for people who lost their jobs due to the war.

Antimonopoly regulation faces some changes. The war may lead to the abuse of monopoly power by certain businesses. To prevent this, the Ukrainian government has tightened control over the activities of business entities that hold a monopoly or dominant position in the market.

– Dispute resolution: the war may lead to an increase in the number of disputes between businesses and the state, as well as between businesses themselves. In order to effectively resolve such disputes, the Government of Ukraine is taking measures to:

- Simplifying the procedure for consideration of commercial cases;
- Ensuring the smooth operation of the courts;
- Use of alternative dispute resolution methods (mediation, arbitration).

To sum it up, it should be noted that the impact of the war on the legal regulation of economic relations in Ukraine is long-lasting. Even after the end of hostilities, it will take some time to restore the economy and bring legislation in line with the new realities.

Список використаних джерел

1. Мовчан В., Рогофф К. Міжнародна торгівля та прямі іноземні інвестиції. Відбудова України: Принципи та політика/ за ред. Ю. Городніченка, І. Сологуб, Б. Ведер ді Мауро. URL : https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf.

2. Руденко І. Ринок інформаційних технологій у процесі повоєнної відбудови економіки. *Міжнародний історичний досвід повоєнної реконструкції економіки: уроки для України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27 квітня 2023 р.) / ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», Інститут вищої освіти НАПН України. Київ, 2023.

Анна КОНДРАТЬЄВА
курсант ННППФПНП
Анастасія ДАНИЛЬЧЕНКО
курсант ННППФПНП
Володимир ОЛЕКСЕНКО
підполковник поліції, старший
викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів. [1].

Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану має певні особливості. Відповідно до законодавства, у період дії воєнного стану допускається тимчасове, обумовлене загрозами, обмеження конституційних прав і свобод громадян в інтересах національної безпеки та оборони. Наразі такі обмеження мають відповідати міжнародно-правовим нормам і не можуть бути свавільними та необґрунтованими.

Оперативно-розшукові заходи в умовах воєнного стану відрізняються від звичайної практики у зв'язку зі специфічними обставинами. Вони передбачають посилення заходів безпеки та конфіденційності, а також збільшення взаємодії з військовими та іншими правоохоронними органами.

Зокрема, можуть вводитися додаткові вимоги щодо захисту державної таємниці при проведенні оперативно-розшукових заходів, залучення військовослужбовців та працівників інших відомств до їх реалізації. Також розширюються підстави для отримання судових дозволів на обмеження окремих конституційних прав, зокрема на недоторканність житла чи таємницю листування. Проте такі обмеження мають бути виключно тимчасовими та обґрунтованими необхідністю забезпечення оборони та безпеки в умовах воєнного стану.

Однак необхідно враховувати, що обмеження конституційних права громадян в оперативно-розшуковій діяльності, здійснюються з дотриманням найдемократичнішої з відомих сьогодні у світі процедури – розглядання питання про їх допустимість у кожному конкретному випадку судом. І якщо суд, даючи дозвіл, свідомо не був уведений в оману, то дотримання гарантій охорони прав і свобод людини, передбачених законом, забезпечується максимально повною мірою.

В умовах воєнного стану можлива спрощена процедура отримання судових рішень для оперативного реагування правоохоронних органів на потенційні загрози національній безпеці. Проте таке спрощення не повинне призводити до необґрунтованого обмеження конституційних прав і свобод громадян. Розгляд клопотань оперативних підрозділів має здійснюватися з урахуванням принципу пропорційності та необхідності зваженої і неупередженої оцінки потенційних наслідків запланованих заходів для реалізації конституційних прав конкретної особи. Навіть за умов воєнного стану оперативні підрозділи зобов'язані діяти виключно у межах наданих їм законом повноважень, а будь-які можливі законодавчо дозволені обмеження прав громадян мають застосовуватися лише у необхідних та вмотивованих межах.

Отже, підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що оперативно-розшукова діяльність в умовах воєнного стану має певні особливості, пов'язані з необхідністю посилення заходів безпеки та взаємодії правоохоронних органів з військовими. Допускаються тимчасові обґрунтовані обмеження деяких прав громадян, але зі збереженням судового контролю. Пріоритет має надаватися безпеці та обороні держави, однак будь-які обмеження прав людини повинні бути пропорційними та відповідати міжнародно-правовим нормам. Навіть в умовах воєнного стану оперативні підрозділи зобов'язані не виходити за межі своїх повноважень і дотримуватися принципу верховенства права.

Список використаних джерел

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII / Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 26.04.2024).

Вікторія КОМАР
студентка ННІПО
Артур МАРГУЛОВ
професор кафедри
міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор історичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ТА ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі глобалізація стала не лише темою широкого обговорення, але й явищем, що впливає на всю сферу нашого життя. Це поняття відображає процес зростання взаємозалежності та інтеграції між іншими частинами світу, охоплюючи економічні, соціокультурні та політичні аспекти. Глобалізація суттєво змінила спосіб, яким ми сприймаємо та взаємодіємо з оточуючим нас світом, викликаючи як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства.

Це явище виявляється не лише в економічних процесах, таких як зростання міжнародної торгівлі чи розширення корпоративних структур, але й у культурній взаємодії, змінах у способах сприйняття світу та політичних відносинах між країнами. У цьому складі з'явилося безліч різноманітних думок та дискусій щодо його впливу на суспільство та індивідуума, що викликає неабиякий інтерес серед дослідників та громадськості.

Якщо спробувати сформулювати визначення глобалізації в кількох словах, то можна сказати, що глобалізація – це швидке та вдосконалене об'єднання міжнародних потоків товарів та інформації в рамках соціального розвитку (словами Олега Білоруса) [1, с. 103].

З більш широкого погляду, глобалізація – це процес зміцнення взаємодій між різними формами суспільного життя, що призводить до підвищення взаємозалежності учасників міжнародних відносин [2, с. 286].

У своїй статті «Зіткнення глобалізацій» Гарвардський учений Стенлі Хоффман висвітлює три ключові фактори впливу глобалізації на світову політику [3, с. 37]. Інституційний аспект вимагає небажання держави послабити свій суверенітет під впливом глобалізації та «гуманітарних вручань». Національний фактор посилює національну спрямованість громадянства, що існує локально, відмінно від глобального економічного життя. Об'єднання через інформаційно-комунікаційні технології ще не призвело до спільної свідомості чи солідарності. Третій фактор пов'язаний зі

зниженням впливу політичних, економічних та інших бар'єрів, що сприяє розповсюдженню конфліктів та тероризму.

За словами вченого, на світі відбувається «зіткнення глобалізації» – економічної, культурної та політичної [3, с. 38]. За його думкою, економічна глобалізація виникла через технологічні революції, інформаційний прорив, торгівлю та міжнародний бізнес, що призвело до збільшення багатства приватних компаній, інвесторів, банків, держави та міжнародних економічних об'єднань. Однак цей успіх не призвів до соціальної справедливості та став причиною нерівності всередині країн та між ними.

Культурна глобалізація виникла завдяки технологічній революції та економічній глобалізації, що сприяли транскордонному руху культурних товарів. Політична глобалізація характеризується домінуванням Сполучених Штатів, інших міжнародних та неурядових інститутів. Однак беззаперечні переваги глобалізації обмежені її обмеженістю, яка виключає багато бідних країн через нерівномірний економічний розвиток та соціальні умови [3, с. 39].

До появи обговорень про глобалізацію, ідея розуміння суспільних змін через концепцію світової системи, яка виникає як система економічних і політичних взаємодій між державами, мала своє коріння. Один із яскравих прикладів цього – праці І. Уоллестайна. У своїх дослідженнях він виділив традиційний тип інтеграції суспільства, пов'язаний з імперіями, та сучасний, що виник у XV – XVI століттях, відповідає капіталістичній світо-економіці [4, с. 15]. У цьому рамках світо-економіки він розмежовував групи суспільств на центр, периферію і напівпериферію системи, не враховуючи географічну близькість, а скоріше характер зв'язків. Капіталістична світо-економіка базується на співпраці та конкуренції. Між центром і периферією мають відносини використання та взаємодія, тоді як напівпериферія має різний характер відносин із центром і периферією.

Теорія Робертсона висуває модель глобалізації, яка не обмежується лише структурними змінами, але враховує перетворення в мисленні суспільства та взаємодіях на місцевому рівні. Його підхід до глобалізації включає в себе можливість наявності опозиції, яка функціонує на світовому рівні та одночасно спрямована на відмову від глобалізації. У його термінології «глобальне» охоплюється лише «міжнародне» та «транснаціональне», але й «транскультурне» та «транслокальне». Його виявлення про глобальне включає в себе всі простори, глобальні та локальні взаємозв'язані та нероздільні. Таким чином, цю концепцію глобалізації можна охарактеризувати як модель глобального простору [5].

У ході обговорення різних аспектів глобалізації в цій частині стає очевидним, що глобалізація є явищем, яке неможливо обмежити лише економічними чи політичними курсами. Різноманітні теоретичні концепції, представлені тут, підкреслюють багатогранність та складність цього явища. Такі аспекти, як економічна інтеграція, соціокультурна взаємодія, а також політичний вплив, формують комплексне явлення про глобалізацію.

Теорії, такі як модель глобального простору Р. Робертсона, розширюють концепцію глобалізації, враховуючи взаємодію на різних рівнях, включаючи локальний та глобальний. Це дозволяє більш повно і глибоко розуміти взаємозв'язки між сучасними суспільствами. Отже, висновок виникає в тому, що глобалізація слід сприймати як не просто економічний чи політичний процес, але як взаємодію різних сфер, яка шукає сучасний світ у всій його складності та розмаїтті.

Список використаних джерел

1. Білорус О. Г. Глобальні перспективи і сталий розвиток. Київ : МАУП, 2005. – 492 с.
2. Українська дипломатична енциклопедія. [упоряд. Л.В. Губерський]. Київ : Знання України, 2004. Т. 1. 286 с.
3. Hoffman S. Clash of globalizations. Foreign affairs. № 4. 2002. p. 35 – 47.
4. Wallerstein I. The Modern World System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European world-economy in the Sixteenth Century. New York, 1974.
5. Robertson R. Globalization Theory and Civilization Analysis. Comparative Civilizations Review. 1987, Vol. 17.
6. Алексеевко, І. В., Курас, А. І., & Маргулов, А. Х. (2021). А 47 Глобальні проблеми міжнародних відносин та світової політики: безпековий вимір: підруч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ.

Максим КИРСТЯ

курсант ФПФПКП

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач кафедри
гуманітарних дисциплін та
психології поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Психологічна підтримка працівників Національної поліції України під час дії воєнного стану є дуже важливою темою, оскільки що ці події створюють високий рівень стресу, тривоги для правоохоронців, що може негативно впливати на їх психічне здоров'я та ефективність у виконанні службових обов'язків. Психологічна підтримка може допомогти знизити ризики розвитку психологічних проблем, таких як стрес, вигорання, посттравматичний стресовий розлад тощо, а також надати засоби для копінгю з емоційним перенавантаженням. Програми психологічної підтримки можуть включати консультування, тренінги зі стресостійкості, психологічну підтримку від колег чи спеціалізованих психологів, що спрямовані на

збереження психічного благополуччя працівників Національної поліції під час складних умов воєнного стану.

Організація та проведення вивчень під час психологічного супроводження службової діяльності працівників поліції, у тому числі тих, які брали безпосередню участь у бойових діях, залучалися до боротьби з тероризмом, забезпечували здійснення заходів із національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії на території України, звільнені з місць несвободи, полону або із заручників, повернені з інтернування в нейтральних державах [1]

Проблема полягає в недостатній доступності якісної психологічної підтримки для працівників Національної поліції. Недостатні ресурси, обмежена можливість консультування психологів та надання підтримки, а також відсутність програм психологічної реабілітації ускладнюють ситуацію. Ця проблема потребує системного підходу для забезпечення доступу до психологічної підтримки, розвитку спеціалізованих програм та ресурсів для підвищення психологічної стійкості та благополуччя поліцейських під час складних умов воєнного стану.

Умови воєнного стану змусили підрозділи Національної поліції України працювати у підвищеному режимі. Незважаючи на те, що поліцейські завжди ризикують своїм життям під час виконання обов'язків, у воєнний час вони опиняються у подвійній небезпеці. Часто вони працюють у зонах конфлікту та навіть на передовій. Наприклад, у складі Національної поліції функціонує штурмова бригада «Лють», яка бере активну участь у протистоянні збройній агресії Російської Федерації проти України. Хоча постійні напади, насильство, пограбування та терористичні акти є звичними для правоохоронців, це все завдає їм надзвичайного стресу та травм. Такі обставини змушують поліцейських завжди бути готовими застосувати зброю, що вже само по собі травматично.

Для поточної стану психологічного супроводження поліцейської діяльності необхідне врахування основних факторів, що впливають на психіку поліцейських у бойовій обстановці, а саме: небезпека (усвідомлення обстановки як такої, що загрожує їх життю); раптовість, тобто різка, неочікувана зміна обстановки; невизначеність (відсутність, недостатність або суперечливість інформації про умови бойової обстановки, склад і характер дій противника); новизна (наявність раніше невідомих елементів у бойовій обстановці); збільшення темпу бойових дій, тобто скорочення часу на прийняття рішення та виконання певних дій; дефіцит часу (умови, за яких успішне виконання завдання можливе не через просте збільшення темпу дій, а наприклад, через зміну структури діяльності) [2, с. 15].

Суттєвими проблемами в тому, що психологічна підтримка для працівників Національної поліції України у період дії воєнного стану має велике значення для їхнього психічного здоров'я та робочої ефективності. Постійний стрес, небезпека та травматичні події, з якими стикаються

поліцейські, потребують належної уваги та підтримки. Системні програми психологічної підтримки, доступність консультування та реабілітаційні програми є критично важливими для забезпечення психологічної стійкості та здоров'я поліцейських. Потрібно розробляти та впроваджувати такі програми для ефективного управління стресом, травмами та психічними навантаженнями, зумовленими умовами воєнного стану. Реалізація цих заходів сприятиме покращенню благополуччя та робочої продуктивності працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ від 06.02.2019 № 88 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text>.
2. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій: методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2015. 170.

Катерина ЛІТВІН

курсант Криворізького
навчально-наукового інституту

Вікторія ЗІНЧЕНКО

завідувач кафедри
соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук,
доцент

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СВІТОГЛЯД ТА ПОВЕДІНКУ МОЛОДІ

У сучасному світі соціальні мережі стали не просто платформами для спілкування, але і важливим фактором у формуванні ідентичності та світогляду молодого покоління. Ці мережі, які постійно зростають у популярності, несуть у собі не лише безліч можливостей для вираження себе й отримання інформації, але й ризикують впливати на життя користувачів у негативному аспекті.

Актуальність обговорення впливу соціальних мереж на молодь на

сьогоднішній день не викликає сумнівів. З одного боку, ми бачимо широке поширення цих платформ, їхню популярність на всіх континентах та серед різних соціальних груп. З іншого боку, ми стикаємося з реальними наслідками цього впливу, які можуть мати серйозний вплив на психічне здоров'я, світосприйняття та поведінку молодих людей. Наприклад, безконтрольне поглинання великої кількості інформації на соціальних мережах може сприяти формуванню стереотипів, впливати на уявлення про ідеальне життя, що, в свою чергу, може породжувати низку психологічних проблем, таких як тривога, низька самооцінка, апатія [2].

До того ж, ці платформи можуть стати місцем для кібербулінгу, який може залишити серйозні наслідки для психічного стану підлітків та молодих людей. А також, можуть виникати проблеми з концентрацією, здатністю до аналітичного мислення, оскільки багато годин проведених в мережі може впливати на когнітивні функції. Тому обговорення впливу соціальних мереж на молодь стає не лише актуальним, але й необхідним для розуміння та підтримки психічного здоров'я молодого покоління.

В епоху цифрових технологій соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя молоді. Ці платформи надають безпрецедентний доступ до інформації, контенту та спілкування, роблячи їх потужним інструментом, який може суттєво впливати на формування світогляду.

З одного боку, соціальні мережі відкривають двері до безмежного джерела знань та ідей. Молодь може досліджувати різні культури, знайомитися з альтернативними точками зору, бути в курсі актуальних подій та поглиблювати свої знання в різних галузях. Це може розширити кругозір, стимулювати критичне мислення та сприяти формуванню збалансованого та всебічного світогляду.

Доступ до необмеженої кількості інформації може мати й негативні наслідки. Існує ризик поширення дезінформації та фейкових новин, які можуть ввести в оману та спотворити уявлення про реальність. Крім того, алгоритми соціальних мереж часто формують персоналізовані стрічки новин, які підсилюють вже існуючі переконання, створюючи «ехо-камери» та сприяючи упередженню. Це може призвести до поляризації суспільства, адже люди стикаються лише з інформацією, яка підтверджує їхні думки, уникаючи альтернативних точок зору.

Ще одним важливим аспектом є вплив авторитетів та лідерів думок у соціальних мережах. Молодь часто схильна до наслідування та прийняття цінностей людей, яким вони довіряють у віртуальному просторі. Це може бути позитивним, якщо лідери думок пропагують здорові цінності, активну громадянську позицію, творчість та саморозвиток. Проте, не всі авторитети є надійними джерелами інформації. Деякі з них можуть використовувати свій вплив для маніпулювання аудиторією, поширення дезінформації або пропаганди шкідливих ідей [1].

Не можна ігнорувати й те, що соціальні мережі часто стають

платформою для порівняння себе з іншими. Молодь постійно бачить ідеалізовані образи життя, успіху та краси, які можуть призвести до почуття незадоволеності собою, низької самооцінки та заздрощів. Ці штучні стандарти, часто нереалістичні та шкідливі, можуть негативно впливати на психічне здоров'я та формування здорового самосприйняття.

Соціальні мережі, безсумнівно, найпоширеніший спосіб спілкування та взаємодії суспільства, особливо серед молоді. Ці платформи стали невід'ємною частиною їхнього життя, впливаючи не лише на світогляд, але й на поведінку.

З одного боку, соціальні мережі відкрили нові можливості для спілкування. Завдяки їм молодь може легко підтримувати зв'язок з друзями та родиною, незалежно від відстані. Вони можуть знаходити однодумців, ділитися своїми інтересами та брати участь у віртуальних спільнотах. Це може сприяти кращій соціалізації, почуттю спільності та підтримки.

Однак, зловживання соціальними мережами може призвести до негативних наслідків. Зміна звичок спілкування та соціальної взаємодії є однією з них. Молодше покоління все частіше спілкується онлайн, замість реального живого спілкування. Це може негативно впливати на навички міжособистісного спілкування, емпатію та невербальну комунікацію.

Ще однією проблемою є залежність від соціальних мереж та номофобія (страх залишитися без мобільного телефону). Постійне оновлення стрічки новин, лайки, коментарі та повідомлення можуть ставати нав'язливою потребою, що негативно впливає на концентрацію уваги, продуктивність та емоційний стан.

Кібербулінг та онлайн-цькування – це зловісні форми агресії, які швидко розповсюджуються в соціальних мережах та віртуальному просторі загалом. Анонімність і легка доступність інтернету забезпечують певну безстрашність та відчуття безкарності серед тих, хто вчиняє ці події, оскільки вони можуть залишатися поза зонами особистої відповідальності. Найбільш тривожним є те, що кібербулінг може мати серйозні наслідки для психічного здоров'я жертв.

Спостереження за знущанням та агресією в мережах може призвести до появи тривоги, страху, низької самооцінки та інших психологічних проблем. У важких випадках цілковите ігнорування або навіть активне цькування може призвести до розвитку депресії або навіть виникнення думок про самогубство серед жертв [3].

Ці явища стають особливо небезпечними, оскільки вони можуть проникати у життя людей без їхньої згоди та контролю, і, на жаль, не завжди знаходять адекватну відповідь або покарання від відповідальних інстанцій. Тому попередження кібербулінгу та активна підтримка жертв цих явищ важливі для створення безпечного і здорового онлайн-середовища для всіх користувачів.

Слід зазначити і про ризики поширення дезінформації та фейкових

новин. Соціальні мережі часто стають платформою для маніпулювання свідомістю, поширення шкідливих ідей та пропаганди. Це може призвести до прийняття неправильних рішень, втрати довіри до авторитетних джерел інформації та дестабілізації суспільства.

Соціальні мережі, попри всі ризики та негативний вплив, мають й багато позитивних аспектів, які можуть бути корисними для молоді. Ці платформи можуть стати потужним інструментом для самовираження, творчості, підтримки соціальних зв'язків, доступу до освітніх ресурсів та мобілізації для соціальних змін.

Мережі надають молоді безліч платформ для самовираження та творчості. Вони можуть ділитися своїми думками, ідеями, фотографіями, відео, музикою та іншими творами з широкою аудиторією. Це може допомогти їм знайти себе, дослідити свою ідентичність, отримати визнання та зворотний зв'язок, а також розвинути творчі здібності.

Також соціальні мережі дозволяють молоді підтримувати зв'язок з друзями та родиною, незалежно від відстані. Вони можуть спілкуватися, ділитися новинами, подіями та важливими моментами життя. Крім того, соціальні мережі допомагають молоді знаходити однодумців, людей з подібними інтересами, цінностями та захопленнями, що може сприяти почуттю спільності та приналежності.

Соціальні мережі стають все більш доступними для освітніх ресурсів та можливостей для розвитку. Молодь може знайти онлайн-курси, лекції, вебінари, статті, навчальні матеріали та інші ресурси, які допоможуть їм вчитися, розвивати свої навички та розширювати знання. Це може бути особливо корисно для тих, хто не має доступу до якісної освіти в традиційному середовищі.

Отже, соціальні мережі можуть стати потужним інструментом для мобілізації та соціальних змін. Молодь може використовувати ці платформи для поширення інформації про важливі проблеми, об'єднання людей навколо спільних цілей, організації протестів, акцій та інших форм активізму. Соціальні мережі також можуть допомогти їм тиснути на уряди та компанії, щоб вони змінили свою політику або дії.

Соціальні мережі – це не просто засіб спілкування, а справжнє соціокультурне явище, що має різноманітний вплив на молоде покоління. Вони створюють можливості для знайомств, обміну думками, розвитку особистості та навчання. З одного боку, ці мережі сприяють розвитку комунікаційних навичок, підвищують соціальну активність та підтримують розвиток інтересів. З іншого боку, необачне використання соціальних мереж може призвести до втрати приватності, викликати залежність та негативно впливати на психічне здоров'я, спричиняючи стрес та тривожність. Тому для молоді важливо усвідомлювати цю двоїстість, використовуючи соціальні мережі як інструмент самовираження, розвитку та пізнання, а не як механізм порушення особистих меж та залучення до негативних впливів.

Список використаних джерел

1. Барчі Б. В. Вплив соціальних мереж на формування та розвиток особистості. *Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому просторі* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (17-18 травня 2017 р.) / гол. редкол. Т. Д. Щербан. Мукачево : РВВ МДУ, 2017. С. 144–146.
2. Богдан М. С. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. *Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування*. 2014. С. 25–29.
3. Глушенко С. Д. Соціально-психологічні особливості Інтернетаддиктивної поведінки особистості. *Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей*. Київ : Університет «Україна», 2008. Частина I. 547 с.

Андрій МАСЬКО

магістрант факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності
Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ В ПОЛІЦІЇ

Насамперед, важливість професійного спілкування у поліції, як і в будь-якій іншій професії, важливо мати вміння ефективно спілкуватися з колегами та громадянами. Це допомагає підтримувати добрі відносини, розв'язувати конфлікти та досягати спільних цілей. Однією з популярних професій є патрульна поліція, яка охороняє правопорядок нації. Їм доводиться спілкуватися з різними категоріями громадян, це діти та дорослі в різних ситуаціях, відповідати на запитання, пояснювати, застерігати від порушення правил, вислуховувати повідомлення та скарги. Подібні комунікаційні обов'язки виконують дільничні інспектори, слідчі, працівники інших слідчих органів і відомств вирішують інші комунікаційні завдання та спілкуються з іншими категоріями населення, особливо тими, хто вважає поліцію своїм ворогом.

Основна мета професійної діяльності поліції – служіння закону, який не є самоціллю, оскільки існує в ім'я суспільного блага, але тільки за умови, що усвідомлюється суспільством як втілення справедливості, вияв вищого морального начала і забезпечує нормальне життя громадян[1 с.4].

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб[2]. Зростання значення емоційного інтелекту у поліції, часто доводиться працювати з людьми, які переживають стресові ситуації. Тому важливо мати вміння розуміти емоції інших людей та ефективно спілкуватися з ними. У поліції працюють з громадянами різних національностей та культур. Тому важливо мати знання про культурні відмінності та вміти ефективно спілкуватися з людьми з різних культур. Також поліції доводиться працювати в екстремальних ситуаціях, коли кожна секунда має значення, особливо в умовах воєнного стану. Тому важливо мати вміння швидко та чітко спілкуватися з колегами та громадянами, щоб досягти успішного результату.

Отже, ці всі особливості ділового спілкування є дуже важливими для поліцейських у своїй професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Крашеніннікова Т. В. Комунікативна компетенція працівника Національної поліції : конспект лекцій. Дніпро : ДДУВС, 2016. 34 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015р. №580 – VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.12.2023).

Валерія МАНТУЛЯК

курсант гуманітарного факультету

Ольга ПОЛЯНОВСЬКА

доцент кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,

кандидат педагогічних наук,

доцент

СПОСОБИ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї

Здорові стосунки в сім'ї – це ключ до щасливого та успішного життя. Дослідники стверджують, що вони сприяють зменшенню стресів і хвороб, підвищенню популярності і самовпевненості. У дорослому віці вміння будувати здорову комунікацію сприяє благополуччю, стабільності в особистому житті, самоповазі та усвідомленню життєвих цінностей. Люди, які виростили у сім'ях зі здоровою комунікацією, краще задовольняють свої потреби, відчувають більшу реалізацію себе, легше долають труднощі та вирішують проблеми.

Комунікація (від лат. communication – повідомлення, передача) виникла

з потреб індивідів у спільному житті, а тому суспільна за своєю природою. Це «спілкування між людьми, в процесі якого вони обмінюються повідомленнями, власними і чужими думками та почуттями за допомогою мови чи інших знаків» [2].

Ефективна комунікація є цілеспрямованою взаємодією, яка орієнтована на розуміння співрозмовника, а її засоби сприяють встановленню та розвитку контактів, встановленню позитивних взаємовідносин, вивченню особистісних особливостей і т.д. При цьому, молекулою спілкування є не вміння «відправити» вербальний або невербальний сигнал, а вміння організувати ансамбль власних «сигналів» та сприймати ансамбль «сигналів» партнера.

Комунікація визначає якість взаєморозуміння між людьми та допомагає уникати непорозумінь. Навички слухання, висловлювання думок, розуміння мови жестів та інші методи ефективного спілкування допомагають краще зрозуміти думки, почуття і очікування одне одного. Згідно з З. Фрейдом, взаємодія з батьками у ранньому віці має значний вплив на способи вирішення типових вікових суперечностей. Негативний дитячий досвід може призвести до проблем у розвитку особистості, таких як інфантилізм, егоцентризм та агресивність, що в подальшому може ускладнити взаємодію з власною дитиною та реалізацію батьківської ролі [3, с. 81].

Повсякденне спілкування дитини з батьками має вирішальне значення для розвитку її особистості. Дитина вчиться пізнавати світ, набуває життєвого досвіду, засвоює правила поведінки, наслідує моделі взаємин членів сім'ї. Батьки – глибше пізнають власну дитину, дізнаються про її інтереси; підвищується взаєморозуміння і взаємодовіра.

Способами ефективної комунікації членів сім'ї є активне слухання, емпатія та розуміння, відкрите вираження емоцій, регулярний діалог, створення сімейних ритуалів, чітка невербальна комунікація, підтримка та заохочення, узгодження сімейних цінностей [2].

Активне слухання є важливим для ефективної комунікації в сім'ї з кількох причин: коли кожен член сім'ї відчуває, що його слухають та розуміють, це зміцнює довіру та сприяє відкритості у висловленні думок і почуттів; перефразування та уточнення допомагають уникнути неправильного тлумачення слів співрозмовника, що знижує можливість виникнення конфліктів через непорозуміння; коли кожна сторона відчуває, що її думка почута, це сприяє пошуку компромісів та конструктивних рішень під час розв'язання суперечок; практика активного слухання допомагає створити культуру спілкування, де кожен може відкрито говорити про свої переживання, знаючи, що його почують.

Емпатія та розуміння – це здатність відчувати та усвідомлювати емоційний стан іншої людини, а також намагатися побачити ситуацію з її точки зору. Коли члени сім'ї проявляють співчуття, вони стають ближчими один до одного, створюючи атмосферу прийняття та підтримки. Співчуття допомагає зрозуміти точку зору іншого, що знижує напругу та сприяє

вирішенню конфліктів мирним шляхом. Коли члени сім'ї знають, що їхні почуття приймають і не засуджують, це створює довіру та спонукає до відкритого спілкування. У важкі часи, коли хтось переживає стрес чи втрату, емпатія та підтримка допомагають відчувати, що поруч є люди, які готові допомогти. Коли емпатія є частиною сімейної культури, спілкування стає більш доброзичливим та відкритим, що формує сприятливий клімат у сім'ї. Таким чином, емпатія та розуміння допомагають будувати міцні, довірливі стосунки та сприяють гармонії в сімейній комунікації.

Відкрите вираження емоцій через «я-повідомлення» є важливим для ефективної комунікації в сім'ї, оскільки використання «я-повідомлення», дає можливість уникнути звинувачень та прямих нападок, замість цього пояснюючи свої відчуття, що зменшує ймовірність захисної реакції з боку співрозмовника. Відкритість у вираженні почуттів створює атмосферу довіри в сім'ї, де кожен може говорити чесно про свої емоції, не боячись бути засудженим. Відкрите вираження емоцій допомагає членам сім'ї усвідомити, коли хтось потребує підтримки, та створює сприятливі умови для надання цієї допомоги.

Регулярний діалог є важливим для ефективної комунікації в сім'ї, адже постійне спілкування створює простір для побудови та підтримання тісних взаємин між членами сім'ї, дозволяючи їм краще розуміти одне одного. Коли в родині існує відкритий діалог, люди вільно обговорюють проблеми до того, як вони переростуть у серйозні конфлікти, що дає можливість вирішувати непорозуміння на ранній стадії. Регулярне спілкування дає змогу швидше помічати, коли хтось у сім'ї має труднощі чи переживає складні емоції, що дозволяє надати підтримку вчасно. Спільні заходи, як-от чаювання чи вечірні розмови, можуть стати сімейною традицією, яка приносить радість, зміцнює зв'язки та створює теплі спогади.

Створення сімейних ритуалів дає можливість зміцнити емоційні зв'язки, формувати традиції, формувати відчуття приналежності до певної спільноти. До таких ритуалів відносяться спільна вечеря, бесіда за чашкою чаю перед сном з обговоренням пройденого дня, спільний перегляд фільмів разом щотижня, поїздки всією сім'єю у вихідні; ігровий вечір; спільні заняття спортом; святкування днів народження, річниць, новорічних свят або інших визначних дат; перегляд старих фотоальбомів читання книг тощо. Такі ритуали забезпечують можливість регулярно проводити час разом, що поглиблює взаємини та зміцнює емоційний зв'язок між членами сім'ї; вони є джерелом позитивних емоцій, які сприяють розслабленню та зниженню стресу; основою для формування та зміцнення спільних сімейних цінностей, які сприятимуть гармонії та взаєморозумінню.

Чітка невербальна комунікація передбачає узгодженість між тим, що говориться словами, і тим, що передається жестами, виразом обличчя та інтонацією. Це означає, що мова тіла та вербальні повідомлення повинні доповнювати одне одного, а не суперечити. Так постава, жести та рухи

повинні відображати ті ж емоції чи наміри, що й слова. Наприклад, відкрита поза та помірне кивання головою демонструють зацікавленість у бесіді. Усмішка, підняття брів чи нахмурення повинні відповідати темі розмови. Наприклад, усмішка під час обговорення серйозних питань може сприйматися як зневага до співрозмовника. Зоровий контакт свідчить про увагу та інтерес, а відсутність контакту дитиною може бути інтерпретована як неухважність або байдужість. Тон голосу має відображати справжні наміри та почуття, зокрема, спокійна, тепла інтонація демонструє підтримку та розуміння.

Підтримка та заохочення – це дії та слова, спрямовані на зміцнення впевненості, мотивації та почуття власної гідності у людини. Підтримка та заохочення в сім'ї передбачають надання підтримки в потрібний момент; визнання досягнень, висловлення похвали та захоплення, що підвищує самооцінку і сприяє впевненості в собі; зворотний зв'язок у вигляді поради, конструктивного коментаря, рекомендацій; створення простору, де кожен може поділитися своїми успіхами та проблемами; уникнення осуду чи критики, щоб зміцнити почуття довіри.

Узгодження сімейних цінностей є важливим аспектом для побудови гармонійних стосунків. Це процес, у якому члени родини регулярно обговорюють та встановлюють спільні переконання, принципи та пріоритети, які мають визначати їхнє життя разом. Регулярні обговорення спільних цінностей допомагають усім членам сім'ї розвивати єдине бачення напрямку розвитку сімейного життя та узгоджувати індивідуальні цілі з сімейними. Узгоджені цінності дозволяють уникати суперечок через різні погляди на важливі питання та створюють більш гармонійне середовище для обговорення. Спільні цінності об'єднують членів сім'ї, сприяючи взаємній підтримці та розумінню, вони допомагають розвивати відчуття єдності та приналежності. Узгодження сімейних цінностей сприяє розвитку здорової комунікації в родині, зміцненню емоційних зв'язків та забезпечує основи для прийняття спільних рішень у майбутньому.

Отже, у сім'ях, де переважає ефективне спілкування, діти більш відповідальні та обов'язкові. Вони розуміють і знають, чого очікувати від своїх батьків, а, дізнаючись про те, що батьки очікують від них самих, стають більш старанними, реалізуючи ці очікування. Вони також більш упевнено відчують свою позицію в сім'ї й, таким чином, краще взаємодіють з батьками.

Список використаних джерел

1. Веселова Н. П. Психологічні особливості комунікативних процесів у сім'ї. URL : http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:3JHkwikUCnYJ:scholar.google.com/+%D0%A1...BC%D1%97&hl=uk&as_sdt=0,5 (дата звернення 5.05.2024 р.)
2. Кошонько Г. А. Особливості міжособистісної комунікації в сім'ї. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. : Педагогічні та психологічні науки. Хмельницький : НАДПСУ, 2012. № 65. С. 195–199. URL : <https://elar.khmnu.edu.ua/items/bc40b33b-307e-4fb6-89fc-c2fb8f708808> (дата звернення

5.05.2024 р.).

3. Машовець М. А., Науменко М. С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. Молодий вчений. 2018. № 8.1. С. 80-84. URL : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25054/> (дата звернення 5.05.2024 р.).

4. Чута І. Г. Комунікаційна взаємодія у сім'ї: психологічний аналіз. Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15 грудня 2023 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2023. С. 203-206.

Мирослава МАРЧУК,
курсант Криворізького
навчально-наукового інституту
Тетяна ДАЦЮК,
доцент соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
Криворізького навчально-
наукового інституту Донецького
державного університету
внутрішніх справ, к. і. н., доцент

ЗМІНИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року життя України змінилося назавжди. Цього дня Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення на територію нашої держави. З метою забезпечення обороноздатності країни, захисту прав та свобод громадян, а також мінімізації негативних наслідків воєнної агресії, в Україні було введено воєнний стан. Ця подія значно вплинула на всі аспекти життя українського суспільства, зокрема на законодавство. Зміни торкнулися різних сфер життя, від економіки та соціальної сфери до прав людини та свободи слова.

Тож, воєнний стан – це спеціальний правовий режим, який вводиться в Україні або в окремих її регіонах у випадку збройної агресії або загрози нападу, що загрожує державній незалежності, територіальній цілісності України. [1]

Цей режим передбачає надання відповідним органам влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та місцевому самоврядуванню необхідних повноважень для відвернення загрози, захисту від збройної агресії та забезпечення національної безпеки. Вона також передбачає тимчасове обмеження конституційних прав та свобод громадян та прав юридичних осіб, які зумовлені загрозою, зазначаючи строк їхньої дії. [1]

Умови воєнного стану вимагають не лише обмежень, але й адаптації

законодавства для забезпечення ефективного функціонування країни в умовах кризи.

Основні напрямки змін законодавства України в умовах воєнного стану:

1. **Військова сфера:** введення правового режиму воєнного стану, розширено повноваження військового командування, встановлені мобілізаційні заходи, забезпечено соціальні гарантії для військовослужбовців та їх сімей. [1]

2. **Соціальна сфера:** розширення соціальних виплат і програм допомоги для постраждалих від війни, спрощення процедур отримання соціальних послуг, забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. [2]

3. **Кримінально-правова сфера:** запровадження кримінальної відповідальності за колабораціонізм та інші злочини, пов'язані з війною, посилення покарання за державну зраду, шпигунство та диверсії, розширення повноважень правоохоронних органів. [3]

4. **Гуманітарна сфера:** забезпечення правового режиму гуманітарної допомоги, запровадження заходів щодо захисту цивільного населення. [4]

Воєнний стан завжди супроводжується не лише воєнними діями, але і значними змінами у законодавстві країни. В Україні, як і в інших країнах, воєнний стан породжує серію негативних змін, які мають важливі наслідки для суспільства.

1. **Обмеження прав та свобод:** встановлення комендантської години, запровадження спеціальних режимів роботи об'єктів критичної інфраструктури, розширення повноважень правоохоронних органів, обмеження свободи слова та доступу до інформації. [1]

2. **Погіршення економічної ситуації:** введення державного регулювання цін, спрощення процедур державних закупівель, надання податкових пільг та інших стимулів для підтримки бізнесу (може призвести до несправедливої конкуренції та втрат державних доходів).

3. **Соціальні проблеми:** збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, збільшення рівня безробіття, погіршення психологічного стану населення.

Зміни в законодавстві в умовах воєнного стану можуть мати значний вплив на всі сфери життя українців, від особистих свобод до економічного благополуччя. Ці зміни відчуються у різних сферах, таких як:

1) **Економічна сфера:** втрата роботи та зниження доходів, зростання цін та інфляція, обмеження доступу до товарів та послуг, посилення державного регулювання.

2) **Соціальна сфера:** збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, зростання рівня бідності, погіршення умов життя, зростання соціальної напруги.

3) **Психологічна сфера:** стрес, тривога, страх, депресія, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР).

Умови воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 року призвели до

значних змін у законодавстві, що спрямовані на забезпечення обороноздатності країни, захисту прав та свобод громадян, та мінімізації негативних наслідків воєнної агресії. Ці зміни охоплюють різні сфери життя, включаючи військову, соціальну, кримінально-правову та гуманітарну сфери.

Введення воєнного стану призвело до обмежень прав та свобод громадян, розширення повноважень військового командування, а також до запровадження соціальних програм допомоги та гарантій для постраждалих від війни. Однак, разом з цим, негативні зміни також включають обмеження свободи слова, погіршення економічної ситуації та соціальні проблеми, такі як збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб та зростання рівня бідності.

Вплив цих змін на життя українців є нерівномірним і найбільше страждають ті, хто проживає у зонах бойових дій, стали внутрішньо переміщеними особами, втратили близьких або мають важкі психічні травми.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України №64/2022. Про введення воєнного стану в Україні. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 30.12.2023. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 1, ст.1 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
3. Кримінальний кодекс України: за станом на 28.03.2024. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст. 131.
4. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 23.01.2024. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 51, ст.451. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>.

Karina MYRHORODSKA

Cadet of Education of Scientific
Institute of Law and Training
Specialist for National Police Units
(Group DR—242)

Tetiana PAKULOVA

Assistant professor of the Department
Ukrainian Studies and Foreign
Languages of Dnipro State
University of Internal Affairs

LEARNING AND DEVELOPMENT ACROSS THE LIFESPAN

Human Development Index (HDI) is a standard tool for the overall comparison of the living standards of different countries and regions. The index was developed in 1990 and is published in annual reports within the framework of the

UN Development Program. Three indicators are taken into account when calculating the HDI:

Life expectancy.

Literacy rate of the population (average number of years spent on education) and expected years of schooling.

The standard of living, measured by Gross National Income (GNI) per capita.

As a result, expected years of schooling are recognized as one of the key indicators of human development. It is important to note that since 2010, not only the level of education but also the duration of education is taken into account. This reflects an emphasis on continuing education, or, in a more commonly used term in recent years, lifelong learning [1].

Principles and Goals of Lifelong Education

Various terms are used to define the category of lifelong education. In contemporary literature, you can come across such phrases as «adult education,» «continuing education,» «further education,» «recurrent education,» which involves alternating education with other activities, primarily work, «permanent education,» «lifelong education,» and «lifelong learning (LLL).» Each of these terms highlights a specific aspect of the phenomenon, but the common idea is the lifelong incompleteness of education for adults.

The concept of LLL has evolved over time. In the 1970s and 1980s, lifelong education was oriented toward providing underprivileged segments of the population the opportunity to change their status through increased education. In the early 2000s, lifelong education was primarily seen as a means of adapting the workforce to rapid technological changes. Today, the concept of LLL emphasizes personal growth motives. Surveys conducted among citizens of EU countries have shown that 70 % of respondents expressed a desire to learn. Additionally, 80 % believe that education should improve their professional lives, while 72 % believe it should enhance their personal lives [3].

Recognizing the importance of lifelong education for human development led to the modernization of European education policy in the early 21st century. The Lisbon Summit of the Council of Europe in March 2000 adopted the «Memorandum of Lifelong Learning.» The Memorandum emphasizes that lifelong education should become the main policy of civil society, social unity, and employment. The definition of lifelong education includes obtaining degrees and diplomas in one's free time, professional courses, including those for personnel qualification improvement, adult education, and further education. The Memorandum also defines six principles of lifelong education [4].

Ukraine's legislation on education defines promoting sustainable societal development through the preparation of a competitive human capital and creating conditions for lifelong education as among the fundamental principles of state policy [4]. Lifelong education in Ukraine is not yet developed systematically. The Ukrainian law «On Extracurricular Education» does not address this issue in any way as it does not regulate the integration of extracurricular education into the

overall education system of the country, leaving aside critical issues of quality assurance, and recognition of informal education. There is no official statistics on this matter, no specific concepts, and programs. Lifelong learning is taking a prominent position in global educational processes, making it extremely important for Ukraine to take effective measures to catch up in this field.

Affirmation of the concept of «lifelong education» in the European educational space. Lifelong learning entails increased investments in people and knowledge, acquiring essential skills, including digital literacy, and the proliferation of innovative, more flexible forms of education. The goal is to provide people of all ages with equal and open access to quality education. The Council of Europe has established lifelong learning as a fundamental component of the European social model. Such learning is not confined to the realm of education; it is also a critical factor in employment, social security, economic growth, and competitiveness [3].

In the humanitarian, social, and economic spheres, the national security of the Ukrainian state demands adequate responses to these challenges. The issue of lifelong education can be conditionally divided into two main areas. The first is related to the establishment of a lifelong education system as part of social practice (the socio-educational aspect of lifelong education). The second concerns the process of individuals acquiring new life, social, and professional experience [2]. Therefore, in the field of adult education, there is a declared connection between the principle of continuity of education and the principle of lifelong learning, along with the formation of a knowledge society. This attempt aims to embed in the public consciousness the mutual responsibility of society, the state, and the individual for the development of educational processes.

Given the increasing diversity of cognitive and informational demands of different segments of the population, it is impossible to satisfy them within the framework of existing traditional forms of education. The problem of the mismatch of the current education system with the new needs of society and individuals is escalating [3]. This generates a demand for a different approach to the organization of adult education—education that must correspond to the diverse interests and capabilities of citizens, organically fit into their way of life, and consider the specificity of the requests of various groups of the population. Lifelong education is meant to increase the general level of knowledge and expand citizens' participation in the cultural, social, and political activities of the country. It should contribute to the further democratization of society and enhance the individual's position in professional activities.

In these circumstances, a new perspective on the role and importance of lifelong education that corresponds to contemporary educational needs is required. There is an urgent need for the development of theoretically substantiated, practically significant, and convincing conceptual approaches to the organization of lifelong education in Ukraine. One of the most significant challenges in establishing a lifelong education system is overcoming the stereotype of informal education as inferior.

References

1. Berk, Laura E. Exploring lifespan development. SAGE Publications, 2022.
2. Heslin, Peter A., Lauren A. Keating, and Susan J. Ashford. «How being in learning mode may enable a sustainable career across the lifespan». Journal of Vocational Behavior 117 2020. 103.
3. Towards an institutional strategy for Lifelong Learning in Higher Professional Education // Published by the FLLLEX consortium May 2012. URL : http://www.aqu.cat/doc/doc_16974883_1.pdf
4. Why did the Report change the indicators for measuring education and income in 2010? // United Nations Development Programme. URL : <http://hdr.undp.org/en/content/why-did-report-change-indicators-measuri...>

Іван МІНАЙЛОВ

курсант ННППФОНП

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри

цивільного права та процесу

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ДОСВІД БОРОТЬБИ З ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНИМ НАСИЛЬСТВОМ У ВОЄННИХ УМОВАХ: ДОСЯГНЕННЯ ТА НЕВИРШЕНІ ПРОБЛЕМИ

Проблема гендерно зумовленого насильства в Україні не є новою, проте з початком воєнного стану вона значно загострилася. Військові дії створюють додаткові умови для поширення гендерно зумовленого насильства. Насильство, включаючи сексуальне, за таких умов використовується як зброя або інструмент впливу на населення, інструмент залякування, прояв домінування, підтвердження повного контролю над людьми та захопленою територією. Крім того, психологічне напруження, пережите горе, та нестабільний психоемоційний стан є причиною загострення такого виду гендерно зумовленого насильства як домашнє насильство.

Перш ніж аналізувати проблему гендерно зумовленого насильства в умовах воєнного стану, варто розглянути наукові підходи до розуміння основних понять. Під гендерно зумовленим насильством (ГЗН) науковці розглядають будь-яке насильство, що має статевий характер або наслідком його є дискримінація, пов'язана зі статтю [2, с. 8].

Серед видів ГЗН вчені виділяють фізичне насильство, психологічне насильство, сексуальне насильство, економічне насильство, домашнє насильство, зґвалтування та сексуальне насильство, сексуальні домагання, насильство в інституційному середовищі (інтернати, навчальні заклади),

каліцтво статевого органу, насильство у військових конфліктних та постконфліктних ситуаціях, вбивство в ім'я честі, примусове одруження, примусовий аборт і примусова стерилізація, торгівлю людьми, гендерну дискримінацію [3, с. 17].

Відповідно до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), насильство стосовно жінок за гендерною ознакою – це насильство, спрямоване проти жінки через те, що вона є жінкою, або яке зачіпає жінок непропорційно. Саме жінки та дівчата є найбільш вразливими перед ГЗН, особливо в умовах воєнного стану.

Через вимушену міграцію вони можуть бути залежними від допомоги та захисту інших людей, що робить їх більш вразливими до ГЗН, зокрема щодо торгівлі людьми, зґвалтування, сексуального рабства, сексуальних домагань, трудової експлуатації, примусового шлюбу або вагітності та іншого [1, с. 35].

Серед усіх видів ГЗН найчастіше проявляється домашнє насильство. За даними Національної поліції України, серед усіх викликів на день, частка викликів, пов'язаних із домашнім насильством, становить 30–40%. Найбільше число звернень щодо домашнього насильства зазвичай надходить від жінок (79 %). Після початку воєнного стану з'явилася нова проблема – ідентифікація постраждалих від ГЗН, в тому числі домашнього насильства. Дослідження ГО Ла Страда-Україна за підтримки Ради Європи показало, що кількість жінок, які зверталися по допомогу, становить 69,3 % [4, с. 55]. Інша частина опитаних (30,7 %) зазначали, що були випадки, коли вони потребували допомоги, але не зверталися. Серед причин незвернення за допомогою були: страх помсти, страх розголосу, надія на зміну кривдника, відсутність реакції на попередні звернення, відсутність довіри до працівників структур, що мають допомагати постраждалим, страх погіршення ситуації після звернення, і віра в те, що ситуація припиниться сама.

Роль громадського сектору в процесі попередження та протидії гендерно зумовленому насильству (ГЗН) є надзвичайно важливою. Однією з організацій, яка активно впливає на цю проблему в Україні, є громадська організація Ла Страда-Україна. Протягом 2022 року та початку 2023 року ця організація реалізувала кілька важливих проєктів.

Один із таких проєктів – Підтримка жінок, миру та безпеки в Україні за програмою Фонду протидії конфліктам, безпеці та стабільності на 2022–2023 роки, який був замовлений Урядом Великобританії та Північної Ірландії спільно з Громадською спілкою Центр економічного відновлення. Інший проєкт – Розвиток систем попередження та реагування на насильство в закладах освіти і підвищення стійкості підлітків, отримав підтримку від Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). У межах цих проєктів були проведені заходи, такі як тренінги, семінари та вебінари, присвячені профілактиці та протидії ГЗН, ідентифікації постраждалих та алгоритму дій у ситуаціях домашнього насильства [2].

Ці проекти були реалізовані в регіонах України, де ситуація відносно безпечна. Для їх впровадження залучалися тренери та тренерки з національної тренерської мережі ГО Ла Страда-Україна, що мають відповідну освіту та досвід у цій сфері. Цей підхід дозволяє краще розуміти місцевий контекст та ефективніше співпрацювати з навчальними закладами та організаціями соціального захисту.

За результатами реалізації цих проектів у Чернігівській області 444 особи отримали знання з проблематики мобілізації громади щодо ідентифікації та реагування на випадки ГЗН, з особливим акцентом на домашнє насильство під час війни. Також 191 особа отримала знання з проблематики протидії та реагування на насильство над дітьми в умовах дистанційного навчання в період війни.

Отже, важливо зазначити, що в умовах загострення проблеми гендерно зумовленого насильства у військовий період необхідна консолідація зусиль на різних рівнях та пошук нових інноваційних підходів до протидії та профілактики цього явища.

Список використаних джерел

1. Боброва, Юлія Юріївна. До питання гендерно зумовлених загроз, пов'язаних зі збройною агресією. 2023. С. 88.
2. Желтуха М. Попередження сексуального насильства під час війни. Аналітичний центр. Асоціація жінок-юристок України ЮРФЕМ.UA – офіц. веб-сайт. URL : <https://jurfem.com.ua/poperedzennya-seksualnogo-nasylstva-pid-chas-viyny-ta-pokarannya-zanyogo-rekomendacii-dlya-ukrainy/>.
3. Костіна Т., Булах І. Гендерно зумовлене насильство та його види: домашнє насильство. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 11. С. 80–86. URL : http://psyvisnyk.lnu.lviv.ua/archive/11_2021/11.pdf.
4. Політова А. Стан наукової розробки проблем кримінальної відповідальності за гендерно зумовлене насильство в умовах збройного конфлікту (воєнного стану) в Україні у 2012-2014 роках. Аналітично-порівняльне правознавство 2023. С. 367-386.

Марія МІТІНА,
курсант ННППФПНП
Володимир ОЛЕКСЕНКО,
підполковник поліції,
старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЯКІ ВИНИКАЮТЬ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

На сьогодні, розвиток соціальних комунікацій значно впливає на всі сфери життя суспільства, включаючи оперативно-розшукову діяльність (далі-ОРД). З одного боку, соціальні мережі та інші онлайн-платформи являються не новим джерелом інформації для оперативних підрозділів. З іншого боку, виникають нові ризики, пов'язані з недостовірністю інформації, а також порушенням приватного життя та юридичними аспектами. Соціальні мережі та інші онлайн-платформи містять велику кількість необхідної оперативної інформації для оперативних підрозділів про людей, їхні події, зв'язки та інтереси. Оперативні підрозділи можуть використовувати цю інформацію для: розшуку злочинців; виявлення та попередження злочинів; здійснення оперативно-розшукових заходів; взаємодії з громадськістю; поширення інформації про розшукуваних злочинців ; проведення профілактичних заходів; збору інформації про громадську думку.

Ми вважаємо, розвиток соціальних комунікацій створює нові можливості для ОРД, але також несе ризики, які потребують уважного ставлення. Підтвердженням нашої думки виступає те, що в оперативно-розшуковій діяльності є отримання інформації про незаконну діяльність за допомогою відкритих джерел (OSINT) та інші[1,с.609]. OSINT (Open Source Intelligence) – це метод здобуття інформації, що ґрунтується на пошуці та вилученні даних з відкритих джерел, доступних публічно. Необхідна інформація включає в собі дані з веб-сайтів, соціальних мереж, новинних джерел, форумів, блогів, Інтернет-видань та інших джерел інформації. OSINT – це потужний інструмент, який може використовуватися для різних цілей. Важливо лиш знати, як правильно збирати, аналізувати та використовувати дані з відкритих джерел, щоб отримати максимально корисну оперативну інформацію.

Саме ж використання соціальних мереж в ОРД несе свої ризики, пов'язані по-перше з недостовірністю інформації: інформація в соціальних мережах не завжди є достовірною, що може призвести до помилок у

майбутній діяльності, тому вона потребує подальшої перевірки. Адже отримана інформація проходить первинну обробку і перетворюється у форму, необхідну для подальшого обліку, систематизації, аналізу, накопичення, прогнозування та розроблення інформаційно-аналітичних документів оперативного значення [2, 83].

По-друге, збір інформації в соціальних мережах може призвести до порушення приватного життя людей, за що в майбутньому можна понести кримінальну відповідальність, а саме законодавство щодо збору інформації в соціальних мережах може бути нечітким, що може призвести до юридичних проблем. Основним законом у сфері захисту персональних даних осіб залишається Закон України «Про захист персональних даних» [3]. Однак цей закон не містить норм, які б дозволяли застосовувати його до соціальних мереж, зважаючи на їх специфіку обробки персональних даних.

По-третє, існує ризик зловживання владою з боку оперативних працівників при зборі інформації в соціальних мережах. На нашу думку, зловживанням з боку оперативних підрозділів може виступати:

Незаконний збір інформації: збір інформації без законних підстав або з порушенням законодавства.

Стеження за людьми: збір інформації про людей, які не є об'єктами оперативно-розшукової діяльності.

Зловживання доступом до інформації: використання інформації в особистих цілях або для дискредитації людей.

Фальсифікація інформації: використання сфабрикованих або недостовірних даних.

Порушення приватного життя: втручання в особисте життя людей без законних підстав.

Отже, ризик зловживання владою при зборі інформації в соціальних мережах є серйозною проблемою.

Також важливо розглянути сторону забезпечення законності та прав людини при проведенні оперативно-розшукових заходів в онлайн-середовищі. Вона включає в себе такі елементи як правове регулювання, контроль, захист даних, громадський контроль. Правове регулювання здійснюється Законом України «про ОРД», ЗУ «про захист персональних даних» та міжнародними правовими актами (Загальний Регламент з обробки даних GDPR) та ін.. Контроль передбачає отримання дозволів на проведення оперативно-розшукових заходів, контроль за їх законністю. Захист даних особи забезпечується за дотримання принципу законності, згоди, обмеження доступу, обробки персональних даних. Громадський контроль – це діяльність омбудсмена, громадських рад, НУО. Є важливим інструментом забезпечення законності та об'єктивності ОРД, а також захисту прав та свобод людини. В Україні омбудсмен має право розслідувати скарги на дії правоохоронних органів, в тому числі на порушення під час ОРД. До складу громадських рад при правоохоронних органах входять представники громадськості, які можуть

брати участь у прийнятті рішень щодо ОРД. НУО можуть проводити моніторинги діяльності правоохоронних органів, в тому числі ОРД, та публікувати звіти про свої результати. Отже, наукове значення розглянутої сторони для ОРД в онлайн-середовищі є значним, адже воно сприяє розвитку науки, вдосконаленню законодавства та практики його застосування, а також захисту прав людини.

Підсумовуючи викладене можемо зробити узагальнений висновок, що соціальні мережі стають все більш важливим джерелом інформації для оперативно-розшукової діяльності. Використання соціальних мереж має переваги, але також несе ризики, пов'язані з недостовірністю інформації, порушенням приватного життя, зловживанням владою та юридичними аспектами. Забезпечення законності та прав людини при проведенні ОРД в онлайн-середовищі є важливою умовою ефективної боротьби зі злочинністю.

Із метою недопущення порушень зазначених норм необхідно:

Розробити чітке законодавство, яке б регулювало збір інформації в соціальних мережах.

Впровадити етичні стандарти та правила збору інформації в соціальних мережах.

Здійснювати судовий контроль за проведенням оперативно-розшукових заходів в онлайн-середовищі.

Забезпечити захист персональних даних при зборі інформації в соціальних мережах.

Здійснювати громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів в онлайн-середовищі.

Список використаних джерел

1. Лунгол О. М, Габорець О. А. Інноваційні методи та цифрові технології в оперативно-розшуковій діяльності. Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2023. № 11(17) 2023. С.609. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-602-615](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-602-615) (дата звернення 02.04.2024).

2. Фаріон О. Б. Інформаційна модель оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Державної прикордонної служби України. Зб.наук.пр. Центру воєнно-стратегічних досліджень Нац.унів. ім. Івана Черняхівського. 2020. № 1(68). С. 83. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2020-0/81-85> (дата звернення 04.04.2024).

3. Про захист персональних даних. Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17> (дата звернення 05.04.2024).

Анна МОЛОДЕЦЬКА
курсант 2 курсу ННППФППП
Інна ШИНКАРЕНКО
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності,
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У спокійний, певною мірою стабільний період часу, професійна діяльність поліцейських була визнана однією зі складних, небезпечних та екстремальних професій, що супроводжується значними психологічними та фізичними навантаженнями.

Умови воєнного конфлікту створили для них нові виклики та розширили повноваження, такі як евакуація населення, служба на блокпостах, розшук диверсантів та інші завдання [1, с.161].

Це призвело до збільшення відповідальності поліції за захист здоров'я, честі, гідності та власності громадян, що вимагає від них додаткових ресурсів та вміння ефективно впоратися зі стресовими ситуаціями. Однією з ключових задач тепер є збереження психічного здоров'я поліцейських та розвиток їх здатності ефективно протистояти стресовим чинникам та іншим професійним ризикам в умовах війни.

Умови тривалої травматизації під час війни призводять до руйнування психічного здоров'я у багатьох людей, особливо серйозно впливаючи на учасників бойових дій. Стрес в умовах війни має хронічний та колективний характер, формуючись під впливом травматичних факторів, таких як руйнування житла, обстріли, вибухи, примусові переміщення, втрата зв'язку з близькими тощо. Це порушує фізіологічні та базові потреби людини, включаючи сон, харчування, водопостачання та відпочинок, а також потребу в безпеці, стабільності, комфорті та передбачуваності, що призводить до безперервного впливу на їхнє життя.

Основною метою психологічної підтримки поліцейських під час воєнного конфлікту є досягнення оптимального стану їхнього психічного здоров'я та розвиток психологічної стійкості до стресових впливів [3, с.11]. Пропонується спрямовувати підтримку за кількома напрямками:

1. Відновлення відчуття безперервності життя, що включає інтеграцію досвіду подолання травми в історію життя потерпілого. Такий підхід дозволяє подолати відчуття розірваності життя на «до травматичної події» та «після

травматичної події».

2. Протидія негативному інформаційно-психологічному впливу та формування інформаційної гігієни, сприяючи розвитку критичного мислення та аналітичних навичок серед працівників поліції.

3. Надання кризової психологічної допомоги для тих, хто опинився в екстремальних та психотравмуючих ситуаціях, а також мотиваційне консультування для підтримки психічного здоров'я.

4. Тренінги з активізації особистісних ресурсів та робота над самомотивацією для подолання труднощів у виконанні службових обов'язків.

5. Профілактика емоційного вигорання через усвідомлення та управління стресовими ситуаціями на робочому місці.

6. Взаємодія з сім'ями поліцейських, включаючи психологічне консультування та підтримку для членів їхніх родин.

Виконання поліцейськими завдань з охорони правопорядку передбачає кілька важливих передумов [2, с.8]. Серед них – ефективний відбір кадрів, успішна професійно-психологічна підготовка, орієнтована на формування професійної спрямованості особистості, розвиток пізнавальної сфери, підвищення стресостійкості, розвиток адаптаційного потенціалу та навичок соціальної взаємодії.

Для успішної діяльності також необхідні ефективні заходи з психологічної підтримки та реабілітації. Вивчення впливу воєнних дій на особистість поліцейського є важливою темою для обговорення, оскільки воно має вирішальне значення для збереження людського потенціалу професійної діяльності Національної поліції України. Це є ключовою передумовою існування правової держави та захисту прав і свобод громадян.

Зазначена проблема вимагає всебічного подальшого вивчення та аналізу з метою зменшення негативних впливів, що можуть виникнути внаслідок травматичного досвіду війни. Розгляд цього аспекту також сприятиме визначенню ефективних шляхів інтеграції особистісних особливостей поліцейського у майбутню професійну діяльність.

Список використаних джерел

1. Доценко В. В. Доценко В. В. Розвиток психологічної стійкості поліцейських в умовах військової агресії. Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. Наук.-практ. Конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Хар-ків. Нац. Ун-т внут. Справ. Харків : ХНУВС, 2022. С. 160-164.

2. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

3. Чабан О.С. Психічне здоров'я в умовах війни: як його зберегти й не потрапити в «день бабака»? *Медицина газета «Здоров'я України 21 сторіччя»* № 5-6 (522-523), 2022 р. С. 10-11.

Роман МОСКАЛЕНКО
Катерина МІТЧЕНКО
старший викладач кафедри
гуманітарних дисциплін та
психології поліцейської діяльності,
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З ДІТЬМИ ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ЗЛОЧИНІВ

Співчуття та чесність – найважливіші фактори у спілкуванні з дітьми. Страх і відчай часто є першими емоціями, які відчувають діти, коли стикаються з поліцейським. Важливо швидко розпізнати ці почуття та відреагувати на них таким чином, щоб не завдати шкоди дитині та заспокоїти її. Головним підрозділом по роботі з дітьми є ювенальна превенція Національної поліції України. Завданням цього підрозділу є «профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття в межах своєї компетенції заходів для їх усунення» [1].

При реагуванні поліцейськими на виклик, першими виїжджають працівники Патрульної поліції, які встановлюють всі обставини події та у випадку участі неповнолітньої особи, залучають відповідних фахівців.

Мітченко К.В. в своїх наукових розвідках з теми відмічає, що поліцейський при взаємодії з дитиною, яка опинилась в складних життєвих обставинах, або стала жертвою злочинів, пропонує певний алгоритм дій:

1. ідентифікувати себе (ім'я, посада), запропонувати допомогу та чітко проговорити свої дії постраждалому, розуміючи, що в цей час особа дезінтегрована.

2. Забезпечити безпечне місце, підтримуючи гідність особи, орієнтуючись на основні вікові особливості.

3. Повернути до реальності, через використання простих питань, звернення по імені, прохання допомогти.

4. Забезпечити задоволення базових потреб. При цьому важливо постраждалому надавати право вибору, з метою повернення контролю над своїм життям, хвалити.

5. Дати можливість виговоритись, слухати, але намагатись максимально відтворити хронометрах подій, фіксувати завершення окремих етапів.

6. Бути поруч скільки треба або перенаправити іншому спеціалісту (мед. працівнику, психологу). Додатково слід відмітити, особливості віку дитини. Зокрема, важливо пам'ятати основні характеристики віку, які можуть

бути важливими при наданні первинної психологічної допомоги [2, с. 115].

Важливим аспектом роботи поліцейського з дитиною є її вік, відповідні новотворення. Поліцейські повинні застосовувати методики спілкування з дітьми виходячи з того, якого віку дитина. Тож визначимо вікові рамки, та як розмовляти з дітьми різного віку.

Під час спілкування з дітьми молодшого шкільного віку (6–10 років) слід враховувати, що вони мають цілком достатній словниковий запас для висловлювання своїх думок, вони можуть описувати подробиці, пояснювати хід подій. Пам'ятають факти протягом тривалого часу, розрізняють категорії «добре» та «погано», мають власну думку.

Із 9–10 років починають вільно виражати свої емоції, швидко говорити, можуть брехати для самозахисту від негативних наслідків. До дорослого ставляться з довірою і відкритістю. Для них надважливим є особистий приклад дорослих, громадське оцінювання їхніх вчинків, знань і особистих якостей.

Під час спілкування з дітьми юнацького віку (15–18 років) слід опиратися на їх морально-вольові якості. Вони у спілкуванні вибіркові, усвідомлюють цінність власної особистості, своєї неповторності, прагнуть рівності стосунків із дорослими як із друзями чи порадиниками. У цьому віці посилюється увага до особистісних, внутрішніх, власне психологічних якостей людини, на основі чого робиться висновок про неї. Врахуйте, що небажання чи невміння дорослих визнавати автономію юнаків (юнок) часто призводить до конфліктів [3, с. 62].

Поліцейські повинні знати і враховувати ці аспекти у спілкуванні. Це може допомогти, як і розкритті злочину так і у наданні психологічної допомоги дитині. Якщо дитина є ключовою фігурою у розкритті злочину, вона могла щось бачити, чути, а поліцейський, який не знає як працювати з такою дитиною, налякає її ще більше і у подальшій роботі, потрібно буде працювати в двічі більше та залучати інших працівників у цій сфері.

Тому ми вважаємо, що для професії поліцейського важливо володіти базовими знаннями та навичками професійного спілкування з дітьми, знати базові методики спілкування й адаптувати ці знання під специфіку своєї діяльності, вимог умов служби та власного психотипу.

Окремо в питанні дослідження визначеної теми, варто згадати використання працівниками Національної поліції «Кімнати дружньої до дитини», так званої «зеленої кімнати». Використовується для проведення інтерв'ювання (допиту/опитування) дитини з урахуванням її вікових та психологічних особливостей в умовах, що мінімізують та не допускають повторної травматизації психіки дитини. Робота з використанням такої «кімнати» можлива з дитиною будь-якого процесуального статусу, у тому числі під час опитування дитини ювенальним поліцейським, допиті дитини слідчим чи слідчим суддею [4, с. 19].

Під час/у процесі спілкування з дітьми потрібно враховувати особливості вікової психології, володіти базовими знаннями з педагогіки та

мати гарно розвинену емпатійність і толерантність. Бути тактовним у процесі спілкування, дати дитині те безпечне місце та того безпечного дорослого, яких вона потребує в тих несприятливих чи навіть небезпечних умовах в яких опинилась. Для поліцейського важливим є розуміння, як потрібно спілкуватися, та надавати саме психологічну допомогу, на що звернути увагу, що врахувати та якомога якісніше та ефективніше виконати свою роботи щоб допомогти дитині.

Список використаних джерел

1. Наказ від 19.12.2017 №1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. URL : Про затвердження Інструкції з о... | від 19.12.2017 № 1044 (rada.gov.ua)
2. Мітченко К. В. Надання первинної психологічної допомоги дітям, які стали жертвами злочинів: практичний досвід. С. 114-117. URL : ЗБІРНИК_ТЕЗ Міжн. конф Травень 2023.pdf (itita.gov.ua) (дата звернення 12.01.2024).
3. Ваньчик Ю. А.. Професійне спілкування поліцейських із різними категоріями громадян С. .62-63. URL : 15.pdf (nuoua.od.ua) (дата звернення 12.01.2024).
4. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. Київ, 2021. С. 19-20. URL : Green Room Methodology for Police Officers.pdf (unicef.org) (дата звернення 12.01.2024).

Олена НОВАК

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕРЖАВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: СУЧАСНІСТЬ

На сьогоднішній день питання щодо формування свідомих і відповідальних громадян України набуває особливої уваги, особливо під час воєнного режиму. Формування активного та стабільного громадянського суспільства в Україні є необхідним, оскільки воно відіграє ключову роль у демократичному розвитку країни, забезпечує відповідальність влади, захищає права та інтереси громадян, а також сприяє вирішенню важливих соціальних питань. Громадянське суспільство – це сукупність недержавних організацій, що представляють волю та інтереси громадян для здійснення та захисту прав і свобод. Функціонування громадянського суспільства неможливе без

громадянина як самостійного члена суспільства (як індивіда), який виявляє свою активність і є корисним для громади [4, с. 7].

Конституція України регламентує найголовніші норми, що відіграють роль у формуванні громадян України. Відповідно до ст. 1 даного нормативно-правового акту, Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Тому в такій державі, згідно зі ст. 3 вищезазначеного закону, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Що в свою чергу підкреслює значення свідомих громадян для формування суспільства в цілому на всій території України.

Проте, укорінення основ республіканізму, тобто формування ефективного громадянського суспільства, вимагає зміни філософії державного управління. Це має першим на практиці перейти до принципів відкритості та прозорості та продемонструвати, що сприйняття громадянина та громадянського суспільства виступають як рівноправні державі суб'єкти державотворчого процесу. Бо саме активність громадян, соціальна взаємодія тощо, залежать певним чином від позиції самої влади [2, с. 222].

Станом на 2018 рік після опитування представниками громадських організацій щодо ефективних способів впливу громадського сектору на владу, найбільш вигідними стали: засоби масової інформації, створення сильних об'єднань громадських організацій, звернення до міжнародних організацій, публічне обговорення суспільних проблем та пропонування вирішення цих питань і т. д. [3, с. 26]. А це свідчить про потяг до покращення влади ще шість років тому. В наш час ми вже мали б бачити зміни у цьому напрямку. Звичайно, вторгнення РФ на територію України значно зупинило даний процес.

На даний час всі сили, спрямовані на підтримку фронту, що також можна розглянути як згуртованість громадян. Ситуація тісної взаємодії збройних сил і громадськості, яка склалася з 2014 року і подекуди зберігається донині (це різноманітна допомога ЗСУ), можлива лише в умовах війни, коли існує загроза самому існуванню держави. Справжню боєздатність збройних сил не можна забезпечити за допомогою волонтерського руху, це має забезпечити держава. Наразі у розвинених країнах у мирний час громадська діяльність зосереджена переважно на систематичному контролі за виконанням державою своїх зобов'язань [4, с. 9]. Тобто те, що відбувається після 24 лютого 2022 року. Згуртованість українського народу відбулася після початку війни, це дуже добре з одного боку, оскільки більшість громадян формують свідоме та відповідальне суспільство, а з іншого питання корупції навіть під час війни, на жаль, залишається актуальним (наприклад ситуація, коли звичайні люди збирають кошти на амуніцію військовим, а вони через свою жадність перепродають все, що надали їм звичайні люди).

Відступимо від війни та повернемося до формування громадян України, а саме до низка інституцій, які відіграють важливу роль у формуванні та

розвитку громадянського суспільства. До них можна віднести: громадські організації – добровільні об'єднання громадян, які створені для реалізації спільних цілей та завдань стосовно покращення країни в цілому; благодійні фонди – неприбуткові організації, які збирають кошти та надають допомогу нужденним; ЗМІ – засоби масової інформації, які надають громадянам доступ до інформації, розслідують корупцію та зловживання владою тощо (про це вже йшла мова вище, але слід пам'ятати про аналіз інформації для розуміння «правди та неправди») і т. д.

Таким чином, громадянське суспільство є проявом найвищого рівня організації державної влади, за якого максимально забезпечується можливість реалізації прав та інтересів осіб, участь у державних справах, а також гармонійне розкриття творчих здібностей [2, с. 224]. Формування свідомого та відповідального громадянського суспільства в Україні є запорукою демократичного розвитку країни, захисту прав та свобод громадян, а також вирішення важливих соціальних проблем. Вторгнення РФ на територію України певним чином відіграло роль на формування громадян під час війни, це сприяло об'єднанню громадян, віри у свою державу та щасливе її майбутнє.

Усупереч загарбницькій війні, розв'язаній РФ, громадянське суспільство в Україні продовжує розвиватися. Це є помітним по збільшенню кількості активістів, які борються за свої права та свободи, з'являються нові громадські організації. На жаль, залишається проблемне питання щодо ЗМІ, через «вкиди» країни агресора стає важко сприймати належну інформацію, що відбувається в країні. Але віримо у силу нашої демократичної держави, народ, органи МВС та ЗСУ.

Список використаних джерел

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.
2. Gorlenko V. V. FORMATION OF CURRENT CIVIL SOCIETY IN UKRAINE: PECULIARITIES OF THE INFLUENCE OF THE STATE. Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences. 2019. Т. 4. С. 221–226. URL : <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.4/36>.
3. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Андріученко Т. В., Бекешкіна І. Е. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. Київ : НІСД, 2018. 128 с.
4. Взаємодія Збройних сил України з громадянським суспільством: довідник / [Кравченко Л. О., Нікітюк Т. А., Лукічов В. Л., Арнаутова В. В.]; за заг. ред. Л. О. Кравченко. Київ, 2021. 48 с.
5. Маргулов А. Х. Громадянське суспільство в Україні: історичні ретроспективи. 2018.

Софія НОРОХА

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,

професор кафедри

міжнародних відносин

та соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ВІЙНА ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ В ІСТОРІЇ

Війна як суспільно-політичне явище має багатогранну природу, що відображається у глибині її історичного коріння та впливі на розвиток суспільства. Війна визначається як організований конфлікт між двома або більше групами, що використовують насильство з метою досягнення певних цілей. Хоча корені війни можна простежити в давніх часах, вона еволюціонувала разом із суспільством та політичними системами [3, с. 5].

У давніх суспільствах війна відігравала роль засобу для розв'язання конфліктів, захисту території та розширення влади. З часом вона стала складнішою та організованішою, включаючи такі аспекти, як військова тактика, стратегія та воєнна технологія.

Соціальне насильство, на відміну від природних факторів примусу, що можуть включати космологічні, енергетичні, кліматичні або екологічні загрози та ризики, має велику самостійність і може впливати на суспільство, спонукаючи його до радикальних змін у формах та напрямках розвитку. Це явище, як зауважив Фрідріх Енгельс, не обмежується простими вольовими актами, а вимагає наявності чітко визначених матеріальних ресурсів, які перебувають у руках людей і наділені певною владою [1]. Соціальне насильство представляє загрозу перспективу примусу одних соціальних сил або груп над іншими, чий інтереси суттєво розходяться та можуть конфліктувати між собою. Ці конфлікти можуть бути вирішені за рахунок втрат позицій інших груп, що є однією з основних характеристик соціального насильства.

Зі становленням держави та класового суспільства, війна перетворюється на специфічно організований вид діяльності, що визначається політичними мотивами та формує власне ідеологічне і культурне поле. Вона породжує постійно діючі державні інституції збройних сил та армії. Таким чином, війна набуває всіх ознак соціальної діяльності: вона має певну ціле-раціональність, ідеальний образ (план) та використовує різноманітні людські якості, включаючи фізичні, інтелектуальні, вольові, психологічні та моральні здібності. На найвищому рівні вона може набувати навіть ознак творчості та мистецтва, що відоме як військове мистецтво або мілітарна культура [2, с. 29].

Проте, важливо відрізнити війну як організовану форму конфлікту від інших видів насильства, таких як бойовища між гангстерськими групами чи напади розбійних банд. Війна характеризується не лише наявністю збройних дій, а й наявністю політичних цілей, організацією, вміннями та мистецтвом збройної боротьби, а також значними соціальними силами, які мають потенціал перетворити суспільство на воєнний шлях.

У історії думки відбувалися і досі відбувається дебати щодо війни. Вона інтерпретується як «природне» заняття для людини у певних філософських школах, а також засуджується як варварський акт злочинності. Філософи, такі як Гуго Гроцій, пропонували обмеження війн за допомогою міжнародного права, тоді як інші, наприклад Іммануїл Кант, адвокатували ідею «вічного миру» та колективної безпеки серед суверенних держав [4, с. 124].

Війна має значний вплив на суспільство, який проявляється в різних аспектах. По-перше, вона призводить до людських жертв та страждань, знищення майна та інфраструктури. По-друге, війна може призвести до соціальної дестабілізації, зсувів у владі та перерозподілу ресурсів.

Наприклад, Перша та Друга світові війни викликали значні зміни у суспільних структурах та економіках багатьох країн. Вони також призвели до значного розвитку технологій та науки, зокрема в галузі медицини та комунікацій.

Політика та війна завжди були тісно пов'язаними. Війни часто виникають на політичному фоні, через конфлікти інтересів між різними політичними силами або країнами. Вони можуть бути спробою досягнути політичних цілей через силу, змінити кордони, режими чи вплив у світі.

З іншого боку, війна також може бути реакцією на політичні або ідеологічні агресії. Наприклад, Холодна війна між США та СРСР була не лише війною ідеологій, а й політичним протистоянням між двома світовими супердержавами [5, с. 87].

Отже, війна як суспільно-політичне явище в історії відіграє ключову роль у формуванні та трансформації суспільства. Вона впливає на всі сфери життя, від соціальних структур до політичних систем. Розуміння природи та наслідків війни є важливим для розвитку мирних методів вирішення конфліктів та збереження стабільності у світі.

Список використаних джерел

1. Бернадський Б. В., Мілославська О. М. Сутність і природа міжнародного конфлікту та політичний компроміс: історичний погляд Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 8.
2. Герасіна Л. М., Требін М. П., Сахань О. М., Воднік В. Д. Конфліктологія: загальна та юридична : підручник / за заг. ред. Л.М. Герасіної. Харків : Право, 2021. 224 с.
3. Сенік О. М. Загальна теорія правового конфлікту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2013. 22 с.
4. Сенік О. М. Динаміка розвитку правового конфлікту. Інформація і право. 2013. № 1(7). С. 121–130.
5. Фурсіна Н. А. Теорія виникнення військових конфліктів, воєн. *Економіка та держава*. 2018. № 12. С. 81–88.

Влада СМОЛЯР

курсантка ННППФПНП

Кирило НЕДРЯ

завідувач кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності,

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

к.і.н., доцент

THE ROLE OF THE MASS INFORMATION MEDIA IN THE FORMATION OF THE CONTEMPORARY: PSYCHOLOGICAL AND MORAL ASPECTS

News, messages, pop-ups – all this attracts our attention every morning. The first thing a modern person does is pick up a phone or turn on a computer. Taking into account the favorable ratio of accessibility and mass distribution of information using media resources, it is not difficult to understand that the Internet and television have a huge impact on the psychological and moral principles of a person. According to V. Lyzanchuk: «The national network of mass communication means is one of the «three whales» on which state self-awareness is based, along with the national intelligentsia and the national political elite».

Mass media not only influence people's worldview, shape national consciousness, but also become the most powerful driving force in the hands of those who have information and know how to present it correctly. The audience's point of view is formed from what and how exactly the mass media present. In most cases, the messengers consciously interpret the information in such a way as to immediately show the necessary vision of the situation. In one case, they have a positive impact, singling out the necessary and important among all the information, and in the other – they become a catalyst for conflicts, exaggerating real information for the sake of vivid impressions.

The influence of the «third branch of government» was applied even in Soviet times. An example can be the situation of the battle near Kruty. During the Soviet regime, the history of the battle near Kruty and the liberation struggle was falsified or «filtered», which is why even now not everyone knows the full picture of the events. The undeniable tragedy of 1918 was highlighted as an inept decision by the Ukrainian authorities and the heroic death of 300 young men was exaggerated in order to reduce trust in the authorities at a time when it was profitable for the USSR authorities.

Even today's mass media use the inaccuracy of information to their advantage. Many articles mention the «300 Ukrainian Spartans» and the high school students sent to be «slaughtered».

Although in the memoirs of A. Honcharenko it is written: «The losses amounted to: up to 250 young men, one company (up to 30 people) of students and 10 senior officers». In the «Krutyan incident», V. Zarytsky noted that «losses» in A. Honcharenko's memoirs meant not only the killed, but also the wounded and those who went missing. And in the magazine «Military History» for 2008, V. Ulyanich wrote that according to the data of the commission, the data about 300 dead are far from the truth.

Now this event is used to raise the level of national self-awareness. By confirming the widespread Soviet version, according to which young people were thrown under enemy machine guns against their will, we devalue the struggle of the young army, devalue the dedication of young soldiers and their command.

Not only does the media change history, but it also has a powerful influence on our preferences and in fact almost controls our interests and principles. Mass media is a powerful force of influence on people's consciousness, a means of prompt communication of information to different corners of the world, the most effective means of influence on human emotions. An example is even ordinary advertising. We are more likely to buy what the bright pictures on the screen recommend, because it is the choice of the majority.

It will be apt to note that mass media have an influence on national consciousness, especially now, when 2020 unpleasantly surprises the whole world. Against the background of the events in the east of Ukraine, the presidential elections, mass media are becoming a real weapon in the hands of journalists. There are «rains» and «leaks» of compromising information. Internet resources are full of campaign videos and scandalous information. This should not happen, journalists should write the truth in order to interest the consumer of the content.

Thus, using mass media to influence society is not a bad decision, but the influence should be carried out with the help of non-falsified and correct information. It is necessary to encourage society to believe the words from TV screens, telephones and newspapers with valid data, existing real facts.

We must analyze events, think independently and be able to use information. For young specialists in the field of mass media, the main goal should be to reproduce events in the country and the world as accurately as possible, to teach their viewers to draw conclusions. Then society will not blindly believe provocative articles from the Internet.

It is not for nothing that the mass media are called the «third branch of government» and it is the mass media that have the greatest influence on the creation of the psychology of contemporaries, especially teenagers, who are the driving force of progress. The correct dissemination of information and the correct work of mass media is a necessary component in shaping the consciousness of the modern population not only of Ukraine, but also of the world as a whole.

Анастасія ОЖЕРЕЛЄВА

курсантка Криворізького
навчально-наукового інституту

Тетяна ДАЦЮК

доцент соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
Криворізького навчально-
наукового інституту Донецького
державного університету
внутрішніх справ, к. і. н., доцент

ВНУТРІШНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є особливим режимом, що вводиться в державі чи в окремих її частинах відповідно до надзвичайної ситуації, зокрема військові конфлікти або загрози національній безпеці. Його вплив на функції сучасної держави є багатограним, і для кращого розуміння цього впливу слід розглянути кілька ключових категорій у теорії держави: «держава», «воєнний стан» і «внутрішні функції». У юридичній літературі існує кілька підходів до визначення поняття «держава». У більшості випадків під державою розуміють:

– Динамічну систему, що відповідає за управління суспільством. Ця система може змінюватися залежно від внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як соціальні, політичні чи економічні події та процеси.

– Форму політичної організації суспільства, яка характерна для більшості сучасних народів. Держава, як така, використовує спеціальні механізми для управління, вирішення спорів (арбітрування) та легалізованого примусу.

Також держава зазвичай діє на основі адміністративно-територіального розподілу і базується на принципах громадянства. Це означає, що в державі є визначена територія, на якій вона здійснює свою владу і певне населення, яке підпадає під цю владу.

Щодо воєнного стану – це спеціальний правовий режим, який вводиться в Україні або в окремих її регіонах у випадку збройної агресії або загрози нападу, небезпеки для державної незалежності чи територіальної цілісності. Він надає державним органам, військовому командуванню, військовим адміністраціям і місцевим органам влади додаткові повноваження для запобігання загрози, відсічі агресії та забезпечення національної безпеки [4] Воєнний стан також передбачає тимчасове обмеження конституційних прав і свобод громадян, а також прав юридичних осіб, зі встановленням строків дії цих обмежень.

Ну і саме внутрішні функції – це ключові напрями її діяльності, спрямовані на вирішення внутрішніх завдань. До них належать такі функції:

Економічна функція – держава бере участь в організації та регулюванні економіки, сприяючи розвитку та стабільності.

Політична функція – пов'язана з управлінням державою, визначенням політичного курсу та підтримкою політичної стабільності.

Соціальна функція – включає забезпечення соціального захисту громадян і підтримку соціальної рівності.

Екологічна функція – спрямована на охорону довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Функція оподаткування і фінансового контролю – стосується збору податків та контролю за фінансами, забезпечуючи ресурсами для виконання інших функцій.

Культурна функція – пов'язана з підтримкою та розвитком культури, освіти, мистецтва та інших культурних аспектів.

Функція забезпечення режиму законності і правопорядку- спрямована на підтримку законності, забезпечення правопорядку та захист прав громадян.

У межах воєнного стану ці функції можуть бути перерозподілені з метою забезпечення захисту від зовнішніх загроз. Наприклад, акцент може бути зміщений на забезпечення безпеки, зростання виробництва військової техніки, регулювання економіки в умовах кризи, а також на контроль інформаційного простору.

Оскільки нині в Україні триває війна, оголошено воєнний стан, то держава адаптує свої функції до нових, воєнних реалій. Ці зміни стосуються всіх сфер державного управління, але особливо яскраво вони проявляються у виконанні **внутрішніх функцій** держави.

1. Зміна пріоритетів в умовах воєнного стану на перший план виходять функції, пов'язані з забезпеченням безпеки держави та її оборонної функції, зміцнення Збройних Сил України, інших військових формувань, розвиток оборонно-промислового комплексу.

2. Правоохоронної функції: – забезпечення правопорядку, боротьба з диверсіями та тероризмом, протидія кіберагресії.

3. Надзвичайної функції – ліквідація наслідків воєнних дій, надання допомоги постраждалим.

4. Трансформація інших функцій – інші внутрішні функції держави також зазнають змін, спрямованих на адаптацію до воєнних умов. Це стосується: економічної функції – перехід на воєнну економіку, забезпечення стійкості економіки в умовах санкцій та блокади. Соціальної функції- надання соціальної підтримки населенню, допомога переселенцям, піклування про поранених та інвалідів війни. Культурно-освітньої функції – збереження культурної спадщини, забезпечення доступу до освіти в умовах воєнного стану.

Взаємодія з громадянським суспільством – в умовах воєнного стану

зростає роль громадянського суспільства у виконанні внутрішніх функцій держави. Важливим завданням стає налагодження ефективної співпраці між державними органами та громадськими організаціями.

Воєнний стан вносить зміни до законодавства, що регулює виконання внутрішніх функцій держави. Ці зміни мають бути спрямовані на забезпечення балансу між необхідністю посилення безпеки та збереженням демократичних принципів.

Досвід інших країн, які стикалися з воєнними діями, може бути цінним джерелом знань та рекомендацій щодо виконання внутрішніх функцій держави в умовах воєнного стану.

В Україні гарантується право на свободу слова та на вільне вираження поглядів і переконань, а також право вільно збирати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію. Ці права мають важливе значення для демократії та верховенства права. Вплив воєнного стану на свободу слова, введення певних обмежень. В умовах воєнного стану держава може вводити певні обм

Важливо дотримуватися балансу між інтересами національної безпеки та правом на свободу. Цензура, тобто вимога узгоджувати інформацію до її поширення або заборона (чи створення перешкод) для поширення інформації, не допускається. Заборона поширення інформації, яка може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану. Під час війни доступ до перевіреної правдивої інформації є особливо актуальним. Важливо захистити населення від дезінформації та пропаганди з боку країни-агресора. За вчинене в умовах воєнного стану несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань передбачено кримінальну відповідальність. Неприпустимість зловживання свободою слова. Неприпустиме зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації та телерадіоорганізацій для виправдання збройної агресії РФ проти України. Таким чином, війна в Україні ставить перед державою нові виклики, які потребують рішучих та ефективних дій. Виконання внутрішніх функцій держави в умовах воєнного стану має ґрунтуватися на принципах пріоритетності безпеки, єднання суспільства, верховенства права та міжнародної співпраці. Також важливо зазначити, що свобода слова є однією з основоположних цінностей демократії. В умовах воєнного стану важливо знайти баланс між захистом національної безпеки та збереженням свободи слова. Держава має вживати заходів для забезпечення доступу до перевіреної правдивої інформації та захисту населення від дезінформації та пропаганди.

Список використаних джерел

1. Мельничук С. М. Функції сучасної держави в умовах воєнного стану. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. Вип. 1 (101). 2023. С. 23-35. URL : <https://rep.dnuvs.ukr.education/items/1b585c17-d862-4bc8-b27e-f8b54bbb4028>.
2. Шай Р. Я. Принципи та форми реалізації функцій держави. Р. Я. Шай. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2014. № 810. С. 116-123. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_810_21.
3. Олексій Цельєв, Ольга Рудевич. Діяльність ЗМІ під час воєнного стану. URL : <https://law-in-war.org/diyalnist-zmi-pid-chas-voennogo-stanu/>.
4. Указ Президента України №64/2022. Про введення воєнного стану в Україні. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

Данило САФАРОВ

магістрант ФПФПД

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності,
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

СТРЕС ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

У деяких професіях інтенсивність і загроза кризових ситуацій та хронічного стресу значно вища. Робота в поліції є однією з таких професій. Це пов'язано з тим, що коли поліцейські виконують свої обов'язки, то вони майже завжди усвідомлюють загрозу, небезпеку та важливість своєї місії.

Поняття екстремальної ситуації застосовується до ситуацій з якими стикається працівник Національної поліції України. Так само, як екстремальна ситуація сама по собі є стресом, так і сукупність супутніх таким ситуаціям чинників, є своєрідними стресорами.

Робота в поліції є стресом не лише для самих поліцейських, але й для їх рідних та близьких. Це пов'язано з тим, що важко пояснити і зрозуміти пересічним громадянам бажання бути в постійній небезпеці, коли є інші, більш «мирні» професії. Саме тому поліцейських часто запитують вдома: «Навіщо ти це робиш?». Звичайно, відсутність розуміння і підтримки вдома не допомагає зменшити стрес або швидко адаптуватися, а навпаки може створити новий або посилити вже наявний стрес. Тож для поліцейських стрес – це справді постійний супутник їх службової діяльності. І багато з цих стресів

несуть негатив. Хоча є стрес, який чинить позитивну дію: мобілізує на подолання труднощів, активізує [1, с. 330].

Стрес – це стан, який викликається невідповідністю між вимогами середовища та можливостями людини їх реалізувати. Він може бути викликаний різними факторами, такими як небезпечні ситуації, конфлікти, відповідальність, невизначеність тощо.

Стрес може негативно впливати на роботу поліцейського в таких сферах:

Виконання службових обов'язків. Стрес може призвести до зниження концентрації уваги, швидкості реакції, прийняття рішень тощо. Це може призвести до помилок у роботі поліцейського, що може мати негативні наслідки у вигляді фізичних каліцтв та навіть смерті.

Взаємодія з громадянами та відповідальність. Стрес може призвести до агресивної поведінки поліцейського, що може спричинити конфлікт з громадянами; втрату самоконтролю, що може призвести до непередбачуваних дій поліцейського, наприклад, таких як перевищення меж владних повноважень [2, с. 275].

Стрес, безперечно, завдає шкоду у роботі поліцейських. Він може призвести до таких проблем, як:

- фізичні проблеми, такі як головний біль, проблеми зі сном, шлунково-кишкові проблеми тощо;
- психічні проблеми, такі як тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад тощо;
- професійна дезадаптація, яка може призвести до звільнення з роботи.

Для того, щоб мінімізувати негативний вплив стресу на роботу поліцейських, важливо впроваджувати програми управління стресом. Ці програми можуть включати такі заходи, як:

Фізичні вправи. Фізичні вправи допомагають знизити рівень стресу, покращити самопочуття, підвищити стійкість до стресу.

Психологічні техніки. Психологічні техніки, такі як медитація, релаксація, тренінги стресостійкості тощо, допомагають навчитися справлятися зі стресом.

Соціальна підтримка. Соціальна підтримка від сім'ї, друзів, колег також може допомогти поліцейським справлятися зі стресом [3, с. 46].

Окремо слід наголосити на психопрофілактиці професійних стресів. Загалом психологічне забезпечення службової діяльності являє собою комплекс безперервно здійснюваних заходів щодо формування, зміцнення та розвитку у поліцейських відповідних психологічних якостей, що забезпечують їх високу психологічну стійкість і готовність виконувати службові та бойові (в реаліях сучасних конфліктів) завдання за будь-яких умов та обставин.

Метою ж відповідних профілактичних заходів і належного психологічного забезпечення служби є вироблення в особового складу

здатності долати великі нервові навантаження, зберігати боєздатність в обстановці впливу сильних стресорів, а також достатньо швидкої адаптації до травматичних видів стресу.

Окремо варто зауважити на потребі навчання поліцейських та напрацювання у них навичок надання першої психологічної допомоги як потерпілим, так і собі, а також загальних навичок психологічних особливостей роботи з людьми [4, с. 63].

Список використаних джерел

1. Шинкаренко І. О. Психологічні наслідки впливу на особистість правоохоронця надзвичайних обставин / Шинкаренко І. О. Дніпро : *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* № 3, 2022. С. 326-335.
2. Шинкаренко І. О. Психічна та емоційна стійкість правоохоронців в екстремальних ситуаціях воєнного стану / Шинкаренко І.О. Харків : Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану: зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 274-276.
3. Інна Шинкаренко, Артем Герасимов. Деякі аспекти забезпечення психологічної безпеки поліцейської діяльності / Інна Шинкаренко, Артем Герасимов. Львів : «Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності»: збірник тез доповідей І Науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Львів, 20-21 жовтня 2022 року. Львів : ЛДУБЖД, 2022. С. 45-47.
4. Недря К. М. Стресостійкість у роботі поліцейського: навчально-практичний посібник / К. М. Недря. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 124 с.

Вадим СОЛОД,
курсант ННППФПНП
Елеонора СКИБА
професор кафедри гуманітарних
дисциплін і психології
поліцейської діяльності,
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В РОБОТІ СУЧАСНИХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Перспективи майбутнього співіснування суспільства та правоохоронних органів у сучасній загальній картині світу нерозривно пов'язані з необхідністю підвищення рівня індивідуальної відповідальності особистості у процесі професійної діяльності, особливо в умовах постійно діючих викликів, що

мають різних характер: соціальний, економічний, культурний, психологічний та емоційний.

Згідно до сучасних вимог до офіцерів поліції, попередження порушень прав людини є найвищою метою професійної діяльності. Аналіз ситуації переконує, що сучасні вимоги до роботи працівників поліції передбачають формування у них людино-центрованого світогляду. Це потребує особливої уваги до формування певних компетентностей у професійній діяльності.

У центрі уваги мають стояти повага та захист прав людини.

Аналіз поняття прав людини вимагає визнати права людини як одну із фундаментальних цінностей. Саме права людини відображають внутрішній і зовнішній сенс людського існування.

Сучасна суспільно-політична ситуація свідчить про те, що, незважаючи на досить тривалу історію людства, в соціальному середовищі не на достатньо високому рівні існує відношення та розуміння цієї складової.

Політико-правові досягнення України є підставою для забезпечення подолання всіх видів насильства як у приватній, так і в публічній сферах. В умовах необхідності гарантування на законодавчому рівні прав і свобод людини, забезпечених державою, працівники поліції повинні мати відповідно високий рівень правової культури та правосвідомості.

Такий рівень формуються під впливом різноманітних чинників. Знання з різних галузей мають забезпечувати формування фундаментального знання про права людини з точки зору соціальної рівності чоловіків і жінок у процесі побудови загальної картини світу та як відображення ситуації у сфері захисту прав людини.

Сучасний офіцер розуміє соціальне середовище, де кожна окрема особа впливає на формування середовища, та, в свою чергу, це соціальне середовище впливає на індивідуальну відповідальність.

Інноваційна політика Community Policing має ґрунтуватися на засадах співрозуміння та партнерства між правоохоронними органами та громадянами. Взаємодія офіцерів громади та її мешканців має забезпечувати через різні інноваційні засоби та форми- найбільш сприятливий режим спілкування правоохоронців та мешканців територіальної громади. Довіра як один із дієвих інструментів підвищення рівня безпеки середовища формуються завдяки багатьом факторам, серед яких не останнє місце займає партнерство між сторонами будь – якого проекту.

Запровадження у практичну площину філософії партнерства має свої позитивні наслідки, адже відомо, що організація роботи на принципах взаємної допомоги, довіри та поваги до цінностей кожної із сторін мають результати через цілеспрямовану діяльність, через стійкість у досягненні мети.

Партнерство як фундаментальна цінність щодо запровадження політики Community Policing у практичну діяльність діє за своїм механізмом як «угода», де сторони – учасники проекту, узгоджуючи спільні цілі та задачі співпрацюють для досягнення своїх спільних потреб. Співпраця офіцерів

поліції та мешканців територіальних громад має підвищувати крок за кроком рівень безпеки суспільного середовища, запобігати злочинності, встановлювати суспільні відносини на принципах доброчесності та поваги до прав людини.

Філософія підходу Community Policing зосереджена на концепції, що офіцери поліції та громадяни працюють разом над створенням креативного підходу щодо можливостей вирішування проблем сучасної спільноти, які мають прямі та опосередковані зв'язки із самими злочинами, страхами перед злочинністю, прагненням якості життя та соціально-культурного середовища взагалі.

Філософія ця заснована на вірі, що задля досягання цих цілей поліція має розробити та запропонувати населенню новий тип відносин, який ґрунтується на розширенні ролі самого населення у вирішенні місцевих справ. Поліцейські відділки мають дозволити пересічним громадянам на свій розсуд встановлювати соціальні пріоритети та надавати певні влади щодо залучання їх зусиль на покращення якості життя на їх території проживання.

Запровадження у практичну площину такої філософії переміщує увагу та зусилля поліцейських відділків з відповідей на дзвінки громадян щодо правопорушень у сторону адресної уваги на вирішення суспільно важливіших питань цієї спільноти як превентивної дії.

Такий підхід вимагає щоб поліцейські відділки змістити центр своєї праці із правозастосування та боротьби із уже скоєними злочинами на превентивні функції.

Поліція має виконувати значно ширші функції ніж створювати умови, які будуть приводити через опосередковані дії до зменшенню громадянського страху перед злочинами, допоможе встановлювати та підтримувати порядок в суспільстві як цінність цієї громади.

Такі заходи приведуть до забезпечення злагоди та соціального блага ,що будуть метою діяльності поліції та,- у свою чергу,- спричинять зменшенню злочинності, з часом витіснять арешти як головну мету роботи поліцейських.

Досвід демонструє, що підхід, заснований на принципах Community Policing знижує ступінь страху суспільства перед злочинами, підвищує у громадян рівень почуття захищеності, безпеки та довіри до поліцейських , що впливає опосередковано на рівень правосвідомості та правової культури.

Нова філософія взаємодії поліції та територіальної спільноти має формуючий вплив на розподіл повноважень поліції, розвиток креативного мислення поліцейського та відношення до справи, вміння співпрацювати на засадах довіри та поваги, розширення професійних функцій, залучення до справ громади, визнання спільних соціально важливих цінностей, вміння прислухатись до потреб та проблем громади, що, безумовно, прямо та опосередковано формує суспільство та підвищує рівень національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Скиба, Е. Концепція розширення прав людини як складова інноваційних підходів політики Community Policing. Community policing: освітні практики: кол. монографі.; за наук. ред. канд. істор. наук, доц. К. М. Недрі. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 86-117.
2. Братель, С. Національна поліція як суб'єкт забезпечення національної безпеки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С.267-270.

Андрій СУПРУН

курсант факультету № 1

Криворізького

навчально-наукового інституту

Наталія МИРОШНИЧЕНКО

доцент кафедри

соціально-гуманітарних

та загальноправових дисциплін

факультету № 1 Криворізького

навчально-наукового інституту

Донецького державного

університету внутрішніх справ,

кандидат педагогічних наук,

доцент

**THE ROLE OF INTERNATIONAL LAW IN PROTECTING
THE RIGHTS AND FREEDOMS OF A PERSON AND A CITIZEN
DURING AN ARMED CONFLICT**

The last decade has been marked by a series of brutal military conflicts that have claimed the lives of millions of civilians and caused horrific suffering. These conflicts have been accompanied by gross violations of international humanitarian law and international human rights law. Unfortunately, the war that the Russian Federation unleashed against Ukraine on February 24, 2022, has become a vivid example of such violations.

This war has brought a tragedy for millions of people, causing untold destruction and loss. Despite the existence of numerous international treaties aimed at protecting people in peacetime and during armed conflicts, these norms prove to be ineffective in modern realities. They fail to adequately protect the rights of civilians and combatants at war, and do not deter authoritarian regimes from committing crimes against humanity.

Violations of international law during armed conflicts are often qualified as genocide, war crimes, and crimes against humanity. These crimes have no

justification and must be properly investigated and punished.

International human rights law and international humanitarian law share a common goal of ensuring the dignity of all people and humane treatment of them. In most cases, IHL is applied only during wars between states, while IHRL was created to protect people in peacetime, but the situation has changed, and international humanitarian law and international human rights law are increasingly intertwined. IHRL norms are increasingly being applied during armed conflicts, and regional human rights organizations are increasingly turning to the rules of warfare during armed conflicts when assessing whether violations of international human rights law have occurred [1, pp. 7-8].

The civilian population needs the protection of IHL in two aspects:

1) during the active phase of an armed conflict – from becoming the object of an armed attack and the consequences of the use of force against military facilities and enemy combatants;

2) when they fall under the power of the enemy (in particular, when they find themselves on the territory of the enemy state).

In the first case, we are talking about the application of the following principles of distinction and proportionality. In the second case, the main applicable source of IHL is the Geneva Convention (IV) concerning the protection of civilian population in time of war of 12 August 1949, which protects persons who, at any time and under any circumstances, find themselves in conflict or occupation, under the authority of a party to the conflict or an occupying state of which they are not citizens. The Geneva Convention (IV) on the protection of civilian population in time of war contains general rules that are applied both to all persons receiving the protection of IHL (sanitary and safe zones, evacuation, medical assistance) and to those relating to «persons who are under protection» within the meaning of Art. 4 of this Convention (guarantees of humane treatment). The Geneva Convention contains norms relating to enemy nationals who are on the territory of a party to the conflict. Also, the Geneva Convention regulates the protection of civilians who are in the occupied territory [2, p. 45].

According to international humanitarian law, the parties to an armed conflict are obliged to protect the civilian population. In particular, they are not to build military facilities on the territory of populated areas, not to cover the population with human shields, not to endanger the civilian population. International treaties for the protection of human rights remain extremely important even during internal armed conflicts. Perhaps most importantly, international human rights instruments contribute to the expansion and improvement of the various protection regimes provided with the humanitarian law by equating human rights obligations with the basic considerations of humanity enshrined in Common Article 3. Enforcement mechanisms, provided by international legal instruments on human rights can potentially be used as alternative means of ensuring compliance with the regime of humanitarian protection during armed conflicts [3, p. 48].

It should be noted that international treaties in the field of human rights

protection continue to be applied even during armed conflicts. The UN International Court of Justice, in its Advisory opinion on the legality of the threat of nuclear weapons or their use, noted that the protection provided by the International Covenant on Civil and Political Rights does not cease during war, except in the cases provided with the Art. 4 of the International Covenant [4].

All in all, international law is not just a set of rules, but a vital instrument that protects human rights in the tumultuous times of armed conflicts. It shines like a beacon amidst the chaos, setting clear boundaries of what is permitted. Thanks to international law, the guilty will be brought to justice, and the victims will have hope for justice. However, this protection is not perfect, and its strength depends on all of us. Only through joint efforts can we preserve human rights even in the storm of war.

Список використаних джерел

1. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навчальний посібник. Київ : ФОП Голембовська О. О., Київ, 2018. 208 с.
2. Гнатівський М. М. Міжнародне гуманітарне право. Довідник для журналістів. Одеса : Фенікс, 2015. 92 с.
3. Аляжкін Р. В. Міжнародно-правовий режим захисту прав людини під час внутрішніх збройних конфліктів. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 6. С. 47-51.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148 VIII (2148-08) від 19.10.1973 року). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043# (дата звернення: 02.05.2024).

Микита ПАВЛЕНКО

курсант ННППФПНП

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор філософських наук,

професор

ЛОГІЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні правоохоронці для втілення концепції нового типу відносин між представниками поліції та суспільством мають відповідати певним вимогам щодо їх компетентності. Вміння використовувати теоретичні знання з логіки

у практичній площині правозастосування є обов'язковим. Жодна думка не може бути оцінена як правильна або істинна, якщо у процесі встановлення причинно-наслідкових зв'язків порушено хоча б один із законів логічного міркування. Кожна концепція щодо ролі поліції у створенні правової держави розглядається в світлі того, як вона впливає на прагнення суспільства держави та особистості до справедливості та як така концепція може сприяти цілісному та колективному пошуку справедливості цього суспільства. Суть соціальної місії політики концепції Community policing полягає в тому, що представники поліції, задля пошуку нових інноваційних методів взаємодії із місцевим населенням спрямовують свої зусилля на встановлення взаємодії з громадянами. Ця інноваційна форма роботи поліції вимагає нового знання у різних сферах, творчого підходу, ресурсів матеріальних та інтелектуальних і спеціальних навиків, розуміння сутності плюралізму та запровадження у практичну площину роботи нової парадигми мислення, для яких поліцейські потребують спеціальної підготовки. Співпраця поліції та населення громади має на меті створення безпечного соціально-культурного середовища. Як загально визнано, підхід практики Community Policing побудований на принципах постійної комунікації, співпраці та довіри між представниками правоохоронних органів та мешканцями громади [1].

Логіка є одним із дієвих інструментів набуття професійної компетенції, що формують світогляд правоохоронця нового типу. Закони логіки та вимоги логічного мислення – це основні принципи, що є універсальними, всезагальними, притаманними будь-якій розумовій діяльності. Вони є також знаряддям ефективного наукового пізнання навколишнього світу і є фундаментом усіх духовних, культурно-соціальних та правових цінностей людства. Серед основних формально-логічних законів можна виділити закони тотожності, суперечності, виключеного третього та закон достатньої підстави. На нашу думку, вони відображають онтологічний принцип причинності, відповідно до якого всі речі та явища мають свою причину і є важливими для формування логічного мислення.

Можемо, навести приклад щодо важливості законів логіки у діяльності юристів. Рішення суду може бути правильним лише в тім випадку, якщо не лише його юридичні підстави вірні, але і хід міркувань – правильний. А це і є логічна сторона юридичних доказів. На нашу думку, для усіх працівників сфери юриспруденції важливо дотримуватися законів логіки, наприклад, закону тотожності, бо будь-яка думка, ідея, теза та її виклад під час судового засідання, захисту конституційних прав і свобод громадянина у суді, має бути чіткою за обсягом, ясною за змістом і залишатися незмінною в ході одного й того ж міркування. Також наголошуємо, що слідчий, будуючи судово-слідчі версії обов'язково складає чіткі плани розслідування злочинів, намічає системи оперативних дій, має не допускати помилок при складанні офіційних документів (протоколів допиту та огляду місця злочину, обвинувальних висновків, рішень та ухвал, рапортів, зведень та інших інформаційно-

аналітичних документів) і використовує у якості засновків для своїх умовиводів лише перевіренні істинні факти. Така вимога грає свою важливу роль і під час кваліфікації буд-якого правопорушення.

Набуття знання з логіки забезпечує розвиток критичного мислення, вміння класифікувати та аналізувати, озброює працівника синтезом як одним із дієвих інструментів пізнання. Використання законів логіки як фундаментальних принципів логічного мислення, які впливають на правильне мислення та їх дотримання у діяльності юриста є важливими через низку причин, а саме: закони логіки дають можливість формулювати чіткі та обґрунтовані аргументи, уникаючи двозначності та неточності; аналізувати юридичні тексти та правильно тлумачити закони, нормативно – правові акти та судові рішення; приймати законні та обґрунтовані рішення, тобто об'єктивно оцінювати факти та докази, робити логічні висновки та приймати правильні рішення.

Особливо зростають вимоги до дотримання всіх без винятку вимог законів логіки під час здійснення оперативно-розшукової діяльності. Зокрема, у ст. 3 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначається, що основу ОРД становлять: Конституція України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, Закони України про прокуратуру, прикордонні війська, Управління охорони вищих посадових осіб, інші законодавчі акти та міжнародно-правові угоди і договори, учасником яких є Україна.

Зазначимо, що використання знання з логіки в практичній діяльності юриста є важливим також для аналізу юридичних фактів, тлумачення юридичних норм, формулювання юридичних аргументів та прийняття юридичних рішень. Професій на компетентність правоохоронця впливає на загальну культуру суспільства, викликає довіру до офіцерів поліції як носіїв норм закону та є одним із формуючих факторів правової держави.

Як висновок, можемо зауважити, що представники правоохоронних органів мають під час виконання службових завдань чітко визначити та класифікувати факти, що мають значення для справи, правильно тлумачити закони та інші нормативні акти, щоб правильно застосувати їх до конкретної справи, чітко та логічно викладати свої аргументи, щоб переконати суд або інших учасників судового процесу в своїй правоті, повинні приймати законні та обґрунтовані рішення, ґрунтуючись на фактах справи та нормах права. Знання з логіки опосередкованим чином впливають на формування соціально-культурного середовища сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Скиба Е. К. Концепція розширення прав людини як складова інноваційних підходів політики Community Policing. Community policing: освітні практики: кол. монографі.; за наук. ред. канд. істор. наук, доц. К. М. Недрі. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 86-117.

2. Кириченко В. М. Логічні форми мислення як засіб пізнання дійсності. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 120-121.

3. Братішко Н. А. Логічна культура як складова професійної культури юристів. Правнича освіта та юридична клінічна практика: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 8 груд. 2021 р.) / уклад.: О. О. Орлова. Дніпро : ДДУВС; 2021. С.26-29

Давид ПЕЧЕРИЧЯ

магістр з маркетингу університету
імені Альфреда Нобеля

РЕКРУТИНГОВІ ЦЕНТРИ ТА ПЛАТФОРМИ ЯК СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ НОВАЦІЇ

В умовах продовження загарбницької війни рф із Україною перед українськими силами опору постає широко коло проблемних питань. Одним із яких є поповнення мобілізаційного резерву. На десятий рік військового протистояння виникла нагальна проведення мобілізаційних заходів нестандартним шляхом. У цьому на допомогу керівництву країни прийшли рекрутингові центри та платформи. Їх основні функції охоплюють різні аспекти, спрямовані на залучення, відбір і підготовку кандидатів для служби у збройних силах. Ось основні функції таких центрів: інформування та пропаганда військової служби, поширення інформації про умови, переваги та можливості військової служби, проведення рекламних кампаній, заходів і презентацій для залучення потенційних рекрутів.

Такий підхід дозволяє відповідальніше підійти до пошуку та відбору кандидатів: від прийому заявок від бажаючих вступити на службу до проведення співбесід і оцінювання кандидатів за встановленими критеріями, організація і проведення тестувань для перевірки фізичних, медичних і психологічних показників кандидатів. Такі центри виграють за рахунок більш сучасних технологій обліку та документообігу: оформлення необхідних документів для вступу на військову службу, ведення обліку кандидатів і їх персональних справ. Додатковим «бонусом» є координація освітньої траєкторії новобранців: направлення відібраних кандидатів до військових навчальних закладів або навчальних центрів для первинної військової підготовки, контроль за проходженням навчання і підготовки кандидатів.

Ефективність рекрутингових центрів можна оцінювати за різними критеріями та показниками. Основні аспекти, що впливають на ефективність їх роботи, включають декілька показників: кількість та якість залучених кандидатів, швидкість і точність обробки заявок, рівень підготовки новобранців, задоволеність кандидатів і новобранців, інформованість та доступність послуг, взаємодія з іншими організаціями, адміністративна

ефективність, стратегічне планування і адаптація.

Отже, виходячи з вищезазначеного можна стверджувати, що впровадження нових методів рекрутингу, враховуючи демографічні тенденції та соціальні зміни є паралельною маркетингової дефініцією традиційній мобілізації. З часом такі центри можуть повністю перебрати на себе завдання по мобілізації військових. Стратегічною перевагою таких закладів є компетентність, добровільність, відповідальність.

Список використаних джерел

1. Рекрутинг до ЗСУ за власним вибором: де шукати вакансії. URL : <https://armyinform.com.ua/2024/03/26/rekrutyng-do-zsu-za-vlasnym-vyborom-de-shukaty-vakansiyi/> .
2. Вступ до 12-ї бригади спеціального призначення НГУ «Азов». URL : <https://azov.org.ua/centry-komplektacii/> .
3. В Україні створили рекрутинговий центр Сухопутних військ. URL : https://mil.in.ua/uk/news/v-ukrayini-stvoryly-rekrutyngovyj-tsentr-suhoputnyh-vijsk/#google_vignette.

Катерина РОМЕНСЬКА

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,

професор кафедри

міжнародних відносин та

соціально-гуманітарних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

КУЛЬТ ОСОБИ ТА МАСОВІ РЕПРЕСІЇ: ВПЛИВ СТАЛІНСЬКОГО ТЕРОРУ НА РАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Період Сталінського правління в історії Радянського Союзу відомий своїм культом особи та масовими політичними репресіями. Цей час спричинив великі страждання для мільйонів людей і залишив підпис у вигляді травм та траум у колективній пам'яті народу. Ця стаття пропонує аналізувати вплив Сталінського терору на різні аспекти радянського суспільства.

Сталінська система влади, заснована на однопартійній диктатурі, переросла в тоталітарний режим, що контролював кожний аспект життя громадян. Будь-який вияв незалежності чи відступ від норм керувався терористичними методами. Опозиція та незалежні громадські організації були придушені, а контроль за культурою здійснювався за допомогою ідеологічного тиску та цензури. Репресії, арешти, катування та розстріли створювали атмосферу страху та непевності.

Людей, що були репресовані, та заборонені твори офіційно не існували, проте навіть у «країні переможного соціалізму» усвідомлювалася темна сторона режиму. Це було необхідно для того, щоб нагадувати про постійну загрозу та підтримувати контроль над населенням [3, с. 152].

У 1920-і – 1930-і роки в СРСР відбулися масштабні трансформації після проведення Ленінської революції 1917 року. За часів Йосипа Сталіна розпочалася індустріалізація країни, а також колективізація сільського господарства, що призвело до значних соціальних і економічних змін. Однак, ці перетворення були супроводжені інтенсивним політичним тиском, що проявився у формі репресій проти опозиції та нонконформістів.

Параноїдальні риси особистості Сталіна проявлялись у його патологічній жорстокості. Він не лише знав про розстріли і катування, а й прагнув знати деталі, навіть деталі останніх моментів життя стратжертв. Це принесло йому хворобливе задоволення, іноді виражене на його обличчі виразом понурої вдоволеності. Ігри з жертвами, такі як знищення, «врятування» на краю смерті, приголублення та знову знищення, були частиною його патологічної насолоди владою, що переросла в насолоду помстою.

Незважаючи на загальмованість реакцій, він мав високу волюву силу та феноменальну пам'ять. Вміння легко розбиратися в складних проблемах і керувати державним механізмом дозволили йому ефективно управляти в складних умовах, включаючи період війни, коли він керував як Верховний Головнокомандувач. Хоча він може не мати значних ідей особисто, він умів обирати найкращі рішення, базуючись на інформації, що отримував від інших [1, с. 57].

Важко визначити, наскільки його здібності перевершували середні рівні, але його здатність викликати певні емоції у інших і підступність були надзвичайними.

Сталінський терор виявився ефективним завдяки розвиненому апарату державної безпеки, відомому як НКВС, а пізніше – КДБ. Цей апарат здійснював масштабний контроль за громадянами, затримання, тортури та ув'язнення дисидентів, політичних опонентів і простих громадян, що визналися «ворогами народу». Масові чистки, що супроводжувалися фальшивими політичними процесами і масовими репресіями, поглинули мільйони життів і стали частиною повсякденного життя радянського населення.

Сталін був переконаний комуніст, відданий ідеям Леніна. Проте, його дії та методи виявилися більш обережними, ніж у багатьох інших марксистських діячів. Він прагнув до прагматизму, але іноді проявляв довірливість до шарлатанства, яке він сприймав як обґрунтоване діалектикою. Така діалектика вражала його і допомагала вірити в особливу силу марксизму, що дозволяло відчувати себе його уособленням.

Стигматизація і репресії залишили глибокий слід у колективній пам'яті радянського суспільства. Після смерті Сталіна почалася перебудова, відома як «хрущовська відлига», проте багато хто з тих, хто постраждав від терору, так і залишалися неправомірно ув'язненими чи були позбавлені волі. Поки що

багато фактів щодо масових репресій залишаються малодослідженими чи прихованими державними структурами.

У тоталітарній системі, сконструйованій Сталіним, духовне життя керується іншими принципами, ніж в інших формах диктатури, зокрема в ленінському режимі. У сфері ідеології відділяється доктрина і пропаганда. Тоталітарна індоктринація розрахована на «своїх», натомість пропаганда спрямована «назовні». Ганна Арендт наводить приклад ставлення до демократії, різне в комуністичній пропаганді, особливо в часи другої світової війни, та в комуністичній доктрині. Дійсно, вся «соціалістична демократія» з її юридичним виразом – «Сталінською Конституцією» 1936 р. – насправді відноситься не до доктрини, а до пропаганди. Реальна система влади будується зовсім іншим способом: до неї входить передусім система взаємовідносин Комуністичної партії, політичної поліції, державних, в тому числі господарських органів, що мало чітку регламентацію, породжену радше доктриною про керівну роль партії, ніж пропагандою [2, с. 291].

Сталінський терор і культ особи, який був з ним пов'язаний, залишили глибокий слід у історії радянського суспільства. Цей період не лише призвів до масового порушення прав людини, але й мав довгострокові наслідки для соціальної та політичної структури країни. Розуміння цих подій є важливим для формування сучасної історичної пам'яті та побудови майбутнього суспільства.

Список використаних джерел

1. Великий терор 1937 – 1938 років : жертви і виконавці : збірник наукових статей. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 210 с.
2. Політичні репресії в Українській РСР 1937–1938 рр.: дослідницькі рефлексії та інтерпретації. До 75-річчя «Великого терору» в СРСР: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Київ, 15 березня 2012 р. / Упоряд.: О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур. Київ : Інститут історії України НАН України, 2013. 456 с.
3. Танцюра В. І. Сталін і Україна. В. І. Танцюра, С. М. Куліш. *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*. 2003. № 603. Історія України. Вип. 6. С. 150-154
4. Маргулов, А. Х. Безпекові формати національної політики тоталітарної держави. 2020.

Дмитро РУДНЄВ

курсант ННППФППП

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук,

доцент

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК ПРОВІДНИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

У цей час у Міністерстві внутрішніх справ активно залучають службу психологічної підтримки, діяльність якої спрямована на допомогу працівникам після стресових ситуацій, відбір кандидатів для навчання та служби в системі МВС, використання сучасних психологічних методів для пошуку злочинців і залучення психологів до оперативної діяльності. Також у цій службі особлива увага приділяється дослідженню особистості кримінальних правопорушників, що відображається у літературі все ширше і ширше.

Одним із основних завдань психолога в рамках цієї служби є створення психологічного портрету кримінального правопорушника. Для цього психолог разом із оперативними підрозділами поліції проводить аналіз місця вчинення злочину з метою встановлення стилю (почерку) правопорушника. Інформація, яку використовують для цього включає:

Основні характеристики потерпілої особи (вік, зовнішність, стать, матеріальний стан).

Особливості місцевості, де сталося правопорушення.

Деталі самого злочину (час, знаряддя, місце нанесення удару).

Такий аналіз допомагає створити профіль правопорушника та сприяє розумінню його особистості та мотивацій [1].

На основі знань про поведінку та психологічні особливості людей, психолог може створити психологічний портрет кримінального правопорушника. Цей портрет дозволяє оперативним працівникам поліції скоротити список підозрюваних. До того ж, використовуючи цей портрет, поліція може більш детально опитати свідків та інших осіб, пов'язаних із жертвою, що сприяє розслідуванню [2].

Забезпечення психологічної підтримки оперативним працівникам

поліції має особливість: психолог може надавати цю підтримку дистанційно через мобільний зв'язок, використовуючи відеоконференції та інші засоби. Або ж психолог може бути присутнім безпосередньо під час кримінального розслідування. Психолог може консультувати щодо стратегічних питань під час допиту кримінального підозрюваного, використовуючи методи, такі як поліграф та спостереження за мімікою та невербальною поведінкою під час допиту [3].

Також важливо відзначити, що психолог повинен бути включений у розслідування ситуацій, пов'язаних із суїцидом. Часто злочинці намагаються замаскувати вбивства як самогубства, оскільки суїцидальна поведінка має свої відмінності. Використовуючи психологічний підхід, можна визначити, чи справжній це суїцид, чи було все сплановано. Аналізуючи творчість особи та опитуючи родичів і знайомих потерпілого, психолог зможе встановити, чи це справді був суїцид, чи ж вбивство [4].

Допит – це необхідна складова частина процедур досудового й судового розслідування. Основні аспекти цього процесу визначаються психологічними особливостями, що впливають із правових вимог та процедур, пов'язаних із результатами розслідування. Головна мета залучення психолога до цих процедур полягає у встановленні достовірності інформації, уникненні впливу зі сторони слідства, батьків чи адвоката. Під час відтворення подій дитина може переживати страхи, і психолог може запобігти психічним травмам, вплинувши на процес таким чином, щоб уникнути психологічного стресу для дитини [5, с. 202-204].

Системне вдосконалення захисту прав дитини та забезпечення справедливості у судових процедурах неможливе без участі психологів. Чинне законодавство України не повністю враховує можливості психологів у кримінальних справах. Тим не менше, це не заважає створенню єдиної системи психологічної підтримки дітей, що стали жертвами насильства у кримінальних справах. Отже, для вирішення цієї проблеми доцільно було б створити центр психологічної підтримки у кримінальних провадженнях. Цей центр об'єднає правоохоронні органи, прокуратуру, судову систему та адвокатів, щоб забезпечити неповнолітнім жертвам насильства захист від повторної психологічної травми. Створення такого центру потребує не лише законодавчого визначення, а й розробки конкретних алгоритмів роботи психологів у різних типах злочинів.

Список використаних джерел

1. Чорна В. М. Використання кримінологічного профайлінгу у здійсненні оперативно-розшукової діяльності. URL : <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2020/04/СЧорна.pdf> (дата звернення: 16.11.2023).
2. Демків Р. Я. и др. Система психологічних знань і навичок співробітників Національної поліції України. 2019. (дата звернення: 16.11.2023).
3. Кретчак О. М. Значення психологічного забезпечення в реалізації професійної діяльності слідчих. С. 190. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/>

2203/1/4_2017.pdf#page=191 (дата звернення: 16.11.2023).

4. Макаренко С. С. Особливості використання судово-психологічної експертизи в кримінальному процесі. Збірник наукових праць. Проблеми сучасної психології. 2010. № 7. (дата звернення: 16.11.2023).

5. Козлова А. Г. Психологічне супроводження кримінальних проваджень як ефективний метод забезпечення об'єктивного розслідування. URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4233/4162> (дата звернення: 16.11.2023).

6. Шинкаренко І. О. Застосування профайлінгу в оперативно-розшуковій діяльності: проведення оперативного опитування. Шляхи реформування кримінальної поліції: вітчизняний та зарубіжний досвід [Текст]: матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 18 лют. 2022 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад., внутр. Справ, 2022. 248. С. 199-201. (дата звернення: 16.11.2023).

Ілля ОРЕХОВ

магістрант ФПФПД

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук,

доцент

ПРОФІЛАКТИКА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Дуже часто, з моменту початку воєнного стану частіше працівникам в різних сферах стає знайомим стан, коли несподівано виникає відчуття постійної стомленості, з'являється вкрай дивне відчуття, ніби всередині щось зламалось: до всього стає байдуже. Робота чи справа, що так подобались, яким віддавав усього себе, що були важливою частиною життя, тепер не тішать, а дратують, спілкування з колегами, родиною викликає негативні емоції. Єдина думка : скоріше б закінчився цей та наступний робочий день. Навіть звичні дрібні щоденні ритуали, що дарували задоволення, почали дратувати. Цей стан, знайомий багатьом, вчені-психологи називають «синдром емоційного вигорання».

Емоційне вигорання, на думку більшості науковців, визначається як «...набутий стереотип емоційного реагування найчастіше в межах професійної поведінки. З одного боку, воно дає змогу людині дозувати та економно використовувати енергетичні ресурси, а з іншого – спроможне негативно впливати на виконання професійної діяльності, стосунки з партнерами по спілкуванню та службі» [1].

Також можна сказати, що емоційне вигоряння – це стан хронічного стресу, що може призвести до фізичних, емоційних та поведінкових проблем. Воно часто зустрічається у професіях, що пов'язані з постійним контактом із людьми, стресовими ситуаціями та високою відповідальністю.

Професія поліцейського належить до категорії професій, представники яких найбільш схильні до емоційного вигоряння. Поліцейські у своїй роботі постійно стикаються з небезпечними ситуаціями, конфліктами, жорстокістю, несправедливістю тощо. Це може призвести до накопичення стресу, емоцій і думок які можуть призвести до емоційного вигоряння.

Поняття «емоційного вигоряння поліцейського» визначається як віддзеркалення (відтворення) перенесеного працівником поліції стану фізичного або психоемоційного виснаження, зумовленого довготривалою включеністю у психологічну травму середнього ступеня інтенсивності.

Синдром «емоційного вигоряння» у поліцейських, виявляється через домінування у людини характерної компоненти «резистенція» (як різновиду захисної, хоча іноді навіть неусвідомленої, реакції організму людини, що виявляється у неадекватному, вибірковому емоційному реагуванні та може призвести до емоційної замкнутості, відстороненості, байдужості й цинізму) [2].

Ураховуючи конкретні деталі специфіки поліцейської діяльності та стресові особливості сфери правоохоронної діяльності варто надавати офіцерам поліції можливість і допомогу в емоційному відновленні на ранніх(початкових) етапах служби. Інакше можливе емоційне виснаження та вигоряння може трансформуватись в професійну деформацію, в наслідок якої замість професійної допомоги, якісної та ефективної охорони правопорядку суспільство може зазнати поліцейського терору.

Профілактика емоційного вигоряння для поліцейських є важливою з кількох причин. По-перше, вона допомагає поліцейським зберігати здоров'я і працездатність. По-друге, вона допомагає поліцейським ефективно виконувати свої службові обов'язки. По-третє, вона допомагає запобігти професійним травмам, таким як посттравматичний стресовий розлад та уникнути професійної деформації в працівників поліції.

Існує ряд заходів, що можуть допомогти запобігти емоційному вигорянню в поліцейських. До них належать наведені далі.

Система підтримки. Поліцейські повинні мати доступ до системи підтримки, яка включає в себе колег, керівництво, психологів тощо. Ця система має допомогти поліцейським впоратись зі стресом і не допустити його накопичення. Розуміння з боку керівництва також важливі для створення сприятливого робочого середовища та в протидії виникнення емоційного вигоряння.

Здоровий спосіб життя. Поліцейські повинні дотримуватись здорового способу життя, що містить у собі регулярні фізичні вправи, повноцінне харчування, достатній сон тощо. Це допоможе поліцейським підтримувати фізичне та психічне здоров'я, що є важливою складовою профілактики

емоційного вигоряння. Не менш важливим також в цьому розділі профілактики синдрому емоційного вигоряння є організація регулярного відпочинку.

Відповідальне ставлення до роботи. Поліцейські повинні навчитися правильно розподіляти свої сили і відповідальність. Вони не повинні брати на себе більше, ніж вони можуть винести. Це допоможе поліцейським уникнути перевантаження і накопичення стресу.

Важливо знаходити здоровий баланс між роботою та особистим життям, розвивати стратегії копінгу зі стресом та звертатися за допомогою, якщо це необхідно.

Список використаних джерел

1. Юридична психологія: особистісно-діяльнісний підхід / С. Д. Максименко, В. С. Медведєв. Київ : Слово, 2017. 405 с. (дата звернення 24.12.2023)
2. Кісіль, З. Р. Особливості синдрому емоційного вигоряння у працівників національної поліції України [Електронний ресурс] / З. Р. Кісіль, В. В. Кісіль, А. В. Перепелиця // Серія психологічна. 2018. URL : <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2550/1/2018-2-09--.pdf>. (дата звернення 24.12.2023).

Денис СМІРНОВ

магістрант ФПФПД

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук,

доцент

ЗНАЧЕННЯ ТЕМПЕРАМЕНТУ В РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Темперамент поліцейського може впливати на його ефективність у виконанні обов'язків. Наприклад, темпераментність може допомагати у ситуаціях великого стресу, але важливо зберігати професійну збалансованість. Тривала практика та психологічна підготовка можуть допомогти поліцейському впоратися з різними викликами.

Темперамент поліцейського може визначати його реакції на стрес та важкі ситуації. Наприклад, люди з емоційним темпераментом можуть швидше реагувати, що може бути корисним у випадках невідкладності. З іншого боку, важливо контролювати емоції та діяти професійно в усіх обставинах. Навички самоконтролю та адаптації допомагають забезпечити ефективну роботу

поліцейського в різних ситуаціях.

Темперамент – це сукупність індивідуально-психологічних особливостей людини, які визначають її поведінку та взаємодію з навколишнім середовищем. Він є однією з найважливіших характеристик особистості, яка впливає на всі сфери її життя, у тому числі і на роботу поліцейського.

Темперамент має вплив на роботу поліцейського у кількох сферах його професійної діяльності:

Виконання службових обов'язків, а саме темперамент людини визначає, як швидко та ефективно поліцейський виконує свої службові обов'язки. Наприклад, сангвініки зазвичай швидко адаптуються до змін, легко навчаються новому, а холерики можуть бути ініціативними та наполегливими.

Взаємодія з громадянами, в цьому плані темперамент визначає, як поліцейський взаємодіє з громадянами. Наприклад, флегматики зазвичай більш спокійні та урівноважені, а меланхоліки можуть бути більш чутливими та уразливими.

Темперамент визначає, наскільки поліцейський відповідальний у своїй роботі. Наприклад, флегматики зазвичай стійкі та відповідальні, а меланхоліки можуть бути надто емоційними та нерішучі.

Найбільше для роботи поліцейським підходять такі типи темпераменту:

Сангвініки, флегматики та холерики найбільше підходять до роботи в правоохоронних органах. Сангвініки зазвичай швидко адаптуються до змін, легко навчаються новому, мають гарні комунікативні навички, стійкі до стресу оскільки вони швидко адаптуються до змін, легко навчаються новому, мають гарні комунікативні навички, стійкі до стресу. Наприклад, поліцейський із типом темпераменту сангвінік може швидко оцінити ситуацію під час виклику, прийняти правильне рішення та вжити необхідних заходів.

Флегматики також добре підходять для роботи в поліції, оскільки вони зазвичай спокійні та урівноважені, мають гарну самоконтроль, стійкі до стресу. Наприклад поліцейський з типом темпераменту флегматик може залишатися спокійним і раціональним під час небезпечної ситуації.

Говорячи про холериків, то вони можуть бути ефективними поліцейськими, оскільки вони ініціативні, наполегливі, мають сильну волю. Однак також вони можуть бути імпульсивними, дратівливими, що може призвести до непередбачуваних дій. Наприклад, поліцейський із типом темпераменту холерик може втратити контроль під час конфлікту з громадянином.

Меланхоліки не зовсім підходять для роботи в поліції, оскільки в стресових ситуаціях чи в ситуаціях у яких буде необхідно буде вимкнути емоції, вони можуть бути чутливими, уразливими, що може негативно впливати на їхню роботу. Наприклад, меланхолік може відчувати тривогу або страх під час небезпечної ситуації. Проте людина з таким типом темпераменту за правильної роботи над собою, може використати ці свої особливості з

користю для роботи поліцейського.

Варто зазначити, що не існує людей із чистим типом темпераменту, в характері кожної особистості закладено два або навіть три типи темпераменту, тобто поєднання типу темпераменту сангвінік і меланхолік може бути дуже вдалим в роботі поліцейського.

Однак, важливо зазначити, що темперамент не є єдиним фактором, який визначає успішність поліцейського та ефективність його роботи. На успішність та ефективність роботи також впливають такі фактори, як освіта, досвід, професійна підготовка тощо.

Анна ТЕРЕХОВА

курсант ННППФПНП

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук,
доцент

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ МОЛОДІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність цієї теми у тому, що проблеми як сучасного молодого покоління, а й усього суспільства. Система цінностей окремої особистості та різних соціальних груп є фундаментом стабільності суспільства загалом. Сьогодні ціннісні орієнтації розглядають як певну сукупність ієрархічно пов'язаних між собою цінностей, яка задає людині спрямованість її життєдіяльності.

Ціннісні орієнтації – це певна сукупність ієрархічно пов'язаних між собою цінностей, що задають спрямованості людському життю. Кожне покоління молоді, що вступає в самостійне життя, засвоює вже сформовані цінності, якими живе сьогодні старше покоління. А потім формує і реалізує свою життєву програму, беручи за основу інтеріоризовані цінності. Натомість старші більше тяжіють до традиційності, серед них також найменша цінність багатства. Особливо виділяється група 16-24 років, які найбільш відкриті до змін та прагнуть самоствердження. Вони єдині, хто більше відкриті до змін. Інші вікові групи більш консервативні. Жінки в усіх вікових групах більше, ніж чоловіки тяжіють до самовизначення. Розвиток ціннісних орієнтацій тісно пов'язаний з розвитком спрямованості особистості.

В умовах війни молодь теж змінюється. Загалом 82 % молодих людей зазначили втрати через війну. Можна припустити, що 18 % респондентів, які не зазначили втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх. Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мали проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок, але станом на момент підготовки звіту частота відключень електроенергії суттєво знизилась, тож можна припустити, що знизилась і актуальність цієї проблеми. Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу (36 %) та погіршення психічного здоров'я (28 %). Крім того, 18 % зазначили розрив стосунків і стільки ж – розлуку з сім'єю, 16 % – переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14 % – смерть друзів або членів сім'ї, 6 % – пошкодження житла і стільки ж – отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). На відміну від 2021 року суттєво зросла стурбованість здоров'ям (власним або близьких) – 50 % проти 35 % у 2021 році; а також стурбованість психічним здоров'ям – 22 % проти 11 % у 2021 році [2, с. 4].

У великому різноманітті ціннісних орієнтацій молоді, можна поділити на певні категорії, зокрема: інтелектуально-освітні цінності, культурні цінності, політичні цінності. Кожна з категорій виокремлює певну проблему чи вказує на неї. Можна зазначити що через пандемію в країнах молодь взагалі втратила інтерес до своєї держави, цьому сприяла недовіра людей до держави. Швидко збільшується кількість захворювань, росте число людей з розумовими вадами, дефіцитом ваги, це є наслідком алкоголізації, вживання наркотиків, куріння серед значної кількості населення а також неповноцінного харчування, батьківського недогляду, постійних стресових ситуацій. Соціологи твердять, що свої інтелектуальні здібності молодь оцінює досить низько. В очах молодих продовжує падати цінність розумової праці, освіти і знань. Навіть студенти не надають великої уваги знанням, не надають їм повноцінного значення. Деградація студентів вищих та середніх навчальних закладах різко підвищується по шкалі. Молодь шукає розвагу, прагне до розвитку сучасного суспільства знаходиться у електронних засобах та мережі. Електронні засоби масової інформації заповнюють значну частину їх вільного часу і виступають як важливий інструмент формування духовного світу, культурних цінностей та установок для сучасної молоді [1].

Для більшості молоді зараз настають переломні часи через стан в Україні . У думках і поглядах багатьох молодих українців на перший план вийшли цінності та права, яким раніше не надавалася така потреба. Хоча це всього на перший погляд, головною метою людей віком від 18 до 25 років дослідження показало, що 55 % насамперед, є люди, які бажають свободи . Показники людей віком від 30 до 50 та люди 50 років і більше прагнуть тільки право на життя. Цінності начебто визначають сенс життя молоді, вказують, що для них є особливо важливим, цінним.

Сучасне українська молодь характеризується, з одного боку, прагненням до радикальної трансформації відносин, значущих змін політичної структури, а з іншого – тотальною проблемою в усіх сферах суспільного життя і суттєвою трансформацією системи цінностей. Пріоритетними стають цінності індивідуального успіху, при тому що низький рівень самостійності мислення, що заважає формуванню здатності приймати відповідальні рішення в ситуації вибору; Відсутність соціальної солідарності, що створена відсутністю фантастичних ідеалів і байдужістю до суспільних проблем [1].

Список використаних джерел

1. «8 фактів про молодь: Прогресивні, інтернет-залежні, самотні». URL : https://espreso.tv/article/2017/06/25/9_faktiv_pro_molod.
2. Волосевич І. Вплив війни на молодь України. Аналітичний звіт. Київ : Центр «Cedos». 74 с.

Тетяна ТРЕНЬ

магістрант ННППФППП

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук,

доцент

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦІВ ІЗ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ, ЯКІ ПОВЕРНУЛИСЯ ІЗ ЗОНИ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Участь у бойових діях накладає відбиток на соціальне, духовне і фізичне здоров'я військовослужбовців, вимагає зусиль із відновлення внутрішніх ресурсів і створення соціальних умов для успішного несення служби. Оскільки служба в поліції передбачає щоденне спілкування з різними категоріями осіб, правоохоронці повинні володіти техніками комунікації і з військовослужбовцями. Такі навички є наразі неабияк актуальними, особливо з огляду на інцидент, що стався 20 квітня 2024 року на Вінниччині. Під час спілкування між поліцейським і військовослужбовцями, автомобіль котрих зупинили правоохоронці, військові відкрили вогонь, в результаті чого загинув один із поліцейських. Переконані, що не лише недотримання правил професійної тактики, а й психологічних особливостей спілкування з військовими призвели до трагічних наслідків.

Вважаємо за потрібне зазначити, що тактика спілкування правоохоронців з військовослужбовцями залежить від конкретного контексту та ситуації. Однак загальні принципи включають в себе взаємне повагу, професійність, співпрацю та дотримання закону. Доцільно буде сформулювати загальні вимоги до спілкування правоохоронців із військовими:

1) повага до посад та обов'язків: поліцейські та військовослужбовці повинні поважати одне одного та розуміти специфіку обов'язків кожної зі структур, адже вони часто працюють разом у кризових ситуаціях або при вирішенні складних ситуацій. Ефективним прийомом є звернення до військовослужбовця за його званням або посадою, що допоможе підкреслити його статус та повагу до його професійної ролі;

2) взаємна повага: слід висловлювати повагу до військовослужбовців як професійних колег та партнерів у забезпеченні безпеки та порядку. Важливо активно слухати військовослужбовця, дозволяючи йому висловити свої думки, погляди та поділитися досвідом; демонструвати інтерес до його позиції;

3) емпатія: необхідно подумки ставити себе на місце військових та намагатися зрозуміти їхній погляд на ситуацію. Водночас слід бути уважними до їхніх емоцій та потреб;

4) чіткість та конкретика: висловлювати свої думки та інструкції потрібно лаконічно та однозначно, аби уникнути непорозумінь. У військовій сфері чіткість та конкретність є ключовими складовими професійного спілкування. Військовослужбовці мають звичку працювати з чіткими інструкціями та точними вказівками, тому зрозуміле та конкретне спілкування є важливим для ефективної взаємодії;

5) відкритість до нового досвіду: в ході комунікації слід бути відкритими до взаємного навчання та обміну досвідом;

6) керування конфліктами: правоохоронець повинен вміти ефективно вирішувати конфліктні ситуації, використовуючи конструктивні методи комунікації та звертаючись до медіаторів, якщо потрібно. Важливо знайти спільне рішення, яке враховуватиме інтереси обох сторін. Розв'язання конфлікту шляхом компромісу може стати оптимальним варіантом для всіх. Треба пам'ятати, що обидві структури служать для досягнення спільної мети – забезпечення безпеки та порядку;

7) уникнення конфліктів і розуміння різниці в обов'язках: хоча обидва департаменти мають різні функції та обов'язки, важливо уникати конфліктів та розуміти, як кожен може сприяти досягненню загальних цілей правопорядку;

8) використання невербальної комунікації: невербальні сигнали, такі як міміка обличчя, тон голосу та жести, можуть впливати на сприйняття слів співрозмовника. Поліцейському необхідно пам'ятати про мову тіла та намагатися передавати доброзичливе ставлення, відкритість та повагу через

свою невербальну комунікацію [1].

Вищепераховані правила допоможуть побудувати позитивні та продуктивні взаємини між поліцейськими та військовослужбовцями, що сприятиме досягненню спільних цілей безпеки та порядку. Треба також додати, що фахівці-психологи радять наступне: «Взагалі треба викинути з голови упередження, що військовий – це якась інша людина, яка потребує іншого ставлення або допомоги. Навіть бійці після поранення – це люди. І кожен має право звернутись за допомогою або робити щось самотужки». Зазначене стосується і бійців після поранення, з ампутованими кінцівками, опіками тощо. Під час комунікації з такими військовими, перш за все, варто підтримувати зоровий контакт, однак не надмірно концентрувати увагу. Не слід і ховати очі, оскільки уникнення погляду може бути розцінене як страх чи жалість [2].

Таким чином, побудова діалогу поліцейського з військовослужбовцем вимагає дотримання кількох важливих принципів. По-перше, важливо створити атмосферу взаєморозуміння та відкритості. Також слід уникати вживання агресивного чи звинувачувального тону, замість цього зосередитися на спільних цілях та завданнях. Поліцейському важливо бути готовим почути й зрозуміти позицію військовослужбовця. Завершуючи діалог, корисно узагальнити ключові пункти розмови та домовитися про подальші кроки для вирішення обговорених питань.

Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за потрібне сказати, що тактика комунікації поліцейських з військовослужбовцями відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності взаємодії та досягненні мети. Правоохоронцям важливо враховувати специфіку їхньої професійної діяльності та особливості психологічного стану. Ефективне застосування емпатії, поваги та професійного високорівневого спілкування сприяє покращенню взаєморозуміння та відповідає позитивному підходу. Застосування адаптивних стратегій та уважного слухання може сприяти вирішенню конфліктних ситуацій та побудові довірливих відносин між обома структурами.

Список використаних джерел

1. Тактика спілкування з військовими. UR URL : <https://dovira.online/articles/taktika-spilkuвання-z-vijskovimi.-ch.2> (дата звернення: 05.05.2024).
2. Забудьте про жалість. Як комунікувати з військовими в побуті, сім'ї та на роботі. UR URL : <https://life.pravda.com.ua/projects/dopomoga-poruch/2023/10/16/257073/> (дата звернення: 05.05.2024).

Юлія ТОЛМАЧОВА
курсант ННППФПНП
Елеонора СКИБА
професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

НАБУТТЯ ДОДАТКОВОГО ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТІВ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Результатом нових інноваційних підходів до компетентності представників правоохоронних органів стали розширення списку компетентностей щодо діяльності працівників поліції. З'явився новий погляд на різноманітність поліцейської діяльності, у тому числі, на форми та методи запобігання злочинів через досвід різних країн світу. Аналіз роботи поліції свідчить про різноманітність як самих інноваційних методів та форм роботи та про величезну варіантність викликів, які має подолати сучасна поліція.

Англійська мова стала міжнародною завдяки історичним впливам. Розташування Великої Британії на окремому острові на заході Європи сприяло розвитку цієї країни як визначної морської імперії. Британська імперія вважається найбільшою в історії людства, і англійська мова була розповсюджена на п'ятій частині земної поверхні, що належала англійцям. Це спричинило поширення англійської культури в Північній Америці, Індії, Китаї, Австралії, Африці і, звичайно, і мови.

Сучасні міжнародні відносини проводяться мовою, що обирається суб'єктами відносин. У випадку, якщо учасників занадто багато, то часто використовується англійська мова

Мова має важливе значення для діяльності українського поліцейського. Вона є засобом ефективної комунікації з громадянами, колегами та іншими учасниками правоохоронної діяльності. Правильна реалізація реформ у сфері правоохоронної діяльності, відповідно до Конституції України, включає забезпечення можливості поліцейським володіти державною мовою та, в разі потреби, іншими мовами для ефективного виконання своїх обов'язків. Це сприяє підвищенню якості обслуговування громадян та зміцненню довіри до правоохоронних органів.

Служба поліцейських включає постійний контакт із громадянами. Вміння висловлюватися на високому рівні мовної культури свідчить про

професійну компетентність представників правоохоронних органів. У сучасних умовах практичної необхідності у професійній комунікації в цій галузі поліцейські повинні мати вміння ефективно спілкуватися як на державній, так і на іноземних мовах. По-перше, після оголошення незалежності держави та прийняття Конституції України, що зробила українську мову державною, обов'язковим компонентом професійної готовності поліцейських стало володіння нею як основною мовою комунікації. По-друге, зростання транснаціональної злочинності, збільшення співпраці української поліції з Європолем та Інтерполом, активна участь представників МВС у миротворчих місіях ООН значно підкреслили важливість знання іноземних мов серед правоохоронців.

Міжнародне співробітництво поліції охоплює такі області:

– Співпраця у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базується на міжнародних договорах, а також на статутах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна.

– Поліцейські можуть відправлятися до міжнародних організацій та іноземних держав як представники правоохоронного органу для забезпечення координації співробітництва з питань, що відносяться до компетенції поліції.

– Поліцейські можуть брати участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

У Національній поліції України функціонують наступні підрозділи: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція та поліція особливого призначення.

На мою думку, надзвичайно важливою є знання іноземної мови, особливо для патрульної поліції, оскільки саме патрульні є обличчям Національної поліції України, і саме їх бачать іноземці, коли вони приїжджають як гості до нашої країни. У Європі патрульний може надати допомогу людині у всьому, що тільки можливо, і ми, як майбутні члени Європейського Союзу, повинні відповідати цим стандартам. Якщо німець чи француз звернуться за допомогою до українського правоохоронця, він зможе відповісти англійською мовою в належній формі.

Для працівників правоохоронних органів також критично важливо володіти англійською мовою, оскільки під час роботи з іноземцями відповідно до норм Кримінального процесуального кодексу країни слідчий повинен пояснити суб'єкту кримінального провадження його права та обов'язки. Викликати перекладача у цей момент майже неможливо та незручно. Я вважаю, що слідчий має володіти англійською мовою.

Поліція охорони, спеціальна поліція та поліція особливого призначення займаються дуже специфічною та вузькою роботою. Проте, ми вважаємо, що і для них важливе знання міжнародної мови, оскільки їм потрібно не лише мати вміння стріляти та бути фізично підготовленими, а й здатність переймати досвід своїх іноземних колег та вміння загальної комунікації в сучасних умовах.

Офіцери громади мають набути достатній рівень знання не лише з правоохоронної діяльності, але й і з сучасного розуміння перспектив майбутніх соціально-культурних проєктів культури і суспільства України. Це нерозривно пов'язане з необхідністю постійного розвитку особистості, насамперед, офіцерів громади. Має відбутися формування та подальший розвиток світогляду на демократичних засадах із урахуванням впливу змін, що відбуваються у сучасному соціокультурному дискурсі. До таких нових викликів мають бути готові як офіцери територіальної громади, так і населення. Нові доробки наукового знання запропонували людству розуміння необхідності визнання розширення набору компетентностей, що позитивно впливає не лише на формування світогляду поліцейських, але, що важливо, на формування нового іміджу поліцейських, у соціально-культурному середовищі. прав особистості на життя, повагу до її гідності, рівності усіх громадян незалежно від статі.

Список використаних джерел

1. Скиба Е. К. Концепція розширення прав людини як складова інноваційних підходів політики Community Policing. Community policing: освітні практики: кол. монографі.; за наук. ред. канд. істор. наук, доц. К.М. Недрі. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023.С. 86-117.
2. Kappeler V., Gaines L., Schaefer B. Community Policing. A Contemporary Perspective. Routledge.2020. 638 p.

Ангеліна ШИШКІНА
курсант ННППФПНП
Маргарита МАКСИМОВА
викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЯ ВІЙНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

У сучасному світі, що перебуває в стані постійних турбулентних змін та нестабільності, кризові ситуації, спричинені глобальними конфліктами та напруженістю між країнами, стають невід'ємною частиною національної реальності. В умовах цього складного ландшафту особливого значення набувають психологічні аспекти війни, які визначають емоційний стан суспільства, його здатність до адаптації та управління стресом. Військові дії, які розгортаються на полі бою, виходять за межі лише фізичних зіткнень та

стратегічних рішень, затрагуючи всі сфери людського життя.

Війна, як стресова ситуація, створює унікальні виклики для психологічного самопочуття та витривалості особистості. Змагання з тривалим стресом можливе за допомогою акцентованих соціальних комунікацій, що стають важливим засобом адаптації та подолання емоційного напруження. Цей процес виявляється не лише на рівні міжособистісних взаємодій, але й охоплює всі сфери життя – від повсякденних контактів серед людей до взаємодії в установах чи організаціях.

Важливим аспектом є те, що акцентовані соціальні комунікації необхідні на всіх рівнях суспільства і в усіх його середовищах. Вони стають механізмом, який допомагає розглядати не лише індивідуальний досвід, але й спільний, колективний вимір. Це може включати як формальні, так і неформальні засоби спілкування – від робочих нарад та групових обговорень до неформальних розмов або терапевтичних сесій. Підтримуюче спілкування виявляється особливо ефективним, оскільки воно сприяє зниженню стресового порогу та створює психологічну опору в умовах важкостей. Це правило актуальне не лише у період воєнних дій, але й у мирний час, де воно може слугувати ключовим інструментом для підтримки ментального здоров'я та підвищення якості життя [1].

У контексті впливу психологічних аспектів війни визначається значущість їхнього впливу на формування адміністративних структур та розробку законодавчих актів. Під час військових дій національне управління переживає фундаментальні трансформації, спрямовані на адаптацію до нових реалій та потреб. Виявляється, що активізується необхідність впровадження додаткових заходів для забезпечення безпеки, утримання порядку та ефективного управління суспільством під час кризових ситуацій. У цьому контексті можна сказати, що адміністративне право набуває статусу ключового інструмента для управління кризовими ситуаціями, тому що забезпечення громадського порядку та ефективне взаємодіяння з суспільством в умовах військового конфлікту стають важливими завданнями для адміністративних органів. Вони повинні швидко реагувати на змінюючуся ситуацію, розробляти та впроваджувати ефективні стратегії управління, які мають сприяти забезпеченню безпеки та захисту інтересів громадян.

Вплив війни на суспільство супроводжується створенням особливого психологічного клімату, який, у свою чергу, може спровокувати необхідні зміни в адміністративних нормах та процедурах. Під час воєнних конфліктів виникає необхідність у перегляді та адаптації правового середовища з метою ефективного реагування на нові виклики та забезпечення безпеки та виконання воєнних завдань.

У зв'язку з цим, може збільшитися актуальність введення нових адміністративних обмежень, контролю та надзору. Ці обмеження стосуються не лише сфери безпеки, але й широкого спектру суспільних аспектів. Зокрема, можливі обмеження свободи руху громадян, щоб гарантувати їхню безпеку,

або встановлення контролю за доступом до інформації, що може бути стратегічно важливою у воєнний період. Крім того, може виникнути необхідність обмеження фінансової та економічної діяльності для забезпечення стабільності та підтримки воєнних зусиль.

Вплив психологічної динаміки війни на розвиток адміністративних процедур, спрямованих на надання допомоги постраждалим та відновлення суспільства після воєнних подій, є невід'ємною частиною комплексного підходу до управління кризовими ситуаціями. У таких умовах адміністративна система виявляється на передньому краї вирішення завдань, пов'язаних із стабілізацією ситуації та відновленням життєдіяльності суспільства.

Як зазначалося у передмові до книги «На Західному фронті без змін» Еріх Марія Ремарк написав: «Це лише спроба розповісти про покоління, яке занастала війна, про тих, хто став її жертвою, навіть якщо врятувався від снарядів». Проблема психологічної травми була найважливішою, яку автор описав у романі, адже досвід пережитої війни впливає на людину на багатьох рівнях [2].

Отже, у контексті військових подій психологічні аспекти впливають на формування адміністративних структур та законодавчих актів. Важливою стає адаптація національного управління до нових реалій та потреб, активізація заходів для забезпечення безпеки, утримання порядку та ефективного управління суспільством у кризових ситуаціях. Адміністративне право отримує ключову роль в управлінні кризовими ситуаціями, забезпечуючи громадський порядок та сприяючи взаємодії з суспільством у воєнний період.

Психологічний клімат, що виникає внаслідок війни, породжує потребу у змінах адміністративних норм та процедур. Це може включати в себе введення нових обмежень, контролю та надзору, охоплюючи різні аспекти життя, від свободи руху до економічної діяльності. Війна визначає необхідність обґрунтованої та відповідальної адміністративної реакції для забезпечення стабільності та захисту громадян.

Список використаних джерел

1. Наталія Алюшина. Психологія війни. Як знайти сили і не втратити здоровий глузд. URL : https://lb.ua/blog/natalia_aliushyna/512605_psihologiya_viyni_yak_znayti_sili_i.html (дата звернення: 01.12.2023).
2. Ілона Свеженцева «Бийся, тікай або завмри» – як життя в умовах війни впливає на психоемоційну стабільність людини. URL : <https://suspilne.media/238315-bijsa-tikaj-abo-zavmri-ak-zitta-v-umovah-vijni-vplivae-na-psihoemocijnu-stabilnist-ludini/> (дата звернення 02.12.2023).

Анна ТОКАР

студентка спеціальності
281 «Публічне управління
та адміністрування»

Діана ДЕНИСЕНКО

асистент кафедри обліку,
оподаткування, публічного
управління та адміністрування
Криворізького національного
університету

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Глобалізація визначається більшістю вчених як один із первинних процесів сучасного суспільного розвитку. Україна, будучи однією з найбільших європейських держав із значним економічним і геополітичним потенціалом не може відвести очей від світових тенденцій. Тим не менш, політики, науковці та державні управлінці мають не забувати про численні перешкоди, які невід'ємно постають перед такими життєво важливими для суспільства явищами. І, мабуть, чи не найстрашнішою загрозою для розвитку сучасного суспільства є корупція [1, 7 с].

Корупція є однією з найнебезпечніших загроз правам людини, правопорядку, демократії, чесності та соціальній справедливості, що перешкоджає економічному розвитку та загрожує нормальному та справедливому розвитку функціонуванню країни та суспільства в цілому, а також підприємств, організацій, установ. Тому вирішення проблеми корупції є одним із пріоритетів національного розвитку.

Зростання корупції призводить до втрати віри у справедливість правосуддя, обмеження можливостей реалізації прав та безсилля перед незаконними діями, як-от хабарництво [2, 179с.].

На сьогоднішній день жодна країна не викорінила корупцію повністю. Жодна соціально-політична чи економічна система не є і не може бути повністю захищеною від корупції. Вона може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Різниця полягає не в наявності чи відсутності корупції, а саме в її масштабах, характері проявів, впливі на соціальні, політичні, економічні, правові та інші процеси [1, 7с.].

На жаль, в українському суспільстві посилюється стереотип толерантного ставлення до корупції та пов'язаних із нею злочинів. У суспільній свідомості існує думка, що корупція не завдає суттєвої шкоди суспільству, тому деякі верстви населення обирають не законні заходи, а хабарництво для вирішення проблем.

Таким чином, з огляду на ситуацію, можемо визначити основні проблеми, що зумовлюють високий рівень корупції в Україні [1, 9с.]:

Відсутність значущих результатів антикорупційної політики.

Поширеність корупції в країні свідчить про те, що зусилля держави в цій сфері не приносять відчутних результатів, а окремі точкові заходи не дозволяють зробити висновки про адекватність боротьби з цією суспільною загрозою.

Функціональність, системність корупції та толерантність до неї в суспільстві.

Поширеність корупційних способів вирішення соціальних, економічних та політичних проблем дозволяє зробити висновки про системний і функціональний характер корупції в усіх сферах суспільного і державного життя, навіть формується феномен такий як «корупційна культура».

Правовий нігілізм та недовіра принципів верховенства права.

Корупція на рівні формування публічної влади, вироблення та реалізації управлінських рішень перестає бути різновидом девіантної поведінки. Вона набуває характеру соціальної норми і стає різновидом адміністративного інструменту. Саме це підриває легітимність державних інституцій та сприяє подальшому зростанню корупції на нижчих рівнях влади. А також сприяє поширенню правового нігілізму та невіри в ефективність верховенства права в суспільстві.

Все ж таки було б неправильно думати, що корупція є проблемою лише певних країн, у тому числі й України. Це масштабне явище, яке присутнє завжди. Вона є скрізь, її навряд чи вдасться викоринити повністю, але важливим є ступінь її поширеності, який слід мінімізувати.

Важливо зазначити, що існує Міжнародний день боротьби з корупцією, який вся міжнародна спільнота та широкі кола громадськості в усіх країнах світу відзначають 9 грудня. 9 грудня 2003 року у мексиканському місті Меріда відбулася політична конференція, на якій була підписана Конвенція ООН проти корупції [3].

Ця міжнародна конвенція визначає заходи щодо запобігання корупції, покарання винних у ній осіб та створення механізмів міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією. Вона зобов'язує держави-члени проводити антикорупційну політику, ухвалювати відповідні законодавства та створювати спеціальні органи боротьби з цим явищем [3].

Конвенція набула чинності в грудні 2005 року після її ратифікації 30 країнами. Україна ратифікувала конвенцію 18 жовтня 2006 року.

Отже, можна дійти висновку, що корупція – це складне соціальне, економічне та політичне явище, яке різною мірою зачіпає всі країни і всіх громадян. Вона руйнує демократичні інститути, гальмує економічний розвиток і підриває державний устрій. Участь громадськості у формулюванні та реалізації антикорупційної політики та антикорупційних заходів має бути визнана як одна з пріоритетних засад. Подужати корупцію можливо тільки завдяки налагодженню системи протидії та консолідації всієї спільноти.

Список використаних джерел

1. Михненко А. М. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ: навч. посіб. 4-те вид. Київ : ДННУ «Акад. фінанс. упр.», 2013. 625 с. URL : https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=450&num=6 (дата звернення: 01.05.2024).
2. Хабарова Т. Х. Роль громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»* : Наук. робота. Харків, 2022. С. 1. URL : <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/21705> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Про затвердження Порядку організації медичного забезпечення в системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Наказ М-ва внутр. справ України від 18.08.2014 р. № 831 : станом на 1 січ. 2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-14#Text> (дата звернення: 02.05.2024).

Катерина ШЕРЕМЕТ

курсантка ФПФПД

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач кафедри

гуманітарних дисциплін

та психології поліцейської

діяльності Дніпровського

державного університету

внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСКИХ ПІД ЧАС ВИКЛИКІВ НА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Домашнє насильство залишається однією з найгостріших соціальних проблем, у зв'язку з стрімким збільшенням фактів фізичного, психологічного, економічного і сексуального насильства. Від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну показники офіційної статистики щодо фактів домашнього насильства у 2022 році суттєво знизились: за 12 місяців 2022 р. було обліковано 3360 кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, 3060 з яких направлені до суду з обвинувальним актом, у той час як за такий же період 2021 р. вказані показники становили 4800 та 4432 відповідно [4]. У 2023 році до надавачів соціальних послуг області надійшло 4505 звернень щодо вчинення домашнього насильства та / або насильства за ознакою статі відносно повнолітніх осіб та дітей. Загалом 10 351 справа щодо домашнього насильства була зафіксована в Україні за останні п'ять років [5] (таб. 1):

Порівняний аналіз зафіксованих справ щодо домашнього насильства

2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1 068 справ	2 213 справ	2 432 справи	1 498 справ	2 705 справ

Статистичні данні дають розуміння, що під час першого року війни, звернення про домашнє насильство зменшилось, через ряд соціально-демографічного (еміграція від війни та відповідно від кривдника), соціально-психологічного (задоволення базових потреб визначається пріоритетним) та правозмістовного (фізична відсутність можливості звернутись за допомогою; низьке реагування правоохоронної системи та громади через збільшення та пріоритетність відреагування на виклики пов'язані з війною) характеру. Але тривалість війни та погіршення психоемоційного стану українців сигналізують про збільшення звернень та критичну актуальність даної теми [7, с. 356].

Враховуючи практичний досвід члени ГО «Ла Страда-Україна» звертають увагу на ризики погіршення ситуації з домашнім насильством після закінчення війни через такі фактори:

- посттравматичний синдром, що може виникнути у військових, демобілізованих після повномасштабної війни. Якщо знехтувати їхньою якісною реабілітацією, вони можуть вихлюпнути свої емоції та біль на членів своїх сімей, тому вже зараз повинна бути продумана професійна допомога для військовослужбовців, які повернуться з війни додому;

- непростий психоемоційний стан і в тих українських родинах, члени яких сьогодні не перебувають на передовій – там теж може загостритися домашнє насильство [7, с. 357].

Враховуючи вищевикладене, слід відмітити важливість підготовки поліцейського до взаємодії з постраждалими від домашнього насильства. Невід'ємною частиною навчання і підготовки співробітників поліції має бути розуміння серйозного характеру домашнього насильства, його соціальної небезпеки і важливості забезпечення доступу до правосуддя і захисту постраждалих, а також викорінення стереотипів і упереджень щодо насильства стосовно жінок і домашнього насильства.

Основними принципами взаємодії, які сприяють ефективному встановленню контакту, на думку голландських фахівців, які працюють з постраждалими від різного виду насильства є: *правдивість* (бути з щирим, відкритим, уникати захисної чи нападаючої позиції), *повага* (вміння цінувати індивідуальність і ставитися до неї як до особистості, не засуджувати її за те, що з нею сталося), *компетентність* (підвищенням кваліфікації, професійного рівня в темі, володіння останніми статистичними даними, новітніми дослідженнями, тенденціями), *прагматизм* (сприйняття реальності без ілюзій

як негативних, так і позитивних, використовувати лише ефективні в цій ситуації для цієї людини методи роботи, ставити реальні цілі), *відповідальність* (усвідомлення меж своєї відповідальності та відповідальності постраждалого) [6, с. 426].

Належна робота поліції у цьому напрямку зокрема передбачає:

– відповідну підготовку для подолання упереджень і розуміння динаміки домашнього насильства і повторної віктимізації. Загалом поліція дуже критично ставиться до повторюваних випадків подання скарг, якщо постраждала особа продовжує жити з правопорушником. Цей тип поведінки зазвичай є результатом недостатнього знання механізмів, пов'язаних із явищем подружнього домінування.

– відповідну супервізію для співробітників поліції, які займаються питаннями домашнього насильства. Зокрема, варто організувати регулярні брифінги та супервізії, щоб співробітники поліції на місцях могли оцінити, як вони вирішують такі проблеми. Супервізії дозволяють подолати упередження, які можуть виникнути стосовно домашнього насильства [1, с. 44].

Доходимо висновку, що поліцейські повинні мати алгоритм реагування на домашнє насильство, розвиватися та проходити відповідне підвищення кваліфікації та інші підтримуючі заходи.

Список використаних джерел

1. «Протидія насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Практичний посібник для поліцейських». С. 44-45. URL : <https://rm.coe.int/ukr-2021-police-manual-updated-ua/1680a46697>.

2. Закон України « Про запобігання та протидію домашньому насильству». URL : Про запобігання та протиді... | від 07.12.2017 № 2229-VIII (rada.gov.ua).

3. Половина дітей в Україні — в зоні ризику. До чого тут домашнє насильство? URL : Як допомогти дітям, що стали свідками домашнього насилля (vikna.tv).

4. Рекордну кількість справ про домашнє насильство зареєстрували у 2024 році. URL : <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-2023>.

5. Крокуємо у 2024. Підсумовуємо 2023. запобігання та протидія домашньому насильству та / або насильству за ознакою статі. URL : https://vin-ocssdm.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=589:krokuemo-u-2024-pidsumovujemo-2023-zapobigannya-ta-protidiya-domashnomu-nasilstvu-ta-abo-nasilstvu-za-oznakoju-stati&catid=8&Itemid=108.

6. Мітченко К. Психологічний аспект взаємодії поліцейського з дітьми-жертвами домашнього насилля. *Толерантність у системі цінностей сучасної особистості: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, приуроченої до Міжнародного дня толерантності, м. Маріуполь, 12 листопада 2021 року*. Маріуполь : ДонДУВС, 2021. С. 424-428.

7. Блага А. Б., Адащик А. С. Динаміка домашнього насильства в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*, № 1, 2023. С. 355-358 DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/86>. URL : https://lsej.org.ua/1_2023/86.pdf

Владислав ЧОРНИЙ

магістрант ФПФППД

Наталія КОМИХ

доцент кафедри гуманітарних

дисциплін та психології

поліцейської діяльності

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук, доцент

ЗАПОБІГАННЯ ПРОФЕСІЙНІЙ ТА ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: РЕАЛІЇ ВІЙНИ

Відсутність єдиного погляду співвідношення на науковому, практичному та нормативно-правовому рівнях таких явищ як організована злочинність та професійна злочинність, безумовно, не сприяє правильному розумінню правової сутності цих явищ, виробленню адекватних заходів протидії їм, зокрема і адекватному розробленню Концепції Державної політики України щодо запобігання та протидії злочинності.

У теорії кримінології організовану злочинність характеризують як особливого роду кримінальне явище, що має надзвичайну небезпеку, високу здатність до самодетермінації та цілеспрямовану зміну соціального середовища у своїх інтересах. В Україні під час періоду реформ організована злочинність придбала нові властивості, у порівнянні з існуючими до запровадження ринкових відносин. Генезис сучасної організованої злочинності в Україні, як зазначають дослідники цього явища, повторив шлях більшості країн: розкладання бюрократичних структур держави, порушення принципів соціальної справедливості, девальвація моральних цінностей, вихід із примітивного стану «безподаткової» тіньової економіки та інших [1].

На думку більшості провідних науковців-кримінологів та практичних працівників, проблема зростання організованої злочинності пов'язана з низкою факторів, зокрема з потребою правозастосовчої практики в науково обґрунтованих рекомендаціях, оскільки використання спеціальних заходів боротьби з кримінальними формуваннями, що вчиняють тяжкі та особливо тяжкі злочини, залишається недостатніми. Особливо ця проблема посилюється під час війни. З'являються нові обставини злочинної поведінки, а також її учасники.

Науковцями відзначається криза самої науки кримінології, її відірваність від практичних розробок. Наприклад, І. М. Мацкевич зазначив, що кримінологія, як, втім, і вся юридична наука, нині перебуває у певній кризі. Як одна з причин цієї кризи вчений назвав відсутність прямої зацікавленості в наукових дослідженнях з юриспруденції з боку представників законодавчих і

виконавчих органів влади, для яких дослідження в юридичній галузі часто мають значення лише у разі необхідності підтвердження власних, часто волюнтаристських рішень, оскільки, якщо наукові дослідження не відповідають заздалегідь підготовленим рішенням, вони відкидаються [2].

Як причини зростання організованої злочинності також називають недостатнє наукове опрацювання проблем боротьби з нею, відсутність чітких уявлень про стратегію та ідеологію цієї боротьби, а також правової, кримінологічної, криміналістичної та оперативно-розшукової концепції та відповідних наукових рекомендацій щодо виявлення, розкриття та попередження організованої злочинності діяльності.

Однією з головних проблем у сфері боротьби з організованою злочинністю та професійною злочинністю є профілактичний вплив на членів організованих злочинних груп. Як показує аналіз чинного законодавства, заходи профілактики (попередження) організованої та професійної злочинності здебільшого націлені на міжнародний рівень. Нормативно-правові акти, методичні рекомендації щодо запобігання цим негативним явищам на локальному рівні відсутні. Проблеми запобігання організованим та професійній злочинності виникають у зв'язку з відсутністю підготовлених кадрів, недостатнім матеріально-технічним та інформаційним забезпеченням правоохоронних органів.

Окремим напрямом удосконалення системи запобігання професійній злочинності є перешкоджання поширенню тюремній ідеології, ослаблення та нейтралізація злочинських традицій, звичаїв і норм кримінального середовища.

Профілактичні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю повинні ґрунтуватися і на науково-розроблених кримінологічних характеристиках особи злочинця – члена організованої злочинної групи. Проте, з погляду вчених-кримінологів, одним із «слабких» місць у курсі кримінології є розділ «Особа злочинця». На сьогоднішній день дослідники пропонують переглянути базові парадигми, оскільки «тема «особистість злочинця» зараз зовсім не минає, бо жодну людину підігнати під неї не можна. А те, що пишуть про антигромадську установку, антисоціальну спрямованість – це непереконливо, малозмістовно... По суті, це лише данина ідеологічній традиції... У наш час легше сформулювати уявлення про «особу не злочинця», ніж злочинця. Базова парадигма, що лежить в основі цієї теми: «злочинцем може стати кожен», і «злочинцями не народжуються, а стають» ... [3].

Отже, нерозробленість окремих теоретичних понять, зосередженість наукових досліджень лише на окремих аспектах феномену організованої злочинності, криза кримінологічної науки загалом впливають якісну складову чинного українського законодавства, що, своєю чергою, породжує проблеми у правозастосовчій діяльності правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю і професійною злочинністю, як наслідок, сприяють зростанню злочинності.

Список використаних джерел

1. Долговий А. І. Організована злочинність. Київ, Юрид.літер. 1999.
2. Однолько І. В. Теоретичні засади запобігання злочинності. *Юридичний вісник*. №4. 2013. с. 141-145.
3. Шаргородський М .Д. Злочинність та її попередження. Київ, Наука. 1996.

**Злата ЧЕРНЕНКО,
Христина ХОМІЧ,
Анна ТЕРЕЩЕНКО**

студентки ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних
відносин та соціально-
гуманітарних дисциплін
Дніпровського державний
університет внутрішніх справ

**МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

В умовах сучасного геополітичного середовища проблема забезпечення національної безпеки та обороноздатності держави є актуальною. Особливо важливою стає тема мобілізації в країнах, які зазнали військової агресії. Цей текст аналізує міжнародний досвід правового регулювання механізмів проведення мобілізації в контексті воєнних конфліктів.

Міжнародне співтовариство визнає необхідність розвинути правовий фреймворк для ефективного забезпечення обороноздатності країн, що зазнали військової агресії. Одним із ключових принципів є прозорість та демократичний характер прийняття рішень щодо мобілізації, щоб забезпечити відповідність цих заходів міжнародним нормам [1, с. 4]. Держави, що зазнали агресії, визнають важливість ефективного управління механізмами мобілізації. Міжнародний досвід вказує на необхідність впровадження чітких та ефективних систем управління для забезпечення оперативності та координованості дій в умовах надзвичайних ситуацій [3, с. 70].

Механізми комплектування армій відіграють вирішальну роль у забезпеченні обороноздатності держав і здатності до захисту від загроз зовнішнього ворога. У цьому науковому тексті ми проаналізуємо два основних методи комплектування армій: міліційний та добровільний, на прикладах армій Швейцарії та Сполучених Штатів Америки відповідно.

Міліційний спосіб комплектування армії характеризується мінімальним

командним складом та адміністративним апаратом у мирний час. Така армія зазвичай має за своєю основою резервістів, які складають практично всю національну популяцію. Класичним прикладом такої системи є Збройні Сили Швейцарії. У Швейцарії міліційна система дозволяла залучати до армійської служби чоловіків, які досягли певного віку.

У добровільному способі комплектування армії громадяни виражають своє добровільне бажання проходити військову службу. Цей метод містить вербування, що є складовою процесу відбору добровольців. Таке військо зазвичай називається непризовним або професійним. Класичним прикладом такої системи є Збройні Сили Сполучених Штатів Америки.

У США вербування в армію є добровільним процесом, де кандидати вільно вибирають, чи хочуть вони проходити військову службу. За допомогою спеціалізованих вербувальних бригад кандидати відбираються для професійної служби або в резерві. Перший батальйон морської піхоти США, що почав вербувати особовий склад у 1792 році, став прикладом успішного використання добровільного способу комплектування.

Обидва методи комплектування армій – міліційний та добровільний – мають свої переваги та недоліки і використовуються державами в залежності від їхньої політики та потреб у обороноздатності. Важливо підкреслити, що незважаючи на різницю у методах, обидва підходи спрямовані на забезпечення безпеки та захисту національних інтересів.

В історії багатьох держав, включаючи Сполучені Штати Америки, мобілізація військових ресурсів під час війни відіграла важливу роль у забезпеченні національної безпеки та захисті національних інтересів. Правове регулювання механізму проведення мобілізації становить ключовий елемент в здатності країни ефективно реагувати на загрози [2, с. 40].

Системи мобілізації відіграли важливу роль у воєнному ділі різних епох. Вони забезпечували країни військовими силами та ресурсами для захисту та агресії. Аналізуючи різні системи мобілізації в різних часових періодах та регіонах, ми можемо краще зрозуміти їхні принципи та вплив на воєнні дії. У стародавніх імперіях, таких як Римська, системи мобілізації зазвичай базувалися на принципах повинності та консурсу. Громадяни були зобов'язані служити в армії за певних умов, але ця система часто була обмежена за статевими, соціальними або власницькими обмеженнями. У середньовіччі, зазвичай, системи мобілізації були більш децентралізованими та залежали від феодалних структур. Лояльні васали надавали військові ресурси своїм сюзеренам у відповідь на земельні та інші привілеї. Під час епохи революцій, таких як Французька та Промислова революції, системи мобілізації претерпіли суттєві зміни. Вони стали більш централізованими та масовими, залучаючи значну кількість громадян у військові формування [4, с. 72].

У сучасних державах системи мобілізації в основному базуються на професійних арміях, але існують також механізми призову національних резервів у разі потреби. Наприклад, у США існує Selective Service System, що

може викликати громадян для служби в армії у випадку війни або національної надзвичайної ситуації.

Підходи до військового призову та мобілізації також вивчалися у різних регіонах світу. Наприклад, у воєнний період в Індокитаї, що охоплював конфлікти у В'єтнамі, Лаосі та Камбоджі, держави впроваджували різноманітні механізми мобілізації, щоб забезпечити військовий потенціал та захистити свої інтереси [3, с. 63]. У країнах Карибського басейну та на Близькому Сході, зокрема на Кубі, в Домінікані, і Лівані, правове регулювання механізму проведення мобілізації визначалося національними умовами та вимогами. Це включало в себе впровадження конкретних правових актів, які надавали державі необхідні повноваження для організації військових ресурсів.

У Грузії мобілізація регулюється рядом законів і нормативно-правових актів, зокрема Конституцією Грузії, Законом про національну гвардію та Законом про оборонну готовність. Конституція передбачає можливість введення військового стану у випадку загрози національній безпеці, а Закон про національну гвардію визначає роль резервної військової сили, що може бути мобілізована у разі необхідності [4, с. 61].

Міжнародний досвід правового регулювання механізмів мобілізації в державах, що зазнали військової агресії, визначає ключові аспекти, які сприяють ефективній реалізації цих заходів. Прозорість, ефективне управління, співпраця з міжнародним співтовариством та захист прав громадян визнаються як важливі елементи в забезпеченні національної безпеки та обороноздатності. Системи мобілізації змінювалися з плином часу та еволюцією політичних та соціальних систем. Незважаючи на різницю у формах та принципах, вони відіграли та продовжують відігравати ключову роль у забезпеченні безпеки та обороноздатності держав.

Список використаних джерел

1. Бровко Н. І. Правове регулювання права особи на свободу переміщення: міжнародний та національний досвід. Київ, 2022. С. 94.
2. Лаговська, Н. В., Теслицький А. А. Міжнародний досвід регулювання кримінальної відповідальності за ухилення від призову в умовах воєнного стану: досвід для України. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. С. 97-107.
3. Прохоренко, Михайло Михайлович, Валерій Михайлович Хлань. Сутність та зміст особливого періоду в Україні. *Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal Air and Space Law* 2.55: 62-67.
4. Шевченко, С. О., Степанченко О. М. Публічне управління розбудовою професійної армії: зарубіжний досвід. 2022. 843 с.
5. Алексеєнко І. В., Єремєєва І. А., Маргулов А. Х., Несправа М. В. Історія міжнародних відносин. Підручник. Дніпро : ДДУВС. 2020. 228 с.

Дар'я ШУБНА

студентка ННІПО

Артур МАРГУЛОВ

доктор історичних наук, доцент,

професор кафедри міжнародних

відносин та соціально-

гуманітарних дисциплін

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року призвело до різкого глобального сплеску поставок зброї Києву, піднявши важливі питання щодо прозорості світової торгівлі зброєю. Враховуючи ризики, пов'язані з безпрецедентним обсягом поставок зброї в Україну, важливо, щоб уряди мали чітке уявлення про тип і кількість зброї, що надходить до регіону. У той же час деякі уряди висловлюють занепокоєння щодо наслідків розкриття потенційно конфіденційної інформації про військову допомогу.

Питання запобігання та боротьби з корупцією у всіх сферах сучасного українського суспільства стає актуальним, особливо для армії, яка зараз виконує військову службу, і від ефективності якої залежить захист територіальної цілісності та суверенітету нашої країни. Тому однією з умов гарантування конституційних прав і свобод військовослужбовців в Україні є запобігання та боротьба з корупцією у військовій сфері. Ефективним механізмом гарантування конституційних прав і свобод військовослужбовців є активне громадянське суспільство, яке має фундаментальний вплив на розбудову цілісності громадян і зменшує корупцію у військовій сфері. Корупція може підірвати мету місії, увічнити невпевненість і заподіяти страждання цілим суспільствам. Наявність місій у зонах конфліктів може мати власний вплив на серйозність та поширеність корупції. Приплив військових, фінансових та політичних ресурсів, який пов'язано з міжнародною військовою присутністю, може бути використаний для збільшення впливу корупційних мереж, які отримують вигоду від конфлікту та підривають мир. Ці мережі та ресурси можуть зміцнити супротивників і в кінцевому підсумку мати жахливі наслідки для ефективності та успіху місії. Корупція в самих силах місії – від відволікання ресурсів на чорний ринок і хабарництва в обмін на зайнятість до жорстокого поводження з цивільними особами – посилює проблему. Мабуть, найпримітнішою особливістю початку фази війни було те, наскільки ефективними були українські військові, і наскільки неефективними були російські. Військова ефективність Росії була серйозно скомпрометована

корупцією класичні ознаки привласнених бюджетів та кроністських призначень на керівні посади на основі лояльності, а не досвіду. У районах, які постраждали від насильства, або тих, що рухаються до миру, корупція посилює конфлікти, гальмує економічне зростання, роз'їдає довіру громадськості та перетинає бідність. Це становить загрозу політичній стабільності та легітимності демократичних режимів; належне управління має важливе значення для стабільності держав після конфліктів та корупційних скандалів, які часто мають політичний елемент, щоб підірвати цілісність місцевих та національних органів влади. У торгівлі зброєю в Україні викрито махінацію на мільйони євро.

Висновки: Запобігання корупції та забезпечення доброчесності мають вирішальне значення для підтримки здорового та прозорого суспільства. Деякі ключові заходи для запобігання корупції включають впровадження жорстких антикорупційних законів, сприяння прозорості та підзвітності державних установ, виховання культури етичної поведінки та заохочення участі громадян у процесах управління. Вживаючи активних заходів для боротьби з корупцією, суспільства можуть створити більш справедливе та справедливе середовище для всіх людей.

Список використаних джерел:

1. Запобігання корупції у сфері ліцензування правоохоронних органів. Олексій Кравченко, Олег Михалко. *Успіхи і досягнення у науці*. Випуск :1(1). 2024.
2. Проблеми протидії корупції у військовій сфері у період правового режиму воєнного стану. Яна Панасюк, Оксана Стрельченко. *Наука і техніка сьогодні*. Випуск:1(29). 2024.
3. Запобігання та протидія організованій злочинності у військовій сфері: теоретико-правовий аспект Ф. Макавчук. *Вісник прокуратури Випуск:№ 7 (121)*. 2011. С.57-60.
4. Запобігання та протидія організованій злочинності у військовій сфері: теоретико-правовий аспект. Ф. Макавчук. *Вісник прокуратури Випуск:№ 7 (121)*. 2011. С.57-60.

Даниїл ШЕВЧЕНКО

курсант факультету № 1

Наталія МИРОШНИЧЕНКО

доцент кафедри соціально-

гуманітарних та загальноправових

дисциплін факультету № 1

Криворізького навчально-

наукового інституту Донецького

державного університету

внутрішніх справ, кандидат

педагогічних наук, доцент

LEGAL ASPECTS OF PROTECTING HUMAN AND CIVIL RIGHTS IN CONDITIONS OF WAR AGGRESSION

The armed aggression of the Russian Federation against Ukraine has become a serious challenge to the observance of human and civil rights. In the context of military operations, new problems arise and old ones are exacerbated, which requires decisive action from the state and civil society to protect the fundamental rights and freedoms of the person.

International and national legal norms guarantee the protection of human and civil rights in conditions of armed aggression. The key documents regulating this area include the Geneva Conventions of 1949 and the Additional Protocols thereto, the Rome Statute of the International Criminal Court, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950, and others.

In Ukraine, the protection of human and civil rights in conditions of armed aggression is ensured by the Constitution of Ukraine, the Codes of Ukraine (Civil, Criminal, Family, etc.), the Laws of Ukraine («On Martial Law», «On the Protection of Human Rights in Emergencies», «On Ensuring the Rights and Freedoms of Persons Affected by the Armed Aggression of the Russian Federation against Ukraine», etc.), as well as subordinate normative legal acts.

The main areas of activity for the protection of human and civil rights in conditions of armed aggression are:

- Ensuring the right to life and health;
- Preventing of torture and cruel treatment;
- Protecting against discrimination;
- Ensuring the right to freedom and personal security;
- Protecting of property rights;
- Ensuring access to justice;
- Providing humanitarian assistance.

Particular attention should be paid to the protection of the rights of certain categories of the population that suffer most from the consequences of armed aggression, in particular children, women, people with disabilities, internally

displaced persons and refugees.

Criminal, civil and disciplinary liability is provided for violations of human and civil rights in conditions of armed aggression.

International and national institutions that ensure the protection of human and civil rights in conditions of armed aggression include:

- The United Nations;
- The Council of Europe;
- The Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights;
- The Ministry of Justice of Ukraine;
- The Prosecutor's Office of Ukraine;
- Courts of Ukraine.

In conclusion, it's necessary to say that the protection of human and civil rights in conditions of armed aggression is one of the key tasks of the state and civil society. Only through joint efforts can we ensure the observance of fundamental human rights and freedoms, prevent violations and punish those responsible.

Список використаних джерел

1. Constitution of Ukraine. URL : <https://rm.coe.int/constitution-of-ukraine/168071f58b>.
2. Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocols thereto. URL : https://www.redcross.org/content/dam/redcross/atg/PDF_s/International_Services/International_Humanitarian_Law/IHL_SummaryGenevaConv.pdf.
3. Rome Statute of the International Criminal Court. URL : <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>.
4. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 1950. URL : <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>.
5. Law of Ukraine «On Martial Law». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>.

Корній АЛФЬОРОВ

курсант ННППФПНП

Елеонора СКИБА

професор кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор філософських наук,
професор

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ: ВІД ІНФОРМАЦІЇ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗБРОЇ

Інформаційні війни як конфронтаційні взаємодії в інформаційній сфері негативно впливають на характер політичної комунікації в суспільстві.

Негативний вплив, використання таких кампаній політичними акторами

призводить до підвищення ризиків, та швидкої зміни їх статусу та позиції у владних відносинах.

З цієї причини вона є двосічною зброєю для конфліктуючих сторін. Вона полягає в тому, щоб досягти своїх цілей у такий спосіб, щоб це підривало соціальну стабільність, посилюючи політичний конфлікт і зменшуючи потенціал для поширення культури консенсусу.

Завдяки новим технологічним засобам сьогодні можна доносити пропаганду до мільйонів людей одночасно. Також з'явилися організації, що здатні влаштувати політичні перформанси безпрецедентного масштабу у вигляді масових видовищ і кривавих провокацій.

З'являються також дивні форми мистецтва, які мають сильний вплив на психіку (наприклад, перформанси, що підривають повсякденну реальність), перформанси, що перетворюють повсякденну реальність на магічне видовище (наприклад, перформанси, які перетворюють повсякденну реальність на магічне видовище). Сьогодні в інформаційній війні беруть активну участь такі «медіа», як Голлівуд і CNN.

Наразі у сучасних умовах медіа стали інструментом інформаційної війни та як інструмент інформаційної війни, так і як недержавні актори, що захищають інформаційний простір. Сьогодні інформація пронизує всі сфери сучасного життя, а для більшості населення найважливішими засобами комунікації із зовнішнім світом є інтернет, телебачення і радіо.

Досягнення щодо встановлення нового типу комунікацій здійснюється не за допомогою дії реальних військових технологій, а за допомогою каналів комунікації: текстів, що промовляються з екранів телевізорів, надруковані у газетах – війну намагаються виграти нетиповими для класичного розуміння засобами, тими ж, що й передвиборчі кампанії.

Ефективність Інтернету як засобу поширення інформації підтверджується ступенем охоплення аудиторії Інтернетом. Зокрема, за наявними даними нових досліджень у липні 2017 р., кількість користувачів Інтернету в Україні становила понад 12 мільйонів чоловік. З 12 000 000 8,6 мільйона припадає на міста з населенням понад 50 000 чоловік. Ще близько 3,5 мільйона припадає на міста з населенням менш як 50 тисяч осіб. Таким чином, враховуючи, що населення України становить 40 мільйонів жителів, рівень проникнення Інтернету в країні склав 30 %.

Сьогодні цифрові технології стають потужним інструментом створення сучасного соціально-культурного середовища, що має забезпечувати внутрішню та зовнішню безпеку. Маємо зазначити, що трансформації суспільства під впливом цифрових технологій відбуваються як на зовнішньому рівні у вигляді соціально-культурних явищ, так і на внутрішньому, тобто як вплив на формування світогляду, ментальності. Використовуючи наукові методи пізнання, ми бачимо як відбувається взаємовплив особистості, спільноти та держави. Етнічна ідентичність в умовах сучасної України дуже стрімко переходить різного роду стадії змін. Через

приватну та суспільну дискусії, які процес цифровізації вивів на абсолютно новий рівень охоплення та залучення до знаходження істини через раціональну дискусію між співрозмовниками, що мають різні точки зору допомагає формувати, розвивати та відтворювати, зберігати та поширювати гуманістичні цінності, що забезпечують саме існування суспільства.

Цифровізація як один із елементів інноваційного технічного розвитку надаючи відкритість до участі, сама стає джерелом певної етики та культури у створенні гуманістичних цінностей, допомагає не тільки вирішувати певні соціальні питання публічного характеру, але й за допомогою засобів цифровізації знищує бар'єри у створенні ідентичності через доступ особистості до процесу самоідентифікації, що може бути кваліфіковано як інноваційне вирішення проблем формування безпечного середовища, як однієї із загально визнаних демократичних гуманістичних цінностей.

Якість цих послуг непрямым засобом демонструє існуючі та реально діючі відносини між державними органами, владними інститутами та громадянами. Відносини між особою, суспільством та державою є сьогодні в стадії рушійних трансформацій, що мають вивести такі гуманістичні цінності як справедливість рівність, мораль на принципово новий рівень застосування як у громадскості, так і з боку державних органів. Особливість цієї ситуації в тому, що довіра як соціальна цінність відображає суб'єктивне відношення особистості до соціального середовища та віддзеркалює стан партнерських відносин між суспільством, державою та особистістю.

Списки використаних джерел

1. Діка Ольга. Інформаційна війна. Сучасні тенденції веб-комунікації. URL : <http://webstyletalk.net/node/97> (дата звернення: 09.07.2020).
2. Жарков Я. Інформаційно-психологічна боротьба у військовій сфері: навч. посіб. Київ : ВПЦ, «Київський університет», 2014. 390 с.
3. Кіслов Д. Інформаційні війни : монографія. Київ : Київ. нац. торг. економ. ун-т, 2013. 300 с.

Аліна ЛУКОМСЬКА
магістрантка ННППФППП
Інна ШИНКАРЕНКО
доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук,
доцент

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ВИОКРЕМЛЕННЯ ШЛЯХІВ ПОДОЛАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ, ЩО ПРОЯВЛЯЄТЬСЯ У ФОРМІ ХІМІЧНОЇ АДИКЦІЇ У КОМБАТАНТІВ

Девіантна поведінка – це визначені дії або сукупність дій, що загалом суперечать усталеним моральним, соціальним та правовим стандартам. Слід зауважити, що жодна соціальна група не здатна просто провести чітку лінію, яка б розмежувала всіх на тих, хто дотримується соціальних норм, і тих, хто їх порушує. Тому найчастіше ми маємо справу з асоціальною поведінкою. Зазначимо, що асоціальна поведінка – це поведінка, яка не відповідає морально-етичним стандартам, безпосередньо загрожуючи гармонії міжособистісних відносин [1, с. 24].

Адиктивна поведінка диференціюється за наступними видами:

- 1) хімічна (наркотична залежність, паління тютюнових виробів, токсикоманія, алкогольна залежність, залежність від лікарських засобів тощо);
- 2) нехімічна поділяється на такі підгрупи:
 - а) гемблінг (залежність від комп'ютерних, азартних ігор);
 - б) сексуальні адикції (зоофілія, фетишизм, некрофілія, трансвестизм, садомазахізм, проституція тощо);
 - в) релігійні адикції (релігійний фанатизм, секти);
 - г) шопоголізм (оніоманія, тобто психічний розлад, за якого людина відчуває себе щасливою тільки тоді, коли отримує чергову річ);
 - г) трудоголізм (тяжка залежність від роботи);
 - д) схильність до ризику (паркури, руфери, швидкісні перегони) [2, с. 35].

У цьому дослідженні ми зосередимося на найбільш поширених видах адиктивної поведінки, з якими стикаються комбатанти, а саме, на хімічних залежностях: наркоманії, алкоголізмі та тютюнопалінні.

Актуальність цього дослідження значно зростає в умовах воєнного стану, коли комбатанти зазнають надзвичайного психологічного та фізичного навантаження. Військові дії, постійна загроза життю, втрати товаришів і

родин, травматичний досвід – усе це створює сприятливий ґрунт для розвитку хімічних залежностей як засобу тимчасового зняття стресу та психологічного дискомфорту.

Отже, перш ніж виокремити шляхи подолання девіантної поведінки, що проявляється у формі хімічної адикції у комбатантів, вважаємо за необхідне дослідити, перш за все, *причини виникнення такої поведінки*:

1. *Постійний психологічний стрес*, спричинений постійним перебуванням у зоні бойових дій, породжує низку серйозних проблем для військових осіб. Цей стрес може виникнути через постійну загрозу фізичної безпеки, травматичні події, страх за власне життя та безпеку близьких, а також втрату товаришів і рідних. Військові дії можуть викликати почуття безпорадності, відчуження від нормального життя та невпевненості щодо майбутнього. Цей психологічний стрес може мати широкий спектр наслідків для військовослужбовців. Він може призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), депресії, тривожності та інших психічних проблем. Крім того, він може вплинути на когнітивні функції, спричиняючи зниження концентрації, уваги та ухвалення рішень.

Через ці фактори важливо розглядати психологічний стрес як серйозну проблему для військовослужбовців і розробляти стратегії та програми для підтримки їхнього психічного здоров'я. Це може включати проведення психологічних тренувань і консультацій, створення спеціалізованих програм підтримки для тих, хто страждає від стресу, і забезпечення доступу до психіатричної допомоги для тих, хто потребує серйозного лікування. Також важливо надавати військовим можливість відпочити та відновитися після періодів інтенсивних бойових дій, щоб уникнути перевтоми та зниження психічного стану.

2. *Травматичний досвід*, набутий у зоні бойових дій або внаслідок воєнних конфліктів, може мати глибокий вплив на психічне та емоційне здоров'я військовослужбовців. Ці травматичні події можуть включати безліч стресових ситуацій, таких як напади, вибухи, загибель товаришів, поранення та терористичні акти. Результатом таких подій може стати розвиток ПТСР, що відзначається виникненням негативних симптомів після пережитих травматичних подій. ПТСР може виявлятися в різних формах, включаючи повторювані візуальні та аудіальні спогади про події, постійну тривогу та напругу, відчуття відчуження від оточуючих, а також погіршення настрою та емоційну лабільність. У зусиллях заспокоїти або забути свої травматичні досвіди, деякі особи можуть звертатися до вживання хімічних речовин, таких як алкоголь або наркотики, як механізму самозахисту.

Разом зі зменшенням негативних відчуттів, хімічні речовини можуть тимчасово нівелювати психічний дискомфорт і стрес, але такі «самоліки» не вирішують докорінно причини цих проблем і можуть призвести до загострення залежності. Тому важливо розуміти, що для ефективного лікування ПТСР та здоров'я загалом важливо надати військовослужбовцям

психологічну підтримку, доступ до професійної терапії та лікування, а також створити безпечне і підтримуюче оточення, що сприятиме їхньому психічному та емоційному благополуччю.

3. *Соціальна ізоляція* виникає, коли комбатант стикається з обмеженням безпосередньої комунікації зі своєю сім'єю, друзями та звичним соціальним оточенням через перебування в умовах військових дій або внаслідок тривалої віддаленості від дому. Це може бути наслідком постійних переїздів, розміщення військовослужбовця в ізольованих місцях або відсутності можливості налагодження стабільних соціальних зв'язків через постійні зміни у житті. Соціальна ізоляція може призвести до почуття самотності, відчуття виокремлення від нормального життя та недостатньої підтримки. Військовослужбовці можуть відчувати себе втраченими або непотрібними в результаті дистанціювання від своєї рідної домівки та сім'ї. Це може також призвести до відчуття безвиході, коли особа розуміє, що немає шляхів виходу з такої ситуації або немає можливості змінити своє положення.

Для вирішення цих проблем важливо створити умови для підтримки соціальних зв'язків військовослужбовців, забезпечити можливості для спілкування з рідними та друзями, надати доступ до психологічної підтримки та соціальних послуг. Також важливо розробляти стратегії для забезпечення стабільності та зручності в умовах служби, щоб зменшити вплив соціальної ізоляції на психічне та емоційне благополуччя військовослужбовців.

3. *Фізичні травми*, отримані під час воєнних дій або служби в армії, можуть призвести до появи болю та інших фізичних страждань. Це може включати поранення від куль, вибухів та інші травматичні пошкодження.

Для зняття болю військовослужбовці можуть використовувати такі медикаменти, що знижують больовий поріг або рецептурні препарати. Однак постійне вживання таких препаратів може викликати залежність і в результаті призвести до розвитку хімічної залежності. Це особливо актуально у випадку опіоїдних анальгетиків, які часто призначаються для лікування сильного болю, що виникає внаслідок травматичних ушкоджень. З часом вживання опіоїдів може сприяти розвитку фізичної залежності, а в подальшому – і до психологічної. Для запобігання цього важливо надавати військовослужбовцям доступ до альтернативних методів безболісного лікування, таких як фізична терапія, масаж, акупунктура та інші нетрадиційні методи. До того ж, важливо проводити нагляд за вживанням медикаментів та забезпечити військовослужбовцям психологічну підтримку та ресурси для управління стресом та емоційними труднощами, які можуть виникати внаслідок травматичних ушкоджень.

Таким чином, умови воєнного стану додають складностей у боротьбі з хімічною залежністю, оскільки вони можуть збільшити стрес та небезпеку для військовослужбовців. Водночас, умови воєнного конфлікту часто зменшують доступ до ефективних програм лікування та психологічної підтримки. Тому важливо надавати належну увагу цьому питанню та розробляти адаптовані до

умов воєнного стану програми попередження та лікування хімічних залежностей. Адже, військова людина, яка вживає наркотики, на відміну від цивільної, заподіює шкоду і біль не лише собі та своїй сім'ї, але й створює небезпеку для підрозділу, адже вона може бути неадекватною. Після вживання наркотичного засобу змінюється свідомість, реакції вже не ті, неможливо виконувати свою роботу так само якісно, як виконує її свідомо людина [3].

Подолання хімічних залежностей у воєнних ветеранів може також вплинути на суспільство в цілому. Спільні зусилля у цій сфері сприяють зменшенню негативних впливів війни на ветеранів та їхні сім'ї, а також допомагають забезпечити стабільне та безпечне суспільство, в якому ветерани можуть успішно інтегруватися та жити повноцінним життям.

Тому важливо виокремити шляхи подолання хімічних залежностей у комбатантів. Ми вважаємо, що психологічна підтримка та реабілітація є важливою складовою у лікуванні хімічних залежностей. Фахові психологи надаватимуть індивідуальну та групову терапію, спрямовану на роботу з травматичним досвідом та стресом, що часто лежить в основі хімічних залежностей. Ці терапевтичні підходи допоможуть відновити психологічну стійкість та розуміння власних мотивацій і побажань.

Медичне лікування також важливе у подоланні хімічних залежностей. Використання медикаментозної терапії допомагатиме зняти симптоми абстиненції та стабілізувати психічний стан військовослужбовців. Це може включати застосування ліків для зменшення відчуття прагнення до вживання речовини, а також для полегшення побічних ефектів від відмови від них.

Соціальна підтримка відіграватиме важливу роль у процесі реабілітації. Створення умов для підтримки у соціальній інтеграції військовослужбовців, включаючи програми реінтеграції та підтримки сімей, допомагатиме створити стійке соціальне середовище, яке сприятиме позитивним змінам у житті комбатантів.

Освітні програми про шкідливість хімічних залежностей та методи їх подолання також відіграватимуть важливу роль у зміні уявлень та установок військовослужбовців. Ці програми допомагатимуть розкрити реальність хімічної залежності та сприятимуть формуванню мотивації до позитивних змін у поведінці.

Організація груп взаємодопомоги є ефективним методом підтримки військовослужбовців у процесі реабілітації. У таких групах комбатанти можуть ділитися своїм досвідом, отримувати підтримку та мотивацію від побратимів та відчувати себе частиною спільноти, що сприяє позитивним змінам у їхньому житті.

Із вищевикладеного можна зробити висновки про те, що розробка та впровадження методик подолання хімічних адикцій у комбатантів в умовах воєнного стану є критично важливим завданням. Умови воєнного конфлікту створюють низку стресових та травматичних ситуацій, які сприятимуть розвитку хімічних залежностей серед військовослужбовців. Водночас, доступ

до ефективних програм лікування та психологічної підтримки ускладнений у цих умовах. Необхідність розробки спеціалізованих методик полягає у забезпеченні збереження боєздатності та здоров'я військовослужбовців, а також у їхній успішній реінтеграції в цивільне життя після завершення служби. Подолання хімічних залежностей сприяє не лише індивідуальному благополуччю військовослужбовців, але й стабільності та безпеці суспільства в цілому. Тому важливо розробляти та впроваджувати комплексні програми, які враховуватимуть специфіку умов воєнного конфлікту та потреби військовослужбовців у психологічній, медичній, та соціальній підтримці. Лише таким чином можна забезпечити ефективний захист і допомогу військовослужбовцям у найскладніших ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: навчальний посібник. Київ: Київський ун-т, 2002. 308 с.
2. Кузьменко В. В., Діса О. В., Шинкаренко І. О. Психологія девіантної поведінки: навчальний посібник. Дніпро, 2019. 69 с.
3. Наркотики в ЗСУ: на чому «сидять» солдати і як їм допомогти. *Апостроф*. URL : <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2018-09-03/narkotiki-v-vsua-na-chem-sidyat-soldaty-i-kak-im-pomoch/20324> (дата звернення: 05.12.2023).

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 10 травня 2024 року)

Редактор, о-гінал-макет – *А. В. Самотуга*
Комп'ютерна верстка – *С. В. Лобань*

Підп. до друку 12.11.2024. Формат 60x84/16. Друк – цифровий.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 10,61. Обл.-вид. арк. 18,63. Зам. № 18/24-зб.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024